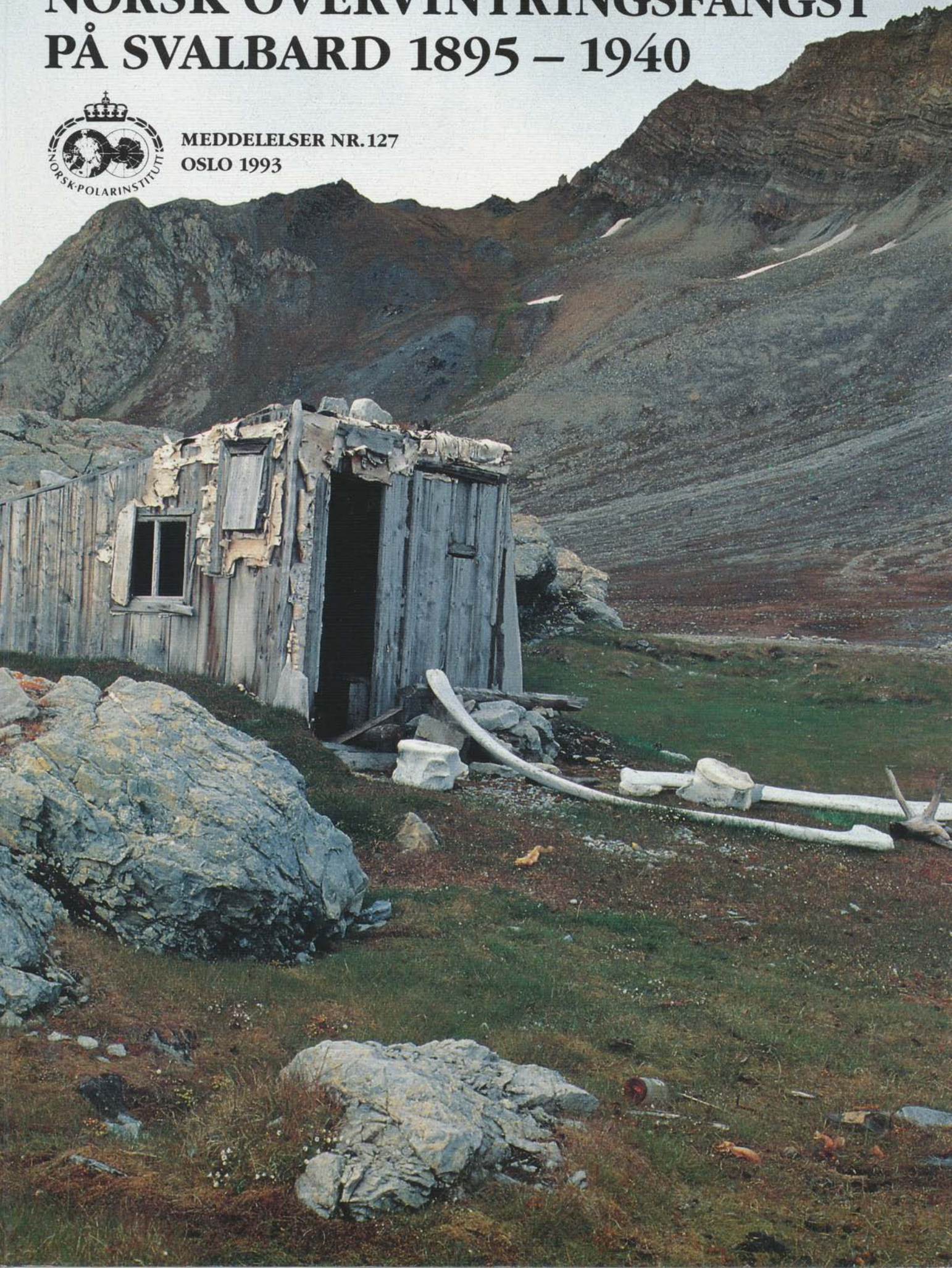

GUSTAV ROSSNES

NORSK OVERVINTRINGSFANGST PÅ SVALBARD 1895 – 1940

MEDDELELSER NR. 127
OSLO 1993

GUSTAV ROSSNES

NORSK OVERVINTRINGSFANGST PÅ SVALBARD 1895 – 1940

**MEDDELELSER NR. 127
OSLO 1993**

© Norsk Polarinstitutt, Middelthuns gate 29, 0301 Oslo

Tekst- og billedredaksjon: Annemor Brekke

Omslagsfoto: Birger Amundsen (1992): Bistasjon Midterhukhamna,
oppført i 1898 i Bellsund (Hagerup-hytta)

Grafisk formgivning: Vidar Grimshei

Sats og produksjon: Grimshei Grafiske, Lørenskog

Trykt desember 1993 hos Gjøvik Trykkeri As

ISBN 82-7666-064-9

INNHold

FORORD	4	Fangstfelt 16 - Bohemanfeltet	92
INNLEDNING	6	Fangstfelt 17 - Alkhornet	95
Utviklingen av antall fangstfolk og overvintringspartier	7	Fangstfelt 18 - St. Jonsfjorden	98
Utrederne	8	Fangstfelt 19 - Forlandet	100
Overvintringsfangsten som yrke	10	Fangstfelt 20 - Kongsfjorden	107
Fangstfeltene	11	Fangstfelt 21 - Krossfjorden	110
Overvintringsbelegget på de enkelte fangstfelt	17	Fangstfelt 22 - Kapp Mitra	113
Kontinuiteten på fangstfeltene	18	Fangstfelt 23 - Magdalenefjorden	116
Kvinner på overvintringsfangst	18	Fangstfelt 24 - Flathuken	123
Fangsten	19	Fangstfelt 25 - Biskayerhuken	126
Fangstinntektene	23	Fangstfelt 26 - Woodfjorden	130
Konklusjon	23	Fangstfelt 27 - Vestre Wijdefjord	133
Noter	24	Fangstfelt 28 - Østre Wijdefjord	137
APPENDIKS 1 - TABELLER	25	Fangstfelt 29 - Verlegenuken	141
APPENDIKS 2 - FANGSTFELTOPPLYSNINGER	31	Fangstfelt 30 - Lomfjorden	146
Fangstfelt 1 - Sørkapp	32	Fangstfelt 31 - Kapp Payer	149
Fangstfelt 2 - Søndre Hornsund	36	Fangstfelt 32 - Agardhbukta	151
Fangstfelt 3 - Nordre Hornsund	40	Fangstfelt 33 - Kvalvågen	154
Fangstfelt 4 - Calypsofeltet	45	Fangstfelt 34 - Hedgehog	156
Fangstfelt 5 - Midterhuken	50	Fangstfelt 35 - Hopen	158
Fangstfelt 6 - Braganzafeltet	55	Fangstfelt 36 - Negerpynten	160
Fangstfelt 7 - Lågneset	58	Fangstfelt 37 - Kvalpynten	166
Fangstfelt 8 - Kapp Linné	63	Fangstfelt 38 - Kapp Lee	170
Fangstfelt 9 - Grønfjorden	66	Fangstfelt 39 - Barentsøya	175
Fangstfelt 10 - Colesbukta	68	Fangstfelt 40 - Palanderbukta	177
Fangstfelt 11 - Adventdalen	72	Fangstfelt 41 - Murchisonfjorden	179
Fangstfelt 12 - Sassendalen	75	Fangstfelt 42 - Nordkapp	181
Fangstfelt 13 - Tempelfjellet	79	Fangstfelt 43 - Rijpfjorden	185
Fangstfelt 14 - Pyramiden	82	Fangstfelt 44 - Kapp Leigh Smith	187
Fangstfelt 15 - Nordfjord	84	Fangstfelt 45 - Kang Karls Land	188
		TRYKTE KILDER	190
		UTRYKTE KILDER	190
		BIBLIOGRAFI	192

FORORD

Foreliggende framstilling av den norske overvintringsfangsten på Svalbard er for en stor del resultat av det arbeid jeg utførte i løpet av et 12 måneders forskningsstipend fra Norges allmennvitenskapelige forskningsråd/Rådet for humanistisk forskning på prosjektet «Norsk fangst på Svalbard. Arbeidsliv og kognitive system».

Under arbeidet med arkivalia ved Norsk Polarinstitutt's bibliotek, gjorde personalet sitt ytterste for at jeg skulle få hyggelige og best mulige arbeidsforhold. Herved framføres min hjerteligste takk.

Tore Sørensen ved Statsarkivet i Tromsø har ydet verdifull assistanse gjennom sin registrering og tilrettelegging av arkivmateriale med relevans for Svalbard. Den bedre arkivsituasjonen vil kunne by på spennende forskningsresultater etter hvert som kildene blir lettere tilgjengelige og i større grad benyttet.

En spesiell takk går til fangstmann Harald A. Soleim på Kapp Wijk for hans enestående gjestfrihet og all den tid han beredvillig har stilt til disposisjon for å gjøre meg delaktig i erfaringer og synspunkter på fangstvirksomheten.

I tillegg til skriftlig kildemateriale og intervjuer, bygger framstillingen også på registreringer og observasjoner jeg har gjort ute i felt som kulturvernleder for Svalbard og Jan Mayen fra 1983 til 1990.

I følgende artikkel trekkes det en del mer generelle konklusjoner om fangstvirksomheten. Som den informerte leser selv vil kunne konstatere, er det fremdeles mange lakuner i kunnskapen om overvintringsfangsten på Svalbard.

Videre arbeid med nytt kildemateriale, litteratur og systematisk gjennomgang av aviser vil etterhvert kunne føye nye biter det det bildet som bygges opp om deltakerne i overvintringsfangsten, fangstens forløp og omfang. Antakelig er det tiden fram til 1925 som er dårligst dokumentert.

Når det gjelder arbeidet med fangstfeltarkivet ved Norsk Polarinstitutt, har dette i stor grad blitt preget av at det er en sekundær kilde. Det meste av primærmaterialet har ikke vært tilgjengelig. En skikkelig kildekritisk behandling har derfor ikke vært mulig, selv om det er lett å konstatere uoverensstemmende opplysninger fra forskjellig hold. Åpenbare feil har jeg rettet, andre steder har jeg latt motstridende informasjonen stå mot hverandre.

Videre har jeg tatt inn litteratursiter og -henvisninger både for bygningshistorikken og for overvintringene. Opprinnelig var avskriften av arkivmaterialet og innføringen av flere opplysninger utelukkende ment for eget bruk som bakgrunns- og referansemateriale for arbeidet med norsk fangsthistorie på Svalbard. Men kompilatet ble etterhvert så omfangsrikt og med såpass mye informasjon om lokaliteter på Svalbard at det kan ha interesse for et bredere publikum. Det bearbejdede fangstfeltarkivet følger derfor artikkelen som del av appendiks. I noen tilfeller er opplysninger ført à jour, f.eks. når det gjelder navnesetting og historikk, men hovedsaklig avspeiler det gjengitte arkivmaterialet situasjonen slik den var for fangstfolkene i siste halvdel av 1930-årene; dette gjelder i første rekke mulighetene for skipsleilighet, størrelsen og utbredelsen av dyrebestanden, samt brukbare bygninger på fangstfeltene.

Opplysningene om grenser for fangstfeltene, natur, is- og havneforhold, brensel, atkomst og historie er i stor grad direkte avskrift fra arkivet over fangstfelt ved Norsk Polarinstitutt. Når det gjelder opplysningene om bygninger, er disse i større grad bearbejdet, utvidet og sammenholdt med litteraturopplysninger og egne observasjoner. Det samme gjelder for oversikten over overvintringer på hvert fangstfelt. Her inneholder arkivet mange uoverensstemmelser i forhold til andre kilder. Fangstfolkene er derfor lokalisert etter vurdering av forskjellige kilde-

opplysninger, samt generell kunnskap om når og hvor de mest sannsynlig har overvintret.

Mye har forandret seg siden Den annen verdenskrig, og endringstakten har akselerert sterkt de siste 10-15 årene. Mange av de gamle hytter og hus ligger i ruiner eller er totalt borte, hurtigruten går ikke lenger til Svalbard, og det er flyforbindelse til fastlandet flere ganger ukentlig. Et avgjort positivt trekk er utviklingen for flere av dyreartene som en periode hadde faretruende liten bestand. Der-

for kan vi i dag glede oss over å observere hvalross, rein og isbjørn hyppigere, i større mengder og på flere lokaliteter enn i mellomkrigstiden.

Forhåpentlig vil mange finne informasjon av interesse. Men jeg håper også at de feil og mangler som sikkert finnes, vil inspirere folk til å komme med korrigerende og utfyllende opplysninger. Kritikkk av dette arbeid som ikke kommer forfatteren for øre, er bortkastet energi! Kontakt kan formidles via Norsk Polar-institutt.

Oslo, mars 1992
Gustav Rossnes

INNLEDNING

Mange, mange har gjennom åra spurt meg om dette: Hvorfor drar folk på overvintring i polarstrøkene og utsetter seg frivillig for savn, strabaser og delvis farer? Og hva kan grunnen være til at så mange sogar gjør vinterfangst der nord til levevei?

Jeg har prøvd å svare på det før; men jeg kan saktens gjøre et nytt forsøk: Det gis sikkert ingen generell forklaring. Noen søker «eventyret». Andre er pasjonerte jegere. Somme er bare friluftsmennesker. Mulig er det vel at noen rømmer vekk fra noe, heime eller i seg sjøl, - mens andre kanskje søker etter noe. Og på enkelte virker vel polarlivet som enslags utfordring.

Men - svært mange syns nok helt enkelt at fangstlivet er en ganske naturlig form for erverv og arbeid.

Merkeligere behøver det ikke å være. Og så fortsetter man da med et yrke som man finner seg vel til rette i, - alt uansett

(Gjæver 1959:7).

I det følgende skal jeg ta for meg den gruppen av mennesker som John Gjæver skrev så mange ramsalte historier om, de som drev overvintringsfangst på Svalbard i første halvdel av 1900-tallet, med særlig vekt på dem som hadde fangsten som hovedyrke.

Det metodiske og analytiske utgangspunkt for artikkelen er en database med forskjellig type informasjon om norsk overvintringsfangst på Svalbard i perioden 1895-1940.

Kildemateriale er hentet fra arkivet ved Norsk Polarinstitut, Statsarkivet i Tromsø, egne intervjuer og foreliggende litteratur om emnet.

Under Den annen verdenskrig ble det under Anders K. Orvin ved Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser (senere Norsk Polarinstitut) laget et arkiv over fangstfelt på Svalbard. Materialet er i stor grad basert på opplysninger fra flere kjente fangstfolk, bl. a. Georg Bjørnnes, Karl Johan Bengtssen og

Arthur Oxaas gjennom dagbøker og korrespondanse, samt instituttets leder Adolf Hoel. I dette arkivet er Svalbard blitt inndelt i fangstområder slik de tradisjonelt har hatt sin utstrekning og blitt benyttet av de enkelte overvintringspartier. Oppbyggingen av arkivet var sannsynligvis ment som grunnlag for forvaltning av fangstvirksomheten, da det for hvert terreng er en nøye beskrivelse av grenser, topografi, is- og havneforhold, viltbestand, brenselsforekomster, adkomst, historikk, samt konkluderende vurdering av nødvendig utbygging og belegg av fangstfolk. Et eget avsnitt er viet bebyggelsen og eiendomsforholdene på fangstfeltene.

Det foreliggende kildematerialet er i stor grad spredt og mangelfullt, særlig for perioden fram mot 1925, og inneholder i mange tilfeller selvmotsigende eller uklar informasjon. En god del opplysninger har det foreløpig vært vanskelig å verifisere mot andre kilder. En viss grad av skjønn har derfor ligget til grunn for måten kildene er benyttet på. Selv om det kan være dårlig belegg for en del utsagn, og uklare punkter og unøyaktigheter i en framstilling bygd på dette materialet, skulle det likevel være mulig å danne seg et bilde av fangstvirksomheten og belyse visse hovedtrekk ved utviklingen av denne spesielle næringen.

Opplysninger fra kildematerialet er lagt inn på poster i dBASE med karakterfelt for fangstfelt, årstall for overvintring, utreder, navn på fangstfolk, litteraturhenvisning og anmerking, samt numerisk felt for antall overvintre-re på hvert fangstparti. Det er laget to filer, en med opplysninger om hvert fangstparti, en annen med opplysninger om hver identifisert person: fullstendig personnavn, angivelse av kjønn, navneforkortelse brukt i databasen, hjemsted, fødsels- og dødsår, samt antall registrerte overvintringssesonger.

Eksempel på post for fangstfelt er gitt nedenfor:

FELT: 21 Krossfj

ÅR:191213

REDER: Northern Exploration

ANT.: 2

NAVN: A.Olofsson H.Rudi

LIT.: Moberg 1959:210, Rudi 1969:77,82-83

ANM.: HST Ebeltoftamna, BST Camp Zoe

Databasen er strukturert for å kunne belyse forløp og organisering av fangsten. I det følgende vil en del statistiske forhold ved utviklingen av fangstvirksomheten bli tatt opp til analyse: antall fangstfolk og fangstfelt, bruken av fangstfeltene, samt organisatoriske trekk ved overvintringsfangsten. Avslutningsvis vil

selve fangstaktiviteten og økonomiske aspekter ved denne næringsvirksomheten bli behandlet. Utnyttelsen av ærfuglbestanden er trukket fram som eksempel for å vise hvordan egg- og dunsanking var integrert i fangsten, både med hensyn til økonomisk betydning og i forhold til utnyttelsen av andre dyrearter.

UTVIKLINGEN AV ANTALL FANGSTFOLK OG OVERVINTRINGS-PARTIER

I databasen for fangst er det registrert 1023 personovervintringer for perioden 1895-96 til 1940-41. I dette tidsrommet er det registrert 41 overvintringssesonger, dvs. et gjennomsnitt på 25 fangstfolk årlig. Samlet antall overvintringer for fangstpartiene gjennom disse årene er 441 med gjennomsnittlig 10,8 overvintringspartier årlig og 2,3 personer pr. parti. Forløpet av antall fangstfolk (belegg) pr. sesong er vist i figur 1 (se også tabell 1 i appendiks 1).

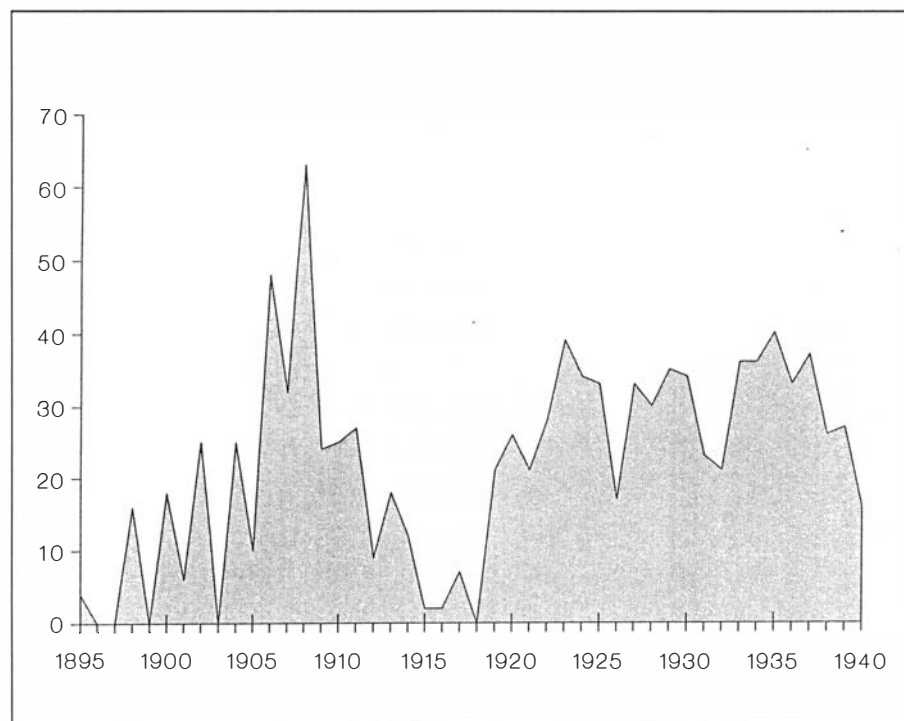

Fig. 1. Overvintrende fangstfolk 1895-1940.

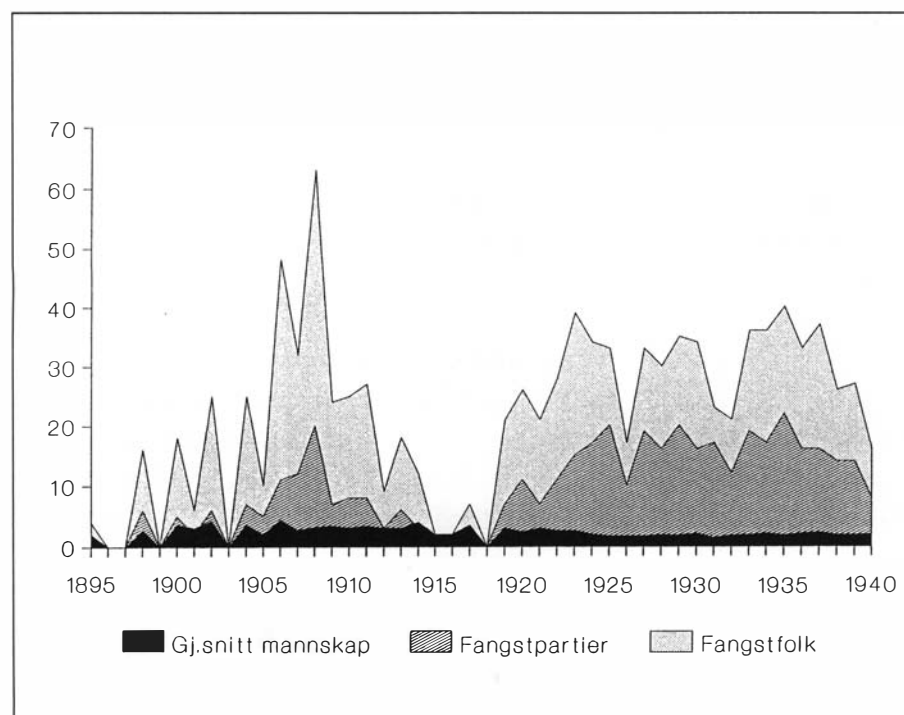

Fig. 2. Antall fangstfolk og fangstpartier pr. sesong 1895-1940.

Utviklingen av overvintringsfangsten skjøt kraftig fart etter initialfasen for den nyere norske fangstepoken rundt århundreskiftet. Alle rede sesongen 1908-09 kom antallet opp på 63 fangstfolk. Dette er det høyeste tall som er registrert i perioden. De følgende sesongene lå tallet rundt gjennomsnittet på 25, før fangstvirksomheten ble kraftig redusert i årene umiddelbart før og under Den første verdenskrig. Først ut over i 1920-årene kom antallet overvintre opp mot gjennomsnittet. Etter en nedgang i aktiviteten sesongen 1926-27, ble fangstvirksomheten drevet med sitt mest stabile og største omfang på rundt 25-35 personer ut gjennom 1930-årene. Utbruddet av Den annen verdenskrig førte til en sterk nedgang i fangstaktiviteten, og høsten 1941 ble de 16 gjenværende fangstfolkene evakuert til England sammen med Longyearbyens befolkning.

Utviklingen av antall fangstfolk pr. sesong, antall fangstpartier på overvintring og gjennomsnittlig størrelse på mannskapene er sammenlignet og framstilt i figur 2 (se også tabell 1 i appendiks 1).

Det er en viss samvariasjon mellom antall fangstfolk og overvintringspartier, men forholdet belegg-fangstpartier på de forskjellige feltene endrer seg noe gjennom perioden. Fra begynnelsen av århundreskiftet og fram til Den første verdenskrig var den gjennomsnittlige størrelsen på fangstpartiene rundt 3-4 personer. I første halvpart av 1920-årene besto mannskapet gjennomsnittlig av 2-3 personer, og i resten av perioden var overvintringspartiene ofte bare på 1-2 personer.

UTREDERNE

Den norske overvintringsfangsten som ble utviklet på Svalbard i løpet av 1800-tallet, og som fikk ny giv rundt århundreskiftet, ble i stor grad initiert og kontrollert av kjøpmenn i Hammerfest og Tromsø. I forholdet mellom disse handelsmennene og folkene som ble hyret til fangsten, kan det observeres organisatoriske og økonomiske trekk som er generelle for den nordatlantiske regionen. Dette

har bakgrunn både i geografiske og sosio-økonomiske forhold.

Isolasjon, store avstander og kapitalmangel gjorde ofte befolkningen i kystsamfunnene avhengig av en kjøpmann som skaffet konsumvarer og utstyr til fiske og fangst, og kjøpte opp fangstprodukter for videreformidling til et fjernmarked. Ved å gi kreditt, kunne handelsmannen sikre seg et nett av stabile kunder og leverandører som var bundet til ham gjennom dette gjeldsforholdet. Slik kunne handelsmannen kontrollere både detaljhandelen og markedstilknytningen, og ikke bare profitere på konverteringen av fangstproduktene til handelsvarer på markedet, men også på varetilførselen til sine klienter. Monopoliseringen av den økonomiske sirkulasjonen og mulighetene for å tappe systemet i begge ender, reduserte den økonomiske risikoen ved dårlig fangst, ulykker og konjunktursvingninger.¹

Fordelingssystemet for utgifter og fangstutbytte reduserte også risikoen for partshavere og utredere av fangstekspedisjoner. Ishavsfangsten fulgte den tradisjonelle fordelingsnøkkelen innen fiskeriene. Etter at fangsten var solgt, ble utbyttet fordelt etter at utgiftene for båtens eier var trukket fra (drivstoff, utstyr, proviant). Eierne tok også halvdel av nettoutbyttet som båtpart, mens resten ble delt likt mellom deltakerne i lotter. Mannskapet fikk på denne måten en proporsjonal del av fangstutbyttet. Men det var på barske vilkår: ingen fangst, ingen lott.

Kjøpmennene i Hammerfest og Tromsø som utredet overvintringsekspedisjoner til Svalbard, sto for transport av mannskapet til fangstfeltene, innkvartering, proviant, ammunisjon og annet utstyr. Firmaet hadde første retten til å kjøpe fangsten, og tok halvparten av fangstutbyttet mens resten ble delt mellom fangstfolkene.²

I fangstnæringen var skip og utrustning som oftest eid av de større handelshusene. I seilskutetiden var det imidlertid vanlig at skipperen eide part i skipet. Hvis det var et mindre fartøy, kunne skipperen også være reder og eeneier. Men skipper-rederne sto gjerne i

fast forbindelse med et handelshus for kreditt og utrustning.³

En av pionérene i etableringen av moderne overvintringsfangst på Svalbard var ishavs-skipperen Johan Hagerup. Han var født i 1845 på Reinen ved Tromsø, og fór på Ishavet fra ungdommen av. Etter at det i lange tider hadde vært slutt på overvintringsfangsten, innledet han i 1898 en ny epoke i byens fangstnæring ved å overvintre og utbygge fangstfeltene i Bellsund fra hovedstasjonen på Akseløya.⁴ Den første ekspedisjonen ble støttet av konsul Conrad Holmboe som noe nølende bidro til forsøket på å utvikle fangstmulighetene i vintresesongen.⁵

Hagerup døde i 1924, men sønnen Johan Hagerup jr. fortsatte familiens engasjement i ishavnæringen. Junior var født i 1884, og overvintret for første gang i 1900-01 med sin fars ekspedisjon. Senere seilte han som skipper og overvintret flere sesonger på Svalbard. I 1914 oppga han sjøen og gikk inn som medeier i konens kolonialforretning. Ut fra sin bakgrunn, ekspanderte han naturlig nok innen skipshandel, og utrustet mange arktiske fangstekspedisjoner.⁶

En annen person som også bidro mye til utviklingen av overvintringsfangsten og handelen med pelsverk og andre arktiske produkter, var Claus Andersen i Tromsø. Han var født på Voss i 1859 og flyttet til Tromsø i 1888 som gullsmed. Her ble han mer og mer involvert i dun- og skinnhandel, og etablerte etter hvert fangststasjoner og utrustet overvintringsekspedisjoner til Svalbard for å sikre tilgangen på pelsverk.⁷ Fra 1905 utrustet firmaet utallige overvintringsekspedisjoner og drev oppkjøp av fangstprodukter. I avtisserementer annonserte firmaet stolt at det hadde 29 fangststasjoner på Svalbard, og at det var det første som begynte med rasjonell fangst av polarpelsskinn (se fig. 3). Etter Claus Andersens død i 1911, ble forretningen drevet videre av sønnen Leif.⁸

Den første verdenskrig medførte et avbrekk i de store overvintringsekspedisjonene organisert av Johan Hagerup, Claus Andersen og andre. Hagerup jr. konsentrerte

CLAUS ANDERSEN ^{AS}, TROMSØ

Pelsvarehandel

Vi har 29 fangststasjoner
på Svalbard, og er det firma som først
begynte med rasjonell fangst
av polarpelsskinn. Nord-Norges
største pelsvarehandel og
buntmakerverksted.

Spesialitet

NORD-NORSKE OG ARKTISKE PELSVARER

Fig. 3. Annonse i *Polar-Årboken* 1941.

seg etter krigen hovedsaklig om skipshandelen, og Andersens pelsvarehandel hadde noen vanskelige år som ikke tillot større utredninger. Ut gjennom 1920-årene ble det derfor mer spredte ekspedisjoner på en enkelt eller et par mann.⁹

Thor Iversen hevder at overvintringsfangsten fikk en annen karakter fra 1904-05, dvs. fra det tidspunkt det ble permanente bosetninger på Svalbard med tilknytning til gruvedriften. Før denne tid var det hovedsaklig utrederne som sto for utrustning og transport av større overvintringsekspedisjoner med flere fangstpartier til Svalbard. Nå ble det mulig å benytte transport med kullskipene både for personer, utstyr og fangst, og proviant kunne kjøpes ved gruveanleggene. Etterhvert begynte fangstfolk å stå for egen utrustning, fangstpartiene ble mindre, og enkelte begynte å overvintre alene, noe som ikke var kjent tidligere. De bedre kommunikasjonene og utrustningsmulighetene hadde gjort det langt lettere å organisere en fangstekspedisjon på egen hånd.¹⁰

Den synkende tendensen for gjennomsnittsstørrelsen på fangstekspedisjonene som er behandlet ovenfor, reflekterer altså endringer i organiseringen av fangsten. Etterhvert som det ble en gruppe profesjonelle fangstmenn med lang erfaring fra overvintringer, sto en stadig større del selv for organisering og finansiering av virksomheten. Mange av utrederne var fortsatt med i næringen, men i større grad bare som oppkjøpere og grossister i fangstprodukter.

OVERVINTRINGSFANGSTEN SOM YRKE

For perioden er det registrert 357 personnavn med én eller flere overvintringssesonger på fangst. Det totale antall overvintringer av identifiserte personer er 900, dvs. det er 123 overvintringer som ikke er knyttet til kjent person: ukjent navn, oppført som sønn/datter osv. En gruppering av fangstfolk ut fra antall overvintringssesonger er vist i tabell 1.

Tabell 1. Antall identifiserte personer og overvintringer 1895-1940.

OVERVINTRINGER	ANT. PERSONER	ANT. OVERVINTRINGER
1	209	209
2	56	112
3	24	72
4	15	60
5	20	100
6	8	48
7	3	21
8	2	16
9	3	27
10	3	30
11	2	22
12	5	60
13	1	13
14	1	14
15	2	30
16	1	16
24	1	24
26	1	26
	357	900

Hvis en regner alderen fra 20 til 55 år som aktuell for å drive overvintringsfangst på Svalbard, har en person 35 mulige yrkesaktive år som fangstmann. Dette tidsrommet kan deles opp i følgende perioder i en yrkes- eller livskarriere:

Engangsbeskjeftigelse: 1 overvintringssesong

Del av yrkes-/livskarriere: 2-5 sesonger

Del av hovedyrke: 6-10 sesonger

Hovedyrke: 11 sesonger eller mer

Fordelingen av de forskjellige grupper overvintrende fangstfolk er satt opp i figur 4 (se også tabell 3, s.19).

Her er bare overvintringer på Svalbard i perioden 1895-1940 regnet med. Plasseringen av fangstfolk i de forskjellige grupper er derfor for enkeltes vedkommende ikke helt i samsvar med deres samlede fangstvirksom-

Engangsovervintring 59%

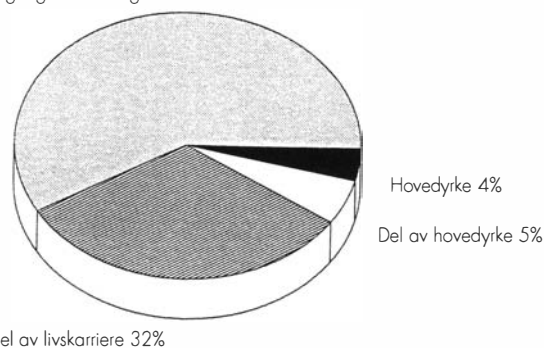

Fig. 4. Fangstfolk gruppert etter fangst som erhverv (kun svalbardsesonger medregnet).

het. En god del norske fangstfolk som vi ellers kjenner fra Svalbard, overvintret på Øst-Grønland i 1920- og -30-årene; bla. Normann Andersen¹¹, Lewin Winther¹², Henry Rudi, brødrene Devold og Gustav Lindquist¹³. Andre hadde én eller flere sesonger på Jan Mayen, som f.eks. Anders Andersen, Sivert Eide, Johan og Arthur Oxaas, Jens Wilhelmsen, Henry Rudi, Håkon Karlsen og Anders Kvive Andersen.¹⁴

En del fangstmenn som er med i perioden 1895-1940, fortsatte overvintringsfangsten på Svalbard etter Den annen verdenskrig, bla. flere medlemmer av den kjente Nøis-slekten: Hilmar Nøis, Johannes Kaps Nøis og Edvin Nilsen Nøis, samt Arthur Oxaas, Henry Rudi, Alfred Johansen og Ole Blomli.

Av figur 4 kan en se at over halvparten av de personer som har drevet fangst på Svalbard, overvintret kun én sesong. Bare en liten del, ca. 10 %, drev profesjonell fangstvirksomhet over en årrekke. Hovedinntrykket fra andre kilder, intervjuer og foreliggende litteratur, er at det dannet seg en kjerne erfarne fangstfolk som ledet overvintringsekspedisjoner sammensatt av folk med ulik bakgrunn. De fangstmenn som senere drev egen virksomhet, hadde gjerne med seg yngre folk for kortere eller lengre tid. Dette kunne være sønner, brødre, andre slektninger eller jaktinteressert ungdom som ville prøve fangstlivet en tid før de etablerte seg på fastlandet i andre yrker.

Personlige kontakter med etablerte fangstfolk og utredningsvirksomheten til kjøpmen-

nene i Tromsø var nok den vanligste måten å bli rekruttert som fangstmann på. Men også fra gruvemiljøet på Svalbard kom det en del overvintre.¹⁵

De fleste av fangstfolkene som overvintret på Svalbard, kom fra Troms og Finnmark. Imidlertid har også utlendinger deltatt i fangstvirksomheten, især svensker og tyskere. I 1920-årene var også noen russere med. Utlendingene har nesten alle gått veien om gruvearbeidet til fangsten.¹⁶

FANGSTFELTENE

For innkvartering av overvintringsekspedisjonene ble det bygd ut fangstfelt med hytter på strategiske steder i terrenget. Ut fra en sentralt plassert hovedstasjon oppførte fangstfolkene mindre bistasjoner som ble benyttet til kortere opphold på rundturene, for å etterse de utlagte fellene. På denne måten kunne et større område bli utnyttet mest mulig effektivt.

Et fangstfelt består altså av en hovedstasjon med bistasjoner, og med feller plassert i terrenget mellom stasjonene. Tilsammen danner disse elementene den funksjonelle helheten for at fangstfeltet kunne røktes. Installasjonene vil ligge i et visst forhold til nødvendige ressurser som bra havneforhold, strender der vind og strøm skyller opp rekved til brensel og byggematerialer, ferskvann, reveterreng, fuglefjell, egg- og dunvær, reinsdyrbeiter, bjørnetrekk, gåse- og rypelokaliteter mm. Fangstvirksomheten knytter seg uløselig til egenskaper ved naturmiljøet. Den sterke affiniteten mellom fangstinstallasjonene og det landskap de inngår som del av, tjener derfor i stor grad til å belyse det økologiske og fysiske aspektet ved næringsvirksomheten.

I første del av perioden var fangstvirksomheten dominert av utredere som sto for hyring av mannskap og valg av lokalitet. Overvintreerne havnet følgelig på de felt de ble tilvist av fangstlederen. Etterhvert som enkelte fangstmenn selv begynte å stå for utrustningen, holdt de seg mer til fangstfelt de selv vedlikeholdt og bygde ut med bistasjoner og feller.

Selve retten til å drive fangst som næring, er fastslått i Svalbardtraktatens artikkel 2:

Alle de høie kontraherende parters skib og undersætter skal ha like rett til fiske og jakt.....

Det var flere fremgangsmåter for å få disposisjon over et fangstfelt. Vanligvis kunne en kjøpe eller leie hytter av utredere som hadde bygd ut terrenget tidligere. I noen tilfeller startet enkelte fangstmenn selv utbygging av områder som var ledig. Men særlig i Bellsund, Kongsfjorden og Krossfjorden var det gruveselskap som sto for oppføring av husvære i forbindelse med undersøkelse og prøvedrift på forskjellige mineralforekomster. Når driften ble stanset, enten for vinteren eller over lengre perioder, ble det ansatt vaktmannskap som kunne benytte vinteren til egen fangst. Blant gruveselskapene var det Northern Exploration Company Ltd., London, som i størst grad oppførte anlegg som også ble benyttet til fangstvirksomhet.

I en betenkning til Handels- og industridepartementet om statlig oppkjøp av dette selskapets eiendommer, kommer Thor Iversen inn på betydningen gruveanleggene hadde for vinterfangsten:

...flere av de steder som jevnest årlig blir benyttet til fangstvirksomhet er beliggende der hvor det omhandlede engelske selskap har sine eiendommer.

Fangstfolkene på disse steder har i adskillig utstrekning drevet sin fangstvirksomhet under navn av vaktmenn for det engelske selskap. I tidligere år pleiet disse vaktmenn visstnok å få godt gjort for sitt kostholdt, men i de senere år (iallfall i år på London, Kingsbay) får fangstmannen som vakt kun den fordel å få lov til å bo i huset. Jeg kan her innskytte den bemerkning at eiere av hus på Svalbard gjerne ser at fangstfolk benytter disse hus, når de selv ikke benytter dem. Huseierne får nemlig derved reparert sine hus i den utstrekning som fangstmannen anser for nødvendig under bruket av dem... (Iversen 09.07.1930).

I arkivet over fangstfelt ved Norsk Polarin-

Fig. 5. Fangstfelt på Svalbard.

01 Sørkapp	13 Tempelfjellet	25 Biskayerhuken	37 Kvalpynten
02 Søndre Hornsund	14 Pyramiden	26 Woodfjorden	38 Kapp Lee
03 Nordre Hornsund	15 Nordfjorden	27 Vestre Wijdefjord	39 Barentsøya
04 Calypsofeltet	16 Bohemanfeltet	28 Østre Wijdefjord	40 Palanderbukta
05 Midterhuken	17 Alkhornet	29 Verlegenuken	41 Murchisonfjorden
06 Braganzafeltet	18 St. Jonsfjorden	30 Lomfjorden	42 Nordkapp
07 Lågneset	19 Forlandet	31 Kapp Payer	43 Rijpfjorden
08 Kapp Linné	20 Kongsfjorden	32 Agardhbukta	44 Kapp Leigh Smith
09 Grønfjorden	21 Krossfjorden	33 Kvalvågen	45 Kong Karls Land
10 Colesbukta	22 Kapp Mitra	34 Hedgehog	
11 Adventdalen	23 Magdalenefjorden	35 Hopen	
12 Sassendalen	24 Flathuken	36 Negerpynten	

stitutt, er Svalbard inndelt i 45 områder. På grunnlag av områdebeskrivelsene er det framstilt et kart over de forskjellige fangstfeltene (se figur 5).

Grensene for hvert felt er lagt etter utstrekningen av det område fangstpartiene kunne drive effektiv fellefangst på ut fra hovedstasjonen med bistasjoner. Etterhvert utviklet det

seg en slags tradisjon eller hevd for den praktiske størrelsen av de forskjellige fangstlokalitetene. Delelinjene i innlandet er avsatt av mer karttekniske hensyn, da det er fjordene og kyststrekningene som er av betydning for fangstvirksomheten. De inntegnede grensene må imidlertid ikke oppfattes absolutt. Hvis et tilgrensende område var ledig en sesong, kunne feltet godt forskyves. Hermann Ritter benyttet f.eks. Gråhuken som hovedstasjon da han fangstet langs vestsiden av Wijdefjorden rundt midten av 1930-årene. Opprinnelig var denne stasjonen oppført som bistasjon for hovedstasjonen Roosneset på fangstfelt Woodfjorden. En må også skille mellom fangstpartier og overvintringsekspedisjoner. En fangstekspedisjon kunne bestå av flere partier som la seg i forskjellige områder. Noen ganger kunne disse partiene skifte felt i løpet av vinteren. Likeledes ble fangstterritoriet betraktelig utvidet visse deler av sesongen når det gjaldt enkelte fangstressurser som rein og sel, samt for egg- og dunsanking.¹⁷

Det går vanligvis en praktisk grense for hvor stor lokalitet en fangstmann kan røkte effektivt med regelmessig tilsyn av fellene. Blir et byttedyr liggende for lenge i fellen, kan skinnen bli ødelagt av kannibalisierende arts-

frender eller andre åtseletere. Videre avgrenses feltet ofte naturlig av topografiske forhold som hindrer videre ferdsel: fjorder, fjell og breer. En liste over fangstfeltene på Svalbard er satt opp nedenfor.

Fangstfeltet Kapp Leigh Smith framstår av mer karttekniske årsaker. Praktisk talt hele området er dekket av en bre, og har ikke vært aktuelt for fangst. Frekvensen av overvintringer på de andre feltene er framstilt i figur 6 (se også tabell 2 i appendiks 1).¹⁸

Det gjennomsnittlige antall overvintringer på fangstfeltene ligger rundt 10. En del områder skiller seg ut med større eller mindre antall sesonger-partier. Fangstvirksomheten på områdene ved Grønfjorden, Pyramiden, Braganzavågen og Adventdalen ble begrenset av bergverksdriften. Området Kvalvågen på sørøstsiden av Spitsbergen er et goldt og viltfattig terreng som har hatt liten fangstaktivitet. Rijpfjorden ble også umiddelbart oppgitt pga. dårlig fangst. Kong Karls Land ble oppgitt pga. isforholdene. Murchisonfjorden, Barentsøya og Kapp Payer er sannsynligvis også lite benyttet pga. vanskelig adkomst. Flest overvintringer er registrert på fangstfeltene Lågneset på nordsiden av Bellsund og Sassendalen i Sassenfjorden.

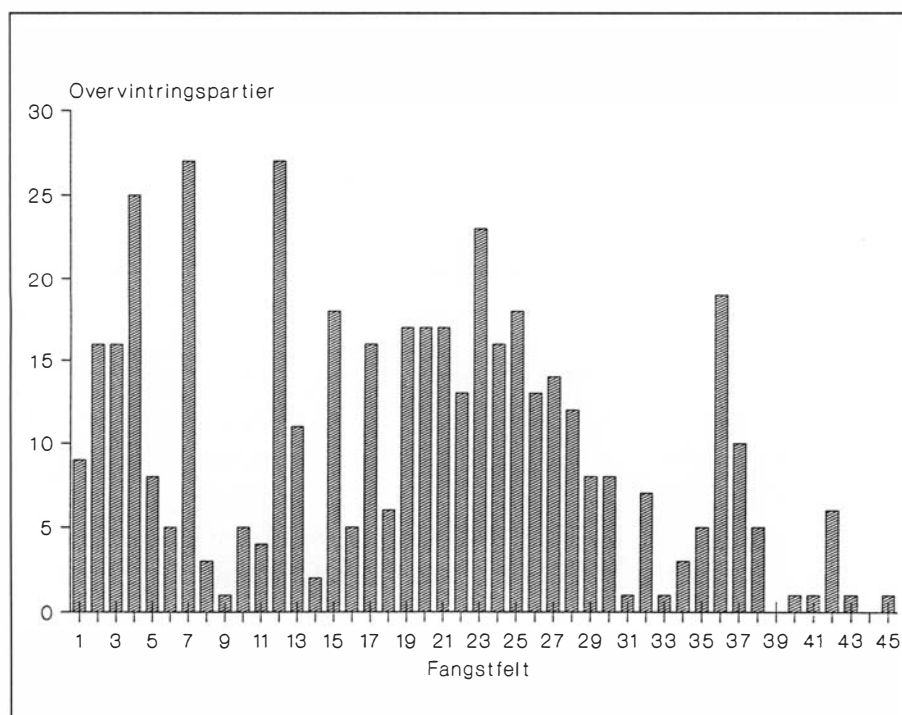

Fig. 6. Antall overvintringer/fangstpartier pr. fangstfelt 1895-1940.

Lågneset har en gunstig kombinasjon av økologiske relasjoner som gir stor vilt- og artsrikdom. I Ingeborgfjellet er det en stor sjøfuglkoloni (lomvi *Uria lomvia* og alkekonge *Alle alle*) som gir god fødetilgang for rev om sommeren og ut over høsten. Gjød-selen fra fuglefjellet sørger for frodig vegetasjon som gir gode beitemuligheter for rype *Lagopus mutus hyperboreus* og rein *Rangifer tarandus platyrhyncus*. Om vinteren faller rein ofte utfor de bratte fjellside-

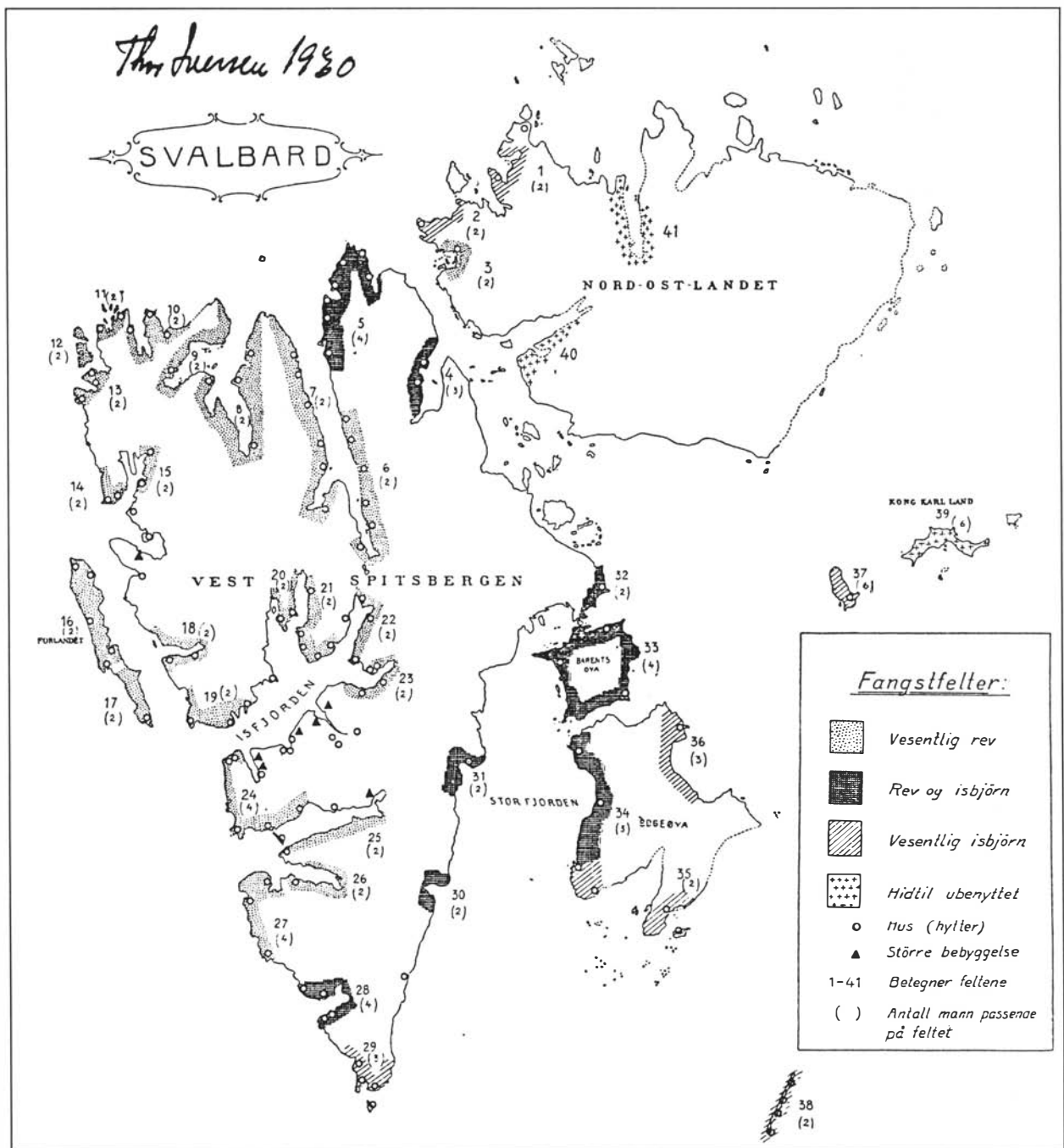

Fig. 7. Fangstfelt på Svalbard med respektive dominerende viltarter (etter Iversen 1929, 09.07.1930 og 1939).

ne. Kadavrene gir god næringstilgang for reven *Alopex lagopus*. Ute ved Kapp Martin er det store våtmarksområder med gåsetrekk vår og høst. Akseløya har muligheter som egg- og dunvær, samtidig som den binder isen langt ut over våren i Van Mijenfjorden. Ringselen (snadden) *Phoca hispida* kaster på fastisen; storkobbe (blåsel) *Erignatus barbatus* følger etter iskanten innover fjorden, og holder ellers til foran brefronten i Fridtjofhamna om sommeren. Området ble tidlig utbygd av fangstu-

trederen Johan Hagerup, og fra århundreskiftet oppførte gruveselskap solide og gode bygninger i området: Camp Morton, Camp Millar og Camp Bell.

Sassendalen ble også tidlig og hyppig tatt i bruk som fangstområde. Feltet regnes som et av Svalbards beste reveterreng, og oppe i dalen er det store reinsdyrflokker som i første del av perioden var et viktig fangstbytte. Begge de to mest benyttede fangstfeltene er altså områder med en god og variert viltbestand.

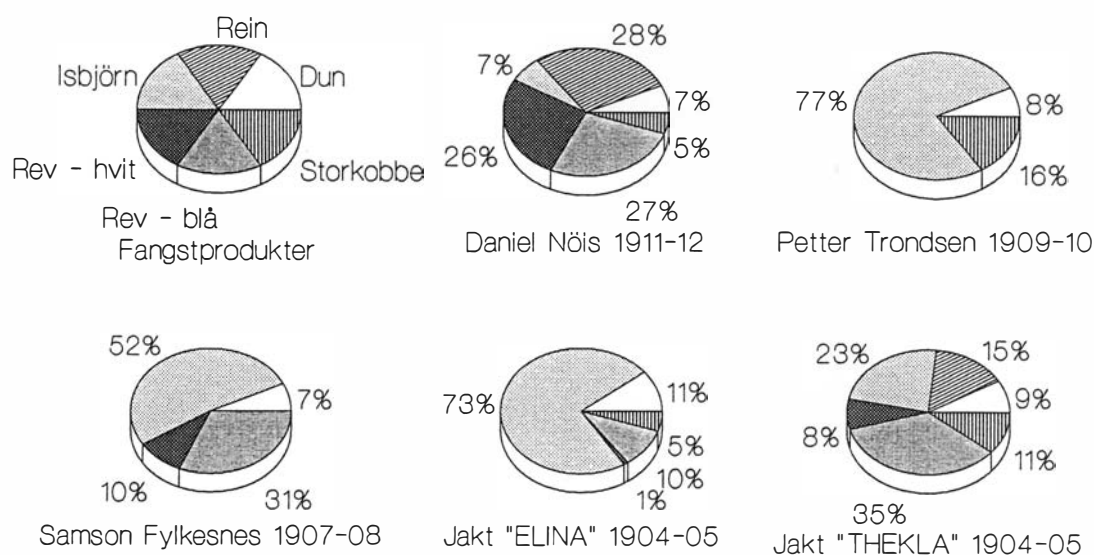

Fig. 8. Fangstutbytte. Verdiandelen av ulike fangstprodukter.

Etter en kraftig desimering på grunn av hensynsløs jakt på reinsdyrstammen, ble denne dyrearten fredet allerede i 1925, og falt bort som kommersielt fangstobjekt. Ellers har fangstfeltene variert en del med hensyn til sammensetning av viltbestand og mulig fangst. Det største skillet går mellom områder som har en mer allsidig dyrebestand, og lokaliteter som mer ensidig er dominert av fangst på én art. I praksis kan en derfor skille mellom reveterreng og mer utpregete isbjørnområder.¹⁹

Isbjørnen *Ursus maritimus* er i stor grad knyttet til drivisen. Golfstrømmen bringer tempererte vannmasser nordover, med særlig virkning opp langs vestsiden av Svalbard. Havstrømmene sørfra støter mot drivisen som kommer fra Polhavet. Særlig ved vestkysten av Spitsbergen presses isen mot nord, og kan gi store, isfrie havområder både i sommer- og vinterhalvåret. Øst-Spitsbergenstrømmen som runder runder sørspissen av Spitsbergen og går opp langs vestkysten, kan imidlertid ofte føre med seg atskillig is som fyller fjordene i sørlige del av Spitsbergen. Fangstfeltene Sørkapp og Hornsund på sørveste del av Spitsbergen har derfor gode fangstmuligheter på isbjørn. Gjennom Hornsund går det dessuten bjørnetrekk over til Storfjorden utpå vårparten. Øst for Spitsbergen er det fremfor alt Halvmåneøya på fangstfelt Negerpynten som har vært kjent som den store fangstplassen for

bjørn. Men også de andre feltene på Edgeøya, Kvalpynten og Kapp Lee, samt Hopen, Kong Karls Land og feltene på Nordaustlandet: Palanderbukta, Murchisonfjorden, Nordkapp og Rijpfjorden, kan karakteriseres som mer typiske bjørneterreng. Videre er det en del felt som også kan ha hyppig bjørnebesøk når det er dravis i området: Hedgehog og Kvalvågen på sørøstsiden av Spitsbergen, samt Verlegenuken, Lomfjorden og Kapp Payer på nordøstsiden.

På grunnlag av opplysninger fra fangstfolk, laget Thor Iversen rundt 1930 et kart som viser fordelingen av viltarter på de forskjellige fangstfeltene (se figur 7).

Iversen anmerker at isbjørnfeltene må sies å være de mest usikre, da forekomsten av bjørn betinges av at drivisen legger til land. Videre kan disse feltene være vanskelig tilgjengelige. På revfeltene kan en ikke regne med god nok fangst flere år i trekk, da bestanden ikke tåler alt for sterk beskatning.²⁰ Forekomsten av rev vil imidlertid også være noe avhengig av drivisens bevegelser. En del rev følger etter bjørnen ute i isen for å leve av selkadavre, og tidvis kan det da trekke rev inn til land. På fangstfeltene vil det ut over i sesongen dessuten trekke rev på næringsvandring.

De forskjellige felt vil derfor ha ulik fangstprofil alt etter sin beliggenhet; noe som kommer tydelig fram ved sammenligning av

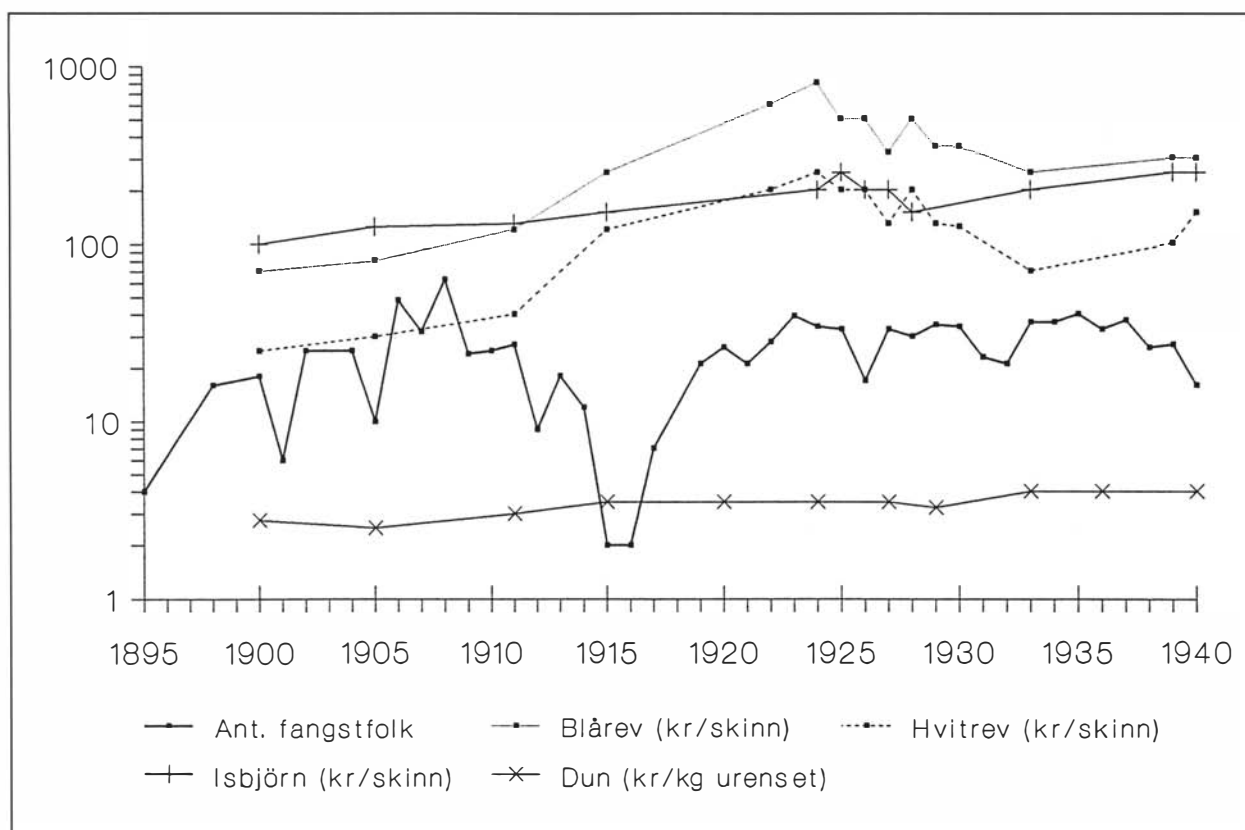

Fig. 9. Antall fangstfolk og prisutvikling 1900-1940 (semilogaritmisk diagram).

fangstprodukter og utbytte fra et par overvintringsekspedisjoner (se figur 8 og tabell 4 i appendiks 1).

Overvintringsekspedisjonen til Daniel Nøis i 1911-12 besto av fem mann; tre holdt til i Sassendalen, to i Nordfjorden ved Tåkefjell. Petter Trondsen overvintret på Sørkapp 1909-10 med 6 mann.²¹ Nest etter Halvmåneøya ved Edgeøya, er Sørkapp det fangstfelt som har hatt flest fangstrekorder for isbjørn. Samson Fylkesnes overvintret i Hornsund sesongen 1907-08 med 5 mann fordelt på 3 fangststasjoner.²² Spesielt for de to ekspedisjonene sør på Spitsbergen er fraværet av rein i fangsten.

Også for de to skipsmannskapene som overvintret 1904-05, reflekterer fangstoppene ulike typer fangstterreng. «Thekla» lå ved Akseløya i Bellsund og hadde 9 mann rundt på feltet.²³ Jakten «Elina» hadde en besetning på 8 mann som overvintret ved Kapp Lee på Edgeøya. Fangstresultatet var typisk for feltene øst på Svalbard, lite rev og mye bjørn. Resultatene for disse to ekspedisjonene illustrerer tydelig forskjellene i fangstutbytte mellom typiske reve- og bjørneterreng.

Fangstnæringen på pelsdyr var i perioden 1895 til 1940 utsatt for sterke konjunktursvingninger. Prisene på blårev, hvitrev, isbjørnskinns og dun er derfor sammenlignet med antall fangstfolk i figur 9 for å vise hvorledes deltakelsen i overvintringsfangsten på Svalbard har reagert på prisutviklingen av de viktigste fangstproduktene (se tab. 5 i App.1).

Den sterke satsingen sesongene 1906-07 til 1908-09 er antakelig uttrykk for en overoptimistisk spekulasjonsboom fra fangstutredernes side som ikke helt har svart til de økonomiske forventningene. Den første verdenskrig satte praktisk talt stopp for fangsten selv om skinnprisene steg. I mellomkrigstiden er det et temmelig godt samsvar mellom prissvingningene og deltakelse i fangst, da prisoppgangen på isbjørnskinns muligens har kompensert for de lavere prisene på rev. Skinnprisene er oppgitt i nominell kroneverdi. Utviklingen av realverdien er mindre interessant, da en sammenligning av lønnsforhold og utbytte i andre næringer (håndverkere, sjøfolk, lott i sesongfiskeriene) i samme tidsrom vil være mer relevant for å vurdere hvorvidt profittmulighetene

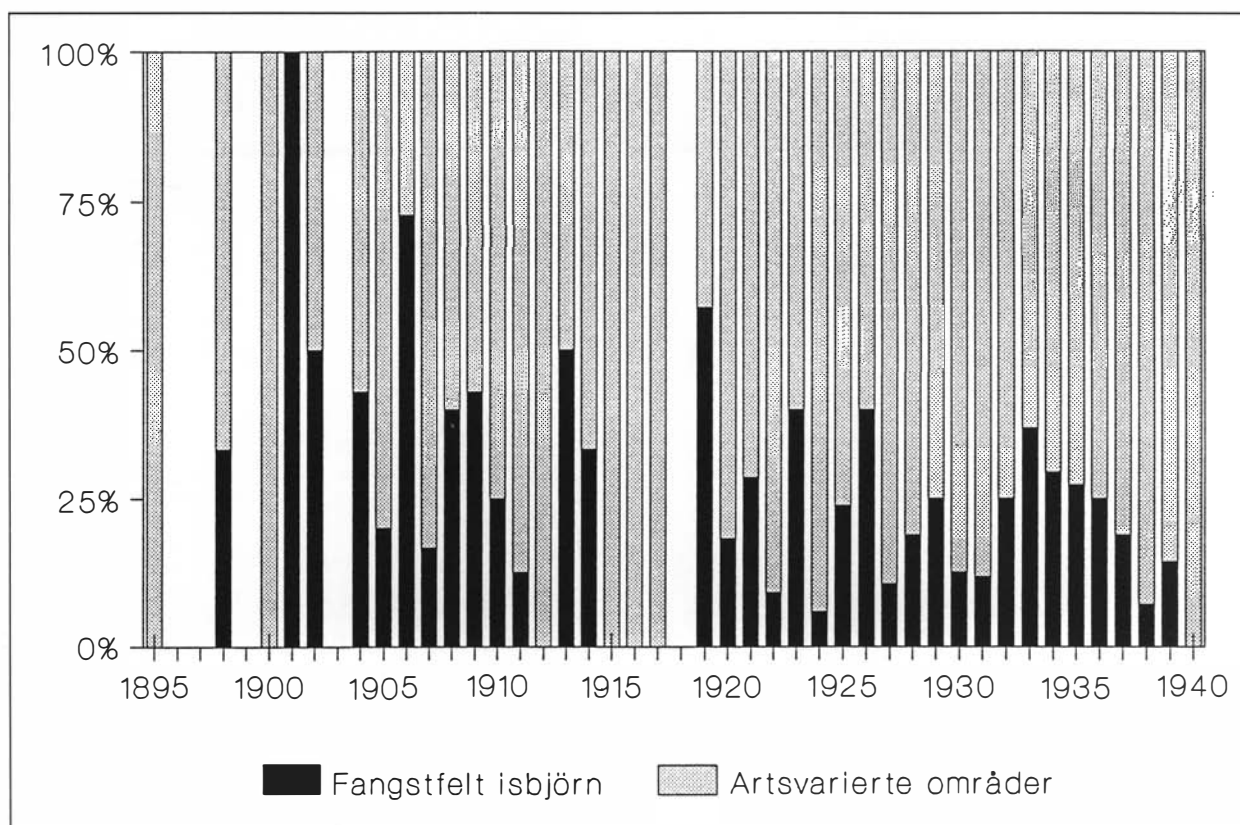

Fig. 10. Prosentvis andel av overvintringer på utpregete isbjørnfelt i perioden 1895-1940.

påvirker omfanget av deltakelse i overvintringsfangsten.

Figuren har en noe begrenset utsagnsverdi når det gjelder relasjonen skinnpriser-fangstdeltakelse, da det dreier seg om ulik styrke og type engasjement i virksomheten. Yrkesfangstmenn som hadde investert i egne, utbygde fangstfelt var mer stabile i sin overvintringsvirksomhet. Fangstutredere og folk som deltok mer sporadisk, vurderte sannsynligvis i større grad deltakelsen ut fra konjunktorene i næringen.

I hvilken grad har så prisene på de ulike produktene influert på valg av fangstterreng? En sammenligning mellom belegget på de mer utpregete bjørneområdene som er omtalt ovenfor, og fangstfeltene med mer variert viltbestand er framstilt i figur 10 (se tabell 6 i appendiks 1). Diagrammet viser den prosentvise andelen av fangstfolk på typiske bjørnefelt i forhold til overvintringsbesetninger på felt med overveiende revefangst.

Belegget og overvintringsaktiviteten på de mest typiske isbjørnefelt er størst i perioden fram til første sesong etter Den første ver-

denskrig. Men den mer spesialiserte isbjørnefangsten utgjør likevel ikke mer enn rundt en fjerdedel av den samlede fangstvirksomheten. I mellomkrigstiden synker andelen til et gjennomsnitt rundt 15 %. Den stabile og jevnt stigende pris på isbjørnskind gjennom perioden klarer altså ikke å få særlig mange til å satse hovedsaklig på isbjørnjakt.

OVERVINTRINGSBELEGGET PÅ DE ENKELTE FANGSTFELT

En sammenstilling av antall sesonger (dvs. overvintrende fangstpartier) og personer som overvintret på hvert fangstfelt er framstilt i figur 11 (se også tabell 2 i appendiks 1). Det gjennomsnittlige belegg på fangstfeltene i perioden er på 2,3. En del felt har imidlertid hatt større fangstpartier i vintersesongene.

De felt som i første rekke har hatt de største mannskap på overvintring, er de typiske isbjørnefeltene øst og nordøst for Spitsbergen: Kong Karls Land, Murchisonfjorden, Nordkapp, Hopen, Negerpynten, Kvalpynten, Sørkapp og Hedgehog sør på Spitsbergen, samt Verlegen-

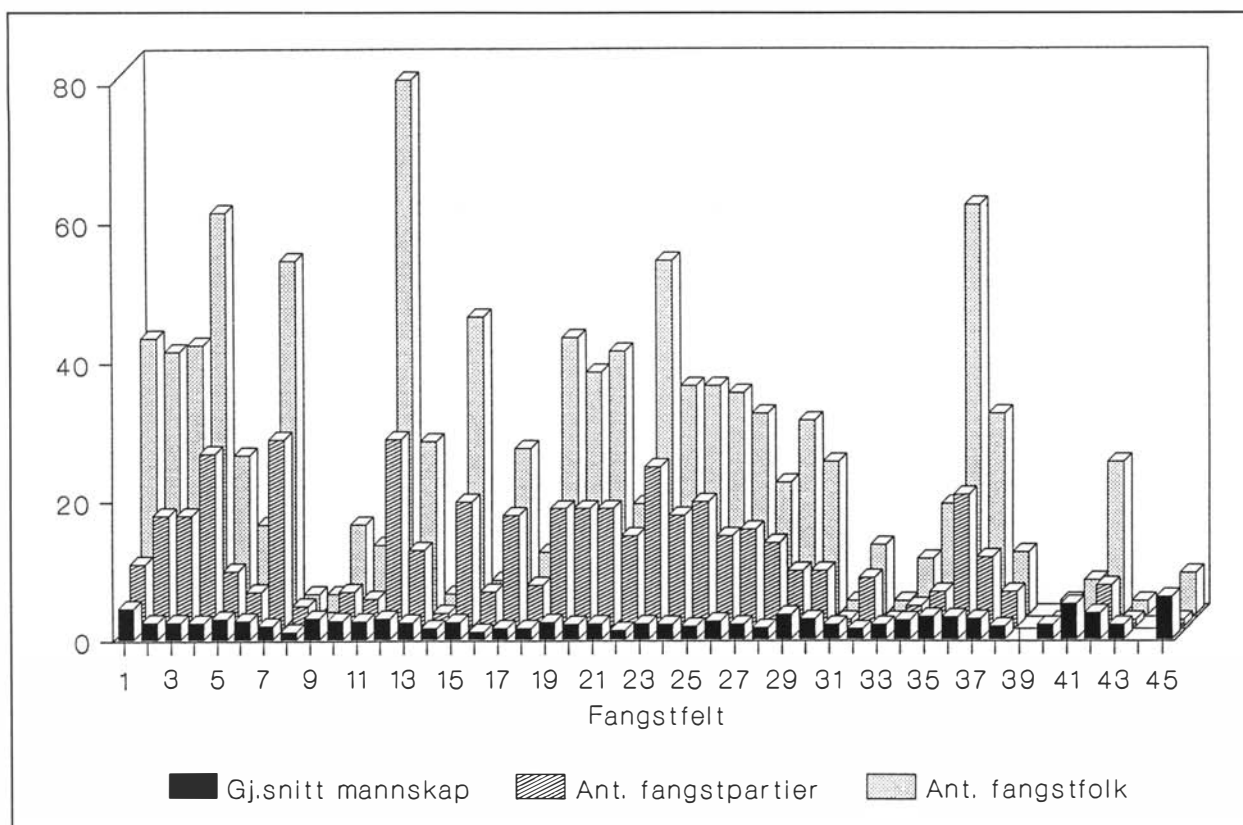

Fig. 11. Antall overvintringer/belegg pr. fangstfelt 1895-1940.

hukene og Lomfjorden på nordøstsiden. Aktiviteten på disse feltene var størst i første del av perioden da fangsten hovedsaklig ble organisert som større overvintringsekspedisjoner av kjøpmenn i Tromsø. Det samme forhold gjelder seg gjeldende for Midterhukene som er et mer allsidig terreng. Dette feltet ble allerede fra 1898 utbygget av Johan Hagerup i Tromsø.

Sassendalen skiller seg ut mht. overvintringsbelegg når det gjelder typen fangstfelt med variert viltbestand. Lokaliteten kom allerede fra 1911 til å bli kjerneområde for den kjente fangstmannsslekten Nøis fra Vesterålen. Med base på Fredheim drev Hilmar Nøis i mange år en ekstensiv fangst over store områder av Spitsbergen. Med seg på overvintringene hadde han ofte nære slektninger, periodevis også kone og barn. Enkelte sesonger hadde både han og broren Edvin familien med. Derfor blir antallet overvintrende personer på dette feltet så høyt. Dette er et trekk ved fangstvirkosomheten som var enestående for de første overvintringspartiene i Isfjorden, men som ble mer alminnelig ut over i mellomkrigstiden.²⁴

KONTINUITETEN PÅ FANGSTFELTENE

De fleste fangstfolk som overvintret flere sesonger, benyttet gjerne forskjellige fangstfelt i løpet av sin tid på Svalbard. Men ser en nærmere på gruppen av 14 personer som hadde fangst som hovedyrke (11 sesonger eller mer), er det et generelt trekk at de holdt seg hovedsaklig til én bestemt lokalitet etter å ha prøvd ulike fangstfelt (se tabell 2).

Det er videre karakteristisk for gruppen av yrkesfangstmenn at de hovedsaklig holdt seg til områder med en mer variert viltbestand. På disse fangstfeltene var det flere inntektsmuligheter. Overvintrerne kunne derfor bedre sikre seg mot bestandsvingninger hos den enkelte dyreart, samt andre ukontrollerbare forhold som ugunstige vær- og isforhold.

KVINNER PÅ OVERVINTRINGSFANGST

Navnedatabasen har 27 kvinner blant de 357 registrerte navn, dvs. at kvinner utgjorde 7,6 % av det kjente overvintringspersonellet. For

Tabell 2. Antall overvintringer og benyttede fangstfelt, samt hovedfelt for yrkesfangstmenn.

NAVN	ANT. SES.	ANT. FELT	HOVEDFELT	ANT. SES.
K. Eliassen	11	7	Biskayerhukun	5
Schø. Hansen	11	4	S. Hornsund	8
G. Bjørnnes	12	5	Ø. Widjefjord	8
S. Hansen	12	4	Kapp Mitra	6
H. Rudi	12	7	Krossfjord	4
P. P. Ullsfjord	12	8	Krossfjord / Forlandet	6
S. Olsson	12	4	Biskayerhukun	10
A. Stenersen	13	4	Tempelfjord	8
H. Wallum	14	8	Calypso	5
O. Blomli	15	4	Calypso	11
A. Johansen	15	2	Magdalenefjord	14
E. Schmutzler	16	5	Lågneset	6
H. Nøis	24	8	Sassendalen	14
A. Oxaas	26	8	Nordfjord	9

Tabell 3. Ant. kvinner på overvintringsfangst.

SESONG	ANT.
1898-99	3
1904-05	1
1921-22	1
1924-25	2
1926-27	1
1927-28	1
1929-30	4
1931-32	1
1932-33	1
1933-34	2
1934-35	3
1935-36	4
1936-37	7
1937-38	7
1938-39	7
1939-40	4
1940-41	4

kvinner er det videre registrert 53 overvintringslesonger av 900 registrert på identifisert person, dvs. at kvinnelig andel av overvintringene i perioden 1895-1940 utgjør 5,9 %.

Av tabell 3 kan en se at kvinnelig deltakelse på fangst først begynner å bli regulær ut over i 1920-årene. I begynnelsen er det få kvinner som er med på overvintringsekspedisjoner; det største antall finner vi i siste halvpart av 1930-årene.

Utskrift fra databasen (tabell 7 i appendiks 1) viser at kvinnene var med yrkesfangstmenn som hadde etablert seg mer permanent i fangstområder på Nord- og Vest-Spitsbergen. I de fleste tilfeller var de gift, og enkelte sesonger ble barn tatt med på overvintring. Hovedsaklig har kvinnene hatt vanlige husmoroppgaver. Noen deltok imidlertid mer aktivt i fangstvirksomheten ved å være med rundt i terrenget for fellerøkt om vinteren, samt på egg- og dunsanking om sommeren.²⁵

FANGSTEN

Isbjørnen har god vinterpels fra november til april. Utpå vårparten blir også polarrevens skinn dårlig i forbindelse med pelsskiftet. Sesongen for landfangst tok da slutt. Lemfelle for revfangst ble slått ned og isbjørnselfskuddene avrigget. Den følgende tid ble benyttet til avspekking og salting av isbjørnsskinn og stell av vinterens fangst av reveskinn mens en ventet på isfritt farvann ut til ærfuglens hekkeplasser.

For å unngå predasjon fra reven, hekker ærfuglen *Somateria mollissima* på mindre øyer og holmer langs kysten. Nord- og vestkysten av Spitsbergen er vanligvis isfri om sommeren, og hovedparten av bestanden holder til i dette området. Men det er relativt få steder som egner seg for hekking. Derfor finnes det rugende fugl i store mengder på et begrenset antall lokaliteter.²⁶ Ærfuglen hekker over det meste av Svalbards øygrupper, men de mest kjente lokalitetene for egg- og dunsanking er Dunøyane og Isøyane nord for Hornsund, Forlandsøyane vest av Prins Karls Forland og Tusenøyane sørvest av Edgeøya.

De fleste overvintrende fangstfolk benyttet våren og forsommeren til småfangst. Den såkalte småfangsten var en fangstvirksomhet som i sommerhalvåret spesialiserte seg på innsamling av ærfugldun og sjøfuglegg, samt jakt på svalbardrein. For denne type fangst ble det utrustet båter hovedsaklig fra Nord-Norge. Vanligvis var det mindre fartøyer med en besetning på bare 3-4 mann.²⁷ Utpå vårparten satte skutene kursen nordover for å streife rundt i farvannene ved Svalbard et par måneders tid. Ekspedisjonene kunne også kombineres med jakt på hvalross *Odobenus rosmarus*, storkobbe og andre arktiske selarter, isbjørn, samt kvitfisk *Delphinapterus leucas* og bottlenose (nebbhval) *Hyperoodon ampullatus*.

Småfangst er imidlertid en betegnelse som

MÅNED	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
REVEFANGST	■	■	■	■							■	■
ISBJØRNFANGST		■	■	■								
SKINNBEREDNING				■	■	■						
SELFANGST			■	■	■	■			■	■		
EGG&DUNFANGST						■	■					
GÅSEJAKT						■				■		
HYTTEBYG./REP.								■	■			
REKVEDSANKING								■	■			
KLARGJ. FELLER										■		
REINSDYRJAKT		■	■					■	■	■	■	
RYPEJAKT		■	■							■	■	

Fig. 12. Diagram over årssyklus. Daniel Nøis' overvintringer i perioden 1900-1912 i Isfjorden.

også omfatter de overvintrende fangstfolkenes innsamling av egg og dun i begynnelsen av sommersesongen, samt kobbejakt om våren og ut over sommeren. Fangsten betød en effektiv utnyttelse av perioden mellom pelsdyrfangstens avslutning og transportmulighet til fastlandet. Sankingsarbeidet er beskrevet av flere som har hatt sommeropp- hold rundt om på øygruppen:

... saasnt der var en liten stans i arbeidet med innsamlingen, maatte dunen lægges ut over fjæren for at rystes, luftes og tørres i solen.

... I løpet av tre uker var saagodtsom alle øerne rensket for første gangs dun. Saa maatte det en stans i arbeidet paa en tre-fire dage, for at erfuglen kunde faa tid til at plukke av sig dun og erstatte de plyndrede reder»

(Hansen 1928: 146-147).

Ærfugleggene var også ettertraktet:

The procedure of the egg hunters seems to be to arrive off an island when the eiders are commencing to lay, and remain there for a week or so. They visit the many nests daily, removing all the eggs except one, which they leave in order to induce the duck to lay more. The down, or most of it, is also removed. No eggs except those absolutely fresh are of any use to them, and these are preserved and taken to Norway in thousands.

(Gordon 1922:84).

Ea (ærfuglhunnen) legger seg først på reir i begynnelsen av juni når fastisen er gått opp. Etter 5-6 dager med legging av 4-6 egg, ruger hunnfuglen i 25 døgn. En eller to dager etter klekkingen forlater hunnen og ungene reiret, og dunen blåser bort.²⁸ Sesongen for egg- og dunsanking varer altså godt og vel en måneds tid, fra første halvpart av juni til begynnelsen av juli.

I likhet med egg- og dunsanking, har også utnyttelsen av de andre ressursene en markert periodisitet. De er tilgjengelige, eller har en slik kvalitet at de bare kan jaktes i bestemte perioder av overvintringssesongen. Fangstårets rytme og rekke av virksomheter får derfor form av en syklus som kan framstilles i et diagram (fig. 12).

Årssyklusen og omfanget av ulike aktiviteter er ikke konstant. Den kommersielle fangsten er en sterkt konjunkturpreget næring. Derfor vil strukturen preges av markedsforholdene, samt gjeldende jaktforskrifter. De produkter som har best priser og lettest avsetning, vil få en mer dominerende plass i virksomheten. Overvintre med Longyearbyen eller andre gruvesamfunn tilgjengelig som nærmarked, kunne satse relativt mer på rype- og reinsdyrjakt i vinterhalvåret.²⁹ Det samme gjaldt for eggsanking om våren.³⁰ Odd Lønø opplyser at han brukte to år på å bli kvitt isbjørnskinn til dårlig pris etter sin første overvintring like etter krigen. Verdensmarkedet ville ha fettstoffer, og prisnivået på spekk var deretter. Sesongene etter satset de følgelig sterkere på kobbejakt.³¹

Selve lokaliteten influerer også på årssyklusens profil. Topografiske og økologiske forutsetninger for faunaen på de forskjellige fangstfeltene er behandlet tidligere.

Diagrammet over årssyklus, fig. 12, tar utgangspunkt i et par overvintringer like etter århundreskiftet på sørsiden av Isfjorden, mellom Grønfjorden og Sassenfjorden.³² Fangstregulerende forskrifter kom ikke før i siste halvpart av 1920-årene, så i denne perioden kunne en jakte på alt vilt i området. Omfanget av reinsdyrjakten er et karakteristisk innslag i overvintringsekspedisjonene på denne tid.

Den var bare avbrutt av dårlig skytelys i mørketiden (fra begynnelsen av november til midten av februar).³³ Hvis beitene ikke iset ned i løpet av vinteren, holdt dyrene seg i god kondisjon, og fangsten kunne pågå til ut i april.³⁴ Svalbardrein var meget ettertraktet i tiden før margarin var blitt vanlig i kostholdet. Kjøttet ble brukt på samme måte som saltet fårekjøtt, men vel så viktig var margebein og spekk. Fettlaget under skinnen er så tykt at det kunne brukes som flekk.³⁵

I fangstmannsøkonomien betød reinkjøttet mer enn bare kontantinntekter ved salg. Provianderingen var basert på rikelig tilgang til rein. Derfor var reinsdyrjakten det første en tok fatt på når en kom opp til fangstfeltet om høsten.

Etterhvert som reinsdyrstammen ble redusert, og dessuten fredet, måtte en satse mer på annet matvilt. I tyveårene regnet en med at tilstrekkelig vinterforsyning av kjøttmat for to mann burde være 3 storkobber, 120 ærfugl, 30 ryper og 30-40 lomvi eller lunde.³⁶

Etableringen foran en ny overvintring utgjorde sesongens travleste periode: hoved- og bistasjoner skulle bygges eller repareres, rekved måtte sankes og fellestein legges i haug før kulden frøs alt fast til bakken. I midten av september burde fellene være lagt ut. Hver mann hadde vanligvis 30-40 feller og rundt 10 revesakser. Saksene ble satt i nærheten av hovedstasjonen fordi de trengte hyppigere tilsyn. I isbjørnområder kunne hver mann ha rundt 10 selvskuddskasser oppsatt.

Samtidig ble det skutt fugl og sel til proviant og felleåte. Avfallet av dyrene ble slengt i nærheten av fellene for at reven skulle venne seg til å finne mat i strøket. Fangstfolkene kalte dette å «mate» terrenget.

I mellomkrigstiden ble fellene rigget opp rundt den 20. oktober. Til åte i feller og sakser ble det benyttet en halv fugl eller et tilsvarende stort stykke annet kjøtt. Vanligvis ble det brukt sjøfugl til åte: havhest, måke og lomvi. I selvskuddene ble det benyttet et stykke selskinn med spekket på.³⁷

Hadde en med seg hunder, måtte det skaffes selkjøtt til før. Sledhunder kom i bruk etter at kulldriften begynte. Det ble benyttet

grønlandshunder eller kraftige dyr av blandingsrase. Hunder ble særlig benyttet i bjørneterrang der de tunge skinnene eller hele dyret ofte måtte transporteres lange veier tilbake fra selvskuddene. Bjørnen ble flådd på stedet hvis den ikke var stivfrossen; var den det, måtte den tas hel med tilbake til stasjonen eller graves ned i snøen for å tines opp av solvarmen senere på våren.³⁸

De fleste av fangstfolkene var imidlertid ikke særlig begeistret for hunder. Mange mente de skremte reven bort fra terrenget. Dessuten måtte de passes hele tiden, og krevde mye mat som måtte skaffes i den ellers travle høstperioden.³⁹ En annen ting er at på mange fangstfelt var ikke bruk av hund særlig rasjonelt pga. topografi, snø- og isforhold.⁴⁰

Fangsten av storkobbe og snadd fortsatte når selen begynte å legge seg på isen om våren. Utover forsommeren ble turene etter sel kombinert med egg- og dunsanking, noe som kunne bety en mobil tilværelse over store avstander et par ukers tid.se.

Vi skal se litt nærmere på sesongen 1909-10.⁴¹ Denne vinteren fangstet Daniel Nøis og tre andre fra hovedstasjonene på Kapp Laila i Colesbukta og ved Bogebeikken i Hollendarbukta (se kart, fig. 13). Fangsten på snadd og storkobbe begynte sist i april. Tidlig på våren kan en storkobbe gi omtrent en tønne spekk.⁴² Rundt midten av juni var to mann på St. Hansholmane⁴³ for å lete etter egg- og dun. Den 25. juni kom de samme to tilbake etter en 12 dagers rotur fram og tilbake til øyene i Kongsfjorden. Utbyttet var 8 sekker dun og en del kobbe. De siste dagene i juni seilte de til Gåsøyane ved innløpet til Billefjorden og fikk 6 sekker dun. Der var de fleste eggene for meget ruget til å kunne brukes. På tur ut fjorden var de innom Tvillingholmane ved Bohemanneset og sanket 2 dunsekker før turen fortsatte til Hermansenøya ved St. Jonsfjorden 30. juni. Her fanget de også noen snadd og kobbe. På returen 1. juli var fangstfolkene også innom Marieholmane ved Farmhamna i Forlandssundet. Sesongen ble avsluttet med reinsdyrjakt i Sassendalen, og på tur dit var de innom Gåsøyane igjen 5. juli og fant de siste dunrestene.

1. Grønfjorden
2. Hollendarbukta
3. Kapp Laila
4. Bohemanneset
5. Gåsøyane
6. Billefjorden
7. Sassenfjorden
8. Longyearbyen
9. Akseløya
10. St. Hansholmane
11. Isøyane
12. Dunøyane
13. Sørkapp
14. Forlandssundet
15. Farmhamna
16. St. Jonsfjorden
17. Forlandsøyane

Fig. 13. Fangstlokaliteter omtalt i teksten.

I løpet av denne 3-4 ukers hektiske perioden med småfangst, rodde og seilte overvintringspartiet grovt anslått 750 km; fra Billefjorden i øst og med Kongsfjorden og St. Hansholmane som hhv. nordligste og sørligste punkt. Selv om egg- og dunsankingen tidsmessig bare utgjorde rundt 10% av en 11 måneders overvintring, innebar småfangsten en kraftig økning i mobilitet og ekspansjon av fangstterritoriet.

Utbyttet av dunsankingen varierte selvfølgelig fra år til år. Henry Rudi opplyser at han var med på å sanke 600 kg råddun under en overvintring i 1920-årene.⁴⁴ Bjørvik Jacobsen opplyser at de kunne sanke opptil 30-40 sekker med 15-20 kg råddun i hver sekk da han var med på Dunøyane og Isøyane i 1930-årene. Oppholdet på øyene varte vanligvis så

lenge at det kunne tas dun fra reirene to ganger. Andre gangen ble det noe mindre dun enn ved første sanking.⁴⁵

Etter selve dunsankingen på øyene gjensto det mye arbeid med dunen. Etterarbeidet ble som regel utført ved hovedstasjonen. På godværsdager ble råddunen bredt tynt ut over et båtseil for å tørke. Når dunen var fullstendig tørr, ble den ristet opp for å få bort mest mulig av smårusket som alltid fulgte med. Mengden rensset dun en fikk ut av råddunen var avhengig av måten dunen ble sanket og tatt vare på. Ble den grovrenset ved innsamlingen, kunne en kanskje få igjen femteparten som rensset dun. Men hvis dunen med innblandet reirmateriale ble puttet direkte i sekken under sanking, kunne utbyttet komme ned i en tolvtepart av råddunen. Et gjennomsnittlig utbyttefor-

hold fra råddun til rensed dun regnes til 9:1 eller 10:1.⁴⁶

Etter rensing og tørking ble dunsekkene stablet i hus i påvente av transportmulighet til Tromsø.⁴⁷ Der var det som regel pelsfirmaene som kjøpte opp dunen for videreformidling til det større markedet sørpå og utenlands.

Hva har så denne intensive arbeidsinnsatsen med dunsanking betydd for det samlede fangstregnskap?

FANGSTINNTEKTENE

Nøyaktig hvor stor del av fangstinntektene dunsankingens sto for er vanskelig å fastslå - det var jo avhengig av hvor vellykket den øvrige del av fangstvirksomheten hadde vært, samt skinnprisene. Rudi understreker i hvert fall at dunen var bra å ha med i jaktregnskapet.⁴⁸ Bjørvik Jacobsen anslår dunen til å ha stått for ca. 20% av det samlede utbyttet for enkelte års vedkommende, 10-15% i sesonger med bra pelsdyrfangst.⁴⁹

I figur 8 er det framstilt fangstopp-gaver for fem overvintringsekspedisjoner med de forskjellige produktenes prosentvise andel av brutto utbytte (se tab. 4 i appendiks 1 for spesifiserte oppgaver). Eksemplene er hentet fra en periode da reinsdyrjakt ikke var forbudt, og der en har sammenhengende prisnoteringer.

Selv om mengdeforholdet mellom de forskjellige pelsdyrproduktene varierer etter de naturgeografiske betingelsene, ligger ærfugldunens andel av bruttoutbyttet ganske jevnt på et gjennomsnitt omkring 7-10 %. Dunen utgjorde altså en relativt beskjeden, men likevel viktig og stabil post på fangstregnskapet. Det kan en se av alt arbeidet som ble nedlagt i dunsankingens; både i transport hvis det ikke var dunvær i nærheten av vinterterrenget, og i stell og etterarbeid ved hovedstasjonen.

KONKLUSJON

I perioden før Den første verdenskrig var det store variasjoner i antall fangstfolk de forskjellige sesongene. Skinnprisene var imidlertid

stabile og med en svak oppgang, så den ujevne deltakelsen kan muligens tolkes som tidvise spekulasjonsforsøk fra fangstutredere. Først ut over i 1920-årene får fangstaktiviteten på Svalbard et mer stabilt omfang på mellom 25-35 personer på overvintring. Organiseringen av fangsten utviklet seg mot mer rasjonelle former; fra større fangstekspedisjoner rekruttert og organisert av utredere, til mindre fangstpartier som i stigende grad var selvfinansiert og kommet i stand på eget initiativ.

Etterhvert som overvintringsfangsten fikk tradisjon, dannet det seg en mindre gruppe fangstmenn med denne næringen som hovedyrke over lengre perioder. Disse personene utgjorde en kjerne av ekspertise og kontinuitet i en virksomhet som ellers var dominert av kortere tids deltakelse. Karakteristisk for yrkesfangstfolkene var at de etterhvert festet seg ved fangstlokaliteter som de overvintret på i en årrekke. Hovedsaklig var dette fangstfelt på Nord- og Vest-Spitsbergen som hadde lettere isforhold og en mer variert viltbestand enn områdene øst på Svalbard.

Ut over i 1920-årene deltok etterhvert en del kvinner i overvintringsfangsten, med det største antall i siste halvpart av 1930-årene. Fangstmenn som hadde etablert seg i utbygde områder med godt husvære, kunne således også nyte godt av et familieliv i en næring som tradisjonelt har vært oppfattet som en isolert mannfolktilværelse.

Når det gjelder organisatoriske og økonomiske aspekter ved de ulike fangstformene, er det mulig å trekke visse slutninger. For overvintrernes del må en betrakte utnyttelsen av den enkelte ressurs i sammenheng med de øvrige fangstaktivitetene. På grunn av den markante periodisiteten for mulig utnyttelse, kunne de forskjellige dyreartene enkeltvis ikke danne økonomisk grunnlag for fangsten. Først ved å kombinere forskjellige fangstmuligheter til ulike tidspunkt gjennom sesongen, kunne det la seg gjøre å satse på en lønnsom ekspedisjon til Svalbard.

NOTER

---

1. Se Paine 1971 og Barth 1972 for en nærmere diskusjon av disse relasjonene.
2. Moberg 1959:191.
3. Ytreberg 1946:595.
4. Ytreberg 1962:189.
5. Moberg 1959:141.
6. Ytreberg 1962:113, 200-201.
7. Ytreberg 1962:111-112, 552.
8. Moberg 1959:191.
9. Ytreberg 1971:234-235.
10. Iversen 1930:8.
11. Andersen 1962.
12. Winther 1970, Winther 1980.
13. Giæver 1939, Lønø 1964, Rogne 1981.
14. Lønø 1974.
15. Iversen 1930:9-10.
16. Iversen 1930:10.
17. Se Rossnes 1989.
18. Vanligvis har det kun vært én ekspedisjon om gangen på de definerte fangstfeltene, slik at antall overvintringssesonger blir likt med det antall år det har vært folk på feltet. I en del tilfeller har det imidlertid vært flere fangstpartier på samme felt samtidig. Da vil det totale antall fangstsesonger på feltet, eller antall fangstpartier som har hatt overvintringer der, bli høyere enn antall år det har blitt benyttet. Dette forhold er viktig å ha i mente når det i artikkelen refereres til antall sesonger for et fangstfelt.
19. Se Lønø 1970 for mer utførlig beskrivelse av isbjørn-felt.
20. Iversen 1930:10-11.
21. *Tromsø* 10.08.1910.
22. *Aftenposten* 08.07.1908 (morgennr.).
23. Lønø 1976:126.
24. Nøis 1941.
25. Jacobsen 1979, Johansen 1940, Wolstad 1939, Woldstad 1956, Ritter 1954, Barleif Hårstad - intervju 18.07.87.
26. Prestrud og Mehlum 1991.
27. Helland 1899 Vol. I:419.
28. Parker 1983:38-43.
29. Nøis 1930:15.
30. Jacobsen 1979:82.
31. Odd Lønø, intervju 01.12.86.
32. Nøis 1925, 1926, 1928, 1930.
33. Iversen 1930:19.
34. Nøis 1930:15.
35. Nøis 1958:51.
36. Iversen 1930:19.
37. Iversen 1930:17-19.
38. Iversen 1939:21.
39. Iversen 1930:20.
40. Se Rossnes og Sveum 1988 for en nærmere diskusjon av terrengegenskaper og klimatiske forhold på fangstfeltene.
41. Nøis 1930:15 ff, Berset 1953:32, 34.
42. Nøis 1930:16.
43. Midtveis mellom Bellsund og Isfjorden.
44. Sørensen 1961:99. Rudi med to fangstkamerater på Nordre Hornsund fangstfelt 1923-24. Sanket på Dunøyane og Isøyane.
45. Bjørvik Jacobsen pers. komm. 23.08.82, priv. korr. 10.09.82. Inf. overvintret som unggutt i Hyttevika sesongene 1933-34 og 1934-35. Se også *Tromsø* 23.12.1980.
46. Helland 1899 Vol. I:422.
47. Woldstad 1956:127 ff.
48. Sørensen 1961:111.
49. Priv. korr. 10.09.82.

APPENDIX 1

Tabell 1. Antall fangstpartier og belegg pr. sesong 1895-1940.

SESONG	FANGST PARTI	BELEGG	GJ. - SNITT
1895-96	02	04	2,0
1898-99	06	16	2,7
1900-01	05	18	3,6
1901-02	02	06	3,0
1902-03	06	25	4,2
1904-05	08	31	3,9
1905-06	05	10	2,0
1906-07	11	48	4,4
1907-08	12	32	2,7
1908-09	20	63	3,2
1909-10	07	24	3,4
1910-11	08	25	3,1
1911-12	08	27	3,4
1912-13	03	09	3,0
1913-14	06	18	3,0
1914-15	03	12	4,0
1915-16	01	02	2,0
1916-17	01	02	2,0
1917-18	02	07	3,5
1919-20	07	21	3,0
1920-21	11	26	2,4
1921-22	07	21	3,0
1922-23	11	28	2,6
1923-24	15	39	2,6
1924-25	17	34	2,0
1925-26	20	33	1,7
1926-27	10	17	1,7
1927-28	19	33	1,7
1928-29	16	30	1,9
1929-30	20	35	1,8
1930-31	16	34	2,1
1931-32	17	23	1,4
1932-33	12	21	1,8
1933-34	19	36	1,9
1934-35	17	36	2,1
1935-36	22	40	1,8
1936-37	16	33	2,1
1937-38	16	37	2,3
1938-39	14	26	1,9
1939-40	14	27	1,9
1940-41	08	16	2,0
41 ses.	442	1029	2,3

Tabell 2. Antall fangstfolk og overvintringssesonger/fangstpartier pr. fangstfelt 1895-1940.

FANGST-FELTNR.	FANGST PARTI	BELEGG TOTALT	GJ. SN. BELEGG
01	09	40	4,4
02	16	38	2,4
03	16	39	2,4
04	25	58	2,3
05	08	23	2,9
06	05	13	2,6
07	27	51	1,9
08	03	03	1
09	01	03	3
10	05	13	2,6
11	04	10	2,5
12	27	77	2,9
13	11	25	2,3
14	02	03	1,5
15	18	43	2,4
16	05	05	1
17	16	24	1,5
18	06	09	1,5
19	17	40	2,4
20	17	35	2,1
21	17	38	2,2
22	13	16	1,2
23	23	51	2,2
24	16	31	1,9
25	18	32	1,8
26	13	32	2,5
27	14	29	2,1
28	12	19	1,6
29	08	28	3,5
30	08	22	2,8
31	01	03	3
32	07	10	1,4
33	01	02	2
34	03	08	2,7
35	05	16	3,2
36	19	59	3,1
37	10	29	2,9
38	06	15	2,5
39	00	00	0
40	01	02	2
41	01	05	5
42	06	22	3,7
43	01	02	2
44	00	00	0
45	01	06	6
	442	1029	2,3

Tabell 3. Fangstfolk gruppert etter fangst som erverv.

GRUPPE	ANT. PERS.	%-ANDEL
ENGANGSOVERV.	209	58,5
DEL AV KARRIERE	115	32,2
DEL AV HOVEDYRKE	19	5,3
HOVEDYRKE	14	3,9

Tabell 4. Fangstutbytte og førstehåndsverdi – produktenes prosentvise andel av samlet utbytte.
(Fra tabeller i Norsk Fiskeritidene: Ishavsfangst fra Tromsø Amt).

FANGST- OPPGAVER	STOR KOBBE	REV HVIT BLÅ		IS- BJØRN	REIN	DUN kg	SESONG TOTAL
D.NØIS							1911-12
ANTALL	40	68	38	7	180	400*	
VERDI I KR.	680	3400	3420	840	3600	900	12840
% AV TOTAL	5,3	26,5	26,6	6,5	28,0	7,0	100
P.TRONDSSEN							1909-10
ANTALL	100*			94		360	
VERDI I KR.	1500			7250		720	9470
% AV TOTAL	15,8			76,6		7,6	100
S.FYLKESNES							1907-08
ANTALL		46	33	49		460	
VERDI I KR.		920	2970	4900		690	9480
% AV TOTAL		9,7	31,3	51,7		7,3	100
Jakt ELINA							1904-05
ANTALL	45	8	13	68		797	
VERDI I KR.	661#	120	1300	9520		1394	12995
% AV TOTAL	5,1	0,9	10	73,3		10,7	100
Jakt THEKLA							1904-05
ANTALL	46	64	42	20	120	594	
VERDI I KR.	1322#	960	4200	2800	1800	1039	12121
% AV TOTAL	10,9	7,9	34,7	23,1	14,9	8,6	100

*Beregnet

#Verdien av små sel lagt til, ikke tatt med i ant.

Tabell 5. Skinn- og dunpriser i kr. 1890-1941 (etter Hoel 1949).

ÅR	BLÅ REV	HVIT REV	BJØRN vinter	DUN urensset
1890	40	10	80	2,00
1900	70	25	100	2,75
1905	80	30	125	2,50
1911	120	40	130	3,00
1915	250	120	150	3,50
1922	600	200		3,50
1924	800	250	200	3,50
1925	500	200	250	3,50
1927	325	130	200	3,50
1928	500	200	150	
1929	350	130		3,25
1930	3-400	125		
1933	250	70	200	3,5-4,5
1939	300	100	250	3,5-4,5
1941	300	150		

Tabell 6. Antall overvintringspartier fordelt på isbjørn- og revefelt pr. sesong 1895-1940.

SESONG	REVE FELT	ISBJ. FELT
1895-96	02	
1898-99	04	02
1900-01	05	
1901-02		02
1902-03	03	03
1904-05	04	04
1905-06	04	01
1906-07	03	08
1907-08	10	02
1908-09	12	08
1909-10	04	03
1910-11	06	02
1911-12	07	01
1912-13	03	
1913-14	03	03
1914-15	02	01
1915-16	01	
1916-17	01	
1917-18	02	
1919-20	03	04
1920-21	09	02
1921-22	05	02
1922-23	10	01
1923-24	09	06
1924-25	16	01
1925-26	16	05
1926-27	06	04
1927-28	17	02
1928-29	13	03
1929-30	15	05
1930-31	14	02
1931-32	15	02
1932-33	09	03
1933-34	12	07
1934-35	12	05
1935-36	16	06
1936-37	12	04
1937-38	13	03
1938-39	13	01
1939-40	12	02
1940-41	08	

Tabell 7. Fangstpartier med kvinnelige deltakere.

ÅR	FANGSTFELT	DELTAGERE (*KVINNELIGE DELTAKERE)
1898-99	11 Adventdalen	M.P. Furfjord, E. Eliassen, Anna Eliassen*
1898-99	11 Adventdalen	H. Jørgensen, Furfjord, L. Nisjá, Jette Nisjá*, Ragna Nisjá*
1904-05	15 Nordfjorden	P.N. Furfjord, Hansine N. Furfjord*, S.N. Furfjord, M.N. Furfjord
1921-22	12 Sassendalen	H. Nøis, Ellen Nøis*, L. Sørensen
1924-25	10 Colesbukta	J. Horneman, Anna Horneman*
1924-25	12 Sassendalen	H. Nøis, Ellen Nøis*, J. Kaps Nøis (sønn av EN)
1926-27	31 Kapp Payer	K.J. Bengtssen, Berta Bengtssen*, B. Johansen
1927-28	12 Sassendalen	N. Nilsen Nøis, Johan Nilsen Nøis, fru Johan Nilsen Nøis*
1929-30	21 Krossfjorden	P. Pedersen Ullsfjord, Hansine Hansen*, Hanna Hansen*, B. Johansen
1929-30	20 Kongsfjorden	P. Aam, Bertha Aam*, G. Nettet
1929-30	12 Sassendalen	N. Nilsen Nøis, J. Nilsen Nøis, Johan Nilsen Nøis, fru Johan Nilsen Nøis*
1931-32	20 Kongsfjorden	P. Aam, Bertha Aam, R. Schrøder
1932-33	03 N. Hornsund	A. Sæterdal, Wannyy Woldstad*
1933-34	19 Forlandet	H. Sæterdal, Borghild Sæterdal*
1933-34	03 N. Hornsund	A. Sæterdal, Wannyy Woldstad*, Bjørvik Jacobsen, Alf Jacobsen (sønner av WW)
1934-35	27 V. Wijdefjord	H. Ritter, Christiane Ritter*, K. Nikolaisen
1934-35	03 N. Hornsund	A. Sæterdal, Wannyy Woldstad*, Bjørvik Jacobsen, Alf Jacobsen (sønner av WW)
1934-35	04 Calypso	O. Blomli, Anna Kræmer*, Johan Olsen
1935-36	03 N. Hornsund	A. Sæterdal, Wannyy Woldstad*
1935-36	04 Calypso	O. Blomli, Anna Kræmer* med en sønn og to døtre
1936-37	26 Woodfjorden	E. Nilsen Nøis, Anna Nilsen Nøis*, J. Nilsen Nøis
1936-37	19 Forlandet	N. Andersen, Gudrun Andersen*
1936-37	15 Nordfjorden	A. Oxaas, Anna Andreassen Oxaas*
1836-37	03 N. Homsund	A. Sæterdal, Wannyy Woldstad*, F. Sæterdal, Emile Sæterdal*
1936-37	07 Lågneset	E. Schmutzler, Ilse Grau*
1936-37	04 Calypso	O. Blomli, Anna Kræmer*, A. Kiparioff
1937-38	15 Nordfjorden	A. Oxaas, Anna Andreassen Oxaas*, H. Wallum
1937-38	26 Woodfjorden	E. Nilsen Nøis, Anna Nilsen Nøis*, J. Nilsen Nøis, K. Pettersen
1937-38	24 Flathuken	W. Kræmer, Sally Larsen*, E. Helland
1937-38	23 Magdalenefj.	A. Johansen, Berntine Johansen*, B. Hårstad (sønn av BJ), Berntine Bertheussen*
1937-38	12 Sassendalen	H. Nøis, Helfrid Nøis*, J. Kaps Nøis, S. Nilsen Nøis, Guri Berg*
1937-38	04 Calypso	O. Blomli, Anna Kræmer*
1938-39	24 Flathuken	W. Kræmer, Sally Larsen*
1938-39	15 Nordfjorden	A. Oxaas, Anna Andreassen Oxaas*, A. Paulsen, H. Wallum
1938-39	20 Kongsfjorden	O. Lian, fru Lian*, J. Grøtting
1938-39	04 Calypso	O. Blomli, Anna Kræmer* med datter*
1938-39	12 Sassendalen	H. Nøis, Helfrid Nøis*, J. Kaps Nøis, E. Nilsen Nøis, Anna Nilsen Nøis*, Albert Nilsen
1939-40	20 Kongsfjorden	I. Ingebrigtsen, Karoline Ingebrigtsen*
1939-40	24 Flathuken	W. Kræmer, Sally Larsen*
1939-40	15 Nordfjorden	A. Oxaas, Anna Andreassen Oxaas*
1939-40	04 Calypso	O. Blomli, Anna Kræmer*, H. Wallum
1940-41	24 Flathuken	W. Kræmer, Sally Larsen*, K. Dahlquist
1940-41	15 Nordfjorden	A. Oxaas, Anna Andreassen Oxaas*
1940-41	20 Kongsfjorden	I. Ingebrigtsen, Karoline Ingebrigtsen*
1940-41	12 Sassendalen	H. Nøis, Helfrid Nøis*, J. Kaps Nøis

APPENDIX 2

Fangstfeltarkivet ved Norsk Polarinstitt er tilført atskillig nye opplysninger og korreksjoner. I noen tilfeller er opplysninger ført à jour, f.eks. når det gjelder navnesetting og historikk, men hovedsaklig avspeiler det gjengitte arkivmaterialet situasjonen slik den var for fangstfolkene i siste halvdel av 1930-årene; dette gjelder i første rekke mulighetene for skipsleilighet, størrelsen og utbredelsen av dyrebestanden, samt brukbare bygninger på fangstfeltene.

Opplysningene om grenser for fangstfeltene, natur, is- og havneforhold, brensel, atkomst og historie er i stor grad direkte avskrift fra arkivet over fangstfelt ved Norsk Polarinstitt. Når det gjelder opplysningene om bygninger, er disse i større grad bearbeidet, utvidet og sammenholdt med litteraturopplysninger og egne observasjoner. Det samme gjelder for oversikten over overvintringer på hvert fangstfelt. Her inneholder arkivet mange uoverensstemmelser i forhold til andre kilder. Fangstfolkene er derfor lokalisert etter vurdering av forskjellige kildeopplysninger, samt generell kunnskap om når og hvor de mest sannsynlig har overvintret.

Appendiks 2 er i stor grad et kompilat, og det er ikke gjennomført konsekvens i forhold som arkivmaterialet omtaler som nåtid (dvs. rundt 1940) og senere tilføyelser.

FANGSTFELT 1

Sørkapp

GRENSER

Alt land sør for en rett linje fra midten av Olsokbreens front til midten av fronten fra Vasilievbreens søndre arm. Fangstområdet inkluderer også alle øyer innenfor dette området.

NATUR

Landets indre er dekket av is, der fjellene stikker opp som nunatakker. Kysten dannes delvis av flate kystsletter som på Øyrlandet sør for Olsokbreen, kyststrekningen mellom Sommerfeldtbukta og Keilhaufjellet, samt Sørkappøya. Ved Keilhaufjellet og Dumskolten ved østkysten faller fjellene temmelig bratt av mot sjøen. Kystlinjen er avbrutt av flere store brefronter, så turer langs land etter hele kysten faller vanskelig.

ISFORHOLD

Ofte vanskelige ved Sørkapp da isen fra Storfjorden presser mot land i det den svinger mot nord. En vil likevel kunne gjøre sikker regning på å komme inn hvert år hvis en benytter anledningen.

HAVNEFORHOLD

Farvannet er utgrunnet og urent; men mindre fartøyer kan gå ganske nær opp til stranden ved stasjonen på Sørkappøya. En kan også gå opp under land ved Kistefjell og Havsynodden. Sommerfeldtbukta er derimot ikke dyp nok for selv små fartøyer.

VILTBESTAND

Sørkapp har vært en av de beste fangstplasser for bjørn på Svalbard. Det er lite rev, og rein finnes ikke. På lavlandet hekker ærfugl og gås, så det har vært samlet atskillig dun der. Fangsten varierer sterkt etter isforholdene.

BRENSEL

Rekved finnes til husbehov (G. Bjørnnes). Om det finnes kullag i tertiæren på østsiden er ennå ukjent.

ATKOMST

Eget eller leid ishavsfartøy.

HISTORIE

Sørkapp synes ikke å ha vært besøkt av de gamle hvalfangere i noen stor utstrekning. Men derimot hadde russerne stasjoner her for landfangst; og så sent som i 1818 skal to russelodjer ha overvintret her og fanget ikke mindre enn 1200 hvalross og 1200 kvitfisk (Isachsen). I begynnelsen av dette århundre da bjørneskinnene sto høyt i pris, ble Sørkapp stadig besøkt av overvintrings-ekspedisjoner. I de senere år, da revefangsten har vært den viktigste, har stedet vært forholdsvis mindre benyttet.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hovedstasjon «Trondsenhuset» på Sørflya, sør for Kistefjell ved innløpet til Sommerfeldtbukta. Oppført 1908 (iflg. Oxaas) av Petter Trondsens ekspedisjon. Huset er forfallent (iflg. Bjørnnes 1935). Johan Hagerup og fru Killengreen Andersen gjør begge krav på å eie huset (Bjørnnes). Levin Winther opplyser han leide hytten på Sørflya av Leif Andersen, Tromsø, for overvintring 1932-33.

Litteratur: Orvin 1939:7; Winther 1982:164-65, 167.

2 Bistasjon Sørkappøya; oppført 1908 av Petter Trondsens ekspedisjon NØ på øyen. Benyttet som hovedstasjon, før huset ved Kistefjell ble oppført. Benevnt «Hagerups hus» i 1921 (A.

Huset på Sørkappøya. Foto: Norsk Polarinstitutt/W. Werenskiold 04.08.1919.

Hoels dagbok 1921). Johan Hagerup og fru Killengreen Andersen gjør begge krav på å eie huset; forfallent i 1935 (Bjørnnes). Denne stasjonen ble tidligere benyttet som hovedstasjon (Merckoll).

Litteratur: Orvin 1939:7; Winther 1982:164-65, 167.

- 3 Bistasjon «Øyrlandshytta» på Øyrlandsodden, sørligst på Øyrlandet - innenfor Tokrossøya. Ruin 1983.

I brev av 27.02.1937 fra Leif Andersen, Tromsø, til konsul Carl Sæther, Tromsø, opplyses det at Claus Andersen i sin tid bygde to hus på fastlandet og et på Sørkappøya. Omkr. 1909-10 sendte firmaet J. Austad 3 mann til en fangsteksped. til Sørkapp. Det ble bygd 1 hus som ant. tilhører Johan Hagerup. Hagerup har solgt to hus på Sørkapp.

OVERVINTRINGER

(Forkortelser: HST - hovedstasjon, BST - bistasjon)

1908-09

4 mann: fangstleder Petter Trondsen, Tromsø, Kristian Jakobsen, Hedley Rich. Aleksandersen og Sigurd Balstad. De to sist nevnte deltagere fra Tromsø omkom da de ble tatt av sørpeis. Trondsen utførte meteorologiske observasjoner fra september 1908 til august 1909 (A. Hoel). Utreder: Claus Andersen, Tromsø og Peter Giæver, Gjøvik.

Tromsø 24.07.1909:

Fra Spitsbergen.

To Tromsø-mænd forulykket.

Hj. Johansen.

Skipper Jensenius Jensen fra Ibbestad, som gikk for lengere Tid siden med sin Motorskøite til Bjørnøen og Sydkap paa Spitsbergen for at

bente et Par Overvintringsekspeditioner, kom tilbage igaar med begge Ekspeditioner. Ekspeditionen paa Bjørnøen har bestaaet af to Mand udrustet af Claus Andersen. De har hat det godt i Vinter og gjort god Fangst. De har faaet 16 Bjørn, 26 Blaaræv og 4 Kvidræv, 30 Storkobber og lidt Spæk.

Paa Sydkap, Spitsbergen, har Claus Andersen og Peter Gæver, Gjøvik, hat en Overvintringsekspedition i Fællesskab. Den bestod af 4 Mand som ogsaa skulde hentes af Jensenius Jensen. Leder var den dygtig og erfarne Fangstmand, Peter Trondsen, samt Kristian Jakobsen, Hedley Rich. Aleksandersen og Bolstad, samtlige fra Tromsø.

Det var i September, at denne Ekspedition kom til Sydkap. Peter Trondsen besluttede at anlægge to Stationer, en inde paa Fastlandet og en paa Storøen, som ligger omtrent 1 Mils Vei ud fra Indlandet. Samtlige fire Mand arbejdede med Ordningen af disse Stationer, og den 27. Oktober blev det bestemt slig, at Bolstad og Aleksandersen skulde ro over til Storøen for at drive Fangst udover Høsten og Vinteren. De satte fra Land med Klær og Proviant over til Storøen ved Titiden om Formiddagen. En Times Tid efterpaa kom Kr. Jakobsen ind til Trondsen, som holdt paa med noget Arbejde indi Huset, og sa -: Kom ud, se de ror jo austover! Begge trodde da, at de hadde set Fangst, som de vilde ha med. Trondsen hentet da Kikkerten, og saa efter dem, men der kom lidt Snøkov, saa de tabte dem afsyne. Veiret var forresten ganske pent, og det var oplyst, da de to rodde fra Land. Men om Kvelden blev Snøkovet værre.

Efter tidligere fattet Bestemmelse gik Trondsen og Jakobsen over til Storøen i Desember, det var endda den 3die. De to gik da over Isen, som var meget uheldig og farlig. Skiene kunde de ikke bruke, og Veiret var ikke best. Da de omsider kom over til Øen fandt de hele Huset dækket af Sne, saa det var med Nød og neppe de kom sig ind i Huset. Vanskeligt var det for dem at holde sig varme derinde; men omsider fik de ved Hjælp af Parafin tændt op i Ovnene, og de bergede sig forholdsvis bra for Natten. Næste Dag kom de sig tilbage til Stationen paa

Sydkap, hvor de to senere opholdt sig. Hverken ifjor Høst eller i Vaar, da det blev lyst og de kunde farte omkring, har de set noget Spor efter de to Forsvundne. Sandsynligvis har de rod forlangt afsted, saa er de kommet ind i Snøkovet og Strømmen, og de er drevne tilhavs. Deres Skjebne maa ha været frygtelig forudsat, at de da ikke paa en eller anden Maade er forulykket en af de første Dage.

Ekspeditionen har saaledes bestaaet af bare to Personer i Vinter og alligevel har de faaet god Fangst. Den har 50 Bjørn, ca. 26 Vog Dun, 10 Ræv og lidt Spæk og nogle Skind. Peter Trondsen og Kr. Isaksen (sic!) har hat det bare godt i Vinterens Løb.

Litteratur: Oxaas 1955:44; Kristoffersen 1968:64; Winther 1982:164-65, 167.

1909-10

6 mann: fangstleder Petter Trondsen med 5 mann.

Tromsø 10.08.1910:

Fra Ishavet

Mandag inddrog hertil Skøite «Dag» Fører Jens Gæver fra Sydkap paa Spitsbergen, hvor han hadde afhentet Claus Andersens og Peter Gævers Overvintringsekspedition. Denne som bestod af 6 mand hadde den største Fangst, som hidtil er indbragt til Tromsø, nemlig 94 Bjørne, samt 30 Tønder Spæk og 360 Kilo Dun. Første Fangstdag fik de 27 Bjørne, en Rekord, der neppe slaas. Overvintringsmændene har alle været frisk og Veiret ualmindelig vakkert, Sol og Sommer, men Drivisen som laa 20 Mil af Land fra Sydkap i Høide med Forlandet, holdt «Dag» indesluttet i 3 Uger.

1911-12

7 mann: fangstleder Petter Trondsen med 6 mann. Trondsen utførte meteorologiske observasjoner fra august til august (A. Hoel). Fangstoppinger gitt av J. Hagerup og Torberg Pedersens dagbok.

Bodø Tidende 04.07.1912:**Stort Jagtutbytte**

Fra Spitsbergen telegraferer Petter Trondsen, at hans Overvintringsekspedition paa Sydkap har faat 90 Bjørne, 9 Ræve og 1000 Kg. Dun. Alt vel.

Litteratur: *Bodø Tidende* 04.07.1912

1913-14

Reder: Claus Andersen. Ant. deltakere ukjent. Den 20-årige Johan Nilsen hadde i februar fått et selvskudd gjennom livet. Han ble ved hjemkomsten 27. juli 1914 innlagt på hospital. Leder har ant. vært Petter Trondsen.

Tromsø 25.07.1914:**Claus Andersens overvintringsekspeditioner**

Den ene av Claus Andersens overvintringsekspeditioner der har holdt til paa Sydkap er inat kommet hjem. Fangsten er 46 bjørn, 13 ræv, 100 storkobbe, 30 tønder spæk og 180 kg. dun.

Et skud gjennom underlivet.**Svære lidelser.**

En av deltagerne i Claus Andersens sydkaps-ekspeidition Johan Nilsen, var i februar utsat for et uheld, idet han under arbeidet med at sope sneen av et kobbegvæer fik skuddet gjennom underlivet. Han har utstaat forfærdelige lidelser og det er et under, at han har kunnet holde livet oppe med saa svære saar uten at faa kyndig pleie i omtrent et halvt aar. Han er nu indlagt paa amtssykehuset.

Litteratur: *Bodø Tidende* 01.08.1914.

1914-15

7 mann: fangstleder Petter Trondsen med 6 mann. Trondsen utførte meteorologiske observasjoner (A. Hoel).

1919-20

4 mann: Håkon Karlsen, Tromsø (født 14.03.1895), Frans Berg, Gudmundrå, Sverige (04.01.1893), Reinhart Didriksen, Tromsø (08.11.1873) og Anton Einarsen, Tromsø (22.01.1889). HST Sørfly, Sørkapp. Tilhørte en ekspedisjon på 5 mann som lå i Hornsund under ledelse av Anders Kvive Andersen. Utreder: J. Hagerup, Tromsø. Satt opp med m/s «Jan Mayen».

Litteratur: Moberg 1959:42-47.

1920-21

3 mann: Anders Kvive Andersen (fangstleder), Tromsø, Håkon Karlsen, Tromsø, Reinhart Didriksen. Utreder: J. Hagerup, Tromsø. Satt opp med m/k «Beintin» av Tromsø, skipper Hans Jensen. I januar gikk et selvskudd av og traff Kvive Andersen i høyre hånd. Han fikk koldbrann i lillefingeren, og måtte kutte den av selv. Det lå mye is ved Sørkapp sommeren 1921, og ekspedisjonen ble ikke hentet. De måtte da ro helt til Grønfjorden med båten nedlastet med skinn. Derfra fikk de reise med en kullbåt.

Litteratur: Moberg 1959:47-49.

1929-30

2 mann: Sigfred Kristoffersen, Tromsø og Hemming Hemmingsen, Tromsø. HST Sørfly («Tårehaugen»), BST Øyrlandsodden («Langodden»), BST Sørkappøya. Kristoffersen skriver at hyttene ble leid av to kjøpmenn som hadde utrustet fangstekspedisjoner hit tidligere. Det følger visse angstrettigheter med en hytte; og det var disse rettighetene kjøpmennene ønsket å holde i hevd ved å leie ut.

Litteratur: Kristoffersen 1968:21-22, 30.

1932-33

1 mann: Levin Winther, Rana. HST Sørfly, BST Sørkappøya. Winther skriver at han leide hyttene av Leif Andersen, Tromsø.

Litteratur: Winther 1982:163-168; Moberg 1959:201.

FANGSTFELT 2

Søndre Hornsund

GRENSER

Feltet er mot sør begrenset av Olsokbreens midtlinje, mot vest av havet, mot nord av Hornbreens midtlinje og mot øst av en rett linje fra Haitanna til østlige del av Arrheniusfjellet.

NATUR

Det indre av landet er goldt og for største delen dekket av isbreer; men kysten helt fra Olsokbreen til det indre av Hornsund er fri for is og består mestedels av en bred, jevn kystlette. Bare sørsiden av Hornsunds indre del er gjennomskåret av breer helt ned til sjøen.

ISFORHOLD

Kan være vanskelige i dårlige isår, men i de senere år (1945) har det vært lite is.

HAVNEFORHOLD

I Gåshamna i Hornsund er det bra beskyttelse mot havdønninger. Det er ellers meget kalvis i fjorden. Den ytre kyst er over alt utgrunn, men i stille sjø kan fartøyer gå opp til stranden i Stormbukta - hvor det imidlertid ikke er noen beskyttelse mot dønning.

VILTBESTAND

Tidligere godt fangstfelt for både bjørn og rev (G. Bjørnnes); men i de senere år er fangsten gått betydelig ned pga. intens fangstvirksomhet og lite is. Bjørnen har holdt seg borte, men revebestanden er ganske bra med stor prosent blårev (Merckoll).

BRENSEL

Det er sparsomt med drivtømmer (Bjørnnes), og ingen kull nær kysten.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy.

HISTORIE

Hornsund ble besøkt av de gamle hvalfangere, og russerne hadde senere landstasjoner der. I 1820 ble det funnet en skipbrudden lodje og halvfortærte lik av 13 mann (Isachsen). Russerne som hadde et større og flere mindre hus, har ikke vært der siden. Så vidt en vet, har ikke norske fangstmenn overvintret her før etter 1900; men den russiske gradmålingsekspedisjonen 1899-1900 bygde et stort observatorium i Gåshamna der det ble overvintret. Dette anlegget er nå forlenget ødelagt og restene bygd om til en fangsthytte. Også Northern Exploration Co. Ltd., London, har drevet undersøkelser på sørsiden av Hornsund uten å finne noe av verdi. Videre er det tatt hjem prøver av dobbeltspat av forfatteren Lars Hansen, men disse synes ikke å være av noen verdi. Under Den annen verdenskrig hadde tyskerne mot slutten av krigen en meteorologisk stasjon bemannet av 2 nordmenn ved Stormbukta, Sørkappland (Liversidge 1961:258-259).

UTBYGNING

Feltet er tilstrekkelig bebygd - om enn en hytte kunne være ønskelig like nord for Bungebreen.

FANGSTBELEGG

1 mann (Merckoll) à 2 mann (Bengtssen).

*Hovedstasjonen (Laboratoriet ved det russiske observatorium) Gåshamna, Hornsund.
Foto: Norsk Polarinstitutt/A.K. Orvin 24.08.1936.*

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hovedstasjon «Konstantinovka» på østsiden av Gåshamna. Her ble det bygd et russisk observatorium i 1899, men dette ble kun benyttet vinteren 1899-1900 og forfalt senere; så 15 år etter sto bare noen vegger igjen. Laboratoriet (Orvin 1936) ble i 19.. ombygd til fangststasjon og benyttet som hovedsta-

sjon. Kaptein Hermansen opplyser at våningshuset (Orvin 1936) var totalt nedrevet i 1935. Foruten fangsthytten, sto det gamle observatorium. Benyttet som lager av fangstfolkene (Orvin 1936).

Litteratur: Petersen 1975:45-46.

2 Fangststasjon på vestsiden av Gåshamna. Den sto i 1917, men var da full av avfall. Skal

nå være helt ubrukelig. Iflg. Ole Blomli er huset bygd av O. Grødahl (huset ble kalt «Grødahlhuset»).

- 3 Bistasjon «Camp Erna» på vestkysten under Hohenlohefjellet. Huset ble oppført i 1919 av Gustav Lindquist for Ernest Mansfield/Northern Exploration Co. Ltd., London. Huset opprinnelig kalt «Camp Lindquist», men senere gitt det nåværende navn etter hans datter. Eies siden 1932 av Den norske stat. Iflg. Ole Blomli er fangststasjonen bygd av O. Grødahl; Anders Kvive Andersen var med.

Litteratur: Rudi 1969:112; Moberg 1959:46.

Ved siden av den gamle hytten på Palffyodden, oppførte Einar Slettbakk og fangstkameraten Ovlien en laftet hytte av rekved rundt 8. august 1966 for overvintring. De returnerte til fastlandet 09.06.1967.

- 4 Bistasjon «Hilmarhytta» i Stormbukta under Hilmarfjellet.

OVERVINTRINGER

1906-07

5 mann: Oskar Grødahl, Tromsø (reder og fangstleder), Johan Eriksson Thuna, Stora Tuna, Sverige, samt 3 andre - navn ukjent. HST Konstantinovka.

Litteratur: Moberg 1959:201, 207-208.

1907-08

3 mann av en ekspedisjon på 6: Samson Fylkesnes, Ålesund (fangstleder), August Olofsson, Småland, Sverige og Johan Eriksson Thuna, Stora Tuna, Sverige, samt 3 andre - navn ukjent. Reder: Claus Andersen, Tromsø. HST Konstantinovka. Det andre partiet på 3 mann holdt til på nordsiden av Hornsund.

Kom opp 7. juli 1907 med d/s «Strauss» sammen med Königs ekspedisjon. Vinteren forløp utmerket.

Litteratur.: Moberg 1959:201.

Aftenposten 08.07.1908 (Morgennr.):

FRA SPITSBERGEN

Expresstelegram til Aftenposten Tromsø 7de Juli

Dampskibet «Strauss» med professor Königs Expedition er imiddags returneret fra Spitsbergen. Den medbringer en Overvintringsexpedition udrustet af Guldsmed Claus Andersen, Tromsø. Expeditionen, der bestaar af 6 Mand med Fylkesnæs som leder, har overvintret i Hornsund paa 3 forskjællige Steder. Fangsten bestaar af 49 Bjørn, 33 Blaaræv og 46 Hvidræv, samt 25 Vog Dun.

Vinteren har forløbet udmærket, og der har i hele Vinter kun været Skavis. Isbaxen har overhovedet ikke vist sig. Isforholdene ved Spitsbergen var meget gode.

Paa Hjemreisen var «Express» indom Bjørnøen hvor Ingebrigtsen da netop kom ind med Aarets første Fangst, 6 Seihval. Der havde til da næsten ikke været Hval at se paa Bjørnøfeltet.

1913-14

5 mann - navn ukjent. 1 mann omkom. Reder: Claus Andersen, Tromsø.

Tromsø 25.07.1914:

Claus Andersens overvintrings-ekspeditioner

Den ene av Claus Andersens overvintrings ekspeditioner der har holdt til paa Sydkap er inat kommet hjem. Fangsten er 46 bjørn, 13 ræv, 100 storkobbe, 30 tønner spæk og 180 kg. dun.

Fra den anden ekspedition, Hornsundekspeditionen, er mottat underretning om, at den har 25 døde bjørn, 2 levende, 21 ræv, 200 kg. dun og 2 kobbe. En av deltagerne i denne ekspedition skal være avgaat ved døden.

Litteratur: Tidens Tegn 06.09.1913; Bodø Tidende 01.08.1914.

1918-19

2 mann: fangstleder Johan Morten Nygaard, Honningsvåg (født 26.05.1885) og Reinhart Marius Didriksen, Tromsø (08.11.1873). Utre-

der: garver Johan O. Storstad, Tromsø. 2 mann fra samme fangstekspedisjon lå sannsynligvis på nordsiden av Hornsund.

1919-20

3 mann: Ivar Aronson, Koppersbergs län, Sverige (født 27.12. 1889), Anders Öhman, Älvsbyn, Sverige og Oscar Berg, Gudmundrå, Sverige (22.12.1890). HST Konstantinovka. Reder: Johan Hagerup, Tromsø. Tilhørte en fangstekspedisjon med fangstleder Anders Kvive Andersen på HST Dunøyane og et 3. parti på 4 mann på Sørkapp.

Litteratur: Moberg 1959:43, 47.

1919-20

4 mann: Gustav Lindquist, Tromsø, Ole Blomli, Målselv, Alfred Johansen, Tromsø og Osvald Lind, Tromsø (født 1892). Reder: Northern Exploration Co. Camp Erna ble oppført dette år. Fraktet med m/k «Ørnen II» - skipper Fredriksen fra Melbu.

Litteratur: Moberg 1959:46; Rudi 1969:112.

1925-26

2 mann: Levin Winther, Mo i Rana og Henrik Knudsen, Tromsø. Fangstet i strøket sørover mot Sørkapp. HST Konstantinovka, BST Camp Erna. Tilhørte fangstparti på 2 mann med HST Hyttevika. Opp med m/k «Sten» av Balsfjord, skipper Lars Nilsen, samt med «Polargutten» av Bodø som gikk for konsul Carl Sæther, Tromsø/Northern Exploration Co. Nedreise med «Sleipner», skipper Olaf Eriksen. Fangstleder Henry Rudi oppgir fangst av 20 blårev - utbytte kr. 27.700,-.

Litteratur: Rudi 1969:106, 110, 112; Winther 1982:163.

1926-27

2 mann: Levin Winther, Rana og Gunnar Knoph, Tromsø. HST Konstantinovka, BST Camp Erna. Leide hus av Northern Exploration Co. på begge sider av Hornsund for kr. 400 og betalte konsul Carl Sæther, Tromsø kr. 1000 for frakt opp og ned med m/s «Mina I».

Litteratur: Winther 1982:163.

1927-28

2 mann: Schönning Hansen, Lofoten og Hans Casper, Tyskland. HST Konstantinovka (det gamle russiske observatoriet), BST Camp Erna.

1928-29

2 mann: Schönning Hansen, Lofoten og Hans Casper, Tyskland. HST Konstantinovka, BST Camp Erna.

1931-32

1 mann: Schönning Hansen, Lofoten. HST Konstantinovka, BST Camp Erna. Mistet motorbåten «Armada» - verdi kr. 1000. Iflg. Karl J. Bengtssen en fangst på 44 hvitrev og 18 blårev.

1932-33

2 mann: Schönning Hansen, Lofoten og Alberto Fumagalli, Tromsø. HST Konstantinovka, BST Camp Erna. Mistet en motorbåt til verdi kr. 3000. Schönning Hansen oppgir i sin fangstopp-gave 31 lemfeller og 12 selvsqudd. Iflg. Bengtssen 22 rev. Motorskøyten m/s «Erling» ble slept opp av m/k «Maiblomsten v/ Thv. Brox, Tromsøysund.

Litteratur: Winther 1982:164; Woldstad 1956:9-10.

1933-34

1 mann: Schönning Hansen, Lofoten. HST Konstantinovka, BST Camp Erna.

1935-36

Konstantinovka, BST Camp Erna.

1936-37

1 mann: Schönning Hansen, Lofoten. HST Konstantinovka, BST Camp Erna.

1938-39

1 mann: Schönning Hansen, Lofoten. HST Konstantinovka, BST Camp Erna.

FANGSTFELT 3

Nordre Hornsund

GRENSER

Mot sør en rett linje langs Hornsunds og Hornbreens midt, mot vest av havet, mot nordvest en rett linje fra nordsiden av Isøyane til vestkant av Klockmannfjellet, mot nord av en rett linje fra Klockmannfjellet rett østover til den skjærer feltets østgrense som dannes av en rett linje fra Haitanna til østlige del av Arrheniusfjellet. Dunøyane og Isøyane tilhører feltet.

NATUR

Det indre av landet er brefylt fjelland; og en stor del av kysten opptas av breer som skjærer seg ned til havet - Hansbreen, Paierlbreen og Muhlbacherbreen i Hornsund, Werenskioldbreen og Torellbreen på vestkysten. Kun mellom Torellbreen og Isbjørnhamna finnes det større kystsletter.

ISFORHOLD

I dårlige isår kan drivisen til enkelte tider hindre adgang; men en kan komme inn hver sommer ved å passe de beleilige øyeblikk. I Hornsund er det ofte meget kalvis.

HAVNEFORHOLD

Det er ankerplass på nordsiden av Hornsund i Isbjørnhamna, ved hovedstasjonen Hyttevika inn for Dunøyane, samt på innsiden av disse øyene. Farvannet ved kysten er ellers urent.

VILTBESTAND

Tidligere har det vært en bra bjørneplass, men i de siste år (1945) med lite is har det vært mindre bjørn. Det er godt reveterreng. Dun-

øyane og Isøyane hører til de største hekkplassene for ærfugl på Spitsbergen, men er gått tilbake etter stadig reirplyndring. På nordsiden av Hornsund er det store fuglefjell med masser av alkekonger mm.

BRENSEL

Det er sparsomt med drivtømmer (G. Bjørnnes) og ingen kull.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy.

HISTORIE

Fra ca. 1624 ble Hornsund sammen med Bellsund og Isfjorden område for de engelske hvalfangststasjoner (Conway 1906:138). Feltet har vært besøkt av de russiske overvintreere i det 18. århundre, men ikke i den grad som på sørsiden av Hornsund. Dunøyane har vært skattet som dunplass av norske fartøyer helt siden de begynte å drive fangst ved Spitsbergen. Først etter 1900 begynte den norske landfangsten her.

UTBYGNING

Når husene er reparert, må feltet anses tilstrekkelig utbygd.

BELEGG

1 mann (Merckoll), 2 mann (Karl J. Bengtsen). De to Hornsundfeltene har vært drevet under ett, og Georg Bjørnnes mener at 3 mann på begge felt er et passende antall.

Huset på Gnålodden, Hornsund. Matheson i forgrunnen. Foto: Norsk Polarinstitutt/A. K. Orvin 28.08.1919

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hovedstasjon «Claus Andersen-hytta» i Hyttvik på fastlandet inn for Dunøyane. Oppført i 1907 av en ekspedisjon utsendt av Claus Andersen, Tromsø. Tømmerhus med bislag. Tilhørte fru Killengreen Andersen, Tromsø.

Litteratur: Orvin 1939:6.

2 Dunøyhytta, beliggende på sørspissen av midtre Dunøy. Iflg. Arthur Oxaas sto det i 1914 et sommerskur på Dunøyane som ble benyttet av fangstfolk under dunsanking. Huset var totalt borte, antakelig utrast, ved Orvins besøk på Dunøyane i 1936.

Litteratur: Oxaas 1955:94.

3 Bistasjon Isbjørnhamna, Hornsund, oppført 1908 av Aldor Andreassen og Johan Eriksson Småland, Femsjö i Sverige, iflg. Oxaas. Ny hytte for bistasjon oppført 1919 av Anders Kvive Andersen, Tromsø og Ture Lifbom, Stockholm, Sverige, for overvintring utredet av Johan Hagerup, Tromsø. På innerdøren

sto i 1936: «Dette hus tilhører A. Hagerup, Tromsø». Ved hytten sto et skilt: «Owned by Northern Exploration Co., London». Ca. 10 meter sør for huset ligger en steinmur opp mot en berghammer. Ser ut som en gammel steinhytte til bolig eller nødsbruk. Inne i bukten ovenfor teltplassen er tomt etter et russehus som har stått i senere tid. Rester av papp, men treverket fjernet. Noen russeteglstein finnes her.

Litteratur: Oxaas 1955:44, 85; Moberg 1959:43; Woldstad 1956:13, 18, 38-39.

4 Hus under Sofiekammen, på Gnålodden, bygd av Kjellmo og Harald Wallum iflg. Ole Blomli. Huset var etter opplysninger fra kaptein Hermansen i bra stand sommeren 1935. Det lå da proviant som tilhørte Anders Sæterdal, Rana. Omkr. 100 meter vest for huset er det et oppkomme med vann som antakelig holder +10-12°C. Fangststasjonen kalt «Fuglefjell», og har vanligvis tjent som bistasjon for hovedstasjonen i Hyttvik.

Litteratur: Woldstad 1956:13, 16, 19.

Claus Andersens bus i Hyttevika inn for Dunøyane. Foto: Norsk Polarinstitutt/A. K. Orvin 20.08.1936

5 Bistasjon i Adriabukta oppført 1926 av H.W.K. Helt ødelagt.

6 Polsk forskningsstasjon i Isbjørnhamna. Oppført 1957 for overvintring i det internasjonale geofysiske år. Benyttet som fangststasjon av Fredrik Rubach, Harstad og Odd Ivar Ruud i siste halvpart av 1960-årene.

Litteratur: Maxwell og Ruud 1978:15; *Polarboken* 1967 og 1969.

En russetuft vest for Torbjørnsenfjellet.

På nordre Isøya ble Mattson begravd 22. juni 1918 etter overvintring som vaktmann på Camp Bell, Bellsund, for Northern Exploration Co.

Litteratur: D 007: Dagbok for Mikael Olsen - Overvintring i Bellsund 1917-18, Norsk Polarinstitutt; Woldstad 1956:121.

OVERVINTRINGER

1818-19

Russiske fangstfolk. 10 mann ble drept av Andersen på Dunøyane.

Litteratur: *Aftenposten* 13.09.1908.

1907-08

3 mann: navn ukjent. Tilhørte reder Claus Andersens ekspedisjon med fangstleder Samson Fylkesnes og 2 mann på HST Konstantinovka i Gåshamna (se Søndre Hornsund). HST Hyttevika oppført d.å.

Litteratur: Moberg 1959:201.

1908-09

2 mann: Erik Eriksson, Sverige og Aldor Andreassen. Oppførte HST Isbjørnhamna, Wilczekodden. Tilhørte reder B. Klefstads overvintringsekspedisjon med fangstleder Arthur Oxaas og Johan Eriksson Småland, Femsjö, Sverige på HST Kapp Lyell (se Calypsofeltet). Oppreise med «Sterling», skipper Sivert Adolfsen, for kr. 600,- i frakt. Partiet hadde fangstrett til Bellsund. Oppgitt fangst er totalfangst for begge partier, både Bellsund og Nordre Hornsund.

Litteratur: Oxaas 1955:44.

1908-09

4 mann på Dunøyane for reder Claus Hagerup, Tromsø.

Claus Andersens bus i Hyttevika inn for Dunøyane. Foto: Norsk Polarinstitutt/A. K. Orvin 20.08.1936

1913-13

1 mann: Arthur Oxaas på HST Isbjørnhamna, Wilczekodden.

Litteratur: Oxaas 1955:84-95.

1918

22. juni ble Mattson begravd på Nordre Isøya. Han hadde overvintret 1916-17 og 1917-18 på Camp Bell i Bellsund som vaktmannskap for Northern Exploration Co.

Litteratur: D 007: Dagbok for Mikael Olsen - Overvintring i Bellsund 1917-18, Norsk Polarinstitutt.

1918-19

2 mann: Johan Pedersen, Salangen (født 20.04.1885) og Andreas J. Jørgensen, København, Danmark (23.07.1894). HST sannsynlig ekspedisjon på 2 mann i Gåshamna.

1919-20

2 mann: fangstleder Anders Kvive Andersen, Minde i Tromsøysund (født 26.05.1885), Ture Lifbom, Kiruna, Sverige (13.12.1892). HST Dunøyane. Oppførte ny BST Isbjørnhamna, Wilczekodden. 2 andre partier av samme

fangstekspedisjon på tils. 9 mann, lå hhv. i Gåshamna og på Sørkapp. Reder: Johan Hagerup, Tromsø. Skuten de reiste opp med, m/k «Jan Mayen», ble satt opp på Dunøyane for vinteren. Her ble det også lagt i land en del materialer. Kvive Andersen fikk om vinteren et selvskudd gjennom foten.

Litteratur: Moberg 1959: 42-47; Woldstad 1956:13, 18, 38-39; *Tidens Tegn* 27.07.1920.

1923-24

4 mann: Ole Mortensen og Anton Einarsen, begge Tromsø, og 2 mann - navn ukjent. HST Dunøyane. Fangstresultat oppgitt av telegrafbestyrer Moen til Adolf Hoel.

1923-24

3 mann: Henry Rudi, Sigfred Kristoffersen og Henrik Knudsen - alle fra Tromsø. HST Hyttevika.

Litteratur: Rudi 1969:100.

1925-26

2 mann: Henry Rudi og Håkon Karlsen, Tromsø. HST Hyttevika. Fangstet innover nordsi-

den av Hornsund med BST Isbjørnhamna som mellomstasjon og BST Fuglefjell ved Sofie-ekammen, Gnålodden som endestasjon. Et annet parti på 2 mann av samme ekspedisjon, Levin Winther og Henrik Knudsen, hadde HST Konstantinovka og BST Camp Erna. Fraktet med m/s «Polargutten», reder Carl Sæther i Tromsø.

Litteratur: Rudi 1969:106, 110, 112; Winther 1982:163.

1926-27

2 mann: Levin Winther, Rana og Gunnar Knoph, Tromsø. Fangstet på begge sider av fjorden (se Søndre Hornsund).

Litteratur: Winther 1982:163.

1931-32

2 mann: Anders Kristian Norman Fredriksen Sæterdal, Nord-Rana (født 1894) og Levin Winther, Rana. Hadde med 3 hunder. HST Oppreise med m/k «Algot» - skipper Hans Sørensen.

1932-33

2 personer: Anders Sæterdal, Nord-Rana og Wanny Woldstad, Tromsø. Opp med m/k «Maiblomsten» v/ Thv. Brox, Tromsøysund. HST Hyttevika, BST Isbjørnhamna BST Fuglefjell.

Litteratur: Woldstad 1956:9-10, 11 ff, 13, 16, 18-19, 38-39; Winther 1982:163.

1933-34

4 personer: Anders Sæterdal, Wanny Woldstad og hennes 2 sønner Alf og Bjørvik Jacobsen, Tromsø. HST Hyttevika BST Isbjørnhamna og BST Fuglefjell. Opp med d/s «Aksla», kaptein Ingv. Svendsen, Tromsø.

Litteratur: Woldstad 1956:11 ff; Jacobsen 1983:28.

1934-35

4 personer: Anders Sæterdal, Wanny Woldstad og hennes 2 sønner Alf og Bjørvik Jacobsen. HST Hyttevika. Til Svalbard med d/s «Lyngen» av Tromsø, T.F.D.S.

1935-36

2 personer: Anders Sæterdal og Wanny Wold-

stad. HST Hyttevika. Satt opp til Longyearbyen med skipper Hermansen på «Vesle-Kari». Oppgir jakt og fangst Strupen (Strypet?), Hornsund, Isbjørnhamn og Fuglefjell.

Litteratur: Troms politikammers arkiv

1936-37

4 personer: Anders Sæterdal, Wanny Woldstad, Fredrik og Emilie Sæterdal, Nord-Rana. Oppreise med d/s «Lyngen», T.F.D.S. Nettofangsten ble delt mellom de to menn. HST Hyttevika BST Isbjørnhamna BST Fuglefjell.

1939-40

2 mann: Håkon Andr. Karlsen, Tromsø og Hagbart Hermansen, Tromsøysund. Utreder: Ludvig Larsen og H. Hermansen. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S. HST Hyttevika.

1967-68

2 mann: Fredrik Rubach, Harstad og Odd Ivar Ruud. HST Isbjørnhamna, BST Hyttevika BST Fuglefjell.

Litteratur: Maxwell og Ruud 1978:194; Petersen 1975:49.

1968-69

2 mann: Fredrik Rubach og Odd Ivar Ruud. HST Isbjørnhamna BST Hyttevika BST Fuglefjell. Fuglefjell-hytten ombygget og utvidet av Ruud.

Litteratur: *Polarboken* 1967-68:180; Maxwell og Ruud 1978:24.

1969-70

2 mann: Fredrik Rubach og Odd Ivar Ruud. Rubach i HST Hyttevika, Ruud i HST Isbjørnhamna BST Fuglefjell.

Litteratur: Maxwell og Ruud 1978:15; *Polarboken* 1969-70:159.

1970-71

2 mann: Fredrik Rubach og Odd Ivar Ruud. Rubach i HST Hyttevika, Ruud i HST Isbjørnhamna BST Fuglefjell.

Litteratur: Maxwell og Ruud 1978:15, 24.

FANGSTFELT 4

Calypsofeltet

GRENSER

Mot sør en rett linje nord for Isøyane til vestkant av Klockmannfjellet, mot øst derfra en rett linje etter midten av Recherchebreen og Recherchefjorden, mot nord og vest havet.

NATUR

En bred kystslette strekker seg helt fra Torellbreen til Recherchefjorden; og store, lett farbare daler som Orvindalen og Dunderdalen skjærer seg langt inn i landet. Fra Orvindalen er det dalovergang til øvre del av Dunderdalen og herfra lav overgang til Chamberlaindalen som fører ned til Recherchefjorden. Feltets østlige del dannes av sammenhengende breområder, og på vestsiden av Recherchefjorden skjærer den store Renardbreen seg ned til sjøen.

ISFORHOLD

Isen ligger ofte utenfor Bellsund, men i alminnelighet er det ingen vansker med å komme inn til Recherchefjorden med fartøyer.

HAVNEFORHOLD

Recherchefjorden er en god havn. Små fartøyer kan også gå inn til kysten på flere steder sørover langs feltet når sjøen er rolig. Noen havn finnes ikke på den ytre kyst. Dunderbukta gir likevel en viss beskyttelse i østlig vær.

VILTBESTAND

Alminnelig godt reveterreng, men lite bjørn. Sjøfugl hekker i en rekke av kystfjellene, og på strandflatene holder en del gås og ærfugl til.

BRENSEL

Det fins rekved langs hele kysten nedover, samt kullag og avfallsved ved Calypsoen.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy, med rutebåt fra Tromsø eller med kullskip til Braganzavågen.

HISTORIE

Recherchefjorden var en meget søkt havn for hvalfangerne i første halvdel av det 17. årh.; og i det 18. årh. hadde russerne en stor stasjon med flere hus her. I 1823 overvintret en russelodje her (Isachsen). I årene under og like etter Den første verdenskrig ble det utført undersøkelser på asbestfeltene i Recherchefjorden av a/s Kulspids og Northern Exploration Co. (N.E.C.), samt undersøkelser på kullfeltet ved Kapp Lyell av sistnevnte selskap. Videre drift er oppgitt på begge steder. I 1932 kjøpte Staten N.E.C.'s hus og eiendommer.

The Place-Names of Svalbard:

CALYPSOBYEN:

Group of houses near Calypsostranda. They were built by The Northern Exploration Co., Ltd., London, in 1918-19, and were bought by the Norwegian State in 1932. Camp Jacobsen (after Birger Jacobsen, 1879-, of Oslo, member of the N.E.C. expeditions) is an older house near Calypsoen.

CALYPSOSTRANDA:

Coastal plain west of Recherchefjorden, Bellsund. There are coal-deposits which were investigated by The Northern Exploration Co.

Calypsobyen. Foto: Norsk Polarinstitutt/A.K. Orvin 14.07.1936.

Name derives from Calypso Bay, being the name of the «bay» off the coast here. Calypso Bay was named after H.M.S. «Calypso», of the British Training Squadron which surveyed and sounded Recherchefjorden in 1895.

UTBYGNING

Feltet anses utbygd.

BELEGG

2 mann anses passende.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Ved bunnen av Recherchefjorden har det vært to hus. Det ene er bygd av a/s Kulspids, sannsynligvis i forbindelse med en større ekspedisjon i 1918. Det andre er bygd av Northern Exploration Co. (N.E.C.) i 1921 v/ konsul Carl Sæther, Tromsø og Birger Jacobsen, og går under navnet Camp Asbestos. Det er bygd som claim-house, altså kun til sommerbruk. Oppført i stenderverk med enkel vegg av oppløyde bord, ca. 3X4 meter.

Denne bygningen er nå borte. Huset til Kulspids er meget forfallent, mangler deler av tak og vegger. I perioden 1918-22 var det meget heftige stridigheter mellom Kulspids og Northern Exploration Company om rettighetene og utnyttelsen av asbestfeltet. Hjemmelsdokument til traktateiendommen Søre Fagerfjord ble utstedt til a/s Kulspids 24. september 1927.

Litteratur: Hoel 1966:767-773.

2 Camp Smith på vestsiden av Recherchefjorden, like inn for Renardbreen. Huset er oppført i 1904 av konsul Johannes Giæver, Tromsø. Etter opplysning fra Magnus K. Giæver, ble det bygd i 1904 av hans far som privat landsted. Senere kjøpt av N.E.C. og oppkalt etter direktør Dudley Smith i Union of London and Smith Bank (B. Jacobsen).

Litteratur: Oxaas 1955:46-47.

3 Calypsobyen med mange hus. Det eldste er en tømmerhytte, Camp Jacobsen, som ble oppført i 1901 av Stenehjem, Vardø, for Chr. Michelsens ekspedisjon, samtidig som huset på Camp Morton. De øvrige hus ble oppført

av N.E.C. da selskapet hadde prøvedrift her i årene 1918-1920. Radiostasjon oppført i 1919, en større lagerbygning i 1920. Calypsobyen ble en årrekke benyttet som hovedfangststasjon. Den eies av Staten fra 1932. I 1920 var det på stedet to våningshus, radiostasjon, 2-3 varehus og en masse materialer (A. Hoels dagbok 1920). Blomlis fangsthytte bygd i 1918 av B. Jacobsen.

Et par hundre meter sørøst for Northern Exploration Co.'s anlegg ligger Camp Jacobsen. Det er en toroms bygning oppført i laftet plank. Saltak med rester av never og grus som takteking. Huset er i bra stand, men er seget ned i bakken i NØ-hjørnet. Østfasaden har et par dårlige plank. Inskripsjoner med blyant på dørkarmen inn til oppholdsrommet:

MAGNUS HAAGENSEN

OVE ANDERSEN TROMSØ 30/6 1914

JOHAN E. KRISTOFFERSEN TROMSØ

G. LINDQUIST 30/6 1914

På fasaden mot stranden er det påmalt anneksjonskrav. Deler av teksten er vanskelig leselig, men kan muligens tydes bedre med skrått sollys inn på veggen:

ANNEKTERET 1911

1912, 1913, 1914

Bygningen er også kalt «Strandhuset» og ble iflg. Arthur Oxaas oppført for prøvedrift etter kull. Eid av Johan Hagerup, Tromsø, i 1908. Olav Sortevik, Sortland, ligger gravlagt på høyden bak huset. Han døde 25. mai 1909 etter å ha blitt brakt over fra Eholmen der han overvintret sammen med Karl Vestling, Ljuså, Boden i Sverige, for Hagerup.

Litteratur: Oxaas 1955:45, 52-54; Moberg 1959:47, 50, 225-226; Hoel 1966:456, 460, 461.

- 4 Bistasjon Klokkefjellet, nord for Straumholmane, på sørsiden av innløpet til Bellsund. Oppført 19.. av N.E.C. Eies av Den norske stat.

- 5 Bistasjon Fløystua, under Fløyfjellet sør for Dunderbukta. Oppført 1920 av August Olofsson og Johan Eriksson Thuna. Forfalt og ubenyttet 1936 (Orvin).

- 6 Hovedstasjon Kapp Klaveness (Alfredhuset), sør for Botnedalen i Breibukta. Oppført i 1920-21. av E. Mansfield, N.E.C. Eies nå av Staten. Iflg. Blomli er den bygget av Alfred Johansen og Osvald Lund for N.E.C. i 1919 da de fangstet der i 1919-20. August Olofsson og Johan Eriksson Thuna i 1920-21. Senere ubenyttet i flere år (Orvin 1936).

- 7 Hytte på Kapp Berg, Trondsenhuset, sør for Storvika. Bygget 1919 for Alf Frantzen av Petter Trondsen som benyttet det 1919-20 (Blomli). Ant. benyttet av August Olofsson og Johan Eriksson Thuna 1920-21. Ikke benyttet senere år (Orvin 1936).

- 8 Hus på Kapp Borthen, nord for Torellbreen. Oppf. av N.E.C. i 1920. Eies av Staten. Iflg. Blomli bygget for Alf Frantzen i 1919 av Petter Trondsen som benyttet det 1919-20. Ant. benyttet av August Olofsson og Johan Eriksson Thuna 1920-21. Normann Andersen og Schønning Hansen innom i 1934. Ikke benyttet senere år (Orvin 1936).

Arthur Oxaas opplyser at han oppførte et hus på stranden innfor Kapp Lyell i 1908. Dette hus ble senere tatt om bord i m/k «Laura» da de reiste i 1909. Bistasjon i Dunderbukta 1909-10.

Litteratur: Oxaas 1955:44, 59.

OVERVINTRINGER

1908-09

2 mann: fangstleder Arthur Oxaas, Tromsø og Johan Eriksson Småland, Femsjö, Sverige. HST Kapp Lyell (Calypsostranda). Et annet parti på 2 mann av samme overvintringsekspedisjon med HST Isbjørnhamna, Hornsund. Reder B. Klefstad, Tromsø.

Litteratur: Oxaas 1955:44-45.

Camp Smith på vestsiden av Recherchefjorden. Foto: Norsk Polarinstitutt/A.K. Orvin 14.07.1936

1908-09

2 mann: Pelle Persson, Kalix, Sverige og Hans Nilsen, Hasvik på Sørøya. HST Camp Jacobsen på Calypsostranda. Huset var opprinnelig oppført under prøvedrift for kull. Fangstet nedover mot Dunderbukta. Et annet parti på 2 mann av samme overvintringsekspedisjon med HST Eholmen: Kalle Vestling og Olav Sortevik. Reder: Johan Hagerup, Tromsø. Sortevik ble dårlig av skjorbuk utpå vinteren og brakt over til Camp Jacobsen hvor han døde 25. mai 1909. Ligger begravd på høyden bak huset.

Litteratur: Oxaas 1955:45; Moberg 1959:225.

1909-10

2 mann: Arthur Oxaas og Aldor Andreassen. HST Camp Jacobsen, Calypsostranda, BST Dunderbukta, BST Gæverhuset.

Litteratur: Oxaas 1955:46-47, 58-59.

1911-12

2 mann: Gustav Lindquist, Tromsø og Edvard Abrahamsen, Balsfjord. Reder: Northern Exploration Co. (N.E.C.).

1912-13

2 mann: Gustav Lindquist og Trygve Olsen. Reder: N.E.C.

1913-14

2 mann: Gustav Lindquist og Trygve Olsen. Olsen døde 4. mars 1914. Reder: N.E.C. Inskripsjon på gravkorset: «Her hviler Trygve Olsen Tromsø født 31-12 1881. Død 4-3 1914».

1919

Adolf Hoel med 7 mann i Recherchefjorden for a/s Kullspids. Birger Jacobsen og capt. Frank Wild med 17-19 mann i Camp Asbestos for Northern Exploration Co. Wild hadde vært nestkommanderende på Shackletons Antarktisekspedisjoner.

Litteratur: Hoel 1966:454.

1919-20

4 mann, alle fra Tromsø: fangstleder Petter Trondsen (født 01.09.1879), Ole Sivertsen (10.10.1885), Alf Jakobsen (02.10.1885), Ole Bangsund (24.09.1877). Oppførte fangststasjonene HST Kapp Klaveness BST Kapp Berg BST Kapp Borthen. Utreder: Martin Hansen, Tromsø. Landsatt av m/k «Tora» - reder Hans Jensen, Tromsø. Politiets arkiv oppgir m/s «Melvik» ved August Stenersen, Tromsø.

Litteratur: Moberg 1956:46, 193.

1919-20

Reder: Northern Exploration Co. Et par mann overvintret i Calypsoen. Det ble slått inn en stoll på et kullag nær stranden og brutt ut 133 tonn kull. Undersøkelsene viste at drift bare kunne settes i gang i liten målestokk på grunn av lagenes ringe mektighet.

Litteratur: Hoel 1966:460, 466.

1920

Jacob Horneman og C.F. Rode landsatt fra «Farm» 06.07.1920 ved Camp Asbestos for a/s Kullspids (Hoels dagbok 1920).

1920-21

1 mann: Jacob Horneman i Camp Asbestos for a/s Kullspids.

1920-21

2 mann: August Olofsson, Småland og Johan Eriksson Thuna, Stora Tuna - begge Sverige. HST Dunderbukta BST Fløyfjellet BST Kapp Klaveness BST Kapp Berg BST Kapp Borthen.

Litteratur: Moberg 1959:214.

1922-23

2 mann: Joakim Frostad og Ole Sivertsen, Tromsø. HST Calypsobyen. Reder: Northern Exploration Co. (N.E.C.).

1923-24

2 mann: Joakim Frostad og Ole Sivertsen. HST Calypsobyen. Reder: N.E.C.

1924-25

1 mann(?): Ole Sivertsen. HST Calypsobyen. Reder: N.E.C.

1925-26

2 mann: Ole Sivertsen og H. Jakobsen. HST Calypsobyen. Reder: N.E.C.

1926-27

1 mann(?): Ole Sivertsen. HST Calypsobyen. Reder: N.E.C.

1927-28

2 mann: Ole Sivertsen og Alf Nikolaisen. HST Calypsobyen. Reder: N.E.C. Innskrift med blyant på dørkarm i fangsthytten:

**OLE SIVERTSEN 1922-23-24-25-
26-27-28**

1930-31

3 mann: Ole Blomli, Narvik, Harald Wallum, Tromsø og Schønning Hansen, Lofoten. HST Calypsobyen.

Litteratur: Woldstad 1956:135.

1931-32

2 mann: Ole Blomli og Harald Wallum. HST Calypsobyen.

Litteratur: Woldstad 1956:135.

1932-33

2 mann: Ole Blomli og Harald Wallum. HST Calypsobyen. Opp med m/k «Maiblomsten» v/ Thv. Brox, Tromsøysund.

Litteratur: Woldstad 1956:135.

1933-34

2 mann: Ole Blomli og Kristen Haug, Målselv. HST Calypsobyen. Opp med d/s «Aksla», skipper Ingv. Svendsen, Tromsø

1934-35

3 personer: Ole Blomli, Anna Kiparioff Kræmer, Tromsø og Johan Olsen, Tromsø. HST Calypsobyen. Opp med m/s «Thor».

1935-36

5 personer: Ole Blomli og Anna Kiparioff Kræmer med hennes 3 barn, 1 gutt og 2 piker. HST Calypsobyen. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S.

1936-37

3 personer: Ole Blomli, Anna Kiparioff Kræmer og Alexander Kiparioff, Tromsø. HST Calypsobyen. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S. Kompletterte utstyret fra året før.

1937-38

2 personer: Ole Blomli og Anna Kiparioff Kræmer. HST Calypsobyen.

1938-39

3 personer: Ole Blomli, Anna Kiparioff Kræmer og hennes datter. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S. HST Calypsobyen.

1939-40

3 personer: Ole Blomli, Anna Kiparioff Kræmer og Harald Wallum. HST Calypsobyen.

1940-41

2 mann: Ole Blomli og Harald Wallum. HST Calypsobyen. Evakuert til England i september 1941 med s/s «Empress of Canada».

FANGSTFELT 5

Midterhuken

GRENSER

Mot nord av sjøen; mot øst av en rett linje fra Conwentzodden til østlige del av Arrheniusfjellet og videre en rett linje mot Haitanna. Mot sør en øst-vestgående rett linje gjennom Klockmannfjellet; mot vest en rett linje herfra langs midten av Recherchebreen og Recherchefjorden. Eholmen tilhører feltet, mens Akseløya og Mariaholmen danner et fredet område.

NATUR

Feltet består av to områder: Midterhukhalvøya og landet sør for Van Keulenfjorden. Midterhukhalvøya er et fjelland fra hvis indre en mengde små breer søker nedover dalene - uten at de noen steder når sjøen. Fjellene går forholdsvis bratt ned i sjøen flere steder; kystsletten er forholdsvis smal, og erstattes ofte av store, flate elvevifter som skyter seg ut mot havet. I bunnen av Van Keulenfjorden muner den store Nathorstbreen ut og skiller mot det sørlige området. Det indre av dette består av en rekke nord-sørgående fjellkammer mellom hvilke store breer skyter seg nordover, men uten å nå lengre enn ned til kystsletten som her er temmelig bred.

ISFORHOLD

I de verste isår kan drivisen være sjenerende, men i alminnelighet er feltet lett tilgjengelig. Likevel kan en ikke regne med at fjordisen går opp i Van Mijenfjorden før i begynnelsen av juli.

HAVNEFORHOLD

Mindre fartøyer kan gå inn til stranden nesten over alt, og det fins en rekke brukbare hav-

ner: Recherchefjorden, 2 bukter innenfor Ahlstrandodden, Van Keulenhamna og Midterhukhamna.

VILTBESTAND

Alminnelig godt revetereng, lite bjørn, antakelig noe rein i dalene på sørsiden av Van Mijenfjorden. En mengde sjøfugl, særlig lomvi, på Midterhuken som er et kjent fuglefjell.

BRENSEL

Det er lite brensel, så en kan ikke regne med å finne nok til husbehov (Merckoll).

ATKOMST

Eget eller leid fartøy; eventuelt også rutebåten fra Tromsø eller kullbåt til Braganzavågen.

HISTORIE

Meget besøkt av de gamle hvalfangerne, russiske overvintre, samt norske kvitfiskfangerne som særlig har benyttet den såkalte Kvitfiskjæra innenfor Ahlstrandodden.

UTBYGNING

Feltet er tilstrekkelig bebyggt, om enn et par bistasjoner på sørsiden av de to fjordgreners indre del kunne være ønskelig.

BELEGG

2 mann (Merckoll).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Fangststasjon i Midterhukhamna ble oppført av J. Hagerup i 1898. I *Tromsø* 24.11.1923 står

*Ingvald Svendsens bus på Kvitfiskstranda, Van Keulenfjorden. Foto: Norsk Polarinstitutt/
A.K. Orvin 06.07.1936.*

«Et 25 års Minde - Hagerup forteller». Her opplyses det at Hagerup med 4 mann og økonomisk støtte fra konsul Holmboe, reiste fra Tromsø den 12. juli 1898 med «Lofoten» og ble landsatt på Midterhukken med 1 stor og 2 små båter. Med disse førte han materialer til Akseløya, hvor de oppførte vinterhus: 6 alen langt, 4 alen bredt, 3 1/2 alen høyt. De bygde også en fangsthytte under Midterhukken og en hytte i Reindalen, «Byssa», 3 mil fra Bellsund, for reinsdyrjakt. De skjøt 50-60 rein i Reindalen. Fikk post 7. juni 1898 av skipper Ingvald Svendsen med fartøyet «Akseløen». Avreise med jakt «Jasai» - og ankomst Tromsø 12. august 1899.

Like ved hytten i Midterhukhamna ligger det ruiner av spekkovner og hvalfangerhus - de såkalte «telt». 9 graver ligger oppe på en rygg bak berghammeren midt på stranden. En nyere grav med kors og inskripsjon: «Herunder viler Olai Monsen af Ørstenvig Søndmør 1882» mellom bergknausen og sjøen. Husets størrelse, bygningsmåte etc. framgår av tegning opptatt 1936 av Orvin. Det var nylig benyttet 1936 og i brukbar stand. På

veggen hang en kalender med påskrevet navn: Alf Nikolaisen, Tromsø. Hytten ligger vakkert til på en slette bak et par steinrabber ved bunnen av Midterhukhamna.

Litteratur: Hoel 1966:444.

- 2 Huset på Akseløyas sørspiss ble oppført i 1898 av Johan Hagerup (se under 1 ovenfor). I 1902 ble det solgt til Tromsø Fiskeriforening med alle rettigheter. Størrelsen var 6 alen langt, 4 alen bredt, 3 1/2 alen høyt. Ble benyttet av Johan Hagerup 1898-99 og 1900-01, av Kristian Birkelands Aurora Borealis-ekspedisjon 1902-03 og igjen av Hagerup 1904-05 og 1906-07. Gjennom alle år ble det utført meteorologiske observasjoner. Huset er nå helt forfallent, uten dører, vinduer etc., og bare det rommet som var omgitt av steinmur, står ennå. Det kan knapt repareres (Orvin 1936).

Litteratur: Hoel 1944:105; Orvin 1939:6; Moberg 1959:141.

- 3 Fangststasjon på nordsiden av Eholmen, i Snekkevika ca. 100 meter fra sjøen. Den var

opprinnelig bygd på samme måte som huset i Midterhukhamna, teknet rundt med never og torvmur. Det ligger en stor søppelhaug eller kjøkkenmødding der, så huset må ha vært benyttet i en lang årrekke. Men ikke på mange år, da det var helt ødelagt i 1936 - bare ytterveggene sto igjen (Orvin 1936). Huset er temmelig sikkert bygd samtidig med Midterhukhytta av Johan Hagerup i 1898 (se 1 ovenfor). Enkel bordkledd hytte med to køyer og ovn i 1908 iflg. Moberg. Foran hytten er det en dørhelle med inskripsjoner:

JOHAN H TOBIASEN TROMSØ
25/6 1898
HANS HANSEN FRANZ (?)
HAMMERFEST (?)
SKREVET DEN
11TE SEPTEMBER 1879

Ny bygning oppført på samme tomt i 1986 av Louis Nielsen for dunsanking i ærfuglkolonien på øyen.

Litteratur: Moberg 1959:225; Hoel 1966:444.

- 4 Camp 1 - «Volage» ligger på østsiden av Recherchefjorden, ved Robertelva ca. 3 km inn for Reinodden på et sted hvor det er en rekke eldre hustufter. Iflg. Hans Larsen Norberg skal de være fra et gammelt engelsk hvalkokeri, samt nyere tomter fra Northern Exploration Co.'s bebyggelse. Såvidt Orvin kunne observere i 1936, var der også tufter etter russehus. I 1936 var det ingen bygninger på stedet.
- 5 Camp 2 - på østsiden av Recherchefjorden. I 1936 var bare ytterveggene igjen av en liten, forfallen hytte som etter opplysning fra fangstmann Ole Blomli skal være restene av en gammel fangststasjon. Størrelse og utseende framgår av tegning i arkiv. Den er helt ødelagt og kan ikke repareres. Rundt hytten ligger en mer enn alminnelig stor ansamling av tomflasker, så det ser ut som også andre enn fangstfolk har benyttet den. På stranden ligger maskinrester. Et hus som sto her skal være solgt og flyttet til Kvitfiskstranda i 1930 av Ingvald Svendsen.

- 6 Iron Mountain Camp på østsiden av Recherchefjorden, like nord for Jarnbekken, er bygd av Northern Exploration Co., antakelig sommeren 1918. Ble benyttet ved undersøkelse av jernmalmen i Martinfjella. Det har vært 4 hus, men det ene blåste vekk, så det sto 3 igjen i 1936. I 1984 sto kun én forfallen og skjev bygning igjen - takkonstruksjonen fra en sammenrast bygning lå på bakken. Anlegget tilhører fra 1932 Den norske stat.

Litteratur: Hoel 1966:449-450.

- 7 Camp Violet på sørsiden av Van Keulenfjorden, øst for Kvitfiskstranda, er oppført av Northern Exploration Co. i 19... Husets størrelse og utseende framgår av plantegning i arkiv. Det er ganske bra (1936) og kan settes i stand med forholdsvis rimelig arbeid. Bygningen har delvis vært benyttet som fangststasjon. Sommeren 1936 lå golvene både på loftet og i første etasje fulle av edderdun samlet av Ingvald Svendsens folk på kvitfiskstasjonen. Fra 1932 tilhører huset Den norske stat. Bygningen ligger ved en elvevifte, ca. 120 meter fra sjøen. Stedet er oppkalt etter Ernest Mansfields elskerinne, en kassererske/kontordame på et engelsk hotell.

House at Ingebrigtsenbukta south of Van Keulenfjorden. Built by the NEC. The locality was named by the founder of the company, E. Mansfield, after an acquaintance in London.

Litteratur: *The Place-Names of Svalbard*, 1942.

- 8 Camp Gilson på nordsiden av Van Keulenfjorden er bygd av Northern Exploration Co. i 19.. som claim-house, dvs. sommerhus med enkel bordkledning i veggene. Etter opplysning fra O. Blomli, skulle det være brukbart i 1936. Kjøpt av Staten i 1932.
- 9 Camp Light skal være bygd på Collinderodden på sørsiden av Van Mijenfjorden av Northern Exploration Co. i 19.. som claim-house, dvs. med enkle bordvegger. Fra 1932 skulle det være eid av Den norske stat, men da Orvin passerte her i 1936, var det ikke noe hus hverken her eller i nærheten; så det er enten blåst bort eller stjålet. Stedet oppkalt

Iron Mountain Camp under Martinfjellet på østsiden av Recherchefjorden. Foto: Norsk Polar-institutt/A.K. Orvin 25.07.1936.

etter en sekretær i Northern Exploration Co., London.

- 10 Måseneset bistasjon på nordsiden av Midterhukken, like inn for Mariastrømmen, er iflg. Blomli oppført av Ole Mortensen (muligens 1927-28) mens han lå på Camp Morton for Northern Exploration Co. Om huset tilhører ham personlig, vites ikke. Antakelig er det oppført for selskapet og tilhører da fra 1932 Den norske stat. Huset ligger vakkert til oppe på en ca. 7 meter høy terrasse ved en bukt like ved innsiden av strømmen. Det er dårlig oppført.
- 11 Svendsens kvitfiskstasjon på Kvitfiskstranda øst for Ahlstrandodden: 1 hovedbygning oppført av Ingvald Svendsen omkr. 1930. Huset skal være flyttet fra Camp 2 på østsiden av Recherchefjorden. 1 hus «Kjæftausa» er laget av en hvelvet båt på bord med torv-

mur - 1,8 x 5 meter. 1 hus «Skarpsyn» som er 2 x 2 meter, er antakelig en gammel hytte. 1 utkiksplass bestående av steinmur sørligst i leiren. 1 klosett nærmest sjøen. Her lå to båter, og ute på odden lå to store notbåter. Videre var det et stillas til tørking av selkjøtt. Hele anlegget tilhører Ingvald Svendsen, Tromsø, som benytter det til kvitfiskfangst, samt som hovedstasjon under småfangst i sommerhalvåret.

Litteratur: Moberg 1959:51, 87.

- 12 Hus i Ulladalen på nordsiden av Van Keulen-fjorden, bygd i 1919 av kaptein Johannesen på m/k «Duen», Tromsøysund, for A/S Stavanger Spitsbergen (Hoel 1919). Ant. forfalt.
- 13 «Hotæl Blanke Kniven» er en utkiksstasjon for kvitfisk som Ingvald Svendsen har bygd på odden inn for Kvitfiskstranda - bare et par

kilometer fra Camp Violet. Det er en hvelvet båt med bord og jordvegg under.

14 Hus i Ingvaldbukta. Her så Orvin i 1936 levningene av et lite lemhus, ca. 2 x 2 meter, som var blåst over ende.

OVERVINTRINGER

1898-99

5 mann: kaptein Johan Hagerup, Tromsø med 4 andre tromsøværing - navn ukjent. J. Hagerup fangstleder og reder i kompaniskap med konsul C. Holmboe, Tromsø. HST Akseløya, BST Midterhukhamna og Reindalen.

Litteratur: Orvin 1939:6; Lønø 1976:85-8; Moberg 1959:141-142.

1900-11

7 mann: Johan Hagerup, Johan Hagerup jr., Petter Trondsen, alle Tromsø, Hjalmar Jensen, Tromsøysund, P. Solberg, samt Albert og Alfred - etternavn ukjent. Fordelte seg i flere partier på begge sider av Bellsund. HST Akseløya, BST Midterhukhamna. Reder: Johan Hagerup senior.

Litteratur: Lønø 1976:95-99; Moberg 1959:142; *Tromsø* 05.03.1949.

1902-03

6 mann: Johan Hagerup jr., Tromsø, Samson Fylkesnes, Ålesund og 4 andre, navn ukjent. HST Akseløya. Dessuten var Knud N. Russeltvedt og hans assistent Harald Hagerup (sønn av skipper Johan Hagerup senior) med for Kristian Birkelands Aurora Borealis-ekspedisjon for å utføre nordlysobservasjoner. Reder: Johan Hagerup senior.

Litteratur: Lønø 1976:117-120; Moberg 1959:193; *Nordlys* 13.06.1951 (intervju med Hagerup).

1904-05

9 mann: fangstleder Johan Hagerup jr., Samson Fylkesnes, Ålesund, Anton Eilertsen, Anders Kvive Andersen, Tromsø, Sigurd Bal-

stad, Karl Hansen, Edvart Hansen, Kristian Dyrøy og Edvin Rasmussen.

Fangstet på begge sider av Bellsund. HST Akseløya, BST Midterhukhamna og Renardodden. Reder: H. Meyer, Tromsø.

Tromsø Stiftstidende 18.08.1904:

Hagerups Overvintringsexpedition

Tirsdag Morgen afreiste Hagerup med sin Jagt «Thekla» paa sin 4de Overvintring paa Spitsbergen med ialt 13 Mand. De skal fordele sig paa 3 forskjellige Steder med 4 Mand paa hver Station. Afstanden mellem den sydligste og nordligste blir 25 Mil. Alt paa Vestkysten.

Proviant og Udrustning er for 13 Maanedes. Udruster er Kjøbmand H. Meyer hersteds, men Expeditionens leder er Johan Hagerup. Turen med Udrustning vil komme paa vel 6000 Kroner. Hagerup har haft stor Møie og Stræv, før han endelig kom sig afsted. Vi ønsker ham Held og Lykke paa Turen.

Litteratur: Sørensen 1961:35; Lønø 1976:126; Moberg 1959:193-194;

1908-09

2 mann: Olav Sortevik, Sortland og Karl Vestling, Ljuså, Boden, Sverige. HST Eholmen. Reder: Johan Hagerup. Samme ekspedisjon som Hans Nilsen fra Hasvik og Pelle Persson fra Kalix, med HST Camp Jacobsen på Calypsostranda ved Kapp Lyell. Sortevik ble dårlig utpå vinteren og ført til Camp Jacobsen hvor han døde 25. mai 1909. Gravlagt på høyden bak huset.

Litteratur: Oxaas 1955:45; Moberg 1959:193-194.

1927-28

1 mann: Ole Mortensen, Tromsø. Muligens BST Måsneset (ved Mariastrømmen) med HST Camp Morton under overvintring for Northern Exploration Co.

1936-37

1 mann: Gulbrand Nikolaisen, Tromsø. Fangstet i Van Keulenfjorden.

FANGSTFELT 6

Braganzafeltet

GRENSER

Fangstfeltet omfatter svenskenes opprinnelige kullfelt, samt en del av det opprinnelige terrenget. Mot øst begrenses det av en rett linje fra østsiden av Arrheniusfjellet til Wahlenbergtoppen, mot nord av en rett linje fra Wahlenbergtoppen i retning av Mefjellet til et skjæringspunkt med en rett linje som danner feltets nordvestgrense trukket fra midten av Blåhukken til Jebensfjellet. Mot vest er feltet begrenset av en rett linje fra Conwenzodden til østlige del av Arrheniusfjellet. Mot sør går det ut i en kile mot Arrheniusfjellet.

NATUR

Rundt indre del av Van Mijenfjorden er det en forholdsvis smal brem av lavland som delvis er dekket av store morener fra Paulabreen, og delvis består av store elvevifter. Fra dette lavlandet stiger fjellene bratt opp til brerike høyfjellsområder.

Fra Braganzavågen fører den store, flate Kjellströmdalen østover til lav passhøyde mot Agardhbukta. I Kjellströmdalen munner mange smådaler ut, samt den brede, isfri Lundströmdal, som mot nord danner en fin overgang til den øvre del av Reindalen.

ISFORHOLD

Drivisen kan i dårlige år være sjenerende utfor Bellsund, og fjordisen i Van Mijenfjorden går ikke opp før i begynnelsen av juli. Men den er til gjengjeld sikker å kjøre på hele vinteren.

HAVNEFORHOLD

Det er god havn ved Sveagruva, mens indre del av Braganzavågen nærmest er en halvtørr elveleire. Van Mijenfjorden er forøvrig ren og nokså nærdyp over alt, så fartøyer kan gå til land nesten alle steder.

VILTBESTAND

Det har vært fanget en del hvitrev, men revebestanden skal være blitt ødelagt av giftfangst (Merckoll). Bjørn opptrer bare sjelden på feltet. Det er ellers rein og ryper, men lite sjøfugl.

BRENSEL

Noe rekved og avfall etter gruvedrift langs fjorden, ellers kull og avfallsved ved Sveagruva.

ATKOMST

Med båt til Sveagruva når denne er i drift.

HISTORIE

Den indre del av Van Mijenfjorden synes å ha vært lite besøkt både av de gamle hvalfangere og av de russiske overvintringsekspedisjoner. Det samme er tilfelle med de norske ekspedisjonene i nyere tid.

Kullfeltet ble annektert i 1910 av Bertil Högbom for Järnkantoret og Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund, og av disse overdratt via AB Spetsbergens Svenska Kolfält til Svenska Stenkolsaktiebolaget Spetsbergen i 1921. Da hadde det vært drift ved Svea-anlegget siden 1917, og det siste selskapet bygde ut anlegget videre til driften ble stoppet i 1925.

Den lille svenske stuen før gruwebegyggelsen. Foto: Norsk Polarinstitutt/Stensiø 1916.

Etter denne tid var det bare vaktmannskap på stedet. Selskapet ble rekonstituert under navnet Nya Svenska Stenkolsaktiebolaget Spetsbergen i 1928. Dette selskapet solgte så alle rettigheter til Store Norske Spitsbergen Kulkompani i 1934. Pengene ble brakt til veie av Staten som har 1. prioritet i feltet.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. II:500-55.

UTBYGNING

For å utnytte feltet helt som fangstfelt, ville det være ønskelig med en hytte oppe i Kjellströmdalen og en på sørsiden av fjorden vest for Paulabreen.

BELEGG

Feltet kunne passe for 1 à 2 mann, men når det er gruvedrift, vil fangsten kunne bli bierhverv for enkelte av arbeiderne.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

1 Camp Williams oppført 1910 av Northern Exploration Co. Ltd., London, på nordsiden av Braganzavågen. Benyttet av selskapet vinteren 1911-12.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. II:430.

2 Camp Margareth oppført av Northern Exploration Co. Ltd., London, på sørsiden av Braganzavågen. Benyttet av selskapet 1911-12.

3 Sveagrufvan, gruveby på nordsiden av Braganzavågen. Oppført av AB Spetsbergens Svenska Kolfelt fra 1917. Mange bygninger, kaianlegg, baner, gruveanlegg mm. Siden 1925 kun vedlikeholdt av vaktmannskap.

- 4 Svenskstugan på Langneset på nordsiden av Van Mijenfjorden ble oppført av gruveselskapet. Senere kalt Blåhukhytta.
- 5 Harmonhytta ca. 1 km vest for Svenskstugan ble bygd av mannskapet på «Harmon» som forliste her i 1932 eller -33. Benyttet som hvitfiskstasjon.

OVERVINTRINGER

1910-11

4 mann: navn ukjent. HST Camp Williams. De skulle drive reinsdyrjakt ut fra stasjonen Northern Exploration hadde satt opp.

1 mann: Hans Rudolf Olsen, fangstmann på «Hvidfisken» som var innefrosset i Braganzavågen. Han ble igjen for å passe skuten og de vitenskapelige samlingene til den finske ornitologen Ludvig Munsterhjelm.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. I:432, Vol. II:505.

1911-12

4 mann: Julius Jensen, Toralf Olsen, Torberg Pedersen fra Aure på Nordmøre, Charles Hayward i HST Camp Margareth. I mars flyttet Jensen og Olsen til Camp Bell, Pedersen til Camp Millar. Han ble avløst av engelskmannen Lyster som sammen med Hayward bodde i Camp Williams.

Litteratur: Torberg Pedersens dagbok

1927-28

2 mann: August Olofsson, Småland, Anders Qvarnström, Mässbacken, Orsa i Sverige. Hadde hunder med seg. Vaktmannskap i HST Sveagruva.

Litteratur: Broch et al. 1928:252.

1929-30

2 mann: A. Olofsson og A. Qvarnström. Vaktmannskap med HST Sveagruva, BST Camp Bell. På vei ut til Camp Bell i småbåt, led de havari ved Blåhuken og Olafsson druknet.

Litteratur: Moberg 1959:106-107.

FANGSTFELT 7

Lågneset

GRENSER

Mot vest og sør havet, mot øst og sørøst en rett linje over Blåhuken i retning av Jebensfjellet til et skjæringspunkt øverst i Reindalen med en rett linje fra Mefjellet til Wahlenbergtoppen. Den siste linje danner nordgrensen av feltet sammen med en rett linje fra Mefjellet til Nordbergfjellet og en rett linje videre fra Nordbergfjellet til munningen av Orustelva.

NATUR

Området er preget av store, åpne daler som Berzeliusdalen, Vassdalen, Reindalen, samt de store, flate kyststrekninger som ute ved havet når en bredde av opptil 1 norsk mil. Bare Fritjhjofbreen som munner ut like innenfor Akseløya, når ned til sjøen. Gjennom det indre av landet fører flere isfrie daler over til Isfjorden.

ISFORHOLD

Innenfor Akseløya går isen først opp i begynnelsen av juli. Utenfor er drivisen kun sjenerende i dårlige isår.

HAVNEFORHOLD

Beste ankerplasser er i Van Muydenbukta, innenfor Reiniusøyane, og i Kaldbukta - hvis indre del er meget grunn. Den ytre kysten er meget uren.

VILTBESTAND

Det er et godt reveterreng, tidligere en del bjørn ute på Lågneset. Det finnes noe rein i Reindalen. Gås og ærfugl hekker på lavlandet ved kysten og i Reindalen. Ingeborgfjellet er et stort fuglefjell (alkefugl).

BRENSEL

Ute ved kysten er det mye drivtømmer og rekved, og ved Camp Morton finnes ennå hauger av askerike kull som kan benyttes til brensel. Inne i fjorden er det ellers lite rekved.

ATKOMST

Eget fartøy. Under gunstige isforhold kan en ta rutebåten fra Tromsø; og når det går båter på Sveagruva, kan en følge med disse.

HISTORIE

Området meget besøkt av de gamle hvalfangere, samt av russiske overvintre - etter hvilke flere tufter finnes. Også meget benyttet som fangstterreng av nordmenn i de senere år. Det har vært drevet undersøkelser på tertiærkullagene ved Camp Morton, på kulmkull ved Camp Millar av Northern Exploration Co. Dette selskap har også drevet undersøkelser etter gull ved Camp Millar, samt drevet ut en del sinkblende på Sinkholmen i Van Muydenbukta.

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

1 mann etter Merckoll, 2 mann iflg. Bjørnnes.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Camp Morton under Kolfjellet. Oppr. kalt Camp Mansfield av Northern Exploration Co.

Camp Bell. Foto: Norsk Polarinstitutt/Hoel 23.08.1917

(NEC). Det eldste hus her er bygd for statsminister Chr. Michelsens regning i 1901 av Steinhjem, Vardø. Det er et ganske solidt hus i laftet plank, og ble kalt «Michelsenhuset». Veggene opp til gavlene er hogde plank fra et eldre hus, i røstet er det nyere, sagde plank. Senere er bygningen benyttet som lager. Et mindre hus, «Clara Ville», bygd 1913 fungerer nå som beboelseshus. To lange, prefabrikerte brakker ble oppført av NEC i 1918 for undersøkelse av kullforekomstene i Kolfjellet. Bygningene tilhører Staten. Alle hus uten Clara Ville var helt ødelagt i 1936 iflg. Orvin.

Prospecting camp consisting of 3 or 4 houses at the foot of Kolfjellet on the north shore of Van Mijenfjorden, built by the NEC. One of the houses was built in 1901 by Chr. Michelsen, Bergen, later Norwegian Prime Minister. Another house was built in 1905 or 1906, and two barracks were built in 1918 by the NEC. After The Right Hon. Sholto George Watson Douglas, Earl of Morton, Lord Dalkieth and Aberdour, 1844-1935, who visited Spitsbergen in 1906 and took possession of land south of Kongsfjorden and on Kapp Thord-

senhalvøya. The name was given by the NEC.

Litteratur: *The Place-Names of Svalbard* 1942; Hoel 1966:444, 451.

- 2 Hagerups hus like vest for Ingeborgfjellet - oppført av A. Hagerup i 1898. Nå er det bare tuft igjen av fangststasjonen.
- 3 Camp Millar: 2 hus bygd i 1910 av NEC for undersøkelse etter gull iflg. B. Jacobsen. Nå noe forfalne og uten owner. Tilhører fra 1932 Den norske stat.

Prospecting camp of the NEC situated on the north side of Bellsund, west of Fridtjovbreen. Name given after Mr. Millar, one of the chief shareholders of the company. The camp was built in 1910.

Litteratur: *The Place-Names of Svalbard* 1942.

- 4 Camp Bell, vest for Ingeborgfjellet og noe nord for Camp Millar. Oppført 1908 av NEC for undersøkelse av kullforekomster. Benyttes nå som hovedstasjon av fangstfolk, og er bra vedlikeholdt. Tilhører fra 1932 Den norske stat. Bygningen ble oppført av Charles

Byssa i Van Mijenfjorden, Kregnes. Foto: Norsk Polarinstitutt/Koller 12.08.1912

Mann. Han opplyser: «It is constructed of timbers three inch thick (3 by 9) felled inside and out and mated-boarded overfelt. It is banked up on the outside three feet high with stones. Proper each closet». Oppholdsrom, lager, 2 ovner.

Prospectors' camp consisting of one house on the north shore of Bellsund, east of Reiniusøyane, erected and named 1908 by Ernest Mansfield who wintered here 1908-09. Later taken over by The Northern Exploration Co., Ltd., London. Lågnes: Name of recognized claim at Lågneset. On this claim there is an occurrence of blende (zink-ore). Original claim by E. Mansfield and others in 1906, in 1911 sold to the N.E.C. Bought by the Norwegian Government in 1932.

Litteratur: *The Place-Names of Svalbard* 1942.

- 5 Bygning på Reiniusøyane, oppført av NEC for drift av sinkforekomsten på Sinkholmen. Tilhører fra 1932 Den norske stat.
- 6 Bygning på Kapp Martin oppført av NEC (iflg. G. Bjørnnes). Huset er nå forfallent. Tilhører fra 1932 Den norske stat. Dette anses

imidlertid som noe tvilsomt. A. Hoel oppgir at Johan Hagerup utførte meteorologiske observasjoner på Lågneset (nordre Lavnesodde) fra sept. 1910 - juni 1911. Hoel 1913 nevner Hagerups hus på østsiden av Lågneset.

- 7 Gammelt hus «Byssa» eller «Conway Valley» innerst i Kaldbukta på vestsiden av elven, oppført i 1898 av Johan Hagerup for reinfangst. Ekspedisjonen hadde økonomisk støtte fra konsul Holmboe, Tromsø. Materialene fraktet opp til Midterhukken med «Lofoten» fra Tromsø den 12. juli 1898, og rodd over (Tromsø 24.11.1923).
- 8 Blåhukken, claim hut (sommerhus) oppført av NEC. Tilhører fra 1932 Den norske stat.
- 9 Sørhytta, ca. 1 mil oppe i Reindalen, litt sørvest for utløpet av Gangdalen. Oppført høsten 1935 av Store Norske. Den er pen og komfortabel, og benyttes av selskapet til overnatting på reisene mellom Longyearbyen og Sveagruva (Marlow).

OVERVINTRINGER

1898-99

Redere: J. Hagerup og C. Holmboe, Tromsø. 5 mann: Johan Hagerup og 4 tromsøværing

Litteratur: Lønø 1976:85-87; Moberg 1959:142-142; Orvin 1939:6.

Anm.: HST Akseløya, BST Reindalen (Se Midterhuken)

1900-01

Reder: J. Hagerup. 7 mann: Johan Hagerup med 6 andre

Litteratur: Lønø 1976:95-99; Moberg 1959:142.

Anm.: HST Akseløya BST Nordhuset og Steinneset oppf. (Se Midterhuken)

1902-03

Reder: J. Hagerup. 9 mann: Johan Hagerup jr. med 8 andre

Litteratur: Lønø 1976:117-120; Moberg 1959:193.

Anm.: HST Akseløya, BST Nordhuset og Steinneset (Se Midterhuken)

1904-05

Reder: Meyer, Tromsø. 9 mann: J. Hagerup jr. med 8 andre

Litteratur: Lønø 1979:126; Moberg 1959:193-194.

Anm.: HST Akseløya, BST Steinneset. BST Fridtjovhamna oppført (Se Midterhuken)

1905-06

Reder: J. Hagerup. 2 mann: Berner «Beisaren» Jørgensen, Karlstad, Målselv og Hilbert Henriksen

Litteratur: Moberg 1959:147.

Anm.: HST Akseløya, BST Steinneset BST Fridtjovhamna

1906-07

Reder: J. Hagerup. 9 mann: Johan Hagerup med 8 andre. To av navnene er kjent: Oluf Rasmussen og Alfred Samuelsson fra Finland. Disse to overvintret på Camp Morton.

Litteratur: Oluf Andreassens dagbok fra Camp Morton 1906-07.

Anm.: HST Akseløya, BST Steinneset og Fridtjovhamna

1908-09

Reder: Northern Exploration Co. 4 mann: Ernest Mansfield, Hans Larsen Norberg,

Hungeren, Tromsøysund, Nils Wasmuth, Tromsø og Oluf Olsen

Litteratur: Orvin 1939:11; Oxaas 1955:46,78; Moberg 1959:80-82.

Anm.: Oppf. HST Camp Bell BST Camp Morton. Vaktmannskap.

1910-11

Reder: Northern Exploration Co. 12 mann: A. Mangham (leder), 11 andre personer - navn ukjent.

Litteratur: Moberg 1959:82; Hoel 1966:430.

Anm.: HST Camp Millar oppf. 4 hus i 1910. Engelskmannen Toppen døde på vårparten.

1910-11

Reder: J. Hagerup. 2 mann: Magnus Hågensen, Tromsø og Edvard Abrahamsen, Balsfjord.

Litteratur: Moberg 1959:85.

Anm.: HST Lågneset.

1916-17

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: ?.Mattson, Mikael Olsen, Ofoten.

Litteratur: D 007 - Dagbok 1917-18 for Mikael Olsen, Arkiv i Norsk Polarinstitut.

Anm.: HST Camp Bell. Vaktmannskap.

1917-18

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: ?.Mattson, Ingvald Nilsen

Litteratur: D 007 - Dagbok 1917-18 for Mikael Olsen, Arkiv i Norsk Polarinstitut.

Anm.: HST Camp Bell. Vaktmannskap. Mattson døde og ble gravlagt på Nordre Isøy 22.07.18.

1918-19

Reder: Northern Exploration Co. Rundt 50 mann under ledelse av captain Frank Wild for å bryte kull i Kolgfjellet. Wild hadde vært Shackletons nestkommanderende på Antarktisekspedisjonene. Forekomstene var ikke gode nok, og driften ble innstilt etter denne første vintersesongen. På grunn av et skiferlag i hengen, ble kullet for oppblandet med skifer under brytingen.

Litteratur: Hoel 1966:448, 451, 453, 455, 466.

1922-23

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann:
Johan Eriksson Thuna, Otto Bottolfsen.

Anm.: HST Camp Bell (Hoel 1923).

1924-25

Reder: Northern Exploration Co. 3 mann:
Aksel Kregnes, ?.Okstad, ?.Saue, Harstad.

Anm.: HST Camp Bell (Hoel 1925).

1925-26

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: Ole
Blomli, Målselv med kamerat.

Anm.: HST Camp Bell.

1926-27

Reder: Northern Exploration Co. 1 mann:
Hans Casper, Tyskland.

Anm.: HST Camp Bell.

1927-28

Northern Exploration Co. 1 mann: Karl Elias-
sen, Tromsø.

Anm.: HST Camp Bell.

1930-31

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann:
Johan Laine og Albert Solvik, begge fra Åle-
sund.

1931-32

Reder: A. Qvarnström. 1 mann: Anders
Qvarnström.

Anm.: HST Camp Bell.

1932-33

Reder: A. Qvarnström. 1 mann: Anders
Qvarnström.

Litteratur: Moberg 1959:108.

Anm.: HST Blåhuken.

1933-34

Reder: E. Schmutzler. 1 mann: Ewald
Schmutzler, Tyskland.

Anm.: HST Camp Bell.

1934-35

Reder: E. Schmutzler. 1 mann: Ewald
Schmutzler.

Anm.: HST Camp Bell.

1935-36

Reder: E. Schmutzler. 1 mann: Ewald
Schmutzler.

Anm.: HST Camp Bell.

1936-37

Reder: E. Schmutzler. 2 personer: Ewald
Schmutzler, Ilse Grau. Grau opp med d/s
«Lyngen», T.F.D.S.

Anm.: HST Camp Bell. Ilse Grau omkom da hun druknet i
en elv ved Camp Bell.

1937-38

Reder: Schø. Hansen. 1 mann: Schönning
Hansen, Lofoten.

Anm.: HST Blåhuken.

1937-38

Reder: E. Schmutzler. 1 mann: Ewald
Schmutzler.

Anm.: HST Camp Bell.

1938-39

Reder: E. Schmutzler. 1 mann: Ewald
Schmutzler.

Anm.: HST Camp Bell.

1939-40

Reder: E. Johansen. 1 mann: Egil Johansen,
Tromsø.

Anm.: HST Camp Bell.

FANGSTFELT 8

Kapp Linné

GRENSER

Mot vest og nord havet, mot øst Grønfjorden og en rett linje fra Kongressjøen østover til Grønfjorden og en rett linje fra Kongressjøen til midten av Ytterdalsbreen, hvor den skjærer den sørlige grense som dannes av en rett linje fra Orustelvas munning mot Norbergfjellet.

NATUR

En stor del av området inntas av den lave kystsletten helt fra Orustelva til Grønfjorden, samt av den brede Linnédalen. Fra denne dalen er det lett overgang til Kongressdalen som fører ned til Grønfjorden, samt ut til kystsletten gjennom en flat dal sør for Aagaardtoppen.

ISFORHOLD

Meget gunstige; om vinteren fryser den ytre del av Isfjorden sjelden.

HAVNEFORHOLD

Det er bra ankerplass ved radiostasjonen på Kapp Linné, i Russekeila og i Grønfjorden. Den ytre kyst er meget uren og farlig for fartøyer.

VILTBESTAND

Alminnelig bra reveterreng, sjelden isbjørn, ingen rein, men mye ærfugl og gås på lavlandet ut mot havet, samt fuglefjell i vests-krenten av Vardeborg. Det er dessuten god anledning til sjørøyefiske i Russekeila og i Linnévatnet.

BRENSEL

Telegrafstasjonen benytter kull. Det finnes ellers godt med drivtømmer på vestkysten. Ved Festningen forekommer også kullag.

ATKOMST

Med rutebåten fra Tromsø eller kullbåter.

HISTORIE

Russekeila var en av russernes faste tilholdssteder. Starostin som døde i 1826, tilbrakte vel 30 år i et hus som lå på østsiden av elven. Både disse og andre ruiner etter gamle russehus finnes på feltet. Russekeila er ellers kjent som den beste fiskeplass for sjørøye på Spitsbergen, og har derfor blitt besøkt i årrekker av fiskere fra forskjellige kanter. Det har også vært gruvedrift på dette feltet, idet Arthur S. Lewin etter Den første verdenskrig brøt kull ved Festningen i noen år, samt foretok undersøkelser på en liten sinkblendeforekomst ved Kapp Mineral.

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

Vil bli benyttet av betjeningen på Isfjord radio, Kapp Linné.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

- 1 Hus på vestsiden av Russekeila bygd av hvalfangerselskapet «Nimrod». Det er et tynt og dårlig hus med enkel bordvegg. Eies nå av Den norske stat.
- 2 Hus på østsiden av Russekeila, bygd av Arthur S. Lewin i 1914. Huset er nå helt ubeboelig. Overtatt av Den norske stat i 1933.

Statsminister Michelsens Hus, Camp Morton. A.K. Orvin i forgrunnen. Foto: Norsk Polar-institutt/A.K. Orvin 22.07.1921

- 3 Kapp Mineral vest for Russekeila, bygd av Arthur S. Lewin i 1922 for drift av zinkblende og blyglansforekomst. Dette huset ble bygd i 1913 og flyttet i 1922 (Giæver). Kjøpt av Den norske stat i 1933. Her er en hovedbygning, en smie og et lite sjakthus.
- 4 Hus ved Festningen oppført av 2-3 mann i 1920 (1919 iflg. Giæver) for Arthur S. Lewin. Benyttet som brakke under driften av kullaget ved Festningen. Den norske stat overtok huset i 1933. Lagerhus og smie.
- 5 Hus ved kysten omkring 7 km sør for Isfjord radio. Bygd av Bror Aronsen for Arthur S. Lewin og benyttet som fangsthytte. Reparat av Peder Pedersen og Ole Mortensen. I 1925 var det ingen ovn eller inventar. Huset har siden 1933 tilhørt Den norske stat. Tegning i Orvins Observasjonsbok 1925.
- 6 Hus nord for Kongresselva på vestsiden av Grønfjorden. Oppført etter 1933.
- 7 Isfjord radio ved Kapp Linné. Oppført 1933 av Orvin for Den norske stat. Materialene fraktet opp med m/k «Polarbjørn». Arbeidet ble planlagt og utført av Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelser. Ved radioanlegget finnes en hovedbygning, en brakke, en smie og et båthus. Tilhører Den norske stat.

Litteratur: Orvin 1934:24 ff.

I 1914 skal Arthur S. Lewin ha oppført et lite hus like ved foten av Linnéfjella (Giæver).

Fangstterrenget eies av Den norske stat og er reservert for betjeningen av radiostasjonen.

OVERVINTRINGER

1925

Sommeren 1925 lå 3 mann på Kapp Mineral under ledelse av Erland Lewin.

1928-29

Reder: E. Schmutzler. 1 mann: Ewald Schmutzler.

Litteratur: Orvin 1958:59.

Anm.: HST Kapp Mineral, bygning oppført av Arthur S. Lewin for bergverksdrift.

1929-30

Reder: E. Schmutzler. 1 mann: Ewald Schmutzler.

Anm.: HST Kapp Mineral.

1931-32

Reder: E. Schmutzler. 1 mann: Ewald Schmutzler.

Anm.: HST Kapp Mineral.

1933-34

Isfjord Radio: Hallvard Devold (bestyrer) og Otto Brunnes.

1934-35

Isfjord Radio: Robert L.K. Jacobsen (bestyrer) og Otto Brunnes

FANGSTFELT 9

Grønfjorden

GRENSER

Mot sør og sørøst en rett linje fra Mefjellet til Norbergfjellet. Derfra en rett linje vestover mot munningen av Orustelva til et punkt midt på Ytterdalsbreen, hvorfra en rett linje mot Kongressjøen begrenser området mot vest. Mot nord og nordøst dannes grensen av Kongresselva og på østsiden av Grønfjorden av en rett linje fra russernes eiendomsgrense mot Store Norske til Mefjellet.

NATUR

Området inkluderer Grøndalen og Grønfjorddalen som begge er brede og etter forholdene vegetasjonsrike. Rundt det indre av Grønfjorden er det en del lavland. Forøvrig består feltet av et fjelland med mange småbreer og to større breer - Grønfjordbreen og Aldegondabreen. Den siste hadde tidligere en steil front ut i sjøen, men er nå meget redusert.

ISFORHOLD

Meget gunstige. Grønfjorden er vanligvis frosset om vinteren.

HAVNEFORHOLD

God havn ved Finneset og Heclahamn; ellers rent farvann i hele indre del av Grønfjorden.

VILTBESTAND

Alminnelig bra reveterreng, men dårlig bestand (Merckoll). Bjørn fanges sjelden. Lite sjøfugl. Godt rekefiske for trål i Grønfjorden. Det er neppe mer rein i Grønfjorddalen.

BRENSEL

Kull kan fås fra det russiske anlegget. Kullag

finnes også på Store Norskes felt på østsiden av Grønfjordens indre del.

ATKOMST

Rutebåten fra Tromsø og andre fartøyer til Isfjorden.

UTBYGNING

Tilstrekkelig utbygd.

BELEGG:

1 mann (vaktmann).

HISTORIE

Meget besøkt helt fra hvalfangstens begynnelse på Spitsbergen. Fartøyene gikk også ofte hit for å jakte på rein. Senere benyttet av russiske overvintreere, samt norske fangstfartøyer. I 1825 ble et lite hus satt opp i Green Harbour der 22 mann skulle overvintre. 5 ble sendt til et russehus, der alle døde av skjorbuk (Holmsen).

I 1908 ble kullfeltet annektert og selskap dannet av Chr. Anker. Samme år annekterte F. Hiort. I 1916 ble alt overtatt av Store Norske som imidlertid ikke har drevet noen regulær drift her. Grønfjorden har også i senere tid vært basis for hvalfangst. På Finneset ble det i 1905 oppført en stor hvalfangststasjon av hvalfangstselskapet «Spitsbergen», Tønsberg. Den var i drift til 1912, men er nå helt ødelagt.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hvalfangststasjon på Finneset; oppført av

Svalbard Radio, Finneset i Grønfjorden. Foto: Norsk Polarinstitutt/P. Berge 1924.

- hvalfangstselskapet «Spitsbergen», Tønsberg i 1905. Solgt i 1908 til «Nimrod», Sandefjord og benyttet til 1912. Nå helt ødelagt. Tilhører Store Norske.
- 2 Telegrafstasjonen på Finneset oppført av Den norske stat i 1911. Stasjonen var i drift til 1929, og inventaret ble fjernet i 1933. Hovedbygningen meget solid bygd. Tilhører Telegrafvesenet. Nå er det bare hustuffer igjen av anlegget, samt en radiomast liggende på bakken.
  - 3 Hiorts Hus på østsiden av Grønfjordens indre del oppført av Fr. Hiort i 1908 og benyttet som brakke under undersøkelsesarbeidet på kullagene. Tilhører nå Store Norske.
  - 4 Store Norskes brakke ovenfor telegrafstasjonen på Finneset ble oppført av Chr. Anker, Fredrikshald.
  - 5 Hus i Heclahamn opprinnelig oppsatt av Søren Zachariassen som her og i Russekeilla fisket 1528 sjørøye. Det sto i over 20 år, men ble så stjålet (Zachariassen).
  - 6 Hus ved Heclahamn oppført av hollenderne i 1920 (Hoels dagbok 1920).
  - 7 Hus ved Heclahamn som tilhører Carl S. Sæther, Tromsø (oppl. fra Sæther til Merckoll).
  - 8 Bygning på vestsiden av Grønfjordens indre del. «Minerva»s bestikkklugar oppsatt av vakt-sjef Varming - visstnok i 1925. Ligger nå ned-sunket i elvedeltaet.
  - 9 09-12.07.1900 oppførte «Isefjord» en bygning på østsiden av Grønfjorden, antakelig helt ut mot Heerodden (Giæver).

OVERVINTRINGER

1905-06

Reder: Robertsen, Hammerfest. 3 mann: Daniel Nøis, Martin Pettersen Nøis, Håkon Aronsen - alle Risøyhamn, Andøya.

Litteratur: Berset 1953:243; Nøis 1926:8-13.

Anm.: HST Kokerihamna, BST Alkhornet. Et annet parti på 2 mann fra samme fangstekspedisjon HST Kapp Laila.

FANGSTFELT 10

Colesbukta

GRENSER

Mot vest ytre del av Grøn fjorden, mot nord Isfjorden, mot øst en rett linje mot Mefjellet fra grensen mot Store Norske vest for Bjørndalen, mot sør en rett linje fra Mefjellet til russernes eiendomsgrense mot Store Norske ved Grøn fjorden.

NATUR

Mellom Grøn fjorden og Colesbukta er det store, flate kyststrekninger og brede, isfrie dalfører som Hollenderdalen og Colesdalen. Den siste er kanskje den mest vegetasjonsrike dal på Spitsbergen. Her finnes til og med noen få eksemplarer av dvergbjørk. I de forholdsvis få og lave fjell i den sørlige del av terrenget er det kun noen mindre isbreer.

ISFORHOLD

Gunstige. Fjorden er for det meste åpen om vinteren.

HAVNEFORHOLD

Det er havneanlegg i Barentsburg og lasteplass ved Grumantbyen. Forøvrig er Colesbukta det best beskyttede sted for fartøyer. Farvannet rent, men langgrunt.

VILTBESTAND

Alminnelig godt reveterreng, men dårlig bestand (Merckoll). Ingen bjørn, muligens noen rein i øvre del av Colesdalen. Det har vært utsatt noen polarharer ved Kapp Laila. I fuglefjellene mellom Colesbukta og Bjørndalen hekker en mengde alker og annen fugl.

BRENSEL

Kull fra de to russiske anlegg.

ATKOMST

Stadige forbindelser med laste- og passasjerskip om sommeren mellom Russland og de to russiske gruvebyer. Fra Norge rutebåt eller lasteskip fra Tromsø til Adventfjorden.

HISTORIE

Områder mellom Grøn fjorden og Colesbukta ble annektert i 1909 av A/S Kulspids. 17. mai 1911 okkuperte landhandler H.B. Liholt fra Idd ved Halden et område ved Hollendarelva. 5. juli 1912 ble kullfelt fra Kapp Heer og østover til Colesbukta annektert av interessentselskapet «Stavanger Spitsbergen-Expeditionen 1912» under ledelse av infanterikaptein H.B. Damm. Det var imidlertid flere som gjorde krav på feltet. Interessentene solgte sammen med Stavangerselskapet sine rettigheter til selskapet A/S De Russiske Kulfelter Green Harbour i 1915. Stavangerselskapet organiserte seg samme år som A/S Stavanger Spitsbergen. Det hadde bla. beholdt et område vest for Colesbukta. Sommeren 1919 sendte selskapet en ekspedisjon til Spitsbergen for å håndheve rettighetene til sine felt. Ekspedisjonen ble ledet av skipper Jacob Johannesen med «Duen» av Tromsøysund. På feltet innfor Colesbukta ble det foretatt undersøkelser og satt opp en seksmannbrakke ved sjøen på den smale stripen som tilhørte feltet. I 1925 solgte A/S De Russiske Kulfelter Green Harbour sitt felt vest for Colesbukta til M. Lewin & Co. Dette feltet utgjorde den gjenværende del

Gammen i Colesbukta 1908. Foto: Norsk Polaristitut/H. Dieset.

av området som ble kjøpt av Stavangerselskapet m. fl. Fra sommeren 1921 hadde feltet vært bevoktet av Arthur S. Lewin. I 1921 solgte det russiske selskapet delen nærmest Grønfjorden til N. V. Nederlandsche Spitsbergen Compagnie. Dette selskap anla Barentsburg og bygde opp et stort lasteanlegg, men måtte stanse driften i 1926 pga. pengemangel. Feltet ble så i juni 1932 solgt til Trust Arktikugol som senere har utvidet gruvebyen betraktelig.

Litteratur: Hoel 1966:242-248, 266,760-761.

Kullfeltene ved Grumant ble annektert av Rusanov i 1912 for et russisk selskap som overdro rettighetene til et engelsk selskap, The Anglo-Russian Grumant Co. Ltd., London. Dette selskap drev gruvedrift fram til 1926-27. Dette feltet ble også solgt til det russiske stats-selskapet Arktikugol i 1932.

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

Gruvenes folk.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

- 1 Gammen i Colesbukta ble bygd i 1873 av Ole Barth Tollefsens ekspedisjon og benyttet til røkeri. Den ble kalt «Barths Minde», var 4X4 alen, 3,5 alen høy. Taket var av plank, stein og jord. Kom opp med fartøy «Elida». De skjøt 28 rein som ble røkt i gammen (Tollefsens brev på Svalbardkontoret).

Om denne bygning er identisk med den senere kjente gammen er usikkert (Foto i

Holmsens «Spitsbergens Historie», tegning i Orvins dagbok 1921).

- 2 Gamme på Kapp Laila på vestsiden av Colesbukta bygd i 1900 av Hans Jørgensen Furfjords ekspedisjon fra Vesterålen. Den forfalt og ble reparert av maskinmester Keef, Barentsburg (Karl J. Bengtssen). Eies av direktør Lewins dødsbo (Merckoll). D. Nøis' gamle hadde påskrift i 1919 om at den var overdratt til direktør Alf Frantzen, Kristiania - aksjonær i Northern Exploration Co. (Hoel 1919).

I et telegram fra Harstad 28. juli 1919 til Utenriksdepartementet meddelte fangstmannen Daniel Nøis at han hadde okkupert sitt «fangstområde» ved Colesbukta, hvor han oppga å ha hatt fangsthytte siden 1900, og at han hadde brukt hytten og drevet fangst på området fra og med dette år. Den 23. juli hadde Karl Jensen fått opsjon på hytten med området og overdro begge deler til direktør Frantzen den 20. august 1919.

(Hoel 1966, Vol. I:467-468).

- 3 Fangsthytte oppført september 1909 av Daniel Nøis nær munningen av Russian River (Hollandarelva). Solgt til direktør John L. Gibson i The Arctic Coal Company i mai 1910 for kr. 100 (Giæver).

Litteratur: Dole 1922, vol. II:15; Hoel 1966, vol. II 629-630.

- 4 Hus på østsiden av Colesbuktas munning, «Rusanovhuset», oppført i 1913 av bergingeniør Rudolf L. Samoilovitsj for selskapet Handelshuset Grumant - A. G. Agafeloff & Co. Beboelseshus (4X3 favner) og lagerhus for forskjellige redskaper og materialer.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. I:336-341.

- 5 Hus (6-manns brakke) på vestsiden av Colesbukta, oppsatt 1919 for A/S Stavanger Spitsbergen av skipper Jacob Johannesen på «Duen» av Tromsøysund (Hoel 1919).

Litteratur: Hoel 1966, Vol. I:248.

- 6 Grumantbyen - oppført fra 1920 av The Anglo-Russian Grumant Co. Ltd., London (oppkjøper av Handelshuset Grumant). Anlegget var i drift til 1927. I 1931 ble alt overtatt av den sovjetiske stat ved Arktikugol som senere har utvidet bebyggelsen.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. I:344-348.

- 7 Hytte på Kapp Heer, «Schröderhuset», oppført av fangstmann Andreas E. Schröder, Tromsø, som hadde foretatt okkupasjon i området i 1904. Han ble senere parthaver i Kulgrubekompaniet Isefjord. I 1907 satte amerikanerne Ayer & Longyear opp en brakke i området i forbindelse med undersøkelser av kullfeltet i 1907-08. Feltet eies nå av Arktikugol.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. I:305, Vol. II:612, 623, 749, 820.

- 8 Barentsburg. Den opprinnelige utbygning i området ble begynt i 1912 av A/S Stavanger Spitsbergen, videreført av M. Lewin & Co. i 1917 med bygninger ved gruven på Heerodden og i Gladdalen. Lewin var interessent i A/S De Russiske Kulfelter Green Harbour som hadde kjøpt en del av Stavangerselskaps områder i 1915. Kulgrubekompaniet Isefjord overdro i 1920 sine interesser til A/S Isefjord Kulkompani hvor nederlenderne hadde aksjemajoritet. Fra 1921 overtok Nederlandsche Spitsbergen Compagnie driften fram til 1926. Alt ble solgt til Sovjetrussland ved Arktikugol i 1932, og dette selskap har siden utført store utvidelser av anleggene.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. I:258, 300-306, 308-309, 356-357.

- 9 Borehus ved Hollandarelvas munning oppført i 1933 av Arktikugol.

OVERVINTRINGER

1900-01

3 mann: Daniel Nøis fra Andøya, Karl Hermansen Skagen fra Hadsel, Karl Sannan fra Alsvåg, Langenes, i gamle på HST Kapp Laila. Tilhørte hammerfestutrederen Robertsens

ekspedisjon som hadde et annet parti på 3 mann i HST Revneset.

Litteratur: Lønø 1976:99-106; Berset 1953:20-21.

1905-06

2 mann: Hans Jørgensen Furfjord, Risøyhamn, Andøya og Andreas Hansen Skjolde fra samme sted. HST Kapp Laila. Robertsen, Hammerfest, var utreder for samme ekspedisjon som hadde 3 mann i HST Kokerihamna i Grønfjorden og BST Alkhorneret. Holmsen skriver i Aftenposten 9. februar 1913 at Daniel Nøis med 5 mann overvintret i en jordgamme ved Colesbukta.

Litteratur: Berset 1953:22, 243; Orvin 1939:6; Holmsen 1911:108.

1909-10

4 mann: Daniel Nøis (leder og utreder sammen med Joh. C. Fochsen, Borkenes) og Johan Nilsen Nøis på HST Kapp Laila, Hilmar Nøis og Martin Pettersen Nøis i nyoppført HST Heerodden, ved utløpet av Hollendarelva. Alle var fra Andøya, Vesterålen. Fangstet fra Bjørndalen til Russekeila. Rein skutt i Sasseidalen og Adventdalen. Dunsanking på St. Hansholmane, Forlandsøyane og i Kongsfjorden (oppl. i Hoels dagbok 1936).

Litteratur: Berset 1953:32, 34.

Vinteren 1920-21 forfrøs den 17 årige Erling Brose fra Tromsø benene på tur fra Colesbukta til Grønfjorden. Mellom sine to kamerater døde han av frost og utmattelse på turen. (*Tromsø* 1921, *Nordlys* 04.05.1921).

1924-25

2 personer: Jacob Hersleb Horneman, Mo i Rana, med hustru Anna Gauslaa Horneman fra Lillesand. HST Kapp Laila. Bodde i Lewins hus som vaktmann på kullfeltet. Den 9. april 1925 solgte og overdro De Russiske Kulfelter Green Harbour feltet vest for Colesbukta til M. Lewin & Co. Dette feltet utgjorde den gjenværende del av det område a/s De Russiske Kulfelter hadde kjøpt av A/S Stavanger Spitsbergen m.fl. Siden sommeren 1921 hadde feltet vært bevoktet av Arthur S. Lewin.

Litteratur: Berset 1953:238-239; Werenskiold 1955:110-112; Hoff 1985:210; Hoel 1966:266, 770 ff.

1930-31

2 mann: Alexander Jürgens, Estland og Lawrensi Koronosoff, Russland. HST Colesbukta.

FANGSTFELT 11

Adventdalen

GRENSER

Mot nord Isfjorden, mot vest en rett linje fra grensen mellom Store Norske og russernes eiendom vest for Bjørndalen, mot sør en rett linje fra Mefjellet mot Wallenbergtoppen til sør for Brentskardet, hvorfra grensen mot øst foreløpig er lagt over Brentskardet etter fjelltoppene vest for De Geerdalen til Diabasodden. Herved vil det meste av A/S Norske Kulfelters eiendom kunne benyttes av Store Norske, mens Store Norskes Sassenfjordfelt går over til fangstfeltet Sassendalen. Skulle det bli drift på Hiorthamsiden av et annet selskap, må antakelig Store Norskes fangstfelt her innskrenkes.

NATUR

Adventdalen med sidedaler er et av Spitsbergens mest vegetasjonsrike og beste dalfører. Adventelven er i flomtiden så stor at den er vanskelig å passere. På begge sider av elven finnes ganske store myrstrekninger. Fra fjellplatåene kommer små breer som gjerne stanser i indre del av dalbunnene.

ISFORHOLD

Gunstige. Ofte åpent hele vinteren.

HAVNEFORHOLD

Meget gode havneanlegg i Adventfjorden.

VILTBESTAND

Viltbestanden i Adventdalen er av særlig interesse og er nå den mest allsidige på Svalbard når det gjelder større dyr. Det er nå en bra reinbestand opp i landet, moskusokser

ble overført fra Grønland i 1929, harer fra Finnmark overført i 1930 og 1931. Alle disse dyr er strengt fredet. Bjørn streifer kun unntakelsesvis over her, og revebestanden er dårlig. I enkelte år er det god rypebestand, og i fuglefjellene ved Bjørndalen hekker en del sjøfugl. Videre hekker en del gås i Adventdalen.

BRENSEL

Kull og treavfall ved gruvene.

ATKOMST

Kullbåter til Longyearbyen.

HISTORIE

På vestsiden av Adventfjorden begynte kulldrift i 1900-01 av Søren Zachariassen, Henrik B. Næss, B. Pedersen og Ivar Stenehjem. De solgte kullfeltene i 1904 til det amerikanske selskap Arctic Coal Co. som drev feltene til 1916, da de ble kjøpt av Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S som siden har drevet kontinuerlig drift.

På østsiden av fjorden kjøpte det engelske selskap The Spitsbergen Coal and Trading Co., Ltd. kullfeltene av B. Pedersen i 1902, anla Advent City og drev kulldrift til 1908. I 1916 ble alle rettigheter solgt til A/S De Norske Kulfelter som flyttet bygningene fra Advent City til Hiorthamn, samt begynte drift på de høyereliggende tertiære kullag, mens krittullagene ved Advent City ble oppgitt. Gruvne ble drevet til 1921 da driften ble innstilt. Siden har det kun vært vakthold og en mindre kulldrift 1924-25.

Turisthotellet på Hotellneset, Adventfjorden

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

Arbeidere og funksjonærer ved gruve.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

Her har det vært så mange og forskjellige hus at det er vanskelig å oppføre dem i kronologisk orden.

Nåværende bebyggelse:

- 1 Longyearbyen påbegynt i 1904 og siden stadig utvidet, så det nå er en hel liten by med kirke. Av husene eier Staten bergmesterboligen, sysselmannsboligen og telegrafstasjonen.
- 2 Hotellneset. Her har Store Norske bygd sine moderne lasteanlegg. Her ligger også flere brakker etc.
- 3 Hiorthamn, gruveby oppført fra 1916 og benyttet under driften av gruve til 1921. Senere delvis forfalt. Husene er for størstedelen flyttet fra den gamle engelske gruveby Advent City som lå lengre ute i fjorden. Tilhører A/S De Norske Kulfelter. En av brakkerne står helt oppe ved gruve.
- 4 Hus under Operafjellet, oppført av A/S De Norske Kulfelter som står som eier. Sysselmann Marlow opplyser 28. april 1936 at Ludvik Svendsen og Knut Haugen har reparert huset som nå er pent og komfortabelt.
- 5 Hus ved Janssonhaugen i Adventdalen. Oppført av eier Store Norske.
- 6 Hus i Brentskardet, oppført av Store Norske i 1932 (?). Benyttes som utfartssted av selskaps funksjonærer. Kalles Passhytta, minner om en norsk seter (Marlow 1936).
- 7 Hus i Endalen, oppført av Store Norske i 1933. Flyttet fra Todalen hvor det sto tidligere.

- 8 A/S Svalbard Kulgrubers hus i Todalen, oppført 1918 for Svalbard Kulgruber av Seljehaug og Hansen. Størrelse 13x11 fot. Tilhører nå Den norske stat.
- 9 Hus ved Deltaneset, oppført 1927-28 av E. Bjørnsvik (G. Bjørnnes). Tilhører Nøis ? (Bengtssen).
- 10 Hus ved Bjørndalen bygd av gruvearbeider Eneberg, Harstad (Bengtssen).
- 11 Hus på Nordenskiöldfjellet oppført 1932 av en svensk vitenskapelig ekspedisjon.

Gammel bebyggelse:

På Hotellneset sto det i 1862 et russehus (Søren Zachariassen i Isachsen).

Turisthotellet på Hotellneset oppført i 1896 av M. Thams & Co., Trondheim, for Vesterålens Dampskibsselskap. Ble fraktet opp med d/s «Ravnsund». Revet i 1907 og flyttet til Longyearbyen hvor det ble benyttet som butikk. Den 3. februar 1905 fikk Ayer & Longyear opsjon på det. Solgt til dir. Alb. Selmer, Trondheim og overdratt av ham til Tronhjem-Spitsbergen Kulkompagni den 15. oktober 1904 med 2/25 av selskapets interessenter (Giæver).

Advent City på østsiden av Adventfjordens ytre del, bygd 1905-08 av det engelske selskap The Spitsbergen Coal and Trading Co., Ltd. 13 hus i 1908 (*Aftenposten* 1908). I 1916 ble alle hus flyttet inn til Hiorhamn, idet kullagene der ute ble oppgitt. Advent City plyndret 1910 (*Aftenposten* 21.08.1910). Igjen kun 1 pram og 1 kullgård.

På Revneset må ha stått en gammel hytte, da Has Jørgensen Furfjord overvintret her i 1900-01.

Klaus Thue bygde en hytte på Hotellneset i 1895. Den sto i 1911 (Giæver). Lagt inn på kart 03.08.1910 av dr. Hans Reusch. Reusch har kart over norske fangstfelt og hytter. Ing.

Nilsson for Isefjord opplyser at det sto et hus på Adventpynten (Revneset) i 1920.

I *Aftenposten* 6 september 1908 IV: «Det herreløse land», står det at Heuglin så ruinene av flere russiske hytter her i 1870. En norsk hytte sto her til ut i 1880-årene. Til venstre for flaggstangen ved hotellet lå en ussel hytte for overvintre, ellers sto det bare igjen et skur hvor hotellet hadde stått (1908).

Hus i Tredalen oppført av verkstedsformann Petter Pettersen på Adventdalens kullfelt, til turistbruk.

Etter opplysninger fra Fangen var den første ekspedisjon oppe i 1902. Men Spitsbergen Coal and Trading Co., Ltd. ble stiftet i 1903, da spisebrakker ble oppført. Hovedparten av bebyggelsen oppført 1904. Kulldrift 1905-08.

OVERVINTRINGER

1895-96

Reder: A.P. Holm. 4 mann: Andreas P. Holm, Anton Nilsen, Nils E. Olsen, Klaus N. Thue.

Litteratur: Amundsen 1983:99; Lønø 1976:76-85.

Anm.: Ufrivillig overvintring, HST Svenskhuset HST Hotellneset.

1898-99

Reder: H. Jørgensen Furfjord. 7 personer: Hans Jørgensen Furfjord, Lars G. Nisjå, Jette Nisjå, Ragna Nisjå, Martin Pedersen Furfjord, Emil Eliassen, Anna Eliassen.

Litteratur: Lønø 1976:87-90; Nøis 1941:3-8; Carlheim-Gyllensköld 1900:142.

Anm.: HST Hotellneset i den nyoppførte hotellbygningen.

1900-01

Reder: Robertsen, Hammerfest. 3 mann: Hans Jørgensen Furfjord, Martin Jørgensen Furfjord, Simon Hermansen - alle Vesterålen.

Litteratur: Berset 1953:20-2; Lønø 1976:99-106;

Nøis 1925:6-11.

Anm.: HST Revneset BST Kapp Thorsen i gamle. 2. parti av samme ekspedisjon på HST Kapp Laila.

FANGSTFELT 12

Sassendalen

GRENSER

Mot nord Sassenfjorden og Tempelfjorden, samt en rett linje fra Von Postbreens nedre del over Bogebreen til Svanbergfjellet. Mot øst en rett linje fra Svanbergfjellet til Wallenbergtoppen, mot sør en rett linje herfra i retning Mefjellet til sør for Brentskardet, der det går en grense mot fangstfelt 11 Adventdalen over Brentskardet og fjellene vest for De Geerdalen til Diabasodden.

NATUR

Sassendalen og De Geerdalen er store, flate og vegetasjonsrike daler. Landet nord for Sassendalen består av lave, nesten isfrie fjell - mens den nordlige kile av feltet inn mot Svanbergfjellet er nediset.

ISFORHOLD

Gunstige. I alminnelige vintre fryser de indre fjordgrener til, og kan passeres uten risiko.

HAVNEFORHOLD

Noen egentlig havn finnes ikke. Når en unnar Sassenelvas delta hvor det er svært grunt, er kysten ren - slik at mindre fartøyer kan gå nær land og ankre nesten over alt.

VILTBESTAND

Meget godt reveterreng - iflg. Georg Bjørnnes et av Svalbards beste. Bjørn trekker bare sjelden over her, rein i traktene over mot Adventdalen. Mye rype på høsten iflg. Karl J. Bengtsen. I Sassendalen hekker en del gås, men det er ellers lite sjøfugl.

BRENSEL

Rikelig drivtømmer og rekved.

ATKOMST

Kullbåter eller rutebåt fra Tromsø.

HISTORIE

Området synes ikke å ha vært mye besøkt av de russiske overvintrerne, men har vært meget besøkt av reinjegere.

UTBYGGING

Feltet er utbygd.

BELEGG

1 eller 2 mann.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Fangststasjon på nordsiden av Sassenelvas utløp. Den eldste norske bygningen på stedet står ennå. Oppført i reisverkskonstruksjon med innvendig vertikalt staffpanel. Kledd med russenever og torv langs vegger og på tak. Redaktør Schibsted omtaler stedet i en beretning i Aftenposten 1908. På døren inn til oppholdsrommet i «Gammelhytta» finnes følgende inskripsjon skåret inn med kniv på innsiden av dørbladet:

SVERRE STRØM

9/4 -22 TROMSØ

På utsiden av døren er det skrevet med blyant:

SVERRE A. STRØM
TROMSØ, 26/5 1922
LEONARD SØRENSEN
KARLSTAD, 19/8 1911
K. SANDVE
STAVANGER, 19/8 1911

Ca. 100 meter sørvest for denne bygningen begynte Hilmar Nøis i 1924 oppføringen av sin hovedstasjon «Fredheim».

- 2 Gamme på østsiden av De Geerdalens munning. Bygningen sto i 1925; det var en jordgamme med en pram som tak, og med en uforholdsmessig stor komfyr (Orvins dagbok 1925). Den såkalte «Båthytt» avbildet i Berset 1953, illustrasjon nr. 50. På dette sted skal Hilmar Nøis ha bygd en bistasjon i 1927 iflg. G. Bjørnnes.
- 3 Bistasjon oppe i Sassendalen. Iflg. Bjørnnes oppført i 1927 av Hilmar Nøis. Etter opplysninger av Daniel Nøis, er stasjonen oppført av ham i 1910.
- 4 Bygning nord for Elfenbensbreen.
- 5 Bygning sør for Elfenbensbreen.

OVERVINTRINGER

1900-01

5 mann: Peder Nilsen Furfjord, Joakim Pedersen Furfjord, Martin Pedersen Furfjord - alle Skjoldehamn, Vesterålen, Lars G. Nisjå Medby, Vesterålen og Jakobsen (fornavn ukj.). Nisjå Medby utførte meteorologiske observasjoner (A. Hoel). Alle lå i samme hytte i Sassendalen iflg. Hilmar Nøis.

Litteratur: Berset 1953:21; Orvin 1939:6.

1907-08

2 mann: Kristian Jakobsen og Fredrik Antonsen, Lenangen, Troms, med en ekspedisjon for Storstad (Hoel 1923). Tilhørte samme

ekspedisjon som Peder Pedersen Ullsfjords parti som lå på Forlandet ved Hyttevatna.

Litteratur: Polarmuseets Arkiv PA 255.

1908-09

2 mann: Peder Pedersen («Peder Ullsfjording») med fangstkamerat. 2 andre partier à 2 mann i Dickson- og Billefjord.

Litteratur: Nøis 1930:7.

1911-12

3 mann: Daniel Nøis, Anton Arnfindsen Nøis, Petter Paulsen Nøis - alle fra Andøya. «Polarstjerna» lagt opp i Bjonahamna. Fangstet fra Deltaneset til og med østsiden av Dicksonfjorden (Hoels dagbok fra 1936). Redere: Joh. C. Fochsen, Borkenes og Daniel Nøis. Andre fra samme fangstekspedisjon holdt til i Dicksonfjorden, ved Kapp Nathorst (Tåkefjellhytta?): Hilmar Nilsen Middagsfjell (skiftet senere til etternavnet Nøis), Martin Pettersen Nøis og Martin Clausen Nordmjele - alle fra Andøya.

Litteratur: Berset 1953:56,65-66; Orvin 1939:6; Nøis 1928:5-13.

1914-15

3 mann: Hilmar Nøis (leder), Konrad Johansen (søskenbarn til H. Nøis), Jonas Sandmo, Målselv (bror av Bernhard Finbakken). HST Fredheim. Fangstet fra Deltaneset til østsiden av Dicksonfjorden (Hoels dagbok 1936).

1915-16

2 mann: Hilmar Nøis og Jonas Sandmo, Målselv. HST Fredheim. Fangstet fra Deltaneset til Gipshuken (Hoels dagbok 1936).

1919-20

2 mann: Anders Qvarnström, Mässbacken, Orsa, Sverige, sammen med en fangstkamerat - navn ukjent. HST Fredheim.

Litteratur: Berset 1953:113.

1920-21

1 mann: Karl Fossmo, Brøstadbotn, Dyrøy. HST Fredheim. Redere: Paul Figenschous eftf. og maler Emil Ellingsen, Tromsø. Tilhørte en større ekspedisjon med partier på Alkhornet:

Gammen ved utløpet av De Geerdalen. Foto: Norsk Polarinstitutt/A.K. Orvin 15.08.1925.

Hilmar Nøis og Julius Kristiansen, Tana, HST Trygghamna, samt Dicksonfjorden: Karl Johansen, Dyrøy, og Rudolf Svendsen, Neverfjord i Alta, på HST Kapp Wijk. Partiene fangstet fra Daudmannsøyra til Deltaneset. H. Nøis opplyste han ble skyldig kr. 58 på overvintringen (Hoels dagbok 1936).

Litteratur: Berset 1953:115,120; Solbø 1985:33 ff.

1921-22

3 personer: Hilmar Nøis med konen Ellen, Leonard Sørensen, Kaldslett, Tromsøysund. Vaktmannskap på Bohemanneset for Nederlandsche Spitsbergen Co., men fangstet en del i Sassenfjorden og på Bohemanflya. Selskapet fikk halvparten av reve- og bjørnefangsten, men Nøis hadde 350 kr. og Sørensen 250 kr. måneden i fast lønn. Ellen Nøis ble syk og lagt inn på hospital i Barentsburg.

Litteratur: Berset 1953:128,138,152,185; Gordon 1922:8.

1922-23

4 personer: Ilja (Elias) Orlik, Elias Sorareff, Ivan Hoklin og Andreas Faamin, alle fra Russland. De bodde på Hilmar Nøis' fangststasjon i Sassenfjorden (opplyst av Rudolf Svendsen til Adolf Hoel i 1923). Iflg. «Tidens Tegn» 25.09.1923 var det 5 mann, men 1 omkom.

Jens Øyen med «Polarbjørn» reddet 2 av dem på isen i Sassenfjorden juli 1923. De var da nesten ferdige av skjorbuk og sult.

Litteratur: Berset 1923:129; Jacobsen 1979:16; Hoel 1966:1072.

1924-25

3 personer: Hilmar Nøis med konen Ellen Nøis og deres 2-3 år gamle sønn Johannes Kaps Nøis. Fangstet fra Von Postbreen til De Geerdalen. Iflg. Bjørnnes fanget Nøis 30 rein, iflg. Hoel 1924 24 rein.

Litteratur: Berset 1953:176, 188.

1925-26

2 mann: Hilmar Nøis og broren Schjølberg Nilsen Nøis fra Dverberg, Andøya. Fangstet fra De Geerdalen til Skansbukta (A. Hoels dagbok 1936).

Litteratur: Berset 1953:187-188.

1926-27

2 mann: Hilmar Nøis og broren Nils Nilsen Nøis fra Risøyhamn, Andøya. Fangstet fra Sassenfjorden til Pyramidefjellet sammen med Sven Adolf Olsson fra Stockholm, som bodde alene i «Pyramidehuset», Pyramiden. Fangstopp-gave fra H. Nøis til A. Hoel i 1936.

Litteratur: Berset 1953:189.

1927-28

3 personer: Nils Nilsen Nøis, Johan Nilsen Nøis (begge brødre av Hilmar Nøis), samt konen til Johan. Fangstet fra De Geerdalen til Von Postbreen og fra Gipsbukta til Adolfbukta.

Litteratur: Berset 1953:200.

1928-29

3 mann: Nils Nilsen Nøis, Johan Andr. Nilsen Nøis og Julius H. Nilsen Nøis. Leide fangststasjonen av Hilmar Nøis.

1929-30

4 personer: Nils Nilsen Nøis, Julius Nilsen Nøis, Johan Nilsen Nøis og hans kone. Leide fangststasjonen av Hilmar Nøis.

1930-31

3 mann: Hilmar Nøis, Julius Nilsen Nøis og Johan Nilsen Nøis, alle fra Dverberg, Andøya. Fangstet fra De Geerdalen til Von Postbreen.

1931-32

2 mann: Schjølberg Nilsen Nøis og Edvin Nilsen Nøis - begge brødre av Hilmar Nøis. Fangstet i Sassenfjorden og Billefjorden (fra Gipsvika til Skansbukta).

1932-33

3 mann: Schjølberg Nilsen Nøis, Edvin Nilsen Nøis og Johan Nilsen Nøis. Fangstet i Sassenfjorden og Billefjorden (oppl. fra Schjølberg Nilsen Nøis).

1933-34

2 mann: Schjølberg Nilsen Nøis og Edvin Nilsen Nøis, Dverberg, Andøya.

1934-35

3 mann: Hilmar Nøis, Edvin Nilsen Nøis fra Risøyhamn, Andøya og Andrej Hodorka, Ukraina, Russland. Fangstet i Sassenfjorden og Billefjorden (oppl. H. Nøis). Kjøpte utrustning for 400 kr. hos Store Norske (se A. Hoels dagbok 1936).

1935-36

2 mann: Hilmar Nøis og Egil Johansen fra Tromsø. Fangstet i Sassenfjorden fra De Geer-

dalen til Von Postbreen, samt i Billefjorden. Kjøpte utrustning for 700 kr. Fangstresultat: 20 hvitrev og 1 blårev til en verdi av 865 kr. 14 rev solgt i Longyearbyen, 7 i Tromsø.

1936-37

2 mann: Hilmar Nøis og Hans Skarsten fra Risøyhamn, Andøya. Overvintret i Sassenfjorden iflg. opplysning av Hilmar Nøis.

1937-38

4 personer: Hilmar Nøis med konen Helfrid, sønnen Johannes Kaps Nøis, Schjølberg Nilsen Nøis og Guri Berg, venninne av Helfrid. HST Fredheim.

Litteratur: Berset 1953:254.

1938-39

6 personer: Hilmar Nøis med konen Helfrid, sønnen Johannes Kaps Nøis, broren Edvin Nilsen Nøis med konen Anna, samt Albert Nilsen - alle fra Dverberg, Andøya. HST Fredheim. Hilmar og Edvin fangstet også på fangstfeltet Vestre Wijdefjord (oppgave til Sysselmannen).

Litteratur: Berset 1953:255.

1939-40

5 personer: Hilmar Nøis med konen Helfrid, sønnen Johannes Kaps Nøis, broren Edvin Nilsen Nøis med konen Anna.

1940-41

3 personer: Hilmar Nøis med konen Helfrid og sønnen Johannes Kaps Nøis.

1946-47

2 mann: Hilmar Nøis og Adolf Lorentsen. HST Fredheim. Hilmar Nøis var utreder for 3 mann som lå på HST Gråhuken.

Litteratur: Berset 1953:263.

1949-50

2 mann: Hilmar Nøis og sønnen Johannes Kaps Nøis. HST Fredheim.

1950-51

1 mann: Hilmar Nøis med HST Fredheim. Ble syk og oppga overvintringsfangsten for en periode.

FANGSTFELT 13

Tempelfjellet

GRENSER

Mot sør Sassenfjorden, mot vest Billefjorden og en rett linje fra Petuniabukta til skjæringspunktet med en rett linje som går rettvise øst fra Kinanderfjellet. Mot nord langs denne linjen til skjæringspunktet med en rett linje fra Svanbergfjellet mot Newtontoppen. Den siste linjen danner grensen mot øst. Mot sørøst en rett linje fra Svanbergfjellet over Bogebreen til Von Postbreen og langs midten av denne ut Tempelfjorden.

NATUR

Et av de vakreste områder på Spitsbergen. Tempelfjellet, Gipshuken og flere fjell har pga. erosjonen i de flattliggende lag fått et utseende som minner om mektige byggverk. Kysten er på disse stedene ofte steil med store raskjegler som går helt ned i sjøen. Ved indre del av Billefjorden, under Gipshuken, ved Gipsvika og ved Bjonahamna er det store, flate kyststrekninger. Gipsdalen er en bred, flat dal som fører inn til de sterkt bredekkede områder i det indre av landet.

ISFORHOLD

Gunstige.

HAVNEFORHOLD

Det er grunt innfor Gåsøyane og i Gipsvika; ellers er kysten ren og ganske nærdyp over alt. Beste havn er Bjonahamna for mindre fartøyer.

VILTBESTAND

Meget godt reveterreng. Stor prosentandel blårev (Karl J. Bengtssen). Sjelden isbjørn. Det

er mye rype om høsten, ærfugl på Gåsøyane, samt annen sjøfugl i Tempelfjellet.

BRENSEL

En del rekved.

ATKOMST

Med kullbåt eller rutebåt fra Tromsø.

HISTORIE

Ikke så meget besøkt i eldre tider, da det vesentlig ble fangstet på havpattedyr. En stor del av området ble claimed av Bruce i 1906. Senere overdratt til The Scottish Spitsbergen Syndicate, Ltd., Edinburgh som har oppført noen bygninger, og drevet dypboringer etter kulmkull.

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

1 à 2 mann.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hus på østsiden av Bjonahamn oppført av The Scottish Spitsbergen Syndicate i 1919 for å markere og hevde eiendomsretten til området. Uten køyer, bord eller ovn. Ubeboelige skur (Merckoll).

Litteratur: Hoel 1966, Vol. III:1060, 1062.

2 Hus på vestsiden av Bjonahamn. Der er det et godt hus som benyttes som hovedstasjon.

Skottenes hus i Gipsvika med traktor og vogn. Foto: Norsk Polarinstitutt/Hoel 1922.

Oppført i 1910 av en svensk ekspedisjon - AB Isfjorden-Belsund (?). Ble disponert av August Stenersen, Tromsø (Bengtssen). 19. august 1920 gikk «Braganza» til Bjonahamn hvor 10 mann ble landsatt for å sette opp hus på det svenske claim (Isachsen i Aftenposten 09.09.1920). AB Isfjorden-Belsund gikk i 1916 inn i AB Spetsbergens Svenska Kolfält som i 1920 satte opp et mindre hus i Bjonahamn for å sikre bolagets rettigheter på Bünsow Land.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. II:524.

Hilmar Nøis opplyser at Furfjord bygde hus i Bjonahamna i 1903.

- 3 Hus i Gipsvika først oppført av AB Isfjorden-Belsund i 1911, senere ant. flyttet til Mimerbukta. I 1921 oppførte The Scottish Spitsbergen Syndicate nytt hus mot Tempelfjellet. Nå meget forfallent. Boreutstyr og traktor med

tilhenger brakt i land 29. juni 1922.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. III:1049, 1068, 1070-1071.

- 4 Hus i Gipsdalen oppført av The Scottish Spitsbergen Syndicate i 1922 for undersøkelser av kullagene i dalen.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. III:1068, 1071.

- 5 Brucebyen på sørsiden av Adolfbukta. 4 hus oppført av The Scottish Spitsbergen Syndicate i 1919. Enkle bordhus innredet med faste køyer, bord og to ovner i hvert hus. Et av rommene har ovn og benyttes til bistasjon.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. III:1058, 1062.

- 6 Bygning på nordsiden av Adolfbukta, oppført av The Scottish Spitsbergen Syndicate for å benyttes under boring etter kull.

- 7 Hus i Ebbadalen bygd i 1910 av det svenske

selskap AB Isfjorden-Belsund. Sterkt medtatt i 1934 (Georg Bjørnnes).

8 Bistasjon Gipshuken oppført av Hilmar Nøis, antakelig i 1927 (Bjørnnes). Oppført i 1925 iflg. Hilmar Nøis selv.

9 Bistasjon Kapp Ekholm i Billefjorden oppført av Hilmar Nøis. Karl J. Bengtsson opplyser at huset er av svensk opprinnelse.

Feltet var for størstedelen eid av The Scottish Spitsbergen Syndicate Ltd., Edinburgh, mens en del av hyttene tilhørte Hilmar Nøis som har benyttet terrenget. Feltet omkring Bjonahamn ble utleid av Aagaard, Tromsø, til August Stenersen (Merckoll).

OVERVINTRINGER

1922-23

Reder: R. Svendsen. 2 mann: Rudolf Svendsen, Neverfjord, Kvalsund og Magnus Johansen.

Anm.: HST Bjonahamna (Hoel 1923).

1922-23

Redere: E. Sorareff, I. Hoklin. 2 mann: Elias (Ilja) Sorareff, Ivan Hoklin - begge oppr. fra Russland.

Litteratur: Hoel 1966:1072.

Anm.: HST Brucebyen. 2 andre russere i samme ekspd. HST Fredheim. Satt inn av Arthur Oxaas på Lewins skøyte «Liv». Fangst oppgitt av telegrafbestyrer Moen til Adolf Hoel i 1924. Den 5. mars hadde de 24 hvite og 3 blå rev (Oxaas), så antakelig har det vært 4 blå av de 34 rev som ble endelig resultat.

1924-25

Redere: V. Mitrofanoff mfl. 4 mann: Viktor Mitrofanoff, Elias Sorareff, M. Cohn, Ivan Hoklin - alle oppr. fra Russland.

Anm.: HST Bjonahamna. Fangstet også i Dicksonfjorden (Se Nordfj.). Benyttet gift. Cohn stjal fangsten fra E. Schmutzler ifølge Nøis (Hoels dagbok 1936).

1927-28

Reder: A. Stenersen. 1 mann: August Stenersen, Tromsø.

Anm.: HST Bjonahamna.

1928-29

Reder: A. Stenersen. 1 mann: A. Stenersen.

Anm.: HST Bjonahamna.

1930-31

Reder: A. Stenersen. 3 mann: A. Stenersen, Helge Stenersen, Johan Stenersen, alle fra Tromsø.

Anm.: HST Bjonahamn.

1931-32

Reder: A. Stenersen. 1 mann: A. Stenersen.

Anm.: HST Bjonahamn.

1932-33

Reder: A. Stenersen. 2 mann: A. Stenersen og Reidar Stenersen.

Anm.: HST Bjonahamn.

1933-34

Reder: A. Stenersen. 3 mann: August Stenersen, Arne Stenersen Sigmund Stenersen.

Anm.: HST Bjonahamn, BST Gipsvika.

1934-35

Reder: A. Stenersen. 2 mann: August Stenersen, Helge Stenersen.

Anm.: HST Bjonahamn, BST Gipsvika.

1935-36

Reder: A. Stenersen. 2 mann: A. Stenersen, Helge Stenersen.

Anm.: HST Bjonahamn, BST Gipsvika.

FANGSTFELT 14

Pyramiden

GRENSER

Mot øst Billefjorden og en rett linje fra midten av Petuniabukta rettviseende nord til skjæringpunktet med nordgrensen som dannes av en rett østgående linje fra Kinanderfjellet. Mot vest en rett linje fra Kinanderfjellet til ca. 15 km øst for munningen av Lyckholmdalen. Mot sør en rett linje herfra til sørgrensen av kullfeltets eiendom ved Billefjorden.

NATUR

Mot Petuniabukta finnes en del lavland, samt i Mimerdalen og sidedaler. Ellers er det nordlige av området sterkt brefylt.

ISFORHOLD

Gunstige.

HAVNEFORHOLD

Den indre del av Mimerbukta er meget grunn, ellers er det ankringsplass over alt.

VILTBESTAND

Middels reveterreng, ingen bjørn eller rein.

BRENSEL

Kull fra prøvedrift i Pyramidefjellet.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy, samt kullbåt eller rute-skip til Isfjorden.

HISTORIE

Feltet ble annektert i 1910 av Bertil Högbom for Järnkontoret og Trafikaktiebolaget Grängsberg-Oxelösund. I 1911 dannet interessene

AB Isfjorden-Belsund som i 1916 gikk sammen med AB Spetsbergens Svenska Kol-fält. Overtatt av Arktikugol i 1934.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. II:500-516.

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

1 mann.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

Hus ved Pyramiden, «Pyramidehuset», oppført av AB Isfjorden-Belsund i 1911. I 1910 ble det bygd et claim-house med grunnflate 2x3 m på området for å underbygge eiendomsretten. Materialer ble tatt fra et falleferdig skur på den gamle stasjonen på Kapp Thordsen, «Svensk-huset».

Litteratur: Hoel 1966, Vol. II:502, 505 (foto).

OVERVINTRINGER

1919-20

2 mann: Anders Qvarnström fra Mässbacken, Orsa i Sverige og Mikael Olsen, Ofoten.

Litteratur: Artikkel av Isachsen i *Aftenposten* 09.09.1920; Jakobsson og Kellerman 1979:105; Hoel 1966:520.

1920-21

2 mann: Svensken Samuelsson og nordmannen Hegge Nilsen som kokk, iflg. Hilmar

Svenskenes bus under Pyramiden, Billefjorden. Foto: Norsk Polarinstitut/W. Solheim 16.08.1924.

Nøis. I 1921 traff Adolf Hoel to svensker som var vaktmannskap her.

1922-23

2 mann: Kalle og Enok, iflg. Hilmar Nøis.

1924-25

4 russere drev fangst denne vinteren i området Dicksonfjorden-Billefjorden (se fangstfelt 15: Nordfjord).

1926-27

1 mann: Sven Adolf Olsson fra Stockholm. HST Pyramidehuset. Fangstet sammen med brødrene Nøis på Fredheim.

Litteratur: Moberg 1959:112

FANGSTFELT 15

Nordfjord

GRENSER

Mot sørøst og sør Billefjorden og Isfjorden, mot vest midten av Sveabreen til Dronningfjellet og en rett linje herfra over Diademmet til Holvedahlfonna. Mot nord en rett østvestgående linje gjennom Stjernspetzfjellet og mot vest en rett linje som skjærer den forannevnte linje øverst på Universitetsbreen og går til Kinanderfjellet; derfra i sørvestlig retning til ca. 15 km øst for Lyckholmdalens munning og derfra østover til sørgrensen for Pyramidefeltet ved Billefjorden.

NATUR

Landet omkring Dicksonfjorden, Ekmanfjorden og Kapp Thordsen er lite isdekket. Kystsletten er delvis temmelig bred. Innlandet i den nordre del av feltet er sterkt nediset. På ettervinteren er feltet ofte dekket av dyp, løs snø (G. Bjørnnes). Fra bunnen av Dicksonfjorden fører en dal over til Vestfjorden i Wijdefjorden.

ISFORHOLD

Gunstige. Som oftest er de indre fjordgrener frosset om vinteren.

HAVNEFORHOLD

Den beste havn er Skansbukta. I Ekmanfjorden, ved Kapp Wærn, ved innløpet til Dicksonfjorden og ved Kapp Thordsen er det utgrunt, så det må vises forsiktighet når en nærmer seg land.

VILTBESTAND

Det har vært et godt reveterreng, men har i de

senere år gått tilbake (Bjørnnes). Siden 1926 har det ikke vært rein å se på feltet (Bjørnnes).

BRENSEL

Drivtømmer til brensel.

ATKOMST

Med eget fartøy eller rutebåt/kullbåt til Isfjorden.

HISTORIE

En hører lite til at de gamle hvalfangere besøkte Dickson- og Ekmanfjorden. Heller ikke synes disse fjordene å ha vært meget besøkt av russere i det 18. århundre.

Vinteren 1872-73 skjedde en av Svalbards største overvintringstragedier på Kapp Thordsen. En del selfangere gikk fast i isen på nordkysten av Spitsbergen. Folkene som trodde de ikke skulle komme løs igjen, gikk over til Isfjorden hvor de tok inn i det nye «Svenskehuset» på Kapp Thordsen. Her var det rikelig med proviant. Det var 17 mann i alt - og alle døde i løpet av vinteren. Neste sommer ble de begravet i en fellesgrav av Ole Barth Tollefsen som var der oppe med dampskipet «Elida» av Bergen, kaptein Halvorsen på dampskipet «Spitsbergen» og kaptein Mack på en slupp fra Tromsø.

Omkomne:

Thomas Pedersen, Tromsø - død 19. januar
Henrik Hestnes, Balsfjord - død 19. januar
(disse to ble begravet av de andre)
Nils Kristian Larsen, Tjøtta - død 21. februar

Arthur Oxaas ved fangsthytten på Kapp Wijk. Foto: Norsk Polarinstitutt/Hoel 11.08.1936.

Johan Johansen, Ørnes - død 28. februar
 Jakob Isachsen, Meløy - død 2. mars
 Peder Pedersen, Ørnes - død 10. mars
 Karl Albertsen(leder), Håkøybotn -
 død 13. mars
 Isak Mathisen, Tromsø - død 16. mars
 Johan Lorentsen, Sortvik - død 4. april
 Martin Hansen, Tromsø - død 19. april
 Rasmus Jørgensen, Tromsø - død 31. mars
 Peder Andreas Nilsen, Balsfjord -
 død om våren
 Hans Peder Hansen, Balsfjord -
 død på vårparten
 Ulrik Arnesen, Tranøy - død på vårparten

Litteratur: Kjellmann 1875:312-14; Lønø 1972:38-42; Amundsen 1983:87-96; *Tromsø Stiftstidende* nr. 55 og 56, 1873.

UTBYGNING

Feltet er utbygd

BELEGG

2 mann (Bjørnnes), 6 iflg. Bengtssen

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

1 «Svenskhuset» eller Nordenskiölds hus på Kapp Thorsden oppført sommeren 1872 av P. Öbergs ekspedisjon for det svenske foretak AB Isfjorden. Aktiebolaget var dannet i

1871 for å utnytte mineralforekomster på Spitsbergen og for å fremme vitenskapelig forskningsarbeid i polartraktene. I første omgang skulle det utnytte de forekomster av fosforitt som Nordenskiöld hadde oppdaget i 1864. Kompaniet gikk imidlertid konkurs og huset ble kjøpt av Oscar Dickson og A.E. Nordenskiöld. Benyttet vinteren 1872-73 av 17 nødstedte norske fangstfolk som alle omkom. Overvintring 1882-83 av den svenske polarår-ekspedisjon under ledelse av Nils Ekholm. Det ble da bygd 2 mindre astronomiske observatorier og 2 magnethus.

Den senere kjente ballongfarer S.A. Andrée var med i den svenske ekspedisjonen som deltok i Det første internasjonale geofysiske år 1882-83 (Det første polaråret). Her var han ansvarlig for atmosfærisk-elektriske observasjoner. Gruppen hadde planlagt å overvintre på «Polhem» i Mosselbukta der A.E. Nordenskiöld ti år tidligere hadde overvintret i sitt forsøk på å nå Nordpolen ved hjelp av sleder trukket av reinsdyr. Pga. vanskelige isforhold kom ekspedisjonen ikke opp til nordkysten, og måtte gjennomføre overvintringen 1882-83 i bygningen på Kapp Thorsden Isfjorden. Hovedhuset var prefabrikkert i Göteborg, og var av samme type som det Nordenskiöld oppførte i Mosselbukta. Andrée planla og ledet nødvendig påbygging

Svenskehuset på Kapp Thordsen. Foto: Norsk Polarinstitutt/Hoel 02.09.1907.

og opprusting av den tidligere bergverksbygningen. Bygningen på Kapp Thordsen omtales i dag som «Svenskehuset» - og sommeren 1982 ble det restaurert av Kulturvernet for Svalbard og Jan Mayen.

Litteratur: Carlheim-Gyllensköld 1900:136-141; Amundsen 1983:86-109; Hoel 1966:502.

- 2 Bistasjonen «Dalhus» vest for Kapp Thordsen. Bygd i 1923 av Arthur Oxaas og Peder Pedersen Ullsfjord. Ovnene er satt opp av gammelt skrammel tatt utenfor Svenskehuset (Oxaas' dagbok).

Litteratur: Oxaas 1955:154-155.

- 3 Hovedstasjon på Kapp Wijk. Dette er et gammelt hus - muligens oppført for Claus Andersen (?). Skal tilhøre fru Killengreen Andersen iflg. Bjørnnes. Rotvold nevner Andresens (Andersens?) hus her i 1913. Det var da i orden. Reparerert av Hilmar Nøis i 1920 og Peder Pedersen Ullsfjord og Arthur Oxaas i 1923. Oppusset igjen av A. Oxaas i 1933 (Merckoll). Tegning av huset i Oxaas' dagbok 1923-24. Oxaas oppførte nytt stort hus her i 1937 sammen med Harald Wallum (se Oxaas' dagbok for 1937-38).

Litteratur: Oxaas 1955:154-155,183,186,190,193-194,217.

- 4 Hus på vestsiden av Strømmen i Dicksonfjor-

den - omtales som Karl Eliassens hus i 1913 av Einar Rotvold. I april d.å. var ovnen, en vegg og vinduer borte. Iflg. Berset var dette fangstfelt for Karl Eliassen omkr. 1910. Huset solgt til Hilmar Nøis i 1920, og av han videre til Arthur S. Lewin for kr. 50 (Lewin). Ant. er dette hytten i bukten på østsiden av Blomesletta.

Litteratur: Berset 1953:245.

- 5 Bistasjon «Småhuset» bygd 1923 av Arthur Oxaas og Peder Pedersen Ullsfjord på vestsiden av Dicksonfjordens indre del (ant. på Flöielenga), rett overfor «Lykthus» (Oxaas). Fragmenter av *Dagbladet* fra 1923 funnet i huset under kulturminneregistrering 1983.

- 6 Bistasjon «Lykthus» (nå «Tåkefjellhytta») i Dicksonfjorden under Tåkefjellet - bygd av Peder Pedersen Ullsfjord og Arthur Oxaas i 1923 (Karl J. Bengtssen) for Lewins regning (Bjørnnes). Omtales som Lewins hus da det ble benyttet av professor Vogt i 1925.

Daniel Nøis' fangstekspedisjon oppførte hovedstasjon i Dicksonfjorden i 1911, antakelig på den eldste tomten ved Tåkefjell.

Litteratur: Vogt 1926:205; Nøis 1928:6.

- 7 Hus på østsiden av Ekmanfjorden inn for Kapp Wærn bygd av Peder Pedersen Ullsfjord og Arthur Oxaas i 1923 (Bengtssen).

Tilhører formodentlig Claus Andersen (Bjørnnes). Ant. i Tolmodbukta der det i 1983 ble registrert en nyere hyttetuft i nærheten av en russetuft utgravd av De Geer i 1882.

Litteratur: Oxaas 1955:155; Carlheim-Gyllensköld 1900:182-184.

- 8 Hus i Ekmanfjorden kjøpt i 1920 av Hilmar Nøis (H. Nøis). Arthur S. Lewin kjøpte i 1920 to hytter på sin anneksjon mellom Dickson- og Ekmanfjorden av Hilmar Nøis for kr. 100. De ble påbygd og forbedret (Lewin). Nøis hadde kjøpt dem av Karl Eliassen samme år. Dette huset ligger ca. midt på vestsiden av Blomesletta. Har påskrift på dørbildet av Hilmar Nøis fra 1921:

**EKMANDS BAY DEN 23/5 -21
HAR VÆRT OPPE OG KOKT
KAFFE OG SPIST RIKTIG GODT.
NU FORTSÆTTER VI TUREN
SJØVEIEN TIL KAP BOMANN.
HER ER VENLIGE OG GJESTFRIE
FOLK, OG TAT MED NABOEN.
HILSEN HILMAR NØIS OG
GUSTAV NØIS, TROMSØ
VI KOMMER NU EFTER.**

Kommentar:

Det er antakelig de to hyttene på øst- og vestsiden av Blomesletta som opprinnelig er oppført av Karl Eliassen og solgt til Hilmar Nøis i 1920. Hyttene her var bygd på en alderdommelig måte med kraftige torvuller rundt og opp langs vegger og tak. Hyttetomten i Tolmodbukta stammer ant. fra 1923 da A. Oxaas og P. Pedersen Ullsfjord overvintret på fangstfeltet. De kan også ha benyttet de eksisterende hytter.

- 9 Hus ved gipsfeltet i Skansbukta oppført for Dalen Portland Cementfabrikk i 1918 av bergingeniør Johan Braastad.

Litteratur: Hoel 1966-67:1466

- 10 To hytter - kjøkken og radiostasjon med mørkerom - ble oppført på Kapp Smith 07.07.1936 for flygerne som drev med luftfo-

tografering. Radiostasjonen ble revet 08.08.1936. Kjøkkenet («Continental») ble stående og senere benyttet som bistasjon.

- 11 Hytte i Skansbukta. Iflg. Oxaas' dagbok 1938, kjøpte han en hytte her av Peder Pedersen Ullsfjords enke. Dette må være bygningen på sørvestsiden av innløpet til Skansbukta, og som antakelig er oppført av Arthur Oxaas og Peder Pedersen Ullsfjord som bistasjon i 1923. Den er ganske liten, med oppholdsrom og et lite forrom. Hytten er oppført i reisverk med stående plank i oppholdsrommet, tekket på utsiden med never. Ytre liggende panel. Som isolasjon, er mellomrommet mellom ytterpanel og innervegg fylt med grus og sand. Torvtekket valmtak over oppholdsrom, pulttak på bislag. Oppholdsrommet kledd med gamle aviser og tidsskrifter, med maskinpapp lagt over. Bygningen er oppført av tilfeldige materialer av forskjellige dimensjoner, ant. rekved. En mindre torvvoll er lagt opp rundt veggene.

Stasjonen ligger i lé bak en åsrygg ned mot sjøen ved ytterneset, med god utsikt over fjorden mot Gåsøyane. Tørr og jevn strandflate på lokaliteten; i motsetning til terrenget lengre inn i bukten der det skråner mer ned mot sjøen, og strandflaten er våtlendt. En bekk kommer ned 20-30 m sør for hytten.

4-500 meter nordover langs stranden er det en tørr grusrygg med en tuft på ca. 8x4 m som har hatt to rom. Her har det antakelig stått en tømmerhytte som opprinnelig ble benyttet under Peder Nilsen Furfjords overvintring 1902-03 ved Kapp Wijklagunen. Hytten ble demontert og satt opp igjen ved Skansbukta for Furfjords overvintring 1904-05. Han hadde med seg konen Hansine og brødrene Simon og Mathias. Hansine Nilsen Furfjord døde i løpet av vinteren og ble gravlagt ved fangststasjonen. Graven ligger et stykke sør for tuften, ca. 2-300 m fra sjøen på en grusrygg opp mot fjellet. På graven står et trekors med inskripsjon som nå begynner å bli vanskelig å tyde.

Litteratur: Berset 1953:22; Sørensen 1961:26; Lønø 1972:127.

12 En liten hytte ved Kapp Thordsen ble satt opp i oktober 1900 som bistasjon av Hans J. Furfjord og Daniel Nøis' ekspedisjon med hovedstasjoner ved Revneset og Kapp Laila.

Litteratur: Nøis 1925:8.

OVERVINTRINGER

1872-73

Svenskhuset: Forliste skipsmannskaper - 17 mann i alt. Alle omkom.

Litteratur: Oxaas 1955:197; Lønø 1972:38-42; Kjellmann 1875:312-14.

1882-83

Svenskhuset: Den svenske polarår-ekspedisjonen på 11 mann.

Litteratur: Amundsen 1983:86-109; Carlheim-Gyllensköld 1900:136-141.

1893-94

Svenskhuset: Ufrivillig overvintring av Sivert Brækmo, Vardø og Johan Christiansen, Øksnes i Vesterålen, bodde på Kapp Thordsen. Seilte fra Norge i en liten båt og dro hjemover om høsten; men ble av storm ført tilbake til Spitsbergen. De la opp båten i Green Harbour og dro til Kapp Thordsen. En engelsk lystyacht, «Saide», tok en del saker fra båten deres. Fangst: oppl. v/ Hagerup.

Litteratur: Berset 1953:19; Amundsen 1983:98-99.

1895-96

Svenskhuset: Ufrivillig overvintring av Andreas P. Holm, Nils E. Olsen, Anton Nilsen og Klaus N. Thue, Tromsø. Periodevis opphold i gamle på Hotellneset, Adventfjorden. Anton Nilsen ble etterlatt i Svenskhuset 20.02.1896, og har siden ikke vært sett.

Litteratur: Amundsen 1983:99.

1902-03

4 mann: Peder Nilsen Furfjord (leder), Skjoldehamn, Vesterålen, sammen med tre andre fra Vesterålen. HST ved lagunen på Kapp Wijk.

Litteratur: Berset 1953:21-22.

Karl Eliassen, Tromsø, drev overvintringsfangst i området Dicksonfjorden-Ekmanfjorden fram til omkr. 1910.

Litteratur: Berset 1953:245.

1904-05

4 personer: Peder Nilsen Furfjord (leder) sammen med sin kone Hansine Nilsen Furfjord og to brødre: Simon Nilsen Furfjord og Mathias Nilsen Furfjord - alle Skjoldehamn, Vesterålen. Hansine døde i løpet av vinteren og er gravlagt ved hytten. HST Skansbukta. BST Gåsodden og Kapp Wijk.

TROMSØ STIFTSTIDENDE

28.07.1904:

Overvintring paa Spitsbergen

Fredag den 22de Juli afseilede Kutter «Spitsbergen», Skipper Peder Nilsen af Furfjord, Dverberg i Vesterålen, som for 3die Gang lægger Kursen for Polarlandet Spitsbergen, hvor agtes overvintret for at drive Jagt og Fiskeri. Føreren har denne Gang sin Hustru med. Mandskabet bestaar foruden af Føreren af Simon Nilsen og Mathias Nilsen, alle af Furfjord. (Lofp.)

Litteratur: Berset 1953:22; Sørensen 1961:26; Lønø 1972:127.

1911-12

3 mann: Hilmar Nøis, Martin Clausen Nordmjele og Martin Pettersen Nøis hadde HST Kapp Nathorst (Tåkefjell?). Alle fra Andøya, Vesterålen. De hørte til et annet parti på 3 mann som hadde HST i Sassendalen under ledelse av Daniel Nøis. Han var også reder for fangstekspedisjonen sammen med firmaet Joh. C. Fochsen, Borkenes, som hadde en halv part i fartøyet «Polarstjernen». BST Skansbukta og Kapp Wijk.

Litteratur: Berset 1953:56,65-66; Nøis 1928:6, 9.

1920-21

2 mann: Karl Johansen, Dyrøy og Rudolf Svendsen, Neverfjord, Alta, HST Kapp Wijk. Hilmar Nøis var leder for fangstekspedisjonen som hadde et parti med 2 mann på HST Alkhorner og et parti med 1 mann på HST Sassendalen.

Ekspedisjonen var også på land på halvøya mellom Dicksonfjorden og Ekmanfjorden (sommeren 1920) som Lewin hadde okkupert sommeren 1914. Her ble okkupasjonstavlene påført ny påtegning.

På dette området eide fangstmannen Hilmar Nøis to fangsthytter som han samme år hadde kjøpt av fangstmannen Karl Eliassen, Tromsø. Disse to hyttene solgte Hilmar Nøis til Lewin for kr. 100,- med alle rettigheter med det forbehold at Nøis og hans fangstekspedisjon fikk benytte dem vinteren 1920-21 og sommeren 1921. Nøis påtok seg også mot en godtgjørelse av kr. 1200,- å holde vakt på området den tid han oppholdt seg der med sin fangstekspedisjon og straks underrette Lewin om uwedkommende forsøkte å krenke hans eiendomsrett til området. (Hoel 1966:262)

Litteratur: Berset 1953:120; Solbø 1985:33 ff.

1922-23

1 mann : Erling Enoksen, Balsfjord. HST Kapp Wijk - fangstet i Dicksonfjorden.

1923-24

2 mann: Arthur Oxaas, Tromsø og Peder Pedersen Ullsfjord, Tromsø. HST i Lewins hus på Dicksonøyra; fangstet fra Ekmanfjorden til Skansbukta. Opp med seilskøyten «Prøven», skipper Hans Nylund. Tok sammen med Olav Storstad våren 1923 11 000 egg, 11 sekker og 8 våger dun på Forlandsøyane. Om vinteren kom tre hunder til dem fra Adventfjorden; gikk på giftåte (Oxaas' dagbok).

Før ekspedisjonen forlot Spitsbergen i midten av september, ble det inngått en avtale mellom Arthur S. Lewin og fangstmennene Arthur Oxaas og Peder Pedersen som gikk ut på at Oxaas og Pedersen vinteren 1923-24 skulle få benytte Lewins hus på feltet mellom Ekmanfjorden og Dicksonfjorden mot at de forpliktet seg til å bevokte Lewins felter og hus. I avtalen inngikk også en bestemmelse om at Oxaas og Pedersen skulle bygge et hus på feltet av materialer Lewin stillet til rådighet. (Hoel 1966:265-266)

Litteratur: Oxaas 1955:154-155.

1924-25

4 mann: Viktor Mitrofanoff, Elias Sorareff, M. Cohn, Ivan Hoklin - alle fra Russland. HST Bjonahamna, men fangstet også på feltene ved Pyramiden, Dicksonfjorden og Ekmanfjorden.

Fangstresultat: Pyramiden: 1 rev. Bjonahamn: 18 rev. Kapp Thordsen: 1 isbjørn, 7 rein (Hoel 1925).

1927-28

1 mann: Ewald Schmutzler, Tyskland. HST i Dicksonfjorden, BST Kapp Thordsen - fangstet i Dicksonfjorden og Ekmanfjorden (H. Nøis).

Litteratur: Oxaas 1955:201.

1933-34

1 mann: Arthur Oxaas, Tromsø. HST Kapp Wijk.

Litteratur: Oxaas 1955:183.

1934-35

2 mann: Arthur Oxaas og Asbjørn Storstad, Tromsø. HST Kapp Wijk; fangstet i Dicksonfjorden (Oxaas).

Litteratur: Oxaas 1955:186.

1935-36

2 mann: Arthur Oxaas og Asbjørn Storstad, Tromsø. HST Kapp Wijk; fangstet i Dicksonfjorden (Oxaas).

1936-37

2 personer: Arthur Oxaas og enkefru Anna Andreassen, Tromsø. HST Kapp Wijk. BST Hagahytta. Fangstet i Dicksonfjorden. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S. Utrustet på Svalbard. Rundt midten av juni 1937 dro Oxaas ut til Forlandsøyane på egg- og dunsanking en måneds tid. På den nordligste av Forlandsøyane oppførte han en gamme til å bo i under småfangsten.

Litteratur: Oxaas 1955:190-191, 193; Andersen 1938

1937-38

3 personer: Arthur Oxaas og Anna Oxaas (født 1890), Tromsø. HST Kapp Wijk. Harald Wallum (født 1882), Tromsø, lå i BST Kapp Wærn, hytten på Ø-sida av Blomesletta. Wal-

Den store fellesgraven fra tragedien i 1872-73 på Kapp Thordsen. (Til høyre: Hanna Resvoll-Holmsen.) Foto: Norsk Polarinstitutt/Koller 12.08.1912.

lum fangstet på V-siden av Dicksonfjorden og i Ekmanfjorden; hjalp Oxaas med oppføring av ny hovedstasjon på Kapp Wijk. Kompletterte proviant hos Store Norske.

UTDRAG FRA OXAAS' DAGBOK FOR 1937/38:

Fredag 27. August reiste min kone og Jeg fra Tromsø med d/s «Lyngen». Harald Wallum som skal fange sammens med mig er reist op til fangststasjonen for 14 dager siden. ...

Tirsdag kom vi til Kap Wijk og lossede proviant mm. på land. Jeg hadde en ny båt med, samt matrial og pap for 263,35. ...

September 1937

Onsdag 1.:

Svag kjøle +4°. Da vi hadde båret op proviant og fået den i bus, gik vi løs at jøre nybuset ferdig. Wallum som hadde været her i 14 dager hadde draget op meget raktømmer og props. Her er i år massevis av ved på øren, og sørger vi for at alt som er hanterlig bliver draget så høit op at ikke sjøen når det.

Søndag 11.:

Stille -5°. I em. flyttet vi inn i nybuset. Har bele tiden siden vi kom havt nok at jøre med at få bygget ferdig. Det er dobbelt tak, gulv, vægger overalt. Papslået in og utvendig, likeså er der malt inne. Vi føler os som goseiere efter at være flyttet fra torvsjåen. Her er da også triveligt og praktisk inredet. Stort lyst dagligværelse, soveværelse ved siden, ett stort rum som proviantrum, skindrum, ventes w.c., gang og en stor sjå, med gulv og vindu. Jeg hadde også med et radioapparat som nu skal rigges op, så det ser da ut for at man skal få følge med alt, eller noe av det som foregår utenfor vår lille verden. ...

Litteratur: Oxaas 1955:193-194, D 00041 - Dagbok 1937-38 for Arthur Oxaas i Arkiv, Norsk Polarinstitutt.

1938-39

4 personer: Arthur Oxaas, Anna Andreassen Oxaas og Alfred Paulsen, Tromsø i HST Kapp Wijk. Harald Wallum i BST Kapp Wærn på Blomesletta. Paulsen var på overvintringsfangst for første gang. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S.

Litteratur: Oxaas 1955:196-197.

1939-40

2 personer: Arthur Oxaas og Anna Andreassen Oxaas, Tromsø. HST Kapp Wijk.

Litteratur: Oxaas 1955:201.

1940-41

2 personer: Arthur Oxaas og Anna Andreassen Oxaas, Tromsø. HST Kapp Wijk. Evakuert til England september 1941 med s/s «Empress of Canada».

Litteratur: Oxaas 1955:204.

1946-47

2 mann: Arthur Oxaas og Nils Pedersen, Tromsø. HST Kapp Wijk.

Pedersen var ansatt som fangstmann hos A. Oxaas. Hovedstasjonen på Kapp Wijk trengte betydelige reparasjoner etter å ha stått forlatt så lenge uten tilsyn - bla. ny ovn. Svenskhuset brukt som BST. Overvintringen ble den siste sesongen på Svalbard for Arthur Oxaas.

Litteratur: Oxaas 1955:217-218.

1947-48

2 mann: Hjalmar Hansen og Johannes Grødal, rundt 45 år; begge fra Tromsø. HST Kapp Wijk. Overvintringen var sannsynligvis utredet av Oxaas. Grødal var utdannet skomaker, men drev i mange år som sjømann; likeså arbeidet han i gruvene på Svalbard og hadde i tillegg flere overvintringer som fangstmann. Han var med på den dramatiske turen med «Enigheten» for planlagt overvintring i Sørgattet 1946-47 sammen Alfred Johansen. På overfarten til Svalbard kom skuta fast i isen og drev hele vinteren i Ishavet, inntil de overlevende nådde Novaja Zemlja utpå vårparten.

Overvintringen var ikke uten problemer: Grødal røk uklar med fangstkameraten som var kjent som udugelig, drikkfeldig og lat. Hansen truet Grødal med gevær og jaget ham bort til Kapp Thordsen, der han var en tid nesten uten proviant. I forbitrelse forfattet Grødal følgende brev som senere ble funnet under en skinnfell i en køy i Svenskhuset 06.06.56:

Haga 16/1 Ja jeg er gåt fra kapvik og det blir ikke my jeg kommer til og vere der i vinter untagen jeg må hente någet. Hjalmar har jort det surt får mig i hele høst men jeg har trekt i mig alt og ikke sakt noget flere ganger jeg spiste låg han og dreit men det jør han samtidig nar han selv spiste sa det kan hende han er vant hjemme fra. Kun en gang har han vert med ut til skansenbai det er alt han har vert ute da fik vi ikke nogen rev så han har ikke kåmmet jem med en rev enda og ikke gik han efter en fuggel hele høsten så jeg vet ikke vad han tente på

Jeg sa til ham at vi måtte gå ver sit tereng han kunde få velge vad vei han vilde gå han valgte indåver fjorden men har enda ikke vert indåver i heletat jeg gik 2 ganger får ham i mørkeste tiden og kunde ha forsatt og gåt får ham vist han har vert Real

Jeg trodde jeg kjente ham gåt men fy fan får en kammerat Han er best ned på kaiene når man drikker ikke får de at jeg har någet og rose mig av vad som angår drik men der må da vere lit æresfølelse jeg vil beklage han som låg lag med ham på Grønland jeg måtte kunde fåt fat i adressen hans så skulde jeg har skrevet til ham.

(Arkiv, Svalbard museum, Longyearbyen)

Grødal klarte etterhvert å ta seg fram til Fredheim der Johan Sørensen og Kåre Sandstad overvintret. Han var ganske utsultet og avkrefte da han kom, men etter en ukes tid med god pleie og rikelig mat kom han seg igjen. De to på Fredheim hadde rikelig matforsyning, og de fulgte Grødal tilbake til Svenskhuset med så mye proviant de kunne bære. Grødal klarte seg bra ut over våren, og etter overvintringen tok han jobb i gruva i Longyearbyen. Han var kjent for å være glad i en dram, men var likeså kjent for å være en rettskaffen og redelig kar.

Litteratur: Jacobsen 1986:13; Johan Sørensen (pers. komm.)

FANGSTFELT 16

Bohemanfeltet

GRENSER

Mot øst en rett linje etter midten av Sveabreen, mot sør Isfjorden, mot vest en linje etter midten av Borebreen til rett øst for Robertsonfjellet, derfra en rett linje mot Dronningfjellet til denne skjærer den østlige grenselinje langs Sveabreen. Mot nord går således feltet ut i en kile.

NATUR

Feltet består av den store, flate Bohemanflya ved Isfjorden og en indre del som består av isbreer vekslende med lange, nakne fjellkammer.

ISFORHOLD

Gunstige, delvis åpent om vinteren.

HAVNEFORHOLD

Rundt hele Bohemanflya er det ytterst utgrunt. Men i Borebukta kan fartøyene ligge når de ikke går for nær breen.

VILTBESTAND

Det har vært et godt reveterreng, men er i de senere år gått sterkt tilbake (Bjørnnes). Isbjørn er sjelden og rein finnes ikke. På Bohemanøyane er det en del dun og egg (Bengtssen), men det finnes ikke noe rugefjell på feltet.

BRENSEL

Rekved og kull fra kritt-kullaget på Bohemaneset.

ATKOMST

Med rutebåt fra Tromsø eller kullbåt til Isfjorden.

HISTORIE

Den første bygningen på feltet ble oppført mellom 28. juni og 3. juli 1900 i forbindelse med okkupasjonen Kulkompaniet Isefjord foretok her og i Grønfjorden. En av initiativtakerne til dette selskapet var Søren Zachariassen, mannen som har fått æren for å ha lansert idéen om kulldrift i større omfang på Svalbard. Sommeren 1900 dro han til Isfjorden sammen med sønnene Sverdrup og Einar, samt syv andre, for å starte utbygging på selskapets felter.

Zachariassen fikk dessverre ikke høste mye gull og heder for sin pionérinnsats. Han døde i fattigdom 15 år senere som graver på kirkegården i Tromsø, nedbrutt av kreft og et ondartet brokktilfelle.

Etter den første ekspedisjonen ble det imidlertid brått slutt med Isefjords kulldrift. Men det var en bra bygning som var blitt oppført på Bohemanneset, og denne kom til å bli en viktig base for reisende i området.

Sesongen 1907-08 overvintret Theodor Lerner og Hjalmar Johansen her mens de ventet på våren for å kunne utforske innlandet av Spitsbergen. Lerner var tysk journalist, og er kanskje mest kjent som «Tåkefyrsten». I 1899 okkuperte han store deler av Bjørnøya for å drive ut kull. På sørenden anla han Lernerveien. Den ligger der fremdeles som et minne om de utallige store og feilslåtte planer for å fravriste polarlandet forjettende rikdommer. Høydepunktet i denne melodramatikerens karriere på Bjørnøya var da han truet bort den russiske krysseren «Svetlana» med revolver.

Hjalmar Johansen var Fridtjof Nansens føl-

Hytten på Kapp Boheman. Oppført i 1900 av Kulkompaniet Isefjord. Hjalmar Jobansen i døren. Foto: Norsk Polarinstitutt/Hoel 10.07.1908

gesvenn på framstøtet mot Nordpolen under «Fram»-ferden i 1893-96. Senere var han med på en rekke sommerekspedisjoner til Svalbard for Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelser (senere Norsk Polarinstitutt). Ulykkeligvis fikk denne polarhelten en tragisk skjebne som endte med selvmord, etter å ha røket uklar med Roald Amundsen under Sydpolsferden 1910-12. Men etter en rolig vinter på Bohemanneset, la han våren 1908 optimistisk ut på sledetur over breene mot nordkysten. Det ble antakelig noe slitsomt både fysisk og psykisk å drasse på den tykkfalne og brautende Lerner; og det sier vel litt om stemningen mellom dem at da de om sommeren ble funnet i Virgohamna på Danskøya, hadde de slått opp telt i hver sin ende av stranden!

Kulkompaniet Isefjord klarte å få solgt sine eiendommer i 1920 til et nederlandsk syndikat, og dette selskapet forsøkte med kulldrift

på Bohemanneset i 1920-21 med 14 tyske gruvearbeidere. Prøvedriften i dagbruddene og under jorden var ikke lovende nok, og i de følgende årene var det bare vaktmannskaper som holdt til her.

I 1924 ble kullfeltet overdratt til Nederlandsche Spitsbergen Compagnie som fra 1920 hadde videreført oppbyggingen av gruveanlegget Barentsburg. Traktat-eiendommen ble allerede i 1932 solgt til nåværende eier, Trust Arktikugol. Men i de mellomliggende årene holdt Nederlandsche Spitsbergen Compagnie vaktmannskaper på Bohemanfeltet. Hilmar Nøis og kameraten Leonard Sørensen holdt vakt den første vinteren. Deler av sesongen drev de fangst inne i Sassen. Selskapet tok halvparten av bjørne- og revefangsten; men Nøis fikk fast lønn på 350 kroner måneden og Sørensen 250. Hilmar Nøis hadde med sin kone Ellen, men hun fikk psykiske problemer under overvintringen og måtte

legges inn på hospital i Barentsburg.

Vinteren 1925-26 skulle den 41-årige Arne Olsen prøve seg alene som vaktmann og pelsjeger. Utpå våren ble han funnet død i et av husene. Bare den etterlatte dagboken kunne fortelle om den ensomme kampen han hadde ført mot en tærende sykdom som langsomt tappet kreftene og livet av ham. Fredag 5. mars skriver han: *...jeg føler det paa mig at tiden nærmer sig sin slut da ikke ryggen kan og vil bærre det det den skal støtte sig til Men jeg maa nu aligevel forsøge den Jeg kan faa mig ind lit kul og sne saa jeg alt meddens Gud vil at jeg skal faa lov til at leve ikke fryser direkte Med det som kaldes for Mat er det og blir mindre for hver dag som gaar....* I et forsøk på å tilkalle hjelp fra Longyearbyen, får han satt fyr på en kullhaug utenfor huset. Men ingen unnsetning kommer. Arne Olsen blir svakere og svakere. Han klarer til slutt ikke å komme utenfor huset for å hente brensel og snø til vannsmelting. Mot slutten kryper han rundt på gulvet og hogger opp innbo til ved. Da han bryter opp gulvplankene, oppdager han at det er lagt ned kull som isolasjon. Et vindu blir knust for å få tak i snø. Men kreftene og forsyningene ebber ubønnhørlig ut; og 19. mars noterer han resignert: *...Er saagodtsom fri for kul har bare noget Bøs og naar det er brent op er det vel at gaa til sengs og vente paa Jesus kalder eller banker paa Hjertedøren....* Arne Olsen hang ved livet i det lengste. Det siste dagboksnotatet er fra 6. april, og den 9. april satte han sin siste strek i almanakken.

Det var antakelig skjørbuk som knekket Arne Olsen. Overvintringstragedien på Bohemanneset i 1926 er den siste i en lang rekke tilfeller der denne snikende sykdommen har lagt fangstfolk i en ensom grav ved Svalbards kyster.

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

En mann.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

Hus på Bohemanneset oppført 28. juni-3. juli 1900 av Kulkompaniet Isefjord. Det skulle romme 16 mann. Senere oppførte Nederlandsche Spitsbergen Compagnie bygninger for undersøkelse av kullfeltet. Overtatt av Trust Arktikugol i juni 1932.

Litteratur: Hoel 1966:230.

OVERVINTRINGER

1907-08

Reder: T. Lerner. 2 mann: Teodor Lerner, Tyskland og Hjalmar Johansen.

Litteratur: Moberg 1959:237; Johansen 1941:77-85.

Anm: HST Bohemanneset. Overvintring for kartleggingsekspedisjon nordover langs det indre av Spitsbergen. Tok seg fram til Danskøya på vårparten.

1921-22

Reder: Nederlandsche Spitsbergen Co. 2 mann: Hilmar Nøis og Leonard Sørensen, Kaldslett, Tromsøysund.

Litteratur: Berset 1953:128,138,152,185; Gordon 1922:8.

Anm.: HST Bohemanneset som vaktmannskap. Fangstet i Sassendalen om vinteren.

1925-26

Reder: Nederlandsche Spitsbergen Co. 1 mann: Arne Olsen, Tromsø.

Litteratur: Olsen 1933:105-130; Moberg 1959:231; Berset 1953:185; *Tidens Tegn* 12.06.26.

Anm.: Den 41 årige Arne Olsen, sønn av fanejunker Anders Olsen. Overvintret alene som vaktmann, drev fangst. Omkom av ukjent årsak, muligens skjørbuk. HST Bohemanneset. Ble funnet død i huset av Holmgreen og Henriksen.

1927-28

Reder: Nederlandsche Spitsbergen Co. 1 mann: Holmgreen.

Anm: HST Bohemanneset.

1928-29

Reder: Nederlandsche Spitsbergen Co. 1 mann: Holmgreen.

Anm.: HST Bohemanneset.

FANGSTFELT 17

Alkhornet

GRENSER

Mot sør og vest Isfjorden og havet, mot nord en rett linje etter midten av Eidembreen til midt på Borebreen øst for Robertsonfjellet, mot øst en linje etter midten av Borebreen.

NATUR

Den vestlige del av feltet dannes av den store kystsletten Daudmannsøyra som har en bredde på opp til 10 km. I den østlige del av feltet er det også et stort lavland - Erdmannflya, mens den del av feltet som ligger inne i landet, er et isfylt fjelland. Herfra går det store breer ned til sjøen og deler opp kysten.

ISFORHOLD

Gunstige for skipstrafikk, men i de senere år har Isfjorden vært åpen slik at passasje forbi breene på fjordisen antakelig er vanskelig.

HAVNEFORHOLD

Den ytre del av kysten er grunn og uren, men det er gode ankerplasser i Trygghamna og Ymerbukta.

VILTBESTAND

Det har vært et godt reveterreng, men er gått tilbake (G. Bjørnnes). Bjørn streifer av og til langs kysten, rein finnes ikke. På lavlandet hekker ærfugl og gås, og i Alkhornet hekker en mengde andre fuglearter - særlig lomvi.

BRENSEL

Særlig på ytterkysten er det rikelig av drivtømmer og rekved.

ATKOMST

Rutebåt fra Tromsø til Grønfjorden, eller kullbåt til Longyearbyen.

HISTORIE

Trygghamna var et meget søkt tilfluktssted for hvalfangerne i begynnelsen av det 17. århundre. På ytterkysten er det ruiner av gamle russehus.

UTBYGNING

Det ville være ønskelig å ha en bistasjon på Erdmannflya og én til på Daudmannsøyra.

BELEGG

En mann.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hovedstasjon på Alkhornet oppført første gang i 1905 av Hans Jørgensen Furfjord, Vesterålen og Daniel Nøis (Karl J. Bengtssen). Iflg. Moberg er den senere hytten oppført av Karl Eliassen, Tromsø, under Den første verdenskrig og solgt til Hilmar Nøis i 1920.

Litteratur: Moberg 1959:197.

2 Bistasjon på Daudmannsøyra. Bengtssen oppgir sørsiden av Daudmannsøyra, Georg Bjørnnes midt mellom Daudmannsodden og Müllerneset. Etter opplysninger fra Hilmar Nøis satte han opp denne hytten av rekved i 1920 da han holdt til ved Alkhornet. Hytten

registrert 16.09.86. Den ligger innerst i bukten sør for Steinpynten. Oppført av rekved med torviling til midt opp på veggen. Sterkt forfalt.

OVERVINTRINGER

1905-06

Reder: Robertsen, Hammerfest. 5 mann: Hans Jørgensen Furfjord, Daniel Nøis, Håkon Aronsen, Andreas Hansen Skjolde, Martin Pettersen Nøis - alle fra Risøyhamn. Oppførte gamle ved Alkhorner som bistasjon. Lå fordelt på hovedstasjoner i Kokerihamna, Grønfjorden og Kapp Laila i Colesbukta. Oppreise med «Polara».

Litteratur: Berset 1953:22; Orvin 1939:6; Holmsen 1911:108

1907-08

3 mann: Anton Eilertsen, leder, Hilmar Gulbrandsen og Frithjof Jakobsen. Skulle overvintre på Prins Karls Forland, men forliste fangstbåten i munningen av Isfjorden og overvintret i stedet på Alkhorner, iflg. Holmsens *Spitsbergens historie*.

På vei til Isfjorden hadde vi gått inn i Sauehamna (fangstfolkenes uttale av draftets Safe Harbour), hvor 3 unge, forliste fangstfolk hadde tilhold i en fangsthytte. De hadde overvintret, men mistet båten sin og det meste av provianten om høsten på en tur til Prince Charles Foreland. Av vrakgods, kjølen på den forliste båt og kassebord hadde de lavet en farkost de to av dem hadde greid å komme over Isfjorden med, og drevet fangst både i Coles Bay og Green Harbour. Noen revunger de hadde fanget levende var blitt så tamme at de fikk gå fritt ute omkring hytten. Foruten de 11 revunger besto deres fangst av 12 blårevskinn, 22 av hvitrev, 36 ren noen sel og en god del edderdun, hele fangsten kunne vel være verd ca. 3000 kroner. Utbyttet ble i regelen snaut i betraktning av alle anstrengelser og savn fangstfolk måtte tåle. Den ene av karene, Anton Eilertsen fra Narvik, var med oss ombord som assistent en 14 dagers tid, og

alle tre fikk skipsleilighet med «Holmengrå» tilbake til Tromsø.

(Holmsen 1968:55-56).

Litteratur: Johansen 1941:77

1913-14

2 mann, navn ukjent. Tidens Tegn 06.09.1913 opplyser at to mann skulle overvintre, antagelig på nordsiden av Isfjordmunningen.

1920-21

Redere: P. Figenschous eftf. og maler Emil Ellingsen, Tromsø, samt Hilmar Nøis. 2 mann på Alkhorner første del av vinteren: Hilmar Nøis og Julius Kristiansen, Tana. Karl Johansen, Dyrøy og Rudolf K. Svendsen, Neverfjord, Alta på HST Kapp Wijk, Karl E. Fossmo, Brøstadbotn, Dyrøy på HST Fredheim. Oppreise med m/k «Kjækan», eid av utrederne Håkon Johansen, E. Ellingsen og Hilmar Nøis. Båten havarerte ved St. Hansholmane, men de klarte å berge nok utstyr til å kunne gjennomføre overvintringen. Leonhard Johansen fra Rasteby i Lyngen var med opp, men trakk seg etter havariet.

Litteratur: Berset 1953:115,120; Solbø 1985:33 ff.

1923-24

3 mann: Ilja Orlik, Mikal Seorff, Ewald Schmutzler. HST Alkhorner med BST Daudmannsøyra. Oxaas oppgir fangstresultatet til 28 rev, derav 5 blå.

Litteratur: Berset 1953:177.

1924-25

1 mann: Ewald Schmutzler, Tyskland.

1926-27

1 mann: E. Schmutzler.

1928-29

1 mann: Ole Mortensen.

1929-30

1 mann: Karl Eliassen, Tromsø. HST Daudmannsøyra, BST Alkhorner. Se fangstf. 18 St. Jonsfjorden. Fiskeriinspektør Thor Iversen var på Svalbard sommeren 1930 og filmet bla.

Karl Eliassen med hunder på fangststasjonen på Daudmannsøyra.

Litteratur: Berset 1953:228-229.

1930-31

1 mann: E. Schmutzler. HST Alkhornet.

1933-34

2 mann: Alexander Jürgens, Estland og Olaf Lian, Tromsø.

1934-35

2 mann: A. Jürgens og O. Lian.

1935-36

2 mann: A. Jürgens og Brynjulf Jensen, Senja. HST Alkhornet.

1937-38

2 mann: August Stenersen og Helge Stenersen, Tromsø. HST Alkhornet.

1938-39

1 mann: Egil Johansen, Tromsø. HST Alkhornet.

1 mann: E. Schmutzler. HST Alkhornet.

FANGSTFELT 18:

St. Jonsfjorden

GRENSER

Mot vest Forlandssundet, mot nord en rett linje fra midten av Comfortlessbreen front til Dronningfjellet, mot øst en rett linje fra Dronningfjellet til midten av Borebreen vest for Robertsonfjellet, mot sør en rett linje fra dette punkt til midten av Eidembreens front.

NATUR

Det er tre store, flate kystområder; mellom Eidembreen og St. Jonsfjorden, mellom denne og Aavatsmarkbreen (kalt Kaffiøyra), samt Sarsøyra mellom denne bre og Engelskbukta. Noen mindre lavlandsområder finnes også i St. Jonsfjorden. Ellers er landet et sterkt isdekket fjelland - med skarpe rygger og nunatakker.

ISFORHOLD

Gunstige for skipstrafikk, delvis åpent om vinteren.

HAVNEFORHOLD

Det er grunt nord for Eidembreen, ved Kaffiøyra og Sarsøyra. De beste ankerplasser er i St. Jonsfjorden og innenfor Hermansenøya.

VILTBESTAND

Tidligere godt reveterreng, men nå gått sterkt tilbake. Bjørn streifer av og til, men ingen rein. På kystslettene hekker det gås og ærfugl. Godt sted for snadd og kobbefangst (Karl J. Bengtssen).

BRENSEL

Tilstrekkelig rekved til brensel.

ATKOMST

Helst eget fartøy eller leilighetsskys. Også motorbåt fra Isfjorden eller Kongsfjorden dit det kan benyttes rutebåt.

HISTORIE

Forlandssundet var meget besøkt av hvalfangere i gamle dager; senere av russiske overvintre. Northern Exploration Co. har drevet undersøkelser på en liten kobberkisforekomst på sørsiden av St. Jonsfjorden.

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

2 mann iflg. Bengtssen.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Bygning på sørsiden av St. Jonsfjorden. Huset ble benyttet av Olaf Rudi og Gustav Lindquist i 1907-08. De la da torvmur rundt huset.

Hovedstasjon på Müllerneset. Den er muligens identisk med ovenfornevnte bygning, eller ligger på samme lokalitet. Oppgis å være bygd av Peder Pedersen Ullsfjord og eies av hans enke. (G. Bjørnnes). Iflg. Bjørnnes er den oppført i 1924.

- 2 Hus oppført av Northern Exploration Co. (NEC) i 1918 på sørsiden av St. Jonsfjorden (B. Jacobsen) for undersøkelser av den derværende kobberkisforekomst. Huset ble flyttet fra

Camp Smith i Recherchefjorden - det lille huset ved siden av hotellet iflg. B. Jacobsen.

- 3 Bistasjon på nordsiden av St. Jonsfjordens ytre del. Skal etter Merckoll være NEC's bygning som er tatt fra sørsiden og flyttet over. Tilhører Peder Pedersen Ullsfjord, Tromsø, iflg. Bengtssen. Hoel opplyser at huset var brent i 1936.
- 4 Bygning på nordsiden av Sarstangen. Brandals hus iflg. Merckoll. Oppført av Peder Pedersen Ullsfjord i 1923. Tilhører enken iflg. Bengtssen.
- 5 Ole Hallem og Klaus N. Thue bygde et lite hus i juni 1912 ca. 2,5 km nord for Aavatsmarkbreen. De deltok i Chr. Andersens ekspedisjon, men huset ble oppført for Marstrandens interessenter.
- 6 Polsk forskningsstasjon på Kaffiøyra. Oppført 1975 av lederen for overvintringsekspedisjonen, Czeslaw Pietrucien. Stasjonen kalt «Rafal» etter sønnen.

OVERVINTRINGER

1907-08

2 mann: Gustav Lindquist og Olaf Rudi på Müllerneset. Til samme ekspedisjon hørte Olaf Eriksen og Jens Wilhelmsen som lå på Forlandet, på østsiden av Forlandssletta. Alle fra Tromsø. Redere var Kristoffer Eriksen og Lars Haugen. Oppreise med kutter «Johannes Bakke». Den samlede fangst for begge partier var iflg. Hagerup 2 bjørn, 80 rev, 5000 kg. spekk til en verdi av 7000 kr. I dagboken er det dessuten notert 11 sekker/4 våger dun, 2240 (+ 1 tønne) sjøfuglegg.

Litteratur: Berset 1953:24; Orvin 1936:6; Lindquist 1908.

1908-09

1 mann: Marinius Larsen med HST Müllerneset. Tilhørte samme ekspedisjon som Kristoffer Eriksen og Lars Haugen hadde i HST Ny-Ålesund.

Litteratur: Hoel 1966:429.

Fangsthytten nord av Sarstangen i Forlandssundet. Foto: Norsk Polarinstitutt/Solheim 1948.

1924-24

1 mann: Ilja (Elias) Orlik, Russland. Leide NEC's hus på sørsiden av St. Jonsfjorden av konsul Sæther, Tromsø. Orlik falt ned i en bresprekk og ble liggende der i 6 timer; senere ble han sinnsyk iflg. Bjørnnes. Døde på sinnssykeasyl i Norge iflg. H. Nøis.

Litteratur: Berset 1953:177.

1925-26

3 mann: Peder Pedersen Ullsfjord, Sverre Hansen og Ernst Schaal, Stuttgart, Tyskland. HST Müllerneset. Hansen og Schaal fangstet deler av sesongen langs vest- og nordkysten av Prins Karls Forland ut fra de stasjonene Peder Ullsfjording hadde der.

1928-29

1 mann: Karl Eliassen fra Tromsø. HST Daudmannsøyra (ca. en km sør for Steinpynten).

1929-30

1 mann: Karl Eliassen fra Tromsø. HST Daudmannsøyra. Det ble gjort filmopptak på fangststasjonen av Thor Iversen - arkivert i Norsk Filminstitutt: «Svalbard-tokt» - 1930.

FANGSTFELT 19

Forlandet

GRENSER

Feltet inkluderer hele Prins Karls Forland med tilliggende øyer.

NATUR

Denne 8 norske mil lange øyen er omtrent i samme grad lavland som den består av vilt fjelland med spisse topper mellom store isbreer. Fjellene fins særlig i den nordlige del, mens den sørlige del dannes av en ca. 25 km lang slette, Forlandssletta. Sør for denne hever de lave fjelltoppene Persiskammen og Salfjellet seg. Kystsletten går også langs hele øyens vestsida i et par kilometers bredde, og er her ikke oppdelt av breer. På østsida når derimot flere store breer helt ned til sjøen, og her er temmelig lange kyststrekninger dekket av brefronter. Geikiebreene strekker seg således over flere kilometer, og Buchananisen over ca. 12 kilometers kystlinje.

ISFORHOLDENE

Gunstige. Havet er åpent hele året, mens Forlandssundet i alminnelighet fryser til ut på vinteren. Det bryter likevel ofte opp igjen under uvær.

HAVNEFORHOLD

Rundt Forlandet er det et mer enn alminnelig grunt og urent farvann. De beste ankerplassene er på innsida av øyen nord for Poolepynten og i Selvågen.

VILTBESTAND

Bra revettereng, sjelden isbjørn, gås og ærfugl på øyene og i lavlandet, annen sjøfugl i noen

av fjellene - særlig ved Fuglehuken. Det kan samles betydelige mengder dun på Forlandsøyene (Georg Bjørnnes).

BRENSEL

Rikelig med rekved (Bjørnnes).

ATKOMST

Helst eget eller leid fartøy. En kan også ta rutebåten eller kullbåter til Isfjorden eller Kongsfjorden og gå derfra med motorbåt.

HISTORIE

Da Forlandet stikker ut mot havet i den lettest tilgjengelige del av Spitsbergen, var disse trakter meget besøkt av de gamle hvalfangere som hadde ankerplassene på innsida av øyen. Den har vært besøkt av russiske overvintre og norske fangstfartøyer i omkring 100 år. Det er registrert tufter etter russiske fangststasjoner både i Kinghamna, Richardlaguna og på Fuglepynten. Den engelske hvalfangstkapteinen og vitenskapsmannen William Scoresby besøkte russehuset på Fuglepynten i 1809 og har gitt denne beskrivelsen av bygningen:

I have visited several of these huts, some constructed of logs, others of deals two inches in thickness. The one constituting the most comfortable lodging I have seen, I met with on the north-west point of the Foreland, in the year 1809. It was built of logs of half round timber, (the original trees being slit up the middle); the round sides were put outward, and the ends of the timbers forming two adjoining

sides stretched beyond the corner, and being notched half way into each other, formed a close joint. The logs were placed horizontally, and were built into a rectangular form, about fourteen feet long, ten broad and six high. The seams were caulked with moss. Near the ground were two windows, of six panes of glass each, one on the east side and the other on the south. The roof, which was flat, was formed of deals, and loaded with stones. A barrel without ends composed the chimney. To the north end of the building was attached a small square court, open at the top, having a door-way on the east side of it, communicating with, and affording some shelter to, the door of the hut. In the outer court were two casks of about 100 gallons capacity each, which were found to be filled with meal. Several tubs lay near the casks, and a quantity of pease. In the interior of the hut we found a variety of domestic utensils, consisting of platters, a stool, an earthen pot, horn-spoons, a tomahawk, a boat-hook, a spear, and several small wax-tapers, with a variety of trifling articles. On a wooden bench fixed against the west side of the apartment, were ranged in order with pendant necks, at least twenty ducks, with a number of eggs about them; they were all in a state of putrefaction. From these appearances, I judged this hut had been occupied by some Russian hunters, who, from the quantity of provisions left behind, seemed to have either perished prematurely, or had some intention of returning. Lest the latter should happen to be the case, I caused the meal casks to be secured from the weather, and forbid the sailors from removing any article of value. I only took with me the wax-tapers, which appeared to have been intended for religious purposes.

(Scoresby 1820, Vol. I:141-142).

UTBYGNING

Når alle hus er reparert, er terrenget tilstrekkelig utbygd (Bjørnnes).

BELEGG:

3 mann (Bjørnnes), 2 mann (K. J. Bengtssen).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

1 Bygning på Dawespynten oppført av Bruce, The Scottish Spitsbergen Syndicate i 1909. «Brucehytta» var oppført av pløyde bord, østre langvegg 3 m, pulttak med høyde 2 m frontfasade, 1,8 m bakre (Hoel 1909). I 1919 bodde det to skotter i huset. Det var da to hus, hvorav det ene ble oppført samme år (Hoel 1919).

Litteratur: Hoel 1966, Vol. III:1044, 1059.

2 Bygning på nordsiden av Selvågen (Ferrierhamna) skulle oppsettes av «Duen» av Tromsøysund i 1919, men uvisst om dette ble gjort (Hoel 1919).

3 Bygning midt på vestsiden av Forlandssletta, ved Hyttevatna. Huset ble benyttet av O. Eriksen og J. Wilhelmsen 1907-08. De la da torvmur rundt veggene. Sommeren 1908 ble bygningen revet ned og flyttet til Kongsfjorden. Flyttingen ble utført av skipper Christoffer Eriksen med «Johannes Bakke» da han hentet fangstfolkene hjem. Huset ble opprinnelig oppført som hovedbase for Dr. William Speirs Bruce's ekspedisjon på Forlandet sommeren 1907. Han reiste ned med Eriksen, og har ant. overdratt bygningen som del av betalingen. Høsten 1907 oppførte Peder Pedersen Ullsfjord sin hovedstasjon ved siden av Bruce's hytte; kalte stasjonen «Myra»/«Myrhuset». Stasjonen er avbildet av Hoel i 1909. Normann Andersen opplyser at han av Peder Pedersen Ullsfjords enke ved Thyholt, Tromsø, har kjøpt et hus beliggende omtrent her i 1936. Det er bare tuften igjen etter Ullsfjords fangststasjon. På stedet står nå en hytte som ant. er bygd etter Den annen verdenskrig.

Peder Pedersen har i dagbok (Polarmuseets arkiv PA 255) for overvintringen 1907-08 skrevet om byggingen av fangsthytten:

Paa fastlandet Stod et Hus omtrent der vor vi var bestemt til at Sætt op vaart Hus og til lige to tælt Vi roede til land og fik vide af en

Lewinhuset på McVitiepynten, Forlandet. Foto Norsk Polarinstitutt/Normann Andersen 1936-37.

Gudt fra Tromsø at Expedsjonen var en Skosk Nasjonal Videnskabelig Expedsjon og tillige om 8 Dage skulde forlade Stedet og gaa jem faar i Aar, Lederen faar Expedsjonen Hed Dr. Brusse han var gaaet Nord over til Nordenden af faarlandet i følge Kaptæin Johansen fra Tromsø og to andre Arbæidre som endnu ikke er Vent tilbage Vi vente straks efter til bage til øen og der sjød vi tre lommer og en Ederfugel som stækte til aften og derefter lagde vi os paa Sanden faar at ville ud. alt Vel.

Mandags maargen roede vi over med biningsværket til Huset og jæi begynte at Sætte det op mens de andre to forsate med overbringelsen af Matrial til det Samme, Med det har vi arbæidet Hele ugen. Til i gaar kvæl havde vi Største delen af Torven paa og om Huset

Mandag den 9de September 1907

I Dag har det Blæst frist af N.O. Med delvis rægn, Vi har i Dag arbeidet med Torving

om huset og tillige indredet Huset med Køie samt tilvæie sat en del ind i Sjaaen faarøvrigt intet Alt Vel.

Tirsdag den 17de September

I Dag Blæser det Kuling af N.V. med Sne faak Kulden er 4.2 -C Vi har i Dag arbæidet med indredning af Huset og tillige tæte Sjaaen om. Vi har faaet saa daarlig matrial til at den ser ud som Sjur rede jemme i Norge, Nogle Maaser har jæi ogsaa Skut i dag til Ræv aade ellers intet Alt Vel.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. III:1042-1043, 1045 (bilde); Polarmuseets arkiv PA 255, PA 227.

- 4 Fangststasjon på Fuglehuken bygd av Karl J. Bengtssen i 1929 som leie for bruk av de andre hyttene til Peder Pedersen Ullsfjord. PPU holdt materialene. Tilhører konsul Carl S. Sæther, Tromsø (etter oppl. fra Sæther til Merckoll)? Normann Andersen kjøpte senere denne bygningen av Peder Pedersen Ullsfjord.

Leiekontrakt

De hus paa Prinds Karls Forland hvormed Herr Pedersen fører tilsyn. Samt de av ham eiende hus sammesteds. Overlades vinteren 29-30 til Karl Bengtssen. Som vederlag repareres husene efter beste evne. Huset som bygges i Fuglehuk er Herr Peder Pedersens eiendom. Materialer ect. er tillagt av udleieren.

<i>Som udleier</i>	<i>Som leier</i>
<i>Peder Pedersen</i>	<i>Karl Bengtssen</i>
<i>(sign.)</i>	<i>(sign.)</i>

Kilde: Polarmuseets arkiv PA 226.

- Fangststasjon nord for Richardlaguna, på McVitiepynten, bygd 1921 av Henry Rudi som bistasjon (Bengtssen). Senere kalt «Lewinhuset».
- Bygning mellom Kapp Sietoe og Fuglehuken oppført av Peder Pedersen Ullsfjord (Bengtssen). Kjøpt av Normann Andersen i 1936 fra enken gjennom Erik Thyholt, Tromsø, for ca. kr. 200,- inkl. rep. Kalt «Grønhuset», og er lokalisert til Horneflya, vest av Taylorfjellet.
Kilde: Polarmuseets arkiv PA 227.
- Fangststasjon sørvest av Hellandfjellet bygd av Peder Pedersen Ullsfjord. Normann Andersen kjøpte huset i 1936 av enken ved Thyholt for ca. kr. 200,- inkl. rep. To hytter ble registrert ved stranden utfor Glenbegdalen i 1985. Den ene kalt «Johansens hus»/«Johansenhuset» av P. Pedersen Ullsfjord i 1927. Oppført for overvintring 1912 av Johannes Johansen, Tromsø.
Kilde: Polarmuseets arkiv PA 227, Oxaas 1955:83.
- Bistasjon på Andeneset (iflg. Merckoll). Eksisterer ikke iflg. Normann Andersen, men derimot veggen av en gammel hytte på sørsiden av den lille bukten sør for neset.
- Fangststasjon på Kaldneset. Bygningen ble kjøpt av Normann Andersen fra Peder Pedersen Ullsfjords enke ved Thyholt, Tromsø, for ca. kr. 200,-. «Kapp Kaal»/«Kap Cold» oppført

av rekved høsten 1907 av Peder Pedersen Ullsfjord.

Kilde: Polarmuseets arkiv PA 255.

- Fangststasjon vest for Persiskammen, ved Aitkenodden, i bukt rett sør for Nesungen (Bengtssen). Kalt «Salpynthytten».

Kilde: Polarmuseets arkiv PA 227.

- Hus mellom Buchananbreane (Bengtssen).

- Fangststasjon ved lagunen sør for Jessiefjellet oppgis av Normann Andersen å være kjøpt av ham i 1936 fra Peder Pedersen Ullsfjords enke ved Thyholt, Tromsø, så den må være oppført av Ullsfjord. Tuften av «Lagunehytta» ble registrert på Havsnes 1985.

Kilde: Polarmuseets arkiv PA 227.

- Gamme til bruk under egg- og dunsanking oppført 1937 av Arthur Oxaas på den nordligste av Forlandsøyane.

Kilde: Andersen 1938.

Båken på Fuglehuken oppsatt 1936 er 5,18 m høy og 2,9 m i likebent trekant (Solheim).

OVERVINTRINGER

1907-08

Reder: garver Johan O. Storstad. 3 mann: Peder Nikolai Marentius Pedersen «Ullsfjord», Oldervik, Nils G. Pedersen, Skarmunken, Ullsfjord (bror av PPU), Peder Johansen, Skatset, Ullsfjord i Troms. Peder Ullsfjording var leder for fangstpartiet som holdt til i hovedstasjonen «Myren» ved Hyttevatna, rett innfor Forlandsøyene.

Gustav Lindqvist, tidligere fangstkamerat av Peder Ullsfjording, var leder av en ekspedisjon som hadde hovedstasjon på Müllerneset ved innløpet til St. Jonsfjorden. To av hans folk, Olav Eriksen og Jens Wilhelmsen, lå på en stasjon på østsiden av Forlandsletta. De to ble invitert over til naboene vestpå for å feire

julen i lag med dem. Fangstlederen Peder Ullsfjording førte ekspedisjonens krønike. I etterlatte dagbøker forteller han med en noe eksotisk rettskriving om hvorledes en under savn og lidelser i polarnattens favn også kunne ha høytider der det ble rent «trivielt».

Lørdag den 21de Desember 1907

I Dag er Vinden Ostlig flau Oversjy et luft Kulden 8.0 -C Nils og Peder var Syd til fellerne ingen Ræv de saa ikke spor af den det er som mand gaar paa Tromsøen efter Ræv Vi fik ikke dette Maansjin heller gaa Nord til Kapkaal vi har altid Mørke ved Maansjin og i mellem Klarluft, nu indmod helgen vil jæi nøddig gaa did nord da vi blot har to dage i jen og faar ikke at blive verligende der nord i helgen maa jæi opsætte turen da det er den eneste faar-nøielse at faa verre sammen i Julen og more os paa beste Maade ellers intet Alt Vel.

Søndag den 22de Desember 1907

I Dag Stille med oversjy et luft Kulden 10.5 -C Vi har vert jemme i Dag og Hellig holt dagen, vi har det nemlig som brug at undlade Søndagen til Fangst tid naar det ikke er paa krævet og naar fangstredskaper er i orden ellers intet Alt Vel.

Mandag den 23de Desember 1907

ved Huset med Stegning af Vaffelkager og vaskning af gulv samt Dektøi, 3 tiden kom Guterne fra anden side de medbrakte brød som de havde bakt i Stegoven, i 4 tiden var vi ferdig med stellet i huset og tog frit i 6 tiden Aabnede vi Jule kassen som vi havde medbrakt fra vaare Rederre, vi aabnede den og til vaar til fridshed vi fant jo lit Drikkende ogsaa ned lakt ikke saa at sige faar vi har jo selv medbrakt saa vi kan have baade til Jul og Pasker nu er aftenen gaad med lit opfriskning af Diverse samt en tody Juleaftenen er gaaen noksaa behagelig faar os. Alt Vel.

Onsdag den 25de Desember 1907

I Dag Stille med Klar luft Kulden 10.0 -C Vi har nu til endebrakt den første Jule dag i 1907 her paa Prins Karels Faarland vi her i Sam-

men alle beboerne af Faarlandet nu i 1907 Vi har haft det nok saa morsomt efter som vi har det her, til denne tid har vi haft Kjød men i dag er det siste gaad til Steg i Midag ogsaa i dag har vi haft lit af de medbrakte julegaver fra rederiet som vi jo Sjylig tak faar da det er paa deres bekosning vi har moret os, ogsaa en Jule hilsen som vi har faaet af rederiet saa lydende: Der lyder et Jublende Englekor i Dag ud over den belle Jord det Lyder i Hytte det Klinger i Borgen, Det lægger sin Fred over Jule Morgen, hør Englene Synge fra Sjyens Sjul, det Bringer et ønske om Glædelig Jul!

Vi vil haabe at ogsaa de der jemme vi bringe os en Jule hilsen i sine tanker til os som har jit af kald paa jemmets glæder faar at friste tilverelsen her paa en ensom Ø i Nord Isba- vet, vor vaare jerter sender sine stumme jule hilsener til de der jemme som vi haaber at ogsaa de vil sende sine hilsener i tanken her til os ogsaa. Alt Vel.

Torsdag den 26de Desember 1907

I Dag er Stille Klar luft Kulden 20.0 -C I Morges jik jæi og Olaf Nord til fellerne ingen Ræv vi saa ikke spor af den og kom til bage i 2 tiden eftermiddag, Vi havde Kjød suppe til Midag, i eftermiddag Havde vi os Tody den smakte os gaat vi var helt begæistret om aftenen lit runt om havde vi os ogsaa da vi mate følge efter de der jemme, vi havde jo aldeles morsomt efter vaart faarhold vi manglede Hest til at tage os tur til Langnes faarøvrikt jik det gaat vi maatte til Køis i 8 tiden efter vel til ende brakt Dag, ellers intet Alt Vel.

Fredag den 27de Desember 1907

I Dag Kuling af Ost med faak Kulden 18.0 -C Vi har holt Huset i dag samt faardrevet Dagen med opvartning af diverse og Kort spil ellers intet af dagens begivenheder. Julen er nu til ende og vi har nu at vente lyset i jen fra Solen om en og en halv Maanedes tid herefter, blot fangsten vilde bleve til et lide udbytte det ser smot ud vi har jo blot 11 Ræver der af en blaa og ingen Bjørne, ellers intet Alt Vel

Litteratur: Pedersen 1908 (Polarmuseets arkiv PA 255).

Anm.: PPU vanligvis kalt Peder Ullsfjording. Oppførte ny

Hytten på Fuglebuken. Foto: Norsk Polarinstitutt/Normann Andersen 1936-37.

HST ved Hyttevatna, og BST på Kaldneset. Et annet parti på 2 mann fra samme ekspedisjon lå i Sassenfjorden.

1907-08

Redere: K. Eriksen og L. Haugen. 2 mann: Olaf Eriksen, Tromsø og Jens Wilhelmsen, Tromsø.

Litteratur: Polarmuseets arkiv PA 255.

Anm.: Lå i BST på østsiden av Forlandssletta. HST på Müllerneset, St. Jonsfjorden med Gustav Lindquist som fangstleder.

1908-09

Redere: O. Rudi, J. Wilhelmsen. 2 mann: Olav Rudi og Jens Wilhelmsen, Tromsø.

Litteratur: Årbok for Senja 1974:74.

Anm.: HST Dawespynten, oppført av Bruce, Scottish Spitsbergen Syndicate.

1912-13

Reder: J. Johansen. 5 mann: Johannes Johansen, Tromsø, med 4 mann - navn ukjent.

Litteratur: Oxaas:1955:83.

Anm.: HST Kapp Sieto ble oppført. Var fordelt på 2 stasjoner.

1921-22

Reder: M. Lewin. 6 mann: Jakob Sedevard

Hansen - fangstleder, Henry Rudi, Karl Alvin Andreassen, Harald Wallum - alle fra Tromsø, Nikolai Nikolaisen, Tromsøysund, Hildor Vilh. Hansen, Lødingen.

Litteratur: Rudi 1969:97; Polarmuseets arkiv PA 225.

Anm.: HST Dawespynten. M/k «Laila» var opplagt i Selvågen. Rudi og Karl Andreassen i HST McVitiepynten.

1924-25

Reder: P. Pedersen Ullsfjord mfl. 3 mann: P. Pedersen Ullsfjord, Ole Mortensen og Arnulf Gisvold, alle fra Tromsø.

Litteratur: Polarmuseets arkiv PA 225.

Anm.: HST Dawespynten. Pedersen hadde med motorbåt. Gisvold led en del av skjorbuk.

1925-26

Reder: P. Pedersen Ullsfjord. 3 mann: P. Pedersen Ullsfjord, S. Hansen og E. Schaal.

Litteratur: Polarmuseets arkiv PA 225.

Anm.: HST Müllerneset, Hansen og Schaal på Forlandet deler av sesongen.

1927-28

Reder: P. Pedersen Ullsfjord. 2 mann: P. Pedersen Ullsfjord og Hans Nilsen, Hasvik på Sørøya.

Litteratur: Polarmuseets arkiv PA 227.

Anm.: Holdt en del til i hytter på Kvadehuken og i Ny-Ålesund, ellers turer opp langs vestkysten og nordkysten av Forlandet.

1929-30

Reder: K.J. Bengtssen 2 mann: Karl Johan Bengtssen og sønnen Kåre Bengtssen, Bergen.

Anm.: Leide hyttene på feltet av Peder Pedersen Ullsfjord; oppførte HST Fuglehuken som betaling. Bengtssen har opplyst at han solgte 10 levende reveunger til fastlandet.

1930-31

Redere: S. Hansen, B. Johansen. 2 mann: Sverre Hansen, Hillesøy og Bergeton Johansen, Leirbotn, Alta. Opp med m/k «Håkon» v/ Jens Olsen, Tromsø.

Litteratur: Troms politikammers arkiv.

1933-34

Reder: H. Sæterdal. 2 personer: Hans Fredrik Sæterdal, Mo i Rana og Borghild Sæterdal fra Tromsø. Opp med d/s «Aksla», skipper Ingv. Svendsen, Tromsø.

Litteratur: Moberg 1959:65.

Anm.: HST Dawespynten, treromshus oppført 1909 av Scottish Spitsbergen Syndicate. BST Fuglehuken.

1934-35

Reder: H. Hansen mfl. 3 mann: Hartløv Hansen, Salangen, Johan Laine, Ålesund og Arne Stenersen, Tromsø.

1935-36

Reder: O. Lian, B. Stenersen. 2 mann: Olaf Lian og Brynjulf Stenersen, begge fra Tromsø.

Anm.: HST Dawespynten.

1935-36

Reder: N. Andersen. 1 mann: Normann Andersen.

Anm.: HST Kaldneset fra 13.09.34 til slutten av mars 1936. Leide hytten av P. Pedersen Ullsfjords enke ved Erik Thyholdt for kr 150 pluss utføring av nødvendige reparasjoner.

1936-37

Reder: N. Andersen. 2 personer: Karl Normann Andersen og hustru Gudrun Andersen, begge Tromsø. Utrustet på Svalbard.

Anm.: HST McVitiepynten (Lewinhuset). BST Fuglehuken. Fangstet fra Richardlaguna, rundt Fuglehuken, nedover vestkysten og i Selvågen. Nedreise med ruteskipet «Lyngen». Kjøpte 5 fangststasjoner etter Peder Pedersen Ullsfjord.

1937-38

Reder: N. Andersen. 2 mann: Normann Andersen (født 1896) og Alf Thomassen (født 1908), Finnsnes, Lenvik. Utrustet i Longyearbyen.

Litteratur: Andersen 1938.

1939-40

Reder: Schø. Hansen. 1 mann: Schønning Hansen

Anm.: HST Dawespynten. Omkom i nov. på båttur Revneset-Selvågen.

FANGSTFELT 20

Kongsfjorden

GRENSER

Mot sør en rett linje fra midten av Comfortlessbreens front til Dronningfjellet, mot øst en rett linje fra Dronningfjellet over Diademet til et punkt på Holtedahlfonna der den skjærer den nordlige grense som dannes av en rett linje fra fronten av Kongsbreen mot Stjernspetzfjellet.

NATUR

Størsteparten av området er et brefylt høyland med en mengde nunatakker. Rundt Brøggerhalvøya går en opptil 5 km bred strandflate der breene ikke når ned til sjøen.

ISFORHOLD

Meget gunstige, men fjorden og havet er vanligvis åpent om vinteren.

HAVNEFORHOLD

Bra havn ved Ny-Ålesund både for små og store fartøyer. Ellers er kysten temmelig ren og nærdyp.

VILTBESTAND

Alminnelig bra reveterreng. Bjørn streifer unntakelsesvis langs kysten om vinteren. Ærfugl og gås hekker i mindre antall på den ytre kystslette. Det er mye snadd ved Kongsbreen.

BRENSEL

Kull og avfallsved ved Ny-Ålesund. Rikelig med rekved.

ATKOMST

Tidligere kullbåter til Ny-Ålesund. Nå går det rutebåt fra Tromsø til Ny-Ålesund.

HISTORIE

Kongsfjorden var et meget besøkt sted under den gamle hvalfangsttid.

I 1909 annekterte Chr. Anker kullfeltet i Kongsfjorden, solgte det i 1916 til Peter S. Brandal som atter overdro sine rettigheter til Kings Bay Kul Comp. a/s. Dette selskapet drev gruvedrift fram til høsten 1929. Senere var det kun vakthold på anlegget. Kings Bay var utgangspunkt for Amundsens polferder i 1925 og 1926, samt for Nobiles ferd i 1928.

UTBYGNING

Feltet er tilstrekkelig utbygd.

BELEGG

Vaktmannskapet i Ny-Ålesund. Ellers passende for 1-2 mann.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hus oppsatt 1901 av skipper Bernhard Pedersen («Grønlands-Pedersen»), Tromsø, for a/s Bergen-Spitsbergen Kulkompani. Lå et stykke lengre inn i fjorden enn der N.-Å. ble anlagt. Benyttet til overvintring 1908-09 av skipper Olaf Eriksen.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. I:424, 428-429.

2 Ny-Ålesund anlagt 1917 av Peter S. Brandal. Samme år overdratt til Kings Bay Kul Comp. a/s som eier anlegget. Byen ble stadig utvidet til driften ble nedlagt i 1929. Fra da av har det vært vakthold som har vedlikeholdt bygningene.

På kullfeltet var det tidligere bygd tre annekshytter fra 1909 og senere, men kun én av disse står igjen. Dessuten er det mooring mast, luftskipshall og telegrafstasjon. Den siste tilhører Telegrafstyret. J.E. Johansen, Oslo, hentet jernskrap i Ny-Ålesund 1935. Samme sommer ble det opprettet fiskeristasjon. Bryggen ble reparert og et bølgeblikkskur flyttet over fra Ny-London til bruk som agnsild- og saltlager. Gulvet i luftskipshallen fjernet samtidig.

- 3 Observatoriet på Kvadehuken ble oppført i 1920 av Meteorologisk institutt for en statsbevilgning på 20 000 kr. Materialene ble fraktet opp av en av Kings Bays kullbåter, 3000-tonneren d/s «Gezina». Gunnar Isachsen var med om bord (se *Aftenposten* nr. 372, 30.03.1920). Stasjonen ble oppført av radiotelegrafist Tønnesen og 4 tømmermenn under ledelse av dr. Otto Stoll. Stasjonen ble benyttet til 1924 da den ble solgt, revet ned og flyttet til Colesbukta. Peder Pedersen Ullsfjord bygde i 1928 et hus på samme tomt iflg. Karl J. Bengtssen.
- 4 Gamme innenfor Kvadehuken.
- 5 Hus under Kiærfjellet oppført av Kings Bay Kul Comp. a/s. Benyttet som bistasjon. Tilhører selskapet.
- 6 Hus ved Brandalspynten like utenfor Ny-Ålesund. Oppført av Arthur Oxaas i 1928 iflg. Georg Bjørnnes.
- 7 Hus mellom Engelskbukta og Kvadehuken. Kalt «Kulhytten» av P. Pedersen Ullsfjord i 1927.
Litteratur: Polarmuseets arkiv PA 227.
- 8 Hus på Storholmen.
- 9 Hus på Juttaholmen.

OVERVINTRINGER

1908-09

Redere: K. Eriksen, L. Haugen. 2 mann: Olaf Eriksen, Tromsø, Fredrik B. Larsen.

Litteratur: Hoel 1966:428-429.

Anm.: HST N.-Å. En annen fra samme ekspedisjon, Marius Larsen, i HST St. Jonsfjorden, Müllerneset.

1909-10

Reder: K. Eliassen. 1 mann: Karl Eliassen, Tromsø.

Litteratur: *Tromsø* 25.08.1909.

Anm.: 3 annekshytter oppført på kullfeltet i 1909.

1923-24

Reder: Det Geofysiske Institutt. 3 mann: Finn Devold, Hallvard Devold, Simon Strøm (K. Jakobsen sommeren 1924)

Litteratur: Oxaas 1955:151; Devold 1940; Binney 1925:93.

Anm.: HST Det Geofysiske Inst.s met.stasjon på Kvadehuken (1920).

1924-25

Reder: A. Qvarnstrøm. 1 mann: Anders Qvarnstrøm.

Anm.: HST Kvadehuken.

1929-30

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 3 personer: Peder Aam, Berta Aam, Gevald Nasset, alle fra Hareide.

Litteratur: Pedersen 1980:122.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap.

1929-30

Reder: P. Pedersen Ullsfjord. 1 mann: Bergeton Johansen, Leirbotn, Alta.

Anm.: HST Engelskbukta. Fangstet på øyra i Forlandssundet.

1930-31

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 2 mann: Peder Aam, Ragnar Schröder, Ålesund.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap.

Isachsen og Hovind foran det første bus som ble bygget på kullfeltet i Kongsfjorden i 1901 av B. Pedersen. Foto: Norsk Polarinstitutt/Hoel 1907.

1931-32

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 3 personer: Peder Aam, Berta Aam, Ragnar Schröder.

Litteratur: Pedersen 1980:122; Sutton 1932:73.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap. Fangstet også i Krossfjorden.

1932-33

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 2 mann: Peder Aam, Albert Solvik, Ålesund

Litteratur: Pedersen 1980:122.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap. Fangstfelt fra Engelsbukta til Kong Haakons Halvøy.

1933-34

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 2 mann: Albert Solvik, Gevald Nesset

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap.

1934-35

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 2 mann: Peder Nesset, Hareide, Sverre Hansen, Hillesøy.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap.

1935-36

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 2 mann: P. Aam, A. Solvik.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap.

1936-37

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 2 mann: P. Aam, A. Solvik.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap.

1937-38

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 2 mann: Olaf Lian (født 27.06.1909), Ottar Larsen, begge fra Tromsø.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap.

1938-39

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 3 personer: O. Lian, fru Lian, Jakob Grøtting, Alvdal i Østerdalen

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmannskap.

1939-40

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 2 personer: Ingebrikt Ingebriktsen og Karoline Ingebriktsen, Tromsøysund. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmann og fangst.

1940-41

Reder: Kings Bay Kul Comp. a/s. 2 personer: I. Ingebriktsen, Karoline Ingebriktsen.

Anm.: HST Ny-Ålesund. Vaktmann og fangst.

FANGSTFELT 21

Krossfjorden

GRENSER

Mot sør Kongsfjorden og en rett linje fra midten av Kongsfjordbreen rett øst mot Stjernspetzfjellet til Isachsenfonna, herfra østgrensen langs midten av Isachsenfonna til Loubetfjella. Herfra går nordgrensen etter en rett linje over Storingen til Krossfjorden, hvor den møter vestgrensen som dannes av midtlinjen av Krossfjordbreen, Kong Haakons Halvøy og Krossfjorden.

NATUR

Størsteparten av området er et goldt, brefylt fjelland. En rekke av breene går helt ned til sjøen og deler opp kysten i mer eller mindre isolerte strekninger. Den største sammenhengende kystflate finnes mellom Blomstrandbreen og Fjortende Julibreen.

ISFORHOLD

Meget gunstige for skipstrafikk. Men fjordene fryser bare enkelte vintre, så det er ofte vanskelig å passere forbi breene om vinteren.

HAVNEFORHOLD

Kysten er forholdsvis ren, men de havner som naturlig finnes på begge sider av Blomstrandhalvøya, Fjortende Julibreen, Tinayrebreen og Kollerbreen ligger foran kalvende brefronter og må derfor benyttes med forsiktighet.

VILTBESTAND

Godt reveterreng, sjelden bjørn.

BRENSEL

Rikelig med rekved (Georg Bjørnnes).

ATKOMST

Rutebåt fra Tromsø til Ny-Ålesund; derfra robåt eller motorbåt.

HISTORIE

I begynnelsen av det 17. århundre meget besøkt av hvalfangere, senere av russiske og norske overvintrende fangstfolk, samt norske fangstskuter. I 1843-44 overvintret 24 mann fra skonnerten «Trønderen» og sluppen «Fiskeren» som begge hadde forlist på nordkysten. Skipsmannskapene tok inn i 2 tømmerhus fra Alta som sto i Ebeltoftamna, Krossfjorden. De fanget sel og rein. 3 omkom, de andre ble berget i 1844. Dette er opplyst av Andreas Lindström som deltok i Dunérs ekspedisjon (Isachsen). Iflg. andre opplysninger, var det bare «Trønderen» som forliste med 16 mann. Den skulle sette opp overvintringsmannskap som var utrustet i Hammerfest. Etter Hammerfestkjøpmannen Andreas Buchs opptegetninger, døde 5-6 mann. Leder for fangstekspedisjonen var en svenske ved navn Pape. Fangsten var mislykket.

På Blomstrandhalvøya drev Northern Exploration Co. Ltd., London, undersøkelser på marmorforekomstene fra 1912. Selskapets eiendom ble overtatt av Den norske stat i 1932.

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

1 til 2 mann.

Panorama av London, Kongsfjorden. Foto: Norsk Polarinstitutt/B. Luncke 20.08.1928

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Gruvebyen Ny-London på Blomstrandhalvøya, oppført fra 1911 av Northern Exploration Co. for undersøkelse og drift av marmorforekomster. Lagerhus oppført 1913. Anlegget ble i 1932 overtatt av Den norske stat. Det store bølgeblikkskuret ble revet i 1935 og flyttet til Ny-Ålesund der det ble benyttet til saltlager og agnsildlager.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. I:433-432.

- 2 Hus på Kapp Guisnez, oppført av Northern Exploration Co. Nærmest bare et skur som nå er ødelagt.

- 3 Hus ved Tinayrebukta, Camp Zoë. Oppført i midten av september 1911 av Henry Rudi for Ernest Mansfield/Northern Exploration Co. Tilhører fra 1932 Den norske stat.

Litteratur: Hoel 1966, Vol. I:430.

- 4 Hus ved bunnen av Møllerfjorden bygd av Hamburg Amerikalinje eller Norddeutscher Lloyd. Tilhører HAPAG.

OVERVINTRINGER

1910-11

Reder: Claus Andersen, Tromsø. 6 mann:

August Olofsson, Virestad i Småland, Henry Rudi, Olav Rudi, begge fra Tromsø, Samson Fylkesnes, Ålesund, Karl Finspång, Sverige og Vilhelm Nilsen, Vadsø.

Litteratur: Rudi 1969:66,68-73; Moberg 1959:210; Orvin 1939:6. Anm.: 2 partier, HST Ebeltofthamna og HST Kapp Guisnez. Olav Rudi og Samson Fylkesnes omkom, ant. under hvalrosjakt.

1911-12

Reder: Northern Exploration Co. 4 mann: Arthur Oxaas, August Stenersen, Johan Oxaas, alle fra Tromsø, samt James Butt, Skottland.

Litteratur.: Oxaas 1955:76-83.

1911-12

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: A. Olofsson, H. Rudi.

Litteratur: Rudi 1969:77,82-83; Moberg 1959:210; Oxaas 1955:78.

Anm.: HST Ebeltofthamna, BST Camp Zoe. Vaktmannskap; fikk kr 50,- pr. måned, samt halvparten av fangsten.

1912-13

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: A. Olofsson, H. Rudi.

Litteratur: Moberg 1959:210; Rudi 1969:77,82-83.

Anm.: HST Ebeltofthamna, BST Camp Zoe. I *Aftenposten* 01.10.1912, nr. 497 opplyses det at denne vinteren skulle det være mannskap i Ny-London: 1 manager, Mr. Miller, 1 mekaniker Mr. Booth, kokk og 8 arbeidere - i alt 11 mann etter rapport fra Herbert W. Leech.

1913-14

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: A. Olofsson, H. Rudi.

Litteratur: Rudi: 1969: 77,82-83.

Anm.: HST Ebeltoftamna, BST Camp Zoe.

1921-22

1 mann: Georg Nilsen, Tromsø.

Litteratur: Lillegaard 1982: 31-37.

Anm.: G. Nilsen omkom på tur til Kvadehuken for julebesøk.

1922-23

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: Ole Blomli, Narvik og Marinius Larsen.

Anm.: HST Ny-London. Vaktmannskap (Hoel 1923).

1923-24

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: Kristian Jakobsen, Alf Nikolaisen.

Anm.: HST Ny-London. Vaktmannskap.

1924-25

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: Levin Winther, Mo i Rana, Ivar Aronson, Småland i Sverige.

Litteratur: Moberg 1959: 219-220.

Anm.: HST Ny-London, HST Ebeltoftamna, BST Camp Zoe. Vaktmannskap.

1925-26

Reder: Northern Exploration Co. 1 mann: Joakim Frostad.

Anm.: HST Ny-London.

1926-27

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: Erling Enoksen, Balsfjord, Børre Trøhaug.

Anm.: HST Ebeltoftamna.

1927-28

Reder: Northern Exploration Co. 2 mann: Ole Blomli, Harald Wallum, Tromsø.

Anm.: HST Ny-London.

1928-29

Reder: P. Pedersen Ullsfjord. 2 mann: P. Pedersen Ullsfjord, Hans Nilsen, Hasvik på Sørøya.

Anm.: HST Ny-London, BST Kapp Mitra.

1929-30

Reder: P. Pedersen Ullsfjord. 4 personer: P. Pedersen Ullsfjord med hustru Hansine Hansen og hennes datter Hanna Hansen, samt Bergeton Johansen.

Litteratur: Polarmuseets Arkiv PA 243.

Anm.: HST Ny-London med familie. Sønnen Peder Åsmund ble født i løpet av vinteren. B. Johansen i BST Engelskbukta.

1930-31

Reder: P. Pedersen Ullsfjord. 2 mann: P. Pedersen Ullsfjord, Hans Nilsen.

Anm.: HST Ny-London. Dette ble Peder Ullsfjordings siste sesong på Svalbard. Han solgte skøyta «Liv» til fangstmannen Alfred Johansen.

1931-32

1 mann: Albert Solvik, Ålesund.

Anm.: HST Ny-London. Vakthold og fangst. Oppført som fast bosatt på Svalbard, kun på en tur til fastlandet for komplettering av proviant mm. Benyttet leilighetsskyss fra Harstad.

1936-37

Reder: S. Hansen. 1 mann: Sverre Hansen, Hillesøy.

Anm.: Fangstet i Krossfjorden

1938-39

Reder: S. Hansen. 1mann: Sverre Hansen

Anm.: Fangstet i Krossfjorden.

1940-41

Reder: J. Grøtting. 1 mann: Jakob Grøtting, Alvdal i Østerdalen.

Anm.: HST Ny-London.

FANGSTFELT 22

Kapp Mitra

GRENSER

Mot vest og sør havet, mot øst Krossfjorden, midten av Kong Haakons Halvøy og Krossfjordbreen, mot nord en linje fra midten av Fjerdebreens front rett mot øst.

NATUR

Den nordlige del av feltet er et brefylt fjelland, mens Mitrahalvøya er en forholdsvis lav halvøy med lite is, store strandflater og mange vann og laguner. Det er fin overgang fra Signehamna i Lilliehöökfjorden til vestkysten gjennom Signedalen.

ISFORHOLD

Meget gunstige for skipstrafikk, havet fryser ikke om vinteren. Fjorden er også ofte åpen i milde vintre.

HAVNEFORHOLD

Kysten ved Kapp Mitra og mot havet er nok så grunn og uren. Men det er gode havner i Ebeltoftamna og i Signehamna.

VILTBESTAND:

Tidligere bra reveterreng, men i de siste år mindre. På lavlandet hekker det en del gås og ærfugl. I en lagune med elv på vestsiden av halvøya går sjørøye opp, og her er en kjent fiskeplass.

BRENSEL

Sparsomt med rekved (Bjørnnes).

ATKOMST

Foruten eget eller leid fartøy kan en benytte

rutebåt til Kongsfjorden og derfra motorbåt eller robåt. Muligens kan en settes av i Krossfjorden etter avtale.

HISTORIE

Krossfjorden meget benyttet av hvalfangerne i det 17. århundre; senere russere og i en årrekke av nordmenn.

UTBYGNING

1 stasjon ønskelig i Signehamn.

BELEGG

2 mann (Bengtssen og Bjørnnes).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

- 1 Hovedstasjonen Kapp Mitra bygd i Ebeltoftamna for Claus Andersens regning i 1910 av Henry Rudi (Rudis biografi). Tilhørte senere fru Killengreen Andersen, Tromsø. Nytt hus oppført her ved siden av det eldre i 1928 av arbeider i Ny-Ålesund, Erling Enoksen, Balsfjord. Senere solgt til fangstmann Alfred Johansen, Tromsø, som igjen solgte det til Arthur Oxaas (Bjørnnes). Her oppførte folk fra Hammerfest to hus i 1822.

Kjøpekontrakt mellom oss undertegnede: Erling Enoksen, Storsteinnes, Balsfjord som selger, og Alfred Johansen, Tromsø, som kjøper, er idag inngått sådan kjøpekontrakt: Jeg, Erling Enoksen, selger herved til Alfred Johansen mitt hus i Ebeltofthamn, Kross Bay, Svalbard, for kroner 250, kroner tohundreogfemti.

Salget omfatter foruten selve huset og dets innbo, uten at vi finner det nødvendig at spesifisere dette nærmere. Den ovn som er i huset, skal dog ikke følge med i salget, og heller ikke proviant og fangstredskaper som no finnes der. Derimot har kjøperen rett til de kull som ligger ved huset. Jeg, Alfred Johansen, forplikter meg til at betale kjøpesummen, kroner 250, kontant mot denne kontrakts underskrift. Overtagelsen av huset finner sted straks. Her- værende kontrakt er opprettet i to eksemplarer, hvorav kjøper og selger har ett hver.

Tromsø, 26. juli 1930

Som selger: Erling Enoksen

Som kjøper: Alfred Johansen

Til vitterlighet: Sverre Hansen,

Berntine Hansen

(Dokument i Barleif Hårstads eie - stesønn av A. Johansen)

- 2 Hus i Ebeltoftthamna bygd av en tysk ekspedisjon med «Poseidon» under ledelse av Alfred Wegener. I 1912 sto det to store rødmalte hus (Hoel 1912). Oktober 1914 ble stasjonen gjort ubrukelig av en engelsk krysser som beordret de to tyskere om bord.
- 3 Hus ved Diesetelva på vestkysten, nord for Kapp Mitra, oppført 1921(?) av Thor Iversen. Tilhører Staten (Merckoll). Bjørnnes sier det er oppført i 1928 av Peder Pedersen Ullsfjord og eies av enken, mens Bengtssen sier det er oppført i 1930 av Peder Pedersen. Huset benyttes til laksefiske (sjørøye) og som bistasjon.
- 4 Hus mellom Andrebreen og Synstebreen (Bjørnnes). Dette må være en bistasjon som ble bygd av Alfred Johansen og Børre Trøhaug i 1929 ved Dei Sju Isfjella, og som Johansen har kalt MacPerson. Den har vært benyttet i forbindelse med Magdalenefjorden fangstfelt.
- 5 Bengtssen oppgir at det er et hus i Signehamna som tilhører Sverre Hansen, Harstad.

Men Merckoll sier at det ikke er noe hus her. Luncke bekrefter at det ikke var noe hus i 1928.

OVERVINTRINGER

1914-15

Reder: A. Oxaas. 2 mann: Arthur Oxaas og broren Johan Oxaas, begge fra Tromsø.

Litteratur: Oxaas 1955:101-103; Rudi 1969:84-85.

Anm.: Tysk meteorologisk- og telegrafstasjon oppført i 1912, leder Dr. Stoll.

1923-24

Reder: H. Nøis. 1 mann: Erling Enoksen, Balsfjord.

Litteratur: Berset 1953:170.

Anm.: HST Ebeltoftthamna. Enoksen stakk av med alle reve-skinnene, Nøis fikk ingen ting (G. Bjørnnes og A. Hoel 1924).

1924-25

Reder: L. Winther, I. Aronson. 2 mann: Levin Winther, Mo i Rana, Ivar Aronson, Småland i Sverige.

Litteratur: Moberg 1959:219-220.

Anm.: HST Ebeltoftthamna, BST Camp Zoe. Dro fra feltet i februar da Aronson fikk skjørbuk. Fangst: 26 hvite, 6 blå rev (Hoel 1925).

1925-26

Reder: E. Hansson, ?.Svendsen. 2 mann: Efraim Hansson, Stockholm, og Svendsen (ukjent fornavn).

Anm.: Reiste opp med «Sjømøen» av Tromsø, skipper Sverre Strøm (G. Bjørnnes).

1927-28

Redere: A. Blomli, H. Hansen. 2 mann: Andreas Blomli, Narvik og Henry Hansen.

Anm.: HST Kapp Mitra.

1928-29

Redere: E. Enoksen, A. Pedersen. 2 mann: Erling Enoksen, Arnfeldt Pedersen, begge fra Balsfjord.

Anm.: HST Kapp Mitra. Iflg. Bjørnnes i dagbok 1928-29, benyttet Enoksen og Pedersen hans hytter på østsiden av Wijdefjorden uten tillatelse, da de var utleid til Hilmar Nøis for vinteren. Det er derfor mest sannsynlig at størsteparten av fangstsesongen ble tilbrakt på Austfjordnes.

1929-30

Redere: E. Enoksen, S. Hansen. 2 mann: Erling Enoksen, Sverre Hansen, Hillesøy.

Anm.: I kompaniskap med P. Pedersen Ullsfjord. G. Bjørnnes opplyser at Enoksen stjal all blåreven og lot hvitreven gå i felles oppgjør.

1931-32

Reder: A. Oxaas. 1 mann: Arthur Oxaas.

Litteratur: Oxaas 1955:177.
Anm.: HST Ebeltoftamna.

1932-33

Reder: A. Oxaas. 1 mann: Arthur Oxaas.

Litteratur: Oxaas 1955:179.
Anm.: HST Ebeltoftamna, BST Kapp Mitra. Fangstfelt fra Kong Haakons Halvøy til Diesetelva. Benyttet 12 svanehals-sakser, 60 slagfeller og 1 selvskudd.

1935-36

Reder: S. Hansen. 1 mann: Sverre Hansen (født 20.03.1908), Brensholmen, Hillesøy.

Anm.: HST Ebeltoftamna.

1936-37

Reder: S. Hansen. 1 mann: Sverre Hansen.

Anm.: Fangstet i Krossfjorden med HST Ebeltoftamna.

1938-39

Reder S. Hansen. 1 mann: Sverre Hansen.

Anm.: Fangstet i Krossfjorden. HST Ebeltoftamna. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S.

1939-40

Reder: S. Hansen. 1 mann: Sverre Hansen.

Anm.: HST Ebeltoftamna.

1940-41

Reder: S. Hansen. 1 mann: Sverre Hansen.

Anm.: HST Ebeltoftamna.

FANGSTFELT 23

Magdalenefjorden

GRENSER

Mot vest havet; mot nord en rett linje gjennom midten av Danskegattet mot Stortind til midten av Fuglehukbreen, hvorfra en rett linje i retning av Idabreens sørside til midt på Raudfjordbreen, hvorfra den østlige grense går i en rett linje mot nordre del av Kong Haakons Halvøy til den på midten av Krossfjordbreen skjærer den sørlige grense som dannes av en rett linje mot øst fra Fjerdebreens midt. Danskøya tilhører fangstfeltet.

NATUR

Omtrent hele feltet er brefylt fjelland. Breene går ut i havet på en rekke steder, så kysten er vanskelig å ferdes langs. Litt lavland fins på Danskøya, i Magdalenefjorden og ved Hamburgbukta.

ISFORHOLD

Gunstige for skipstrafikk, men fjorder og sund fryser ikke ordentlig om vinteren, så framkomsten er vanskelig. For å komme til Danskøya må en bruke båt, noe som ofte er farlig i uvær og sørpeis.

HAVNEFORHOLD

Det er ankerplass i Kobbefjorden og Magdalenefjorden, og for mindre fartøyer også i Sørgattet og Hamburgbukta. Forøvrig er kysten ren slik at en kan gå nær under land over alt der det ikke er breer.

VILTBESTAND

Feltet anses for å være godt reve- og kobberterreng. Det er også bra med dun (Bjørnnes), samt at det også slenger noen bjørner.

BRENSEL

Rikelig med drivtømmer i Kobbefjorden (Bjørnnes), men ikke noe i Magdalenefjorden, så ved må hentes fra Danskøya.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy. Det vil antakelig la seg gjøre å avtale landsetning fra rutebåten.

HISTORIE

Den danske arkeologen Svend Erik Albrethsen har gitt følgende historiske beskrivelse av Magdalenefjorden:

Under et forsøg på at finde søvejen til Indien og Kina nord om det europæiske kontinent, observerede den hollandske søfarer Willem Barentsz d. 17 juni 1596 et højt snedækket land på ca. 80o N. Landet kaldte han «Het Nieuwe Land». Dermed var Svalbard eller Spitsbergen, som blev det officielle hollandske navn, rykket ind på verdenskortet.

Opdagelsen ser i første omgang ikke ud til at have fået nogen praktisk betydning. Det er først efter englænderen Henry Hudson's «genopdagelse» i 1607 og hans beretning om store mængder af hvaler, sæler og hvalros, at der bliver interesse for en udnyttelse af det nye land.

I de første år efter genopdagelsen gik det hovedsagelig ud over hvalrosbestanden, men efter 1611 blev det hvalfangsten, der kom til at dominere.

Snart strømmer engelske, hollandske, dansk/norske og baskiske skibe til fjordene ved Svalbard på jagt efter hvaler.

I 1614 utforsker hollandske skibe Mauritius Bay eller Smeerenburgfjorden som den kaldes idag, og der foretages udkogning af tran på den flade halvø på den østlige del af Amsterdamøya. Samme sted anlægges 1617 den hollandske hvalfangststation Smeerenburg.

I sommeren 1615 forsøgte den dansk/norske konge Christian IV en flådedemonstration for at hævde sin suverænitet over Svalbard som datiden anså som en del af Grønland. Forsøget mislykkedes, men samtidig begynder dansk/norske redere stærkt støttet af kongen at sende fangstskibe nordpå for at få del i områdets rigdomme.

Efter 1619 drives den dansk/norske hvalfangst hovedsagelig i det NV-lige område med fast station på Amsterdamøya. Denne situation varer frem til 1623, hvor danskerne bliver jaget bort fra Smeerenburg af hollænderne, og man etablerer sig derefter på Danskøya i Kobbefjorden - datidens København Bay.

Også englænderne driver hvalfangst på NV-Svalbard; dels har de en station i Scheibukta, Sørgattet, kaldet «Fairhaven», der formentlig nedlægges ca. 1623, dels en station på sydkysten af Magdalenefjorden ved Gravneset kaldet «Trinityharbour». Den sidstnævnte station synes senere at være overtaget af hollænderne.

På Amsterdamøya udvikler Smeerenburg sig efterhånden til en næsten byagtig bebyggelse med permanente tranovne, beboelseshuse og værksteder. Da brugen af stationen kulminerer i perioden 1635-45 arbejder der ca. 200 mand på stationen om sommeren, og der er mindste 8 dobbelte spækovne i brug foruden et stort antal bygninger. På Smeerenburg-halvøen begravnes efterhånden et meget stort antal omkomne hvalfangere.

I vinteren 1633-34 gennemførte 7 hollændere under kommando af Jan van der Brugge en vellykket overvintring på Smeerenburg. Året efter forsøges der igen med en lignende overvintring, som dog resulterer i at alle de deltagende omkommer af skørbug. Tanken om en permanent hollandsk kolonisation af Svalbard bliver herefter opgivet.

Omkring 1655-60 bliver de permanente hvalfangststationer efterhånden nedlagt og

afmonteret, idet fangstskibene, på grund af en svigtende bestand af hvaler umiddelbart omkring Svalbard, tvinges så langt til havs at landstationerne ikke længere er praktisk anvendelige.

Der er dog fortsat et stykke ind i 1700-tallet en vis aktivitet i området, idet fjordene bruges som nødhavne og samlingssteder for fangstskibene inden hjemreisen om efteråret, og der foretages fortsat begravelser af omkomne på kysten.

Idag er der bortset fra ruinerne af spækovnene og et stort antal grave, kun bevaret få synlige spor af 1600-tallets hektiske aktivitet.

Sommeren 1878 kom det et hollandsk fartøy til Spitsbergen med oppdrag å reise et monument over dem som ble gravlagt i Smeerenburg. Det ble bygd en varde, og på denne ble det satt en steinplate med tekst:

In memoriam - Spitsbergen of Nieu-Land ontdekt tot 79o 30' N bredte door de Hollanders - Hier overwinterden 1633-1634 JACOB SEEGERSZ. en zez anderen - Hier overwinterden en stierven 1634-1635 ANDRIES JANSZ. en zez anderen.

Sommeren 1906 sendte hollenderne krysseren «Friesland» til Smeerenburg for å sette gravene i en verdigere stand. I 1878 ble en del kister tildekket, og kors fra 1742 og 1778 oppreist; men i 1906 var gravfeltet igjen i dårlig stand. Alle skjelett som ble funnet, ble samlet under en varde med inskripsjonen: Hr. Ms. Friesland herstelde deze Graven in 1906 op last van de Koningin der Nederlanden.

Litteratur: Moberg 1959:95-96.

Sommeren 1888 leide lord Arnold Pike fra London jakten «Siggen» for en overvintring på Svalbard sammen med 7 mann. Jakten var eid og ble ført av ishavsskipperen Søren Kræmer som hadde vært med lorden på jaktturet i Norge i flere år.

I Norge ble det ferdigtømret et hus for overvintrerne. Utstyret ble lastet på jaktene «Siggen» og «Hekla». Den 1. august kom de opp under Spitsbergen. Planen var å gå inn i Storfjorden; men pga. de dårlige isforholdene,

Fangsthytten i Bjørnhamna. Foto: Norsk Polarinstitutt/W. Solheim 01.08.1936

ble det til at de slo seg ned i Virgohamna på Danskøya. «Siggen» gikk opp til nordkysten for å drive jakt mens huset ble satt opp. «Hekla» returnerte til fastlandet, og «Siggen» ble fortøyd i en sikker havn for vinteren.

Det var ingen god plass for fangst som var blitt valgt. Overvinterne fikk bare 3 isbjørn ved huset i løpet av vinteren, og de oppgir å ha fanget bare 4 rev. Den 16. mai 1889 fikk de skuten fri for isen og gikk til Storfjorden hvor de fanget hvalross og isbjørn. Fangstresultatet ble i alt 5 hvalross, 11 rein, 7 døde og 4 levende isbjørn, 3 hvite og 1 blå polarrev, samt en del kobbe og snadd (ringsel).

Litteratur: *Tromsø stiftstidende* nr. 49, 1889; Lønø 1972:62.

Det neste større foretak med utgangspunkt i Virgohamn fant sted sommeren 1896 i forbindelse med den svenske ingeniør Salomon August Andrées forsøk på å nå Nordpolen med ballong.

Det ble oppført en ballonghall og et beboelseshus. Dessuten var det medbrakt eget gassverk som skulle framstille hydrogengass av jernfilspen og saltsyre.

Alle forberedelser gikk upåklagelig, men vær- og vindforhold kullkastet alle planer og

gjorde det umulig å starte sommeren 1896.

Sommeren 1897 var derfor Andrée igjen på plass i Virgohamn med forbedret ballong og med ingeniør Knut Frænkel som tredjemann i stedet for Nils Ekholm som hadde trukket seg fra ferden. Tross betenkelige vindforhold, kom ballongen seg denne gang av sted mot Nordpolen.

Uhellet var ute fra første stund. De fleste av slepelinene som skulle brukes til å styre ballongen, falt av allerede i starten. Snart kom ballongen inn i den fryktede ishavståken som en hadde undervurdert på en skjebnesvanger måte. Det begynte å ise på ballong, stag og gondol slik at luftfartøyet ble for tungt. I tillegg var ikke ballongduken så tett som forventet, slik at gasstapet var for stort. Det var ikke annet å gjøre enn å gå ned og forsøke å ta seg tilbake til fots på drivisen. Dermed startet en slitsom ferd som endte for alltid på Kvitøya i oktober samme år.

Litteratur: Torkildsen 1984:62-64.

Restene av Andrées ballonghus forsvant etter hvert - mye gikk med til å bygge en flåte som tyskeren Bauenthal etter en overvintring i Pikes hus, ville seile til Nordpolen med i 1901.

I dag er de eneste sporene av ekspedisjonens anlegg et syrekar for produksjon av ballonggass som står i nærheten av grunnmuren for lord Pikes hus. Men i mange år etter ballongferden sto det nede ved stranden en steinvarde med svensk jernplateflagg med unionsmerke og plakett med inskripsjonen:

Här uppstego 11/7 1897 Med Svenska Ballongen Örnen för att söka nå Nordpolen A. Andrée, N. Strindberg, K. Frænkel.

Etter en del stille år med tilfeldige turistbesøk, ble det atter stor aktivitet i Virgohamn i forbindelse med et nytt forsøk på å nå Nordpolen luftveien. Den amerikanske journalisten Walter Wellman startet sommeren 1906 sitt prosjekt med et styrbart luftskip.

Den ene detaljen etter den andre i den nye teknologien viste seg å klikke: ballongen var ikke tett, motorene fungerte ikke, den trådløse telegrafien var helt ubrukelig osv. Det ble derfor nødvendig å gi opp forsøket i første omgang.

I Virgohamn overvintret tre mann som vaktmannskap: Paul Bjørvik og Morten Olaisen fra Tromsø, og amerikaneren Felix Riesenbergs, en sjømann fra the U.S. Revenue cutter service (senere Columbia University). Steedet var for anledningen omdøpt til Camp Wellman (Wellman 1911:134, 170).

I Paris ble luftskipet «America» utvidet til et gassvolum på 7350 kbm, og fikk en 100 HK motor. Neste forsøk på å komme av gårde mot polen ble gjort sommeren 1907. Mange turistdampskip lå ved Danskøya for å følge starten. Luftskipet gikk imidlertid etter kort tid ned og landet på Smeerenburgbreen. Hele ferden mot Nordpolen varte denne sommeren 15 minutter.

I 1909 tok en fatt på et nytt forsøk. Da ekspedisjonsskipet kom fram til Virgohamn, vaiet det amerikanske flagget på halv stang inne på stasjonen. Den ene vaktmannen, skipperen Knut Johnsen fra Tromsø, hadde druknet under fuglefangst i midten av mai - og Bjørvik hadde igjen blitt ensom overvintrer på en Wellman-ekspedisjon.

Fredag 13. august var alt klart for oppstigning, men pga. tradisjonell overtro dro en ikke av gårde før søndag 15. august. «Ameri-

ca» steg opp og gikk optimistisk nordover samme vei som «Örnen» 12 år tidligere: over Hollenderneset og Fuglesangen og inn over fastisen som lå i Norskøysundet. Men så gikk slepelinen av og falt i en haug ned på isen. Vinden begynte å bli besværlig, og etter en stund havnet også luftskipet på isen. Rittmester Gunnar Isachsen med marinefartøyet «Farm» var i nærheten og gikk til unnsetning. Luftskipet ble buksert baklengs tilbake til utgangspunktet i Camp Wellman. For å lette det, slik at det kunne taues inn i hangaren, ble det hogd hull på bensintankene i kjølen og drivstoffet fosset ut. Da ballongen ble dratt opp på stranden og kom i skrå posisjon, strømmet gassen opp i forenden; luftskipet steilte som en hest, slet seg fri og steg opp i luften. Gondolen løsnet og krasjet i bakken. Ballongen steg høyere og høyere til den eksploderte med et fryktelig brak og falt ned i sundet. Wellman bukket og svingte med luen. Deretter hentet han en flaske champagne og satte seg til å legge kabal. Etter en stund ga han ordre om å forlenge hangaren med 11 meter.

Det ble imidlertid ingen ny start fra Danskøya. Wellman tok med seg restene av det som kunne repareres av vraket til New York. I 1911 forsøkte han seg på den første transatlantiske flyging over til England, men motorene stanset etter tre døgn og luftskipet havnet i sjøen. Mannskapet og en katt ble imidlertid reddet av et dampskip før nordpolsluftskipet «America» gikk til bunns for godt.

Hangaren sto ennå et par år i Virgohamn, men i 1912 falt reisverkskonstruksjonen sammen. Det var en ganske stor bygning: 210 fot lang, 85 fot høy og dekket av et par hektar seilduk. Til bygging av golv ble det benyttet materialer av det som var igjen av Andrées ballonghus etter kapteinløytnant Bauenthals håpløse flåteframstøt mot den forjettende Nordpolen. I dag er det bare hauger av jernfilspen, rustne bensinfat og splintrede trekonstruksjoner som vitner om den uforferdete innsatsvilje til disse dristige pionerer som søkte å erobre polpunktet via luftveien.

I de følgende årtier tjente restene av ballonghuset og luftskipshangaren som materiallager for både fangstmenn og vitenskapelige ekspedisjoner, bla. for Oxford University Arctic Expedition i 1924:

The Polar Bjorn then proceeded to Danes' Island to collect timber for the seaplane slipway from the remains of the Andrée and Wellman sheds.

(Binney 1925:70).

UTBYGNING

Feltet er utbygd (Bjørnnes).

BELEGG

2 mann (Bjørnnes og Bengtssen).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

- 1 Pikes hus i Virgohamna, Danskøya, oppført 1888 av engelskmannen Arnold Pike som overvintret her. Benyttet så sent som i 1920-21 av Arthur Oxaas og Georg Nilsen på Hagerup/Jensens ekspedisjon, samt 1923-24 av Rudolf Svendsen. Revet i 1925 og solgt til Barentsburg hvor det ble gjenoppført.
Litteratur: Lønø 1972:62; Carlheim-Gyllensköld 1900:141; Moberg 1959:179 ff; Oxaas 1955:127; Berset 1953:168, 170,172.
- 2 Ballonghus i Virgohamna oppført 1906 av Walther Wellman.
Litteratur: Moberg 1959:90-91,184-189; Wellman 1911.
- 3 Bistasjon ved Ræderfjellet.
- 4 Bistasjon Hamburgbukta. Bygd av August Olofsson i 1912 for Northern Exploration Co. Tilhører Staten (Sæther og Bjørnnes).
- 5 Bistasjon på nordsiden av Magdalenefjordens midtre del bygd høsten 1912 (B. Jacobsen) av August Olafsson for Northern Exploration Co. Tilhører Staten fra 1933 (Sæther).
- 6 Hus i Sørgattet (Bjørnhamna) bygd i 1912 av August Olafsson for Northern Exploration Co. (B. Jacobsen). Revet ned og ombygd av Georg Bjørnnes i 1925 (Mercoll). Benyttet som hovedstasjon. Bjørnnes selv skriver at han bygde hus et stykke fra et lite skur som angivelig skulle tilhøre konsul Carl Sæther, Tromsø, så det er tvilsomt om det er samme hus. Bjørnnes solgte huset i 1929 til Anders Sæterdal, Nord-Rana, som igjen solgte det til Alfred Johansen, Tromsøysund.
Litteratur: Oxaas 1955:161; Johansen 1940:41,43.
- 7 Bistasjon under Sverdrupfjellet oppført av Hagerup/Jensens ekspedisjon 8. sept. 1920. Benyttet 1920-21 av Arthur Oxaas. Dette huset ble revet sommeren 1921 av samme ekspedisjon og ført til Wijdefjorden for gjenoppføring («Trio»s dagbok og Bjørnnes' biografi). Ny hytte oppført av Alfred Johansen, Tromsøysund, i 1928 (Bjørnnes). I 1929 satte Børre Trøhaug inn ovn.
- 8 Hovedstasjon i Kvedfjordbukta oppført av Alfred Johansen i 1928. Reparert i 1929 av Alfred Johansen og Børre Trøhaug (Trøhaug).
- 9 Bistasjon i bunnen av Kobbefjorden, oppført sommeren 1934 av Alfred Johansen.
Litteratur: Johansen 1940:41,43.
- 10 Bistasjon i bukten ved Danskeneset, Danskøya, oppført av Alfred Johansen. 2x2 m med bananovn og brisk (Solheim 1936).
- 11 Bistasjon på sørsiden av Magdalenefjordens innerste del, Trinityhamna, oppført i 1930 av Alfred Johansen, Tromsøysund. Han fikk materialer av Mercoll (Mercoll. Ingen rester etter denne hytten i 1984).
- 12 Bistasjon i Rekvedbukta, oppført i 1928 av Alfred Johansen (Bjørnnes).
- 13 Bistasjon på Æøya, Danskegattet.

OVERVINTRINGER

1888-89

9 mann under ledelse av Lord Arnold Pike, London. Overvintring for å drive «sport-sjakt». Hus ble oppført i Virgohamn på Danskøya (HST «Pikes hus»). Blant de 8 ishavsgastene var Søren Kræmer (Waldemar Kræmers far).

Litteratur: Lønø 1972:62; Moberg 1959:179; Carlheim-Gyllensköld 1900:141.

1906-07

3 mann: Paul Bjørvik (leder), Tromsø, Morten Olaisen, Felix Riesenberg, U.S.A. HST Virgohamn; overvintret som vaktmannskap for Walther Wellmanns luftskipshangar. Fangstet om vinteren. Oppreise med «Fridthjof».

Litteratur: Moberg 1959:90-91, 184-189; Wellman 1911:170.

1907-08

3 mann: Paul Bjørvik, Tromsø, Hjalmar Johnsen og Edvin Johnsen (Aftenposten 1907). Arbeidet med Wellmanns luftskipsprosjekt om sommeren; overvintret som vaktmannskap og drev fangst med HST Virgohamn.

Litteratur: Moberg 1959:90-91.

1908-09

2 mann: Paul Bjørvik og Knut Johnsen, begge fra Tromsø. Arbeidet med Wellmanns luftskipsprosjekt om sommeren; overvintret som fangstende vaktmannskap med HST Virgohamn («Pikes hus»). Oppreise med Sverdrup Zachariassen. Knut Johnsen omkom 56 år gammel den 19. mai 1909 ved at en isbre kalvet slik at han falt i sjøen og druknet. Nedreise med «Arctic».

Litteratur: *Aftenposten* 27.06.1909; Wellman 1911:183.

1917-18

5 mann: August Olofsson, Småland, Sverige, Cross, Kings, Melva og Kabberg for Northern Exploration Co., London.

1920-21

2 mann: fangstleder Arthur Oxaas, Tromsø og Georg Nilsen. HST Virgohamna i «Pikes hus».

Johan Hagerup og Hans Jensen, Tromsø, var redere for denne fangstekspedisjonen på tils. 8 mann. To andre partier - et med HST Flat- huken (Svenskegattet) og et med HST på Grå- huken og Roosneset i Woodfjorden. Oxaas var leder for hele ekspedisjonen. 4 isbjørn, 3 hvitrev og en blårev solgt i Ny-London for kr. 1909,- (Oxaas' dagbok).

Litteratur: Oxaas 1955:127-130.

1923-24

3 mann: Hilmar Nøis og Nils Nilsen Nøis, Ris- øyhamn, Andøya og Rudolf Svendsen, Never- fjord, Alta. Fangstet fra Dei sju isfjella til Raud- fjorden. R. Svendsen fangstet på Danskøya og hadde HST Virgohamn i «Pikes hus».

Litteratur: Berset 1953:168, 170, 172.

1925-26

2 mann: Alfred Johansen og Arnulf Gisvold, begge Tromsø. HST Magdalenefjorden. Huset ble leid av konsul Carl Sæther, Tromsø. Opp- reise til Kings Bay med kullbåt, derfra med «Vaaland» (oppl. Gisvold). Begge måtte flytte over til Georg Bjørnnes i februar, da de mang- let proviant og brensel (oppl. Bjørnnes).

1 mann: Georg Bjørnnes, Laukvik på Senja, Hillesøy. HST Bjørnhamna, Sørgattet. Reiste opp med «Sjømøen» av Tromsø - skipper Sver- re Strøm. Betalte kr. 1000,- i frakt.

Litteratur: Oxaas:1955:161.

1927-28

2 mann: Henry Rudi og Waldemar Kræmer, begge Tromsø. HST Bjørnhamna, BST Magda- lenefjorden og Hamburgbukta. Oppreise med m/k «Balsfjord», skipper Ingbert Nilsen, Trom- sø; ned med «Hobby». Kræmer førte meteorolo- gisk dagbok, oppbevart på Svalbardkontoret.

Litteratur: Oxaas 1955:168; Rudi 1969:118-119; Stubbendorff 1928:67-73.

1928-29

1 mann: Alfred Johansen, Tromsø. HST Bjørn- hamna.

1929-30

2 mann: Alfred Johansen og Børre Trøhaug.

HST Bjørnhamna. Oppreise fra Kings Bay med bergmesterskøyten. Tok materialer fra Wellmanns luftskipshangar i Virgohamn og oppførte fangststasjon (bistasjon) på Danskøya (B. Trøhaugs dagbok på Svalbardkontoret).

1930-31

2 mann: Alfred Johansen og Børre Trøhaug. HST Kvedfjordbukta (A. Johansens dagbok på Svalbardkontoret).

1931-32

2 mann: Alfred Johansen og Sverre Hansen, Hillesøy. Fangstet i Sørgattet og Magdalenefjorden. Eget fartøy landsatt i Kvedfjordbukta (A. Johansen dagbok på Svalbardkontoret).

1932-33

2 mann: Alfred Johansen og Sverre Hansen. Fangstet fra Dei sju isfjella til Smeerenburgneset.

1933-34

2 mann: Alfred Johansen og Sverre Hansen. HST Bjørnhamna. Ny BST oppført i Kobbefjorden, Danskøya.

Litteratur: Johansen 1940:41, 43.

1934-35

2 mann: Alfred Johansen og Ivar Knutsen, Tromsø. Fangstet i Sørgattet og Magdalenefjorden. HST Bjørnhamna.

1935-36

2 mann: Alfred Johansen og Ivar Knutsen. HST Bjørnhamna.

1936-37

2 mann: Alfred Johansen og Ingvar Larsen, Tromsø. HST Bjørnhamna.

1937-38

4 personer: Alfred Johansen med hustru Bertine, hennes sønn Barleif Hårstad og Bertine

Bertheussen (f. 26.06.1904), alle fra Tromsdalen, Tromsøysund. HST Bjørnhamna.

1 person: Ingvar Larsen overvintret alene med HST Kvæfjordbukta (oppl. B. Hårstad).

1938-39

2 mann: Håkon Johansen (senere navneskifte til Myrvang) og Ingvar Larsen, Tromsdalen, Tromsøysund. HST Bjørnhamna. (Oppl. B. Hårstad).

Litteratur: Johansen 1940:41, 43.

1939-40

2 mann: Alfred Johansen og Håkon Johansen Myrvang, begge fra Tromsdalen, Tromsøysund. HST Bjørnhamna.

1940-41

2 mann: Alfred Johansen og stesønnen Barleif Hårstad. HST Bjørnhamna. Hårstad opp fra Tromsø til Svalbard i juni 1940 med Sysselemannens skute, der han møtte Johansen i Longyearbyen med m/k «Liv». Dro med denne båten opp til fangstfeltet. Evakuert til England i september 1941 med s/s «Empress of Canada». «Liv» ble sprengt i Kings Bay ved avreisen (oppl. B. Hårstad).

1946-47

Alfred Johansen hadde planlagt overvintring dette året. Dro fra Tromsø med «Enigheten», men skuten feilnavigerte og ble tatt av drivisen. Først følgende vår klarte de å ta seg i land på Novaja Zemlja. To mann omkom på ferden: Waldemar Kræmer og Harald Junge som hadde planlagt overvintring i Sallyhamn.

Litteratur: Jacobsen 1984 og 1986.

1948-49

Alfred Johansen hadde planlagt overvintring dette året, men døde i Ny-London sommeren 1948.

Litteratur: Moberg 1959:242; Fjørtoft 1972:30; Petersen 1975:78-79.

FANGSTFELT 24

Flathuken

GRENSER

Mot nord og vest havet, mot øst Raudfjorden og midten av Raudfjordbreen, mot sør og sørvest en linje fra sørsiden av Idabreen til midt på Fuglehukbreen vest for Kongshetta; derpå en rett linje etter midten av Danskegattet. Feltet inkluderer Amsterdamøya og alle øyer nord for Fuglefjorden og Flathuken.

NATUR

Det er en del snøbart kystland ved Flathuken, på vestsiden av Raudfjorden, ved Fuglefjorden og på Amsterdamøya. Men vegetasjonen er fattig. Innlandet er et goldt, brefylt fjelland, og kysten består for en stor del av bratte næringer mellom kalvende isbreer.

ISFORHOLD

Drivisen er meget sjelden til hinder for skipsfarten. Men om vinteren fryser ikke sundene mellom øyene ordentlig til, så det er vanskelig å ferdes rundt i terrenget.

HAVNEFORHOLD

Fairhaven i Norskøysundet er en god havn for små fartøyer. I godvær kan en komme nær land nesten over alt.

VILTBESTAND

Alminnelig bra reveterreng, men mindre utbytte i de senere år (Bjørnnes). En og annen bjørn, bra kobbefangst.

BRENSEL

Tilstrekkelig rekved til brensel (Bjørnnes).

ATKOMST

Eget eller leid fartøy. Muligens avtale med rutebåten fra Tromsø om landsetting.

HISTORIE

Hovedtilholdssted for de gamle hollandske hvalfangere, med rester av trankokerier, samt en stor kirkegård på Amsterdamøya. I 1633-34 klarte 7 hollendere overvintring i Smeerenburg. Men i 1634-35 døde Andries Jansz med 6 mann der (Holmsen).

UTBYGNING

Bjørnnes mener at feltet er utbygd, mens Bengtssen anbefaler et hus sørligst på Amsterdamøya.

BELEGG

2 mann (Bengtssen og Bjørnnes).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

- 1 Hovedstasjonen Svenskegattet bygd av Georg Bjørnnes for Hagerup/Jensens ekspedisjon i 1920. Den ble revet igjen i 1921 av samme ekspedisjon og flyttet til Wijdefjorden (Trios dagbok og Bjørnnes' dagbok). Når den atter er oppbygd vites ikke, men Arthur Oxaas sees å ha reparert den i 1924.
- 2 Bistasjon «Flathukhytta» bygd av Arthur Oxaas i 1924 (Oxaas' dagbok). Tegning i Oxaas' dagbok 1924-25.

Hoel og Bostrøm foran hovedstasjonen ved Svenskgattet inn for Norskøyane. Foto: Norsk Polar-institutt/W. Solheim 20.08.1936.

- 3 Bistasjon øst for Fuglepynten bygd av Arthur Oxaas i 1925 (?) og eies av ham. Muligens et hus her 1920-21 oppført av Hagerup/Jensens ekspedisjon.
- 4 Bistasjon på vestsiden av Raudfjorden nord for Hamiltonbreen, bygd av Arthur Oxaas i 1925.
- 5 Hovedstasjon «Sallyhamna» (Fagerhamna) bygd av Waldemar Kræmer i 1937.

OVERVINTRINGER

1907-08

Reder: O. Hogstad. 3 mann: Ole Hogstad, Strømme Pedersen, Hans Jørgensen.

Litteratur: Moberg 1959:148.

Anm.: Hogstad på HST Steggholmen. De to andre på HST Indre Norskøya. Et annet parti fra samme ekspedisjon lå på Biscayerhuken.

1908-09

Reder: O. Hogstad. 3 mann: O. Hogstad, Karl Eliassen, Tromsø, Sivert Eide, Nordfjord.

Litteratur: Berset 1953:245.

Anm.: HST Steggholmen. S. Eide gikk gjennom isen og druknet. Oppreise med «Kjølva» av Tromsø.

1920-21

Redere: J. Hagerup, H. Jensen. 2 mann: Georg Bjørnnes, Laukvik på Senja, Hillesøy og William Oxaas, Tromsø.

Litteratur: Oxaas 1955:128-130.

Anm.: HST Svenskgattet. Tilhørte en større fangstekspedisjon med HST Magdalenefjorden og HST Woodfjorden.

1924-25

Redere: A. Oxaas, H. Casper. 2 mann: Arthur Oxaas, Tromsø, Hans Casper, Tyskland. Fangstutbytte: 40 rev - hvorav 10 blå, 10 bjørner.

Litteratur: Oxaas 1955:158; Zapffe 1935:122, 124

Anm.: HST Svenskgattet, BST Indre Norskøya. Opp med m/k «Liv» fra Isfjorden, tilbake til Grønfjorden med «Farm». Åpent vann hele vinteren.

1925-26

Redere: A. Oxaas, N. Antonsen. 2 mann: A. Oxaas, Nikolai Antonsen, Tromsø.

Litteratur: Oxaas 1955:159.

Anm.: HST Svenskegattet. Opp fra Tromsø med «Sjømøen», skipper Sverre Strøm. Åpent farvann det meste av vinteren.

1927-28

Reder: A. Oxaas. 1 mann: A. Oxaas.

Litteratur: Oxaas 1955:163-164.

Anm.: HST Svenskegattet, BST Flathukneset. Opp fra Grøn-fjorden med Alfred Svendsen.

1928-29

Reder: A. Oxaas, Henry Johnsen. 2 mann: A. Oxaas, Henry Johnsen, Tromsø.

Litteratur: Oxaas 1955:171.

Anm.: HST Svenskegattet.

1929-30

Reder: A. Oxaas. 1 mann: A. Oxaas.

Litteratur: Oxaas 1955:171.

Anm.: HST Svenskegattet.

1930-31

Reder: A. Oxaas. 1 mann: A. Oxaas.

Litteratur: Oxaas 1955:171.

Anm.: HST Svenskegattet.

1931-32

Redere: S. Olsson, G. Antonsen. 2 mann: S. Olsson og G. Antonsen.

Anm.: BST Flathuken. Fangstet ut fra HST Biskayerhukun.

1935-36

Reder: W. Kræmer. 2 mann: Waldemar Kræmer, Tromsø, Harald Jakobsen.

Anm.: HST Svenskegattet.

1936-37

Reder: W. Kræmer. 2 mann: W. Kræmer, Harald Jensen, Tromsø.

Anm.: HST Sallyhamn.

1937-38

Reder: W. Kræmer. 3 personer: W. Kræmer, Sally Larsen, Einar Helland, alle fra Tromsø. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S.

Anm.: HST Sallyhamn. Hytten oppført i 1937.

1938-39

Reder: W. Kræmer. 2 personer: W. Kræmer og Sally Larsen.

Anm.: HST Sallyhamn.

1939-40

Reder: W. Kræmer. 2 personer: W. Kræmer og Sally Larsen. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S.

Anm.: HST Sallyhamn.

1940-41

Reder: W. Kræmer. 3 personer: W. Kræmer, Sally Larsen, Kristian Dalquist, Tromsø.

Litteratur: Fjørtoft 1972:41-42.

Anm.: HST Sallyhamn. Evakuert til England.

FANGSTFELT 25

Biskayerhuken

GRENSER

Mot vest Raudfjorden, Bessefjorden og Raudfjordbreen, mot nord havet, mot øst havet, mot sør en rett linje fra en odde ca. 7 km sør for Velkomstpynten til skardet mellom Nordkollen og Sørkollen; derfra en rett linje over Ben Nevis til midten av Raudfjordbreen.

NATUR

Hele Reinsdyrflya er flatland, likeså kystlandet sør for Breibogen. Øst for denne ligger flere store vann mellom lave fjell. Terrenget er således meget lett å ferdes i.

ISFORHOLD

I vanlige isår kan fartøyene uten vanskelighet komme til feltet. Om vinteren er havet mest åpent, mens Raudfjorden i alminnelighet fryser til.

HAVNEFORHOLD

Ennå ikke tilstrekkelig opploddet, men det er ankerplass bla. i Alicehamna i Raudfjorden og under gunstige vær- og isforhold også i Breibogen.

VILTBESTAND

Ikke særlig store revefangster. Bjørnetrekket varierer med isforholdene. Ennå er det noen få rein på Reinsdyrflya (G. Bjørnnes).

BRENSEL

Det finnes tilstrekkelig rekved til brensel (G. Bjørnnes).

ATKOMST

Eget eller leid fartøy. Muligens avtale med rutebåten fra Tromsø dersom isforholdene er gode.

HISTORIE

Besøkt av de gamle hvalfangere. Raudfjorden var et av de siste steder hvor russerne overvintret. Russerne drev overvintringer her til omkring 1830; og Bjørvig beretter at det sto et russehus i Raudfjorden som i mange år ble benyttet av norske fangstfolk. Paul Bjørvigs far hadde fortalt ham at en gang han kom dit opp med «Jan Mayen», fant han en skipper som hadde hengt seg i russehuset. Det var dessuten 4 døde i hytten og 3 utenfor. Det skulle være en liten skonnert fra Hammerfest som var forlist etter to forgjeves forsøk på å komme ut.

UTBYGNING

Helt utbygd (G. Bjørnnes).

BELEGG

2 mann (Bjørnnes, Bengtssen)

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Bjørvig nevner et russehus i Raudfjorden som i mange år ble benyttet av nordmenn. Om dette ennå finnes er usikkert. Russehuset i Vesle

Fangsthytten på Biskayerbukken. Fra høyre: kapt. Astrup Holm, Waldemar Kræmer, italiener, Sven Olsson, Hilmar Nøis. Foto: Norsk Polarinstitut/Tandberg 1928.

- Raudfjorden skal være oppsatt i 1912, men er opprinnelig fra 1907. Oppsatt ved S. Russelvstrømmen av Berner «Beisaren» Jørgensen som overvintret 1907-08 på Biskayerbukken. Det er 5x4x4 1/2 fot iflg. Kyrre Sørensen.
- 2 Hovedstasjon «Biskayerbukken» oppført 1907 av Beisaren (oppgitt av Kyrre Sørensen). Opprinnelig eier var Karl Eliassen som solgte huset til nåværende eier Sven Olsson (Bjørnnes). Reparert av Olsson og Sæterdal, visstnok i 1926 (Bengtssen). Må antagelig være i 1928-29. God orden 1936. Mye forandret siden den ble oppført. Kvadratisk oppholdsrom med sider 2,5 m, høyde under raften 1,5 m, under mønsås 2 m (Kyrre Sørensen).
  - 3 Bistasjon Alicehamna i Raudfjorden oppført av Sven Olsson og Sæterdal i 1927 (Bengtssen). Tilhører Sven Olsson (Bjørnnes). Mathilas-huset på Mathilashaugen oppført mars 1928, ferdig september samme år. Det er 5 x 5 x 4,5 fot. Tilhører S. Olsson (Kyrre Sørensen). Mathilas-huset er ifølge S. Kristoffersen identisk med bistasjon Alicehamna.
  - 4 Bistasjon Rensbuhuset i østlige del av Breibogen bygd av Sven Olsson i 1928 (Bengtssen). Oppført september 1929, 2 m x 5 fot, 5 fot høyt (Kyrre Sørensen).
  - 5 Bistasjon Bjørnhuset (Kyrre Sørensen) på odden vest for Velkomstpynten bygd i 1932 av Sven Olsson (Bengtssen). Bygd i oktober 1930, 2 m x 5 fot, 7 fot høyt (K. Sørensen). Alfred Johansen sier i sin dagbok 1930-31 at han i 1930 satte i land materialer på Reinsdyrlandet da Sven Olsson skulle bygge et hus. Muligens dette.
Hoel fant 26 aug. 1926 ved trig.pkt. på Velkomstpynten en steinplate med navn fra ca. 1770.
Sven Olsson har benyttet feltet i en årrekke og eide husene. Han døde i 1936 og ble begravd i Longyearbyen. Skriv fra Sysselmannen til HD (Handelsdepartementet) og over-

Bjørnejakt på sjøisen vestenfor Biskayerbukten. Foto: Norsk Polarinstitutt/S.Kristoffersen 10.04.1949.

sendt oss 17.07.37 ang. Olssons dødsbo. Besvarelse med oversendelse av avskrift av opplysninger i kartotek, og dessuten kartskisse.

Hovedstasjon Biskayerhuken og 4 bista-sjoner kjøpt av Sigfred Kristoffersen i 1938 av Sven Olssons dødsbo.

OVERVINTRINGER

1906-07

Reder: H. Breivik. 2 mann: Hjalmar Breivik, Karl Eliassen, Tromsø.

Litteratur: Moberg 1959:197.
Anm.: HST Raudfjorden.

1907-08

Reder: O. Hogstad. 2 mann: Berner «Beisaren» Jørgensen fra Karlstad i Målselv, senere Tromsø, Jentoft Jørgensen.

Litteratur: Moberg 1959:148-149.
Anm.: HST Biskayerhuken. Tilhørte O. Hogstads ekspedisjon som lå på Flathuken.

1907-08

Reder: E. Mattilas. 4 mann: Erik Zakariassen Mattilas, Jakob Olsen, Magnus Hågensen, Karl Eliassen - alle fra Tromsø.

Anm.: HST Raudfjorden. Skuten forliste før vinteren satte inn. E. Mattilas døde av skjorbuk 26. april (Hoel 1908).

1922-23

Reder: Elen Eliassen. 2 mann: Karl Eliassen, Hans Bertelsen.

Anm.: HST Biskayerhuken. K. Eliassen oppførte ny stasjonsbygning. Opplysning om reder: Hoel 1923.

1923-24

Reder: K. Eliassen. 2 mann: Karl Eliassen, Kristian Hansen.

Anm.: HST Biskayerhuken.

1925-26

Reder: H. Nøis. 2 mann: Karl Eliassen og Sven Adolf Olsson fra Stockholm.

Litteratur: Oxaas 1955:161.

Anm.: HST Biskayerhuken. Tilhørte en ekspedisjon med HST Verlegenuken og HST Woodfjord. Reiste opp med «Sjømøen» av Tromsø, skipper Sverre Strøm.

1927-28

Reder: S. Olsson. 1 mann: S. Olsson.

Litteratur: Moberg 1959:112,197,Oxaas 1955:166, Berset 1953:192.

Anm.: HST Biskayerhuken, BST Vesle Raudfjorden i E. Mattilas gamle hus.

1928-29

Redere: S. Olsson, A. Sæterdal. 2 mann, S. Olsson, Anders Sæterdal, Nord-Rana.

Anm.: HST Biskayerhuken, BST Vesle Raudfjorden.

1929-30

Redere: S. Olsson, A. Sæterdal. 2 mann: S. Olsson, A. Sæterdal.

Anm.: HST Biskayerhuken, BST Vesle Raudfjorden.

1930-31

Redere: S. Olsson, A. Sæterdal. 2 mann: S. Olsson, A. Sæterdal.

Anm.: HST Biskayerhuken, BST Vesle Raudfjorden. Opp fra Kings Bay med Peder Pedersen Ullsfjords motorbåt.

1931-32

Redere: S. Olsson, G. Antonsen. 2 mann: S. Olsson, Gerhard Antonsen, Rana.

Litteratur: Sutton 1932:81-83.

Anm.: HST Biskayerhuken, BST Vesle Raudfjorden. Hadde med en liten hund. Opp fra Kings Bay med Alfred Johansen.

1932-33

Reder: S. Olsson. 1 mann: S. Olsson.

Anm.: HST Biskayerhuken, BST Vesle Raudfjorden og Velkomstpynten.

1933-34

Reder: S. Olsson. 1 mann: S. Olsson.

Anm.: HST Biskayerhuken, BST Vesle Raudfjorden og Velkomstpynten.

1934-35

Reder: S. Olsson. 1 mann: S. Olsson.

Litteratur: Ritter 1954:160, 165.

Anm.: HST Biskayerhuken, BST Vesle Raudfjorden og Velkomstpynten.

1935-36

Reder: S. Olsson. 2 mann: S. Olsson, Kyrre Sørensen, Skitteneelv, Tromsøysund.

Anm.: HST Biskayerhuken. Sven Adolf Olsson døde 12. juli 1936 i Longyearbyen og ble begravd på kirkegården. Arthur Oxaas leide stasjonen på Fuglefjordneset for 2 hvitrev.

1936-37

Redere: K. Sørensen, I. Knutsen. 2 mann: K. Sørensen, Ivar Knutsen, Tromsdalen, Tromsøysund.

Anm.: HST Biskayerhuken, BST Vesle Raudfjorden og Velkomstpynten.

1938-39

Reder: S. Kristoffersen. 1 mann: Sigfred Kristoffersen, Tromsø.

Litteratur: Kristoffersen 1968:89-92,117,119-121,178-179.

Anm.: HST Biskayerhuken BST 4 stk. vestover til Velkomstpynten.

1939-40

Reder: S. Kristoffersen. 2 mann: Sigfred Kristoffersen, Arnljot Sundsfjord, Gildeskål.

Litteratur: Kristoffersen 1968.

Anm.: HST Biskayerhuken, 4 stk. BST vestover til Velkomstpynten.

FANGSTFELT 26

Woodfjorden

GRENSER

Mot øst en rett linje fra Kattefjellet på Gråhukken mot Meråkerfjellet til skjæringspunkt med en linje øst-vest gjennom midten av Kongsfjordbreen; hvorpå den dannes av en rett linje fra nordlige del av Kong Haakons Halvøy mot Bessefjorden. Den nordlige grense dannes av en rett linje fra Raudfjordbreen inn for Idabreen til skaret mellom Nordkollen og Sørkollen. Derfra videre en rett linje til odden ca. 7 km sør for Velkomstpynten.

NATUR

Feltet utgjør et meget stort og forskjelligartet terreng. Et utstrakt flatland finnes på nordsiden av Liefdefjorden, og mindre strandflater forekommer på en rekke steder rundt fjorden. Bare i den sørlige og sørvestligste del er det et brefylt fjelland - hvorfra enkelte breer som Monacobreen rekker helt ned til sjøen. Ellers er det en mengde daler hvor breene bare når ned til den øvre del. Varme kilder finnes i Bockfjorden.

ISFORHOLD

I vanlige isår er isforholdene gunstige. Woodfjorden og Liefdefjorden fryser i alminnelighet til om vinteren, så det er lett å ferdes.

HAVNEFORHOLD

Farvannet er ennå ikke opploddet tilstrekkelig, og da det er en rekke øyer og grunner i Liefdefjorden, bør forsiktighet utvises. Det er en rekke mer og mindre åpne bukter hvor fartøyer kan ankre.

VILTBESTAND

Det er et alminnelig godt reveterreng, en del bjørn - særlig ved Gråhukken (Bengtssen). En del rein spredt i dalene (Bjørnnes). Øyene i Liefdefjorden er gode dunøyer.

BRENSEL

Meget rekved (Bjørnnes).

ATKOMST

Eget eller leid fartøy. I gode isår kan en muligens bli satt inn her med rutebåten fra Tromsø.

HISTORIE

Besøkt fra gammel tid av hvalfangere, russiske overvintreere og norske fangstfolk. Frivillige overvintringer har først funnet sted i ny tid av nordmenn. Enkelte tvungne overvintringer har forekommet. I 1872-73 forlot 17 mann fartøyene på nordkysten og tok seg fram til Svenskhuset på Kapp Thordsen der de alle omkom. Dette år omkom også skipper Mattilas og Gabriel Andersen på Gråhukken da de ikke ville forlate fartøyet. De to ble begravd av Nordenskiölds ekspedisjon som kom dit med «Onkel Adam».

UTBYGNING

Feltet er utbygd.

BELEGG

3 mann iflg. Bjørnnes.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Hovedstasjonen på Roosneset oppført i 1924 av Hilmar Nøis (Bjørnnes). Brent av tyskerne under Den annen verdenskrig. I nærheten ble det oppført en fangststasjon i 1920 av Hagerup - Jensens ekspedisjon. Benyttet vinteren 1920-21 av Vainö Johansson fra Finland og Anton «Marta» Einarsen. Huset ble revet våren 1921 av samme ekspedisjon og fraktet til Wijdefjorden («Trio»s dagbok og Bjørnnes' biografi).
- 2 Bistasjon, «Villa Oxford», på nordsiden av Liefdefjorden innenfor Andøyane (Worsleyhamna). Oppført i 1924 av Hilmar Nøis som bygde hytten av en flymaskinkasse som ble etterlatt av Mr. Binney i 1924 (Merckoll).
Litteratur: Binney 1925.
- 3 Bistasjon i Løyningsdalen - oppført av Hilmar Nøis.
- 4 Bistasjon sør for Wulffberget oppført i 1927 av Hilmar Nøis og Martin Pettersen Nøis.
- 5 Hovedstasjon «Kap Hvile» under Musfjellet ved Gråhuken. Oppført 1928 av Hilmar Nøis' ekspedisjon. Ca. 500 meter sørvestover langs stranden ble det i 1920 bygd et hus av Hagerup og Jensens ekspedisjon. Stasjonen ble benyttet av Vainö Johansson og Anton Einarsen om vinteren. De rev den ned våren 1921 og flyttet den til Wijdefjorden («Trio»s dagbok og Bjørnnes' selvbiografi).
- 6 Bistasjon på nordsiden av Mushamna oppført av Hilmar Nøis og Martin Pettersen Nøis i 1927. Iflg. Bjørnnes ødelagt av bjørn i 1932. På samme tomt ble det bygd en fangststasjon av Hagerup og Jensens ekspedisjon i 1920. Benyttet følgende vinter av Vainö Johansson og Anton Einarsen. Revet av samme ekspedisjon våren 1921 og fraktet til Wijdefjorden («Trio»s dagbok og Bjørnnes' selvbiografi).
- 7 Bistasjon i bukten nord for Verdalspynten. Oppført av Hilmar Nøis.

8 Bistasjon, jordgamme, nær bunnen av Woodfjorden ved Scott Keltiefjellet. Oppført 1927 av Hilmar Nøis og Martin Pettersen Nøis.

9 Bistasjon på Kapp Kjeldsen. Oppført 1920 av Hagerup/Jensen ekspedisjonen og benyttet av Alfred Johansen og Efraim Hansson, Stockholm, følgende vinter. Revet våren 1921 av samme ekspedisjon og fraktet til Wijdefjorden («Trio»s dagbok og Bjørnnes' biografi).

Iflg. Hilmar Nøis skal det være et russekors på odden utfor det russiske hus i Woodfjorden (Worsleyneset).

OVERVINTRINGER

1920-21

4 mann: Alfred Johansen, Tromsø og Efraim Hansson, Stockholm med HST på Gråhuken, Vainö Johansson og Anton «Marta» Einarsen med HST på Roosneset.

Rederne Johan Hagerup og Hans Jensen, Tromsø, hadde fangstpartier på følgende steder: Arthur Oxaas, Tromsø (fangstleder) og Georg Nilsen i Virgohamn på Danskøya der «Trio» ble satt på land, Georg Bjørnnes, Senja, og William Oxaas i Svenskegattet. Oppførte 3 hovedstasjoner og 5 bistasjoner. Alle nyoppførte stasjoner ble revet året etter og flyttet til Wijdefjorden i 1921 («Trio»s dagbok og Bjørnnes' dagbok og biografi). Totalfangsten er oppgitt til 182 hvitrev, 34 blårev, 52 rein, 35 storkobbe. Av dagbøkene framgår det at fangsten på Gråhuken var 7 rev, 6 bjørn, 7 tønner spekk, på Roosneset 40 rev, 1 bjørn, 40 rein, 12 snadd.

1924-25

2 mann: Nils Nilsen Nøis, Andøya og Sigurd Pettersen med HST Roosneset (Hoel 1924). Oppførte hus på Stasjonsøyane, Roosneset og et på nordsiden av fjorden. Benyttet hus på Kapp Kjeldsen og Viktoriapynten (Hoel 1936).

1924-25

2 mann: Nils Nilsen Nøis og Martin Sølfing med HST Roosneset. De tilhørte en 5 manns ekspedisjon som også lå på Biskayerhuken og Verlegenhuken. De gikk tilbake til Longyearbyen over fjellet til Wijdefjorden og Billefjorden i april.

Litteratur: Berset 1953:180.

1927-28

2 mann: Hilmar Nøis og Martin Pettersen Nøis med HST Roosneset. Hilmar Nøis returnerte over land til Adventfjorden, mens Martin Pettersen Nøis måtte ro rundt Spitsbergen. Motorbåten lå igjen i Liefdefjorden. Hilmar Nøis deltok om våren i ettersøkingen etter Nobile, og fikk 50 kroner dagen.

Litteratur: Berset 1953:192.

1928-29

3 mann: Hilmar Nøis (reder og leder), Hans Lund, Harstad og Karl Johansen, Dyrøy med HST Roosneset. Reiste opp med kutteren «Odd». I Austbotnhytten, Østre Wijdefjord, står det skrevet på veggen:

Hilmar Nøis og Hans Lund Paa tur til Advent bay den 22 Januar. Kom tilbake den 17 Marts.

Toralf Hansen, Risøyhamn, Trygve Bastesen (?), Nøis og Ragnvald Tærum, Lier ved Drammen, var på Stasjonsøyane og i Sassenfjorden - muligens på sommerfangst.

1929-30

2 mann: Hilmar Nøis og Hans Lund, Harstad med HST Roosneset deler av vinteren. De fangstet også fra Skansbukta til Ebbadalen og på begge sider av Wijdefjorden (Nøis til Hoel i 1936). Nøis hadde kutteren «Odd» på 43 fot som han hadde kjøpt på fastlandet i 1928. Med denne forliste han på Daudmannsøyra 13. september 1929 (Bjørnnes).

1930-31

3 mann: Schjølberg Nilsen Nøis, Dverberg, Andøya, Toralf Hansen, Dverberg, Andøya,

Gustav Lund, Harstad med HST Roosneset. Satt opp med Peder Pedersen Ullfjords motorbåt fra Advent Bay for 300 kroner.

1931-32

2 mann: Hilmar Nøis, Dverberg, Andøya og Hans Sæterdal, Nord-Rana, med HST Roosneset. Satt opp fra Kings Bay med Alfred Johansen. De benyttet også Bjørnnes' fangstfelt i Wijdefjorden (Bjørnnes). HST Krosspynten på forvinteren, HST Roosneset på ettervinteren.

1932-33

2 mann: Hilmar Nøis og Hans Sæterdal med HST Roosneset. Opp med Alfred Johansens skøyte.

1935-36

3 mann: Edvin Nilsen Nøis, Julius Nilsen Nøis, Sverre Skoglund, alle fra Risøyhamn, Andøya. HST Roosneset (Skoglund).

1936-37

3 personer: Edvin Nilsen Nøis med konen Anna, Julius Nilsen Nøis (fra denne tiden kalte han seg Dahl), Alle fra Risøyhamn, Andøya. HST Roosneset. Fangstutbyttet delt mellom de to menn.

1937-38

4 personer: Edvin Nilsen Nøis med konen Anna, Julius Nilsen Nøis (Dahl), Karl Pettersen (født 31.05.1902), alle fra Risøyhamn, Andøya. HST Roosneset.

1938-39

2 mann: Hilmar Nøis og Edvin Nilsen Nøis. HST Fredheim i Sassenfjorden. Drev fangst midtvinters i Woodfjorden.

Litteratur: Berset 1953:243,255.

1946-47

3 mann: Johannes Kaps Nøis, Bjarne Isaksen, Tranøybotn og Rolf Røbergesen, Vangsvik med HST Gråhuken. Fangstet for Hilmar Nøis på Fredheim i Sassenfjorden.

Litteratur: Berset 1953:263.

FANGSTFELT 27

Vestre Wijdefjord

GRENSER

Mot nord og øst havet og Wijdefjorden; mot sør en øst-vestgående linje mellom Stjernspetzfjellet og en linje mot nordøst fra østkannten av Universitetsbreen til Wijdefjorden. Mot vest en rett linje fra Kattefjellet ved Gråhuken mot Meråkerfjellet.

NATUR

Et nokså ensformig terreng, jevnt skrånende ned mot Wijdefjorden med en rekke daler som er isfri. Vegetasjonen er forholdsvis bra.

ISFORHOLD

Wijdefjorden er vanligvis tilgjengelig for fartøyer om sommeren. Om vinteren fryser fjorden ofte først etter nyttår; så enkelte vintre er den nesten ikke farbar.

HAVNEFORHOLD

Utgrunt, men en kan ankre på en rekke steder innover i fjorden.

VILTBESTAND

Tidligere bra reveterreng, nå i tilbakegang. Bjørn av og til. Reinen er antakelig utryddet.

BRENSEL

Rikt på drivtømmer (Georg Bjørnnes).

ATKOMST

Eget eller leid fartøy.

HISTORIE

Ikke meget besøkt av de gamle hvalfangere; men det er ennå flere russehus etter de russiske overvintre omkring forrige århundre-

skifte. Besøkes ofte av norske fangstskuter, og var tidligere kjent reinsdyrterreng.

UTBYGNING

Når alle hus er reparert, er feltet tilstrekkelig utbygd iflg. Bjørnnes.

BELEGG

2 mann iflg. Bjørnnes.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hus i Vatnedalen oppført av Claus Andersens ekspedisjon 1912. Tilhører antakelig fru Killegreen Andersen, Tromsø (Bjørnnes). Iflg. Orvin ble det i 1910 og 1912 oppført fangststasjoner langs fjordens vestside for utreder Claus Andersen, Tromsø.

Litteratur: Orvin 1939:6.

2 Hovedstasjon i Andredalen, på Elvetangen, oppført 1912 av Claus Andersens ekspedisjon. Kalt «Ravehytta» eller «Villa Rave». Oppført inntil restene av et russisk laftehus. Mellomrommet er fylt med grus for isolering. Ved pålandsvind fra nord, når sjøen helt inn i hytten. Ruin 1984. Iflg. Berset, er fangststasjonen oppført 1910. Hytten oppkalt etter en av de reddede deltakere i Schröder-Stranz-ekspedisjonen 1912-13. Av 10 tyskere vendte kun 3 tilbake - derav 2 som invalider. August Stenersen var deltaker på denne ekspedisjonen.

Litteratur: Ritter 1954:56-57, 79; Berset 1953:77; Vogt 1926:204; Amundsen 1983:8-28; Staxrud 1914.

- 3 Hus under Tavlefjellet, kalt «Torénhuset», oppført 1912 av Claus Andersens ekspedisjon. Tilhører Leif Andersen, Tromsø. Ubrukelig. Svensken Torén fra Kiruna overvintret her i 1920-21. Karl J. Bengtssen opplyser at Torén bygde huset da. Toréns komfyr ble stjålet året etter av en selfanger. Halvparten av huset fjernet i 1931, og en russebu som sto ved siden av, ble halvt nedrevet (Bjørnnes).
- 4 Bistasjon i Purpurdalen bygd av rekvedstokker i 1912 av Claus Andersens ekspedisjon. Skal ha vært flyttet fra Krosspynten. Tilhørte fru Killengreen Andersen. Hytten ble med eierens tillatelse tatt ned til fastlandet av dosent Adolf Hoel på «Polarbjørn» 23. august 1936. Ved samme anledning ble det også tatt med et stort russekors som sto ved en nedbrent russetuft i Kartdalen, Krosspynten. Fangsthytten lå i mange år lagret på Norsk Sjøfartsmuseum, men er nå restaurert og gjenoppbygd i utstillingen på Polarmuseet, Tromsø. Det gresk-ortodokse korset står i utstillingen på Tromsø museum.
- 5 Hovedstasjonen Krosspynten oppført 1910 av Anton Eilertsen for reder Claus Andersen, Tromsø. Eilertsen døde her 9. mars 1912 av skjørbuk og ligger begravd ved hytten. Bygningen lå inntil en russetuft. Hytten brente, men ble gjenoppført i 1922 av Hilmar Nøis og August Stenersen. Tilhører Stenersen og Nøis (iflg. Bjørnnes). Fangststasjonen ble reparert og fikk satt inn ny ovn da Karl J. Bengtssen, Bergen og Bergeton Johansen, Leirbotn, Alta, overvintret her i to sesonger fra 1927. I *Aftenposten* 1913 forteller Staxrud om en hjelpeekspedisjon i en Claus Andersen-hytte på vestsiden av Kapp Petermann. Hytten var oppført i 1910 eller 1911, og ble benyttet i 1913 da den ble forlatt av Wegener med tre norske overvintreere den 3. april. De tre nordmennene var ansatt hos Ernest Mansfield, Northern Exploration Co., i Kings Bay.
- 6 Bistasjon Landingsdalen i Vestfjorden, antakelig oppført av Anton Eilertsen for reder Claus Andersen. Brent ved uforsiktighet av Wegeners ekspedisjon 30. mars 1913, gjenoppbygd 1927 av Karl J. Bengtssen. Ubrukelig iflg. Bjørnnes.
- 7 Bistasjon i Zeipeldalen oppført 1922 av Hilmar Nøis (oppl. H. Nøis) og August Stenersen. Nøis måtte overføre sin part i hytten til Georg Bjørnes i 1932 som erstatning for at han uten tillatelse hadde benyttet Bjørnnes' hytter og fangstterreng i 1929-30.
- 8 Bistasjon vest for Kapp Petermann, ved Frøysneset i Vestfjorden. Veggene støttet opp av rekvedstokker.
- 9 Bistasjon på Svartdalsneset. Oppført i laft av rekvedstokker. Sjø slår inn i hytten ved stormflo. Sprekker i veggene tettet med tøyfiller. Bislag av vertikale stolper satt ned i bakken. Dårlig stand 1986, men kan repareres.

Litteratur: Berset 1953:153, 157.

Litteratur: Ritter 1954:61-62.

Litteratur: Moberg 1959:215-218.

Kommentar:

Anton Eilertsen var fangstleder for en gruppe på tilsammen 5 mann som skulle overvintre 1910-11 på vestsiden av Wijdefjorden for utreder Claus Andersen, Tromsø. En av deltakerne, Gustav Fors fra Buddbyn, Over-Luleå i Sverige, var tømmermann og sto sannsynligvis for byggearbeidene. Påfølgende vinter overvintret bare Eilertsen og Fors - og Eilertsen døde utpå vårparten. Det er da mest sannsynlig at de fleste fangststasjonene fra denne perioden er oppført høsten 1910 eller sommer/høst 1911.

OVERVINTRINGER

1910-11

5 mann: fangstleder Anton Eilertsen, Gustav Fors, Buddbyn, Over-Luleå, Sverige og 3 andre - navn ukjent. HST Krosspynten, BST

Den opprinnelige fangsthytten på Krosspynten. Foto: Norsk Polarinstitutt/A. Hoel 23.08.1912

russehus i Vestfjorden og på Ø-siden av fjorden. Reder: Claus Andersen, Tromsø.

Litteratur: Moberg 1959:70-72, 212-218; Amundsen 1983:16-17; Orvin 1939:6.

1911-12

2 mann: Anton Eilertsen og Gustav Fors. Eilertsen fikk skjørbuk og døde 9. mars 1912. Begravd av A. Hoel ved hytten på HST Krosspynten. Fors tok seg alene over til Longyearbyen. Daniel Nøis forteller i Vesterålens avis at en mann kom fra Wijdefjorden med brukket bein og skjørbuk. Fangstutbyttet var 76 rev og 4 bjørn. Reder: Claus Andersen, Tromsø.

1919-20

3 personer: Olsson og en annen mann, samt en kvinne - navn ukjent. Fangstutbytte: 41 hvitrev, 27 blårev, 1 bjørn og 7 tønner spekk. De tre fikk skjørbuk og ble brakt til Kings Bay hvor kvinnen døde.

1920-21

4 mann: Svensken Torén fra Kiruna, hans

sønn og to karer fra Finnmark - navn ukjent. Torén og to av de andre fikk skjørbuk og ble brakt til Kings Bay av Arthur Oxaas som lot to menn bli igjen for å hjelpe til med fartøyet som var landsatt («Trio»s journal og Bjørnnes' dagbok). Fangstet fra 2 stasjoner. Hilmar Nøis opplyser at 165 rein ble skutt i Wijdefjorden i 1921 og dermed uttryddet i dette området.

Litteratur: Oxaas 1955:128-129; Moberg 1959:218.

1922-23

7 mann: Hilmar Nøis, Ludvig Larsen, Leonhard Sørensen, Ewald Schmutzler, August, Helge og Reidar Stenersen, Tromsø. De fangstet fra Vatnedalen til Dei tri isfjella på østsiden. August Stenersen og de to sønnene hadde HST Austfjordnes, resten på HST Krosspynten. Ekspedisjonen forliste m/k «Melvik» ved øyene på østsiden av Austfjorden 7. sept. 1922 (A. Hoel 1923). Hoel oppgir at 5 av reinene ble skutt i Sassendalen - og har notert 65 rev i alt. A. Stenersen ble satt opp med «Braganza» til Pyramiden, og gikk derfra den 29. september 1922.

Litteratur: Berset 1953:153, 157.

1923-24

2 mann: Hilmar Nøis og August Stenersen. HST Krosspynten som de iflg. Bjørnnes leide av Leif Andersen, Tromsø.

1924-25

3 mann: August Stenersen, Tromsø, Rudolf og Einar Svendsen, Neverfjord, Alta. Stenersen HST Krosspynten, de to andre HST Elvetangen. Brødrene Svendsen hadde med 3 hunder. Bjørnnes opplyser at de fikk 9 rev. Det er ant. dette fangstpartiet Zapffe møtte i Virgoamna etter at de hadde en rotørn på 23 timer fra fangstterrenget. Zapffe oppgir fangsten til 30 blårev, 4 bjørn og 15 storkobber.

Litteratur: Zapffe 1935:136-137.

1925-26

2 mann: Rudolf Svendsen og svensken Karl Molander. HST Elvetangen, utpå vårparten dro de inn til Austfjordnes.

Litteratur: Berset 1953:180; Moberg 1959:219.

1927-28

2 mann: Karl J. Bengtssen, Bergen og Bergeton Johansen, Leirbotn, Alta. HST Krosspynten (HST Elvetangen iflg. Hilmar Nøis). De utrustet seg i Kings Bay. Seilbåten (8 kv.meter) «Geisha» ble satt opp ved HST Krosspynten. Hytten ble grundig reparert. Bengtssen fikk skjørbuk og ble om vinteren hjulpet til Longyearbyen av Hilmar Nøis og Georg Bjørnnes (Bjørnnes).

Litteratur: Berset 1953:193.

1929-30

2 mann: Hilmar Nøis og Hans Lund, Harstad. HST Krosspynten. Toralf Hansen, Schjølberg Nilsen Nøis, begge Dverberg på Andøya, og Hans Lund forliste ved Daudmannsøyra på vei opp. Bare Lund og Hilmar Nøis ville overvintre etter dette uhellet.

Litteratur: Berset 1953:230.

1931-32

2 mann: Hilmar Nøis og Hans Sæterdal, Nord-Rana. HST Krosspynten. Utpå ettervinteren dro de nordover og brukte BST Gråhuken og Woodfjorden fangstfelt med HST Roosneset.

1933-34

3 mann: Kaptein Herman Ritter, Østerrike (etter Den annen verdenskrig ble det tsjekkoslovakisk område), Karl Johan Nikolaisen, Storsteinnnes, Tromsøysund og Anders Andersen («Dobbel-Anders»). Ritter HST Krosspynten, Nikolaisen og Andersen HST Bangenhuk i Verlegenhuk fangstfelt (her fikk de 9 rev og 1 bjørn). Ritter mistet sin robåt. De reparerte 5 hytter. Opp med d/s «Aksla», skipper Ingv. Svendsen, Tromsø.

Litteratur: Moberg 1959:70-72; Oxaas 1955:185.

1934-35

3 personer: Herman Ritter med hustru Christiane og Karl Nikolaisen. HST Gråhuken, BST inn til Krosspynten.

Litteratur: Ritter 1954:56-59, 79.

1935-36

1 mann: Herman Ritter. HST Krosspynten - fangstet utover vestsiden av Wijdefjorden.

Litteratur: Glen 1937:38.

1938-39

2 mann: Hilmar Nøis og broren Edvin Nilsen Nøis, Middagsfjell, Andøya. HST Fredheim, Sassenfjorden. De fangstet i Wijdefjorden og opp i Woodfjorden fram til jul, før de dro tilbake til fangstfeltet i Sassen.

Litteratur: Berset 1953:255.

FANGSTFELT 28

Østre Wijdefjord

GRENSER

Mot sør en østgående linje fra Kinanderfjellet, mot sørvest og vest en rett linje fra Kinanderfjellet til Universitetsbreen øst for Stjernespetz-fjellet; herfra en rett linje over det nordligste av Dei tri isfjella og midten av Valhallfonna, mot øst en rett linje med retning Verlegenhukken-Newtontoppen og en rett linje fra Newtontoppen mot Svanbergfjellet til den sørlige grenselinje skjæres.

NATUR

Jevnt skrånende fjellsider ned mot Wijdefjorden, med mange isfrie daler. Kun tre breer i den nordlige del av terrenget når ned til sjøen; og da fjorden er åpen til langt på vinteren, kan disse være farlige å passere. Bra vegetasjon. Ved bunnen av fjorden er det flere breer, av hvilke den store Mittag-Lefflerbreen munner ut i fjorden. I bunnen av Austfjorden fins kulleier, og en kan lett gå herfra over til Dicksonfjorden. Feltet holder seg snøbart om vinteren (Bjørnnes).

ISFORHOLD

Wijdefjorden er i alminnelighet tilgjengelig uten vansker for fartøyer om sommeren; om vinteren er den ytre del ofte åpen til langt over jul. I 1925 var den således åpen til februar; det samme var tilfelle 1933-34.

HAVNEFORHOLD

Farvannet er rent, så en kan ankre hvor som helst langs kysten i godt vær. Ellers bra ankerplass ved hovedstasjonen i Austfjorden og ved bistasjonen sør for Ridderborgen.

VILTBESTAND

Godt revettereng, lite bjørn. Rein har ikke vært å se på feltet siden 1925 (Bjørnnes). Godt tilholdssted for rype, samt usedvanlig mye snadd. I de senere år med milde vintre har reven kvalitetsmessig tapt seg sterkt (Bjørnnes). Det er ærfugl langt ut over vinteren så lenge fjorden er åpen.

BRENSEL

Rikelig drivtømmer, og i Austfjorden er det kullag som har vært mye benyttet av Bjørnnes.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy.

HISTORIE

Russiske overvintreere fanget her til bortimot 1830. Ennå står noen av deres hytter. Den første norske fangstekspedisjon overvintret her 1921-22 og oppførte 3 hytter som Hagerup og Jensen i 1928 solgte til fangstmannen Georg Bjørnnes. Han har siden bygd 3 hytter, samt ombygd og reparert de gamle (Bjørnnes).

Fjorden ble besøkt av en engelsk skonnert i 1872, og flere av russehyttene var da i brukbar stand:

On the seventh, we row about eight miles from the schooner up the fiord to a point inside an island not in the chart (Austfjordnes eller Austbotn?); we land, and inspect a square wooden house, which, from its age and exposure to the weather, ought to have been by this time a respectable ruin. Here, owing to the

atmosphere, it wore the aspect of a modern structure, simple in detail, twelve feet by eight, having a fireplace of clay and rough stones, with two rough wooden benches for its furniture; a curious cross stands near the door, having upon it in the Russian language a short inscription, the name and date of the last inhabitant. This, and some other buildings in Widdie Bay, belonged to a company of Russian traders who lived here from year to year; some of their party returned home with their spoils, and brought back such simple requisites as the people needed.

....

We saw the remains of traps along the shores of Widdie Bay - wooden cages constructed with bits of drift-wood. (Wells 1873:225-227).

UTBYGNING

Feltet er helt utbygd (Bjørnnes).

BELEGG

2 mann (Bjørnnes).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Hovedstasjon Villa Austnes (Austfjordnes) på østsiden av Austfjorden innenfor en øy omkr. 10 km fra fjordmunningen. Hytte oppført i 1921 av Hagerup og Jensens ekspedisjon i flukt med en russebod på en 2 m høy lagunevoll omgitt av hav på tre kanter. I 1928 kjøpte Georg Bjørnnes fangststasjonen, og i 1931 rev han ned russeboden som han benyttet til brensel, samt hytten. Brukbare materialer ble benyttet i den nye stasjonen som ble oppført høyere opp fra lagunen. I god stand i 1935. Georg Bjørnnes solgte sine hytter på fangstfeltet i 1940 til Edvin Nilsen Nøis, Middagsfjell, Andøya.

Litteratur: Berset 1953:193; Oxaas 1955:141; Bjørnnes: Dagbok 1931-32.

- 2 Bistasjon Flatøyra oppført 1921 av Hagerup/Jensen-ekspedisjonen på østsiden av Wijdefjorden ved Flatøyrdaalen, omkr. 15 km nord for Kapp Petermann på vestsiden av

fjorden. Kjøpt og ombygd av G. Bjørnnes i 1928. I god stand 1935.

Litteratur: Svalbardposten 1982/83, nr. 14:7.

- 3 Hovedstasjon Villa Møen på østsiden av Wijdefjorden like sør for Dei tri isfjella. Oppført i 1921 av Hagerup/Jensen-ekspedisjonen. G. Bjørnnes bygde nytt hus i 1927 da det gamle var nesten ødelagt. Huset er nå i god stand (1935).

Litteratur: Oxaas 1955:141.

- 4 Bistasjon Svartberget, oppført av G. Bjørnnes i 1927 på østsiden av fjorden rett overfor Tavlefjell. Det er lagt torvmur rundt huset. I god stand 1935.

- 5 Austbotnhytta, bistasjon ved Ridderholmen på østsiden av Austfjorden; oppført 1927 av G. Bjørnnes. Hytten, som ligger litt innenfor vraket av «Melvik» forlist i 1923, er 13 fot lang, 7 fot bred og 6 fot høy. Oppholdsrom 9x7 fot, lager 4x7 fot. I god stand 1934. Inskripsjoner med blyant på veggbord:

**DENNE HYTTE SOM ER BYGGET AV
FANGSTMANN BJØRNNES 1927 STÅR
TIL RÅDIGHET FOR BESØKENDE
FANGSTFOLK, TURISTER, VIDENSKABS
MÆND OG FORLISTE SJØFOLK, MEN
INTET MAA ØDELÆGGES ELLER
FJERNES AV HYTEN. OVERVINTRENDE
FANGSTFOLK MAA HA SKRIFTLIG
TILLATELSE FRA EIEREN, NÅR DE
SKAL BENYTTTE HYTEN HELE
VINTEREN.**

FANGSTMANN BJØRNNES

**DET ER UNDER INGEN OM-
STÆNDIGHET TILLATT AT DRIVE
FANGST EFTER RÆV OG BJØRN UTEN
SKRIFTLIG TILLATELSE FRA EIEREN.**

G.B.

**HILMAR NØIS OG HANS LUND PAA
TUR TIL ADVENT BAY DEN 22
JANUAR 1929. KOM TILBAGE DEN 17
MARTS**

6 Bistasjon Lyktedalshytta på vestsiden av Austfjorden sør for Ridderborgen oppført 1922 av August Stenersen og Hilmar Nøis. Nøis overdro sin halvpart i 1932 til Georg Bjørnnes fordi han uten tillatelse hadde benyttet Bjørnnes' hus og fangstterreng i 1929-30. I god stand 1934. Muligens ved Zeipeldalen.

Litteratur: Berset 1953:153, 157.

7 Bistasjon Gletscherhytta mellom det sørligste og like sør for det mellomste av Dei tri isfjella. Oppført 1933 av Georg Bjørnnes. I god stand 1934.

8 Overgangshytta - i bunnen av Austfjorden, på V-siden for enden av Mittag-Lefflerbreen - oppført av Georg Bjørnnes i 1933, fra hovedstasjonen på Austfjordnes.

Litteratur: Moberg 1959:70,72, Jacobsen 1979:89.

9 Kapp Petermann; liten bistasjon ved Frøysneset på Ø-siden av Vestfjorden. Veggene støttet opp av rekvedstokker. Pt. står det en hytte på Rysneset iflg. Atle Midttømme. Det er en eldre hytte som nå er reparert.

Litteratur: Ritter 1954:61-62.

Iflg. Oxaas oppførte Hagerup/Jensen-ekspedisjonen 1921 en fangststasjon ved Reinbukkdalen.

Litteratur: Oxaas 1955:142.

OVERVINTRINGER

1921-22

3 mann for Hagerup/Jensen-ekspedisjonen ledet av Arthur Oxaas: Georg Bjørnnes, Efraim Hansson, Stockholm og Henry Johannesen. Første norske overvintring på dette fangstfeltet. Det ble oppført 1 HST og 4 BST på østsiden av Wijdefjord. HST Austfjordnes. De berget Waldemar Kræmers «Roald II» innerst i Wijdefjorden, men «Trio» som de kom opp med, ble liggende igjen som vrak («Trio»s dagbok, Bjørnnes' dagbok og biografi på Svalbardkontoret).

Fangstutbytte: kun 49 brukbare hvitrev og 31 brukbare blårev. Oxaas oppgir i alt for alle 8 mann som tilhørte Hagerup/Jensen-ekspedisjonen: 74 hvitrev, 43 blårev 15 døde og 2 levende bjørn for 1921-22.

Andre partier: 2 mann på HST Bangenhuk og 3 mann på HST Verlegenhuk.

Litteratur: Orvin 1939:7, Oxaas 1955:141, 137.

1922-23

3 mann: August Stenersen, Tromsø, og hans to sønner Helge og Reidar. HST Austfjordnes. Deltakere i Hilmar Nøis' fangstekspedisjon med HST Krosspynten.

Litteratur: Berset 1953:153, 157.

1923-24

Se Vestre Wijdefjord. Vestsiden av Austfjorden brukt av August Stenersen og Hilmar Nøis med HST Krosspynten.

1924-25

3 mann: Georg Bjørnnes (fangstleder), Efraim Hansson, Stockholm, og Ivar Johannesen. HST Austfjordnes. Reiste opp med m/k «Dion» av Tromsø, skipper Alf Willumsen, for kr. 1800 i frakt. Utrustning kr. 4000. Bjørnnes rodde til Kings Bay om våren. Fangstoppgave i Bjørnnes' dagbok, Svalbardkontoret.

1925-26

Se Vestre Wijdefjord. Rudolf Svendsen, Neverfjord, Alta, og Karl Molander, Sverige, med HST Elvetangen (iflg. H. Nøis), fangstet i Austfjorden utpå vårparten. Drev antakelig tjuvjakt på rein, da Bjørnnes opplyser at det lå mye reinhår utfor hytten på Austfjordneset.

1927-28

1 mann: Georg Bjørnnes, Laukvik på Senja, Hillesøy kommune. HST Austfjordnes. Kom opp 1. juli 1927 med leiet selfanger «Tromsøværingen». Benyttet 244 lemfeller og 6 sakser. Utrustningen kostet kr. 1600, hvorav kost kr. 600. Fangstutbytte 51 rev iflg. Bengtssen. Fangstoppgave i Bjørnnes' dagbok, Svalbardkontoret.

Litteratur: Berset 1953:193.

Blårev iferd med å gå opp under en felle i Wijdefjorden. Foto: Norsk Polarinstitutt/G. Bjørnnes 1931-40.

1928-29

2 mann: Erling Enoksen og Arnfeldt Pedersen, begge fra Balsfjord. Benyttet hyttene uten tillatelse, da de var utleid til Hilmar Nøis. Enoksen oppførte sommeren 1928 hus i Ebeltoftthamna, men det er uvisst om denne stasjonen ble benyttet i løpet av sesongen.

Litteratur: Bjørnnes: Dagbok 1928-29

1930-31

2 mann: Erling og Alfred Enoksen, Balsfjord. Fangstet med gift, og benyttet hus og terreng uten tillatelse, iflg. G. Bjørnnes. HST Austfjordnes.

1931-32

1 mann: Georg Bjørnnes. HST Austfjordnes. Opp med m/k «Algot» av Tromsø, skipper Hans Sørensen. 8 hvitrev ødelagt. Fangstopp-gave i Bjørnnes' dagbok, Svalbardkontoret.

Litteratur: Jacobsen 1979:82.

1933-34

1 mann: Georg Bjørnnes. HST Austfjordnes. Reiste opp med Ingvald Svendsens «Aksla» for kr. 200. Utgifter til ammunisjon kr. 300. Benyttet 273 lemfeller, 2 sakser. Sysselmann Helge Ingstad på besøk 2. april 1934.

Litteratur: Moberg 1959:70, 72, Glen 1935:132 ff.

1935-36

1 mann: Georg Bjørnnes. HST Austfjordnes.

1937-38

1 mann: Georg Bjørnnes. HST Austfjordnes.

1939-40

1 mann: Georg Bjørnnes. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S. HST Austfjordnes. Overvintringen ble Bjørnnes' siste sesong på Svalbard. Solgte hyttene på fangstfeltet til Edvin Nilsen Nøis, Middagsfjell, Andøya (Bjørnnes' dagbok).

FANGSTFELT 29

Verlegenhuken

GRENSER

Mot vest Wijdefjorden, mot nord havet, mot øst Hinlopenstredet, mot sør en rett linje over midten av den nordligste av Dei tri isfjella og midten av Valhallafonna.

NATUR

Ingen breer på feltet går ned til sjøen, unntatt de som er nevnt ovenfor. Kysten består nesten bare av lavland. Det indre av den sørlige del er dekket av et stort isområde.

ISFORHOLD

Drivisen ligger av og til og presser mot Verlegenhuken slik at det er vanskelig å komme til Hinlopenstredet. Havet er oftest åpent om vinteren, men det fryser i alminnelighet is på Sorgfjorden og Mosselbukta. Bjørnnes betegner isforholdene som gunstige.

HAVNEFORHOLD

Dårlig opploddet. Utgrunt og urent (Bjørnnes). Beste havn i Sorgfjorden og Dirksbukta, mens Mosselbukta er svært åpen.

VILTBESTAND

Delvis godt utbytte av både rev og bjørn, delvis dårlig. Bjørnnes sier at fangsten varierer sterkt etter isforholdene. Rein finnes neppe på feltet nå (1945).

BRENSEL

Drivtømmer i massevis (Bjørnnes).

ATKOMST

Eget eller leid fartøy.

HISTORIE

Her finnes ennå gamle russehus etter de russiske overvintrener som var her til første del av forrige århundre. Gjennom lang tid besøkt av norske fangstfartøyer, samt av vitenskapelige ekspedisjoner. A.E. Nordenskiöld overvintret i Mosselbukta 1872-73 og bygde da huset «Polhem». Schröder-Stranz' ekspedisjon 1912-13 lå i Sorgfjorden. Den første norske overvintring for fangst var 1921-22 av Hagerup og Jensens ekspedisjon.

UTBYGNING:

Utbygd iflg. Georg Bjørnnes.

BELEGG

2 mann (Bjørnnes).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 «Polhem» på Polhemøya ved N/Ø-siden av Mosselbukta oppført av den finsk-svenske professor Adolf Erik Nordenskiölds overvintringsekspedisjon 1872-73.

Hovedbygningen var prefabrikert i Göteborg, og var av samme type som den på Kapp Thordsen. Det såkalte «Svenskhuset» ble oppført samme sommer av P. Øbergs ekspedisjon for det svenske foretak AB Isfjorden. Aktiebolaget var dannet i 1871 for å utnytte mineralforekomster på Spitsbergen, samt fremme vitenskapelig forskningsarbeid i polartraktene. Nordenskiöld var en av inter-

Det svenske hus i Sorgfjorden. Oppført av Jäderin 1899. Foto: Norsk Polarinstitutt/Hoel 20.08.1923.

essentene i selskapet. I første omgang skulle det utnytte forekomstene av fosforitt som Nordenskiöld hadde oppdaget i 1864. Kompaniet gikk imidlertid hurtig konkurs, og huset ble kjøpt av baron Oscar Dickson og A.E. Nordenskiöld.

Formålet med ekspedisjonen til Mosselbukta var å foreta meteorologiske og magnetiske observasjoner. Dessuten var det planlagt en isvandring mot Nordpolen. Førte rein ble tatt med som trekkdyr. Men planen måtte oppgis da reinflokken forsvant under en snøstorm. I stedet ble det i løpet av vinteren gjennomført en tur til Sjuøyane og over Nordaustlandets innlandsis med sleder trukket av deltakerne selv.

Det var ikke bare tapet av reinen som inntraff av uforutsette begivenheter. Under avskjedsfesten for to av skipsmannskapene som fraktet ekspedisjonen opp til Mosselbukta, ble fartøyene innestengt av isen. Det ble således tre ganger så mange personer enn planlagt som måtte forberede seg til et

vinteropphold. Provianten var opprinnelig beregnet til 21 personer. Nå var de 67. I tillegg kom det et alarmerende bud om at seks ishavsskuter med en besetning på tilsammen 58 mann var innestengt av isen ved Gråhukken. Provianten var øyeblikkelig blitt strengt rasjonert. Det var ikke mulig å hjelpe fangstfolkene i større grad, men de ble tilbudt halve rasjoner i seks måneders tid. Ellers fikk de som ønsket det, tilbud om å disponere det nyoppførte huset på Kapp Thordsen. Her var det en god del konservert proviant, 20-30 sekker mel, erter, gryn og poteter, samt godt med kull.

I første uke av oktober dro 17 av fangstfolkene over isen med to småbåter for å ta seg ned til Isfjorden. De som ble igjen om bord, klarte å komme løs i begynnelsen av november med de to skutene som lå ute ved Velkomstpynten. Bare to mann, skipper Johan Mattilas og kokken Gabriel Andersen, ble igjen for å passe de fire fartøyene som var fullastet av fangst.

Det vitenskapelige arbeidet på forskningsstasjonen i Mosselbukta pågikk uavbrutt; med avlesing av forskjellige typer måleinstrumenter, zoologiske undersøkelser med bunnskrape under isen, studier av havisen, glasiologiske undersøkelser og kartlegging. Helse-tilstanden holdt seg noenlunde bra, men allerede før jul forekom det tilfeller av den fryktede skjorbukken. Ekspedisjonens lege klarte å holde sykdommen stangen med 3-4 dessertskjeer multebær pr. dag som den mest effektive medisinen. Likevel var det én mann som døde.

Det gikk atskillig verre for de andre overvintrerne. De to på Gråhukken holdt til under to hvelvete båter. I dagboken deres nevnes det ingen ting om sykdom før i januar. Dagboksnotatene slutter 18. februar, og de har antakelig bukket under for skjorbuk kort tid etter.

På Kapp Thordsen utviklet situasjonen seg til Svalbards største overvintringstragedie. De 17 var kommet fram til «Svenskhuset» i god behold den 14. oktober. Men allerede 19. januar døde de to første. Rundt midten av april var 14 mann omkommet, og de tre siste levde antakelig bare en kort tid etter dette.

Alfred Svendsen skriver at Arthur Oxaas og brødrene Svendsen tok materialer fra hovedbygningen til en hytte de skulle sette opp på Verlegenuken. Opprinnelig besto anlegget av våningshus, 2 astronomiske observatorier, 1 magnethus og 1 aurora borealis-observatorium. Bekostet av Den svenske stat og private. Bygningene forært til skipperne i Tromsø og Hammerfest i 1875 mot vedlikeholdsplikt. I 1984 sto fremdeles veggene igjen i 2 rom i våningshusets sørlige hjørne, samt gulvplankene i hele grunnplanet. Et russehus ble flyttet fra nordøstsiden av Mossellaguna og ut til «Polhem» der det ble benyttet som badstu. Grus er nå skylt opp av havet, slik at Polhemøya er forbundet med fastlandet med en tange.

Litteratur: Kjellmann 1875:86-92, 204; Børde 1983:90; Lønø 1972:37-38.

2 Russebuen på nordsiden av Dirksbukta har

stått helt fra pomortiden og må være over 100 år gammel (inskripsjon 1839 iflg. Carlheim-Gyllensköld). Den er på tre sider omgitt av en jordvoll og er ellers bygd av tømmer. Buen ligger 2 1/4 times gange fra bistasjonen «Laksevåg» nord for Dirksbukta. Ovn innsatt av Ritter i 1933. Ellers benyttet som bistasjon av tidligere overvintringsekspedisjoner, således av Eldor Svendsen 1927-28. De reparerte buen og satte inn ovn. Grundig reparert i 1921 for Hagerup/Jensen-ekspedisjonen av Arthur Oxaas; nytt bislag/forgang ble påbygd i nordenden. Igjen reparert 1926 av brødrene Svendsen og Oxaas.

Litteratur: Oxaas 1955:141; Carlheim-Gyllensköld 1900:156, 184-185.

3 Bistasjon «Laksevåg» (i Vassfarbukta) nord for Dirksbukta, 3 1/2 times gange fra Bangenhuk. Oppført av Arthur Oxaas og Vainö Johansson, Finland, i 1921 for Hagerup/Jensen-ekspedisjonen. I 1926 tok Oxaas og brødrene Svendsen først pappen av hytten til bruk på Nordaustlandet, men de kom seg ikke fram og reparerte derfor huset igjen for å benytte det om vinteren.

Litteratur: Oxaas 1955:137.

4 Hovedstasjon Bangenhuk på sørsiden av Mosselbuktas munning; oppført 1921 av Hagerup/Jensen-ekspedisjonen.

Litteratur: Oxaas 1955:141.

5 Hovedstasjonen Rekvika sørvest for Verlegenuken oppført i 1921 av Hagerup/Jensen-ekspedisjonen. Iflg. Oxaas ble stasjonen bygd av Anton Einarsen. I brukbar stand iflg. Bjørnnes. Alfred Svendsen har opplyst at han og Einar Svendsen satte opp hus her i 1926. Antakelig av materialer fra den gamle stasjonen på Verlegenuken som de rev ned dette året. I 1927 skriver Svendsen at de satte inn ovn og reparerte et hus i Russebukta vest for Verlegenuken. Det må være det samme huset. Lokaliteten ble tidligere kalt Russebukta, men ble i 1926-27 omdøpt til Rekvika av Alfred og Einar Svendsen som overvintret

her. På nordsiden av utløpet fra Rekvikbekken ble det sommeren 1986 registrert et bevart russehus i laft. I den nedfalte nordlige del av huset har det vært forgang og badstu i sleppveggskonstruksjon. I denne delen er det senere oppført et tilbygg i reisverk inn til laftehuset, slik at russehuset har tjent som forgang til den norske fangsthytten.

Litteratur: Oxaas 1955:141, 163; Berset 1953:208, 241; *Svalbardposten* nr. 14, 1982/83:7; Rossnes 1989:99-109.

- 6 Bistasjon vest for Lagunepynten oppført 1921 av Hagerup/Jensen-ekspedisjonen. I 1926 rev Arthur Oxaas og brødrene Svendsen huset for å sette det opp på Nordaustlandet. De kom imidlertid ikke fram, og oppførte igjen et hus her av materialer som de tok på «Polhem» (Svendsen). Nå er huset ubrukelig iflg. G. Bjørnnes.

- 7 Bistasjon Eolusneset, Sorgfjorden, oppført 1921 av Hagerup/Jensen-ekspedisjonen. Reparert i 1926 av Arthur Oxaas og brødrene Svendsen. Nå ubrukelig (Bjørnnes).

Litteratur: Oxaas 1955:141.

- 8 Bistasjon i Sorgfjorden. 1 rom reparert og benyttet 1921-22 av Hagerup/Jensen-ekspedisjonen. Reparert 1927 av brødrene Svendsen. Brukbar iflg. G. Bjørnnes. Bygningen ble oppført i 1899 av Den svenske gradmålings-ekspedisjonen som ble ført opp med «Svensksund» og «Rurik». Anlegget bygd på bekostning av Den svenske stat, og besto av våningshus, uthus, 1 astronomisk observatorium, 1 actinometrisk og 1 magnetisk observatorium. E. Jäderin, T. Rubin, J. Westman, H. Fraenkel og doktor J. Torgersruud overvintret 1899-1900 sammen med åtte mann.

Litteratur: Moberg 1959:130-131; Brown 1920:177, 303.

På Fosterneset ble det av Hagerup/Jensen-ekspedisjonen i 1921 landsatt materialer til et hus, men dette ble ikke oppført. Året før hadde huset stått ved Svendsenbukta (Mushamna) i Woodfjorden (Trio's dagbok).

OVERVINTRINGER

1872-73

A.E. Nordenskiölds ekspedisjonsmannskap og 2 skipsmannskaper.

Litteratur: Lønø 1972:37-38; Kjellmann 1875:86-87,89-92,204. Anm.: 66 mann og 1 kvinne overvintret i HST Mosselbukta på Polhemøya.

1902-03

Reder: H. Ette, Danmark. 6 mann: Ole Næsø (leder) og Gustav Lindquist, begge fra Tromsø, Lockert, Alfred, og Johannes (etternavn ukjent), samt en ukjent person.

Litteratur: Lønø 1976:120-126; Brown 1920:177,303; Ette 1930:40-43.

Anm.: HST Sorgfjorden (Gradmålingens hus). Henry Ette med et annet parti på Søre Russøya.

1921-22

Redere: J. Hagerup, H. Jensen. 5 mann: Arthur Oxaas, Vainö Johansson, Finland, Anton Einarsen og William Oxaas, Tromsø, samt Toralf Olsen.

Litteratur: Oxaas 1955:141.

Anm.: 2 mann HST Bangenhuk. 3 mann HST Rekvika. Et parti på 3 mann fra samme ekspedisjon på HST Austfjordnes. Johansson forsvant på Storisbreen den 6. april 1922. Ekspedisjonen ble utrustet i Kings Bay, og oppførte 6 hytter i alt. For alle 8 deltakerne på ekspedisjonen oppgir Georg Bjørnnes 116 rev (derav 36 blå), ca. 15 bjørn og 8 storkobber. Etter «Trio's dagbok»: 75 hvitrev, 43 blårev, 15 isbjørnskinns og 2 levende bjørn. 8 rein skutt i Wijdefjorden solgt i Kings Bay (Ny-Ålesund).

1925-26

Reder: H. Nøis. 2 mann: Bernt Jørgensen og sønnen Helge Jørgensen fra Ramfjorden, Tromsøysund.

Litteratur: Berset 1953:180.

Anm.: HST Polhem. Tilhørte en ekspedisjon på Biskayerhukken og i Woodfjorden. Skøyten «Laura» lagt opp i Mosselbukta for vinteren.

1926-27

Reder: A. Oxaas mfl. 4 mann: Artur Oxaas og brødrene Eldo Svendsen, Einar Svendsen og Alfred Svendsen fra Neverfjord i Alta.

Litteratur: Oxaas 1955:163; Lønø 1970:23.

«Polhem» i Mosselbukta. Foto: Norsk Polarinstitutt/G. Isachsen 1909.

Anm.: A. Oxaas og Eldor Svendsen HST Bangenhuk, de 2 andre i HST Rekvika. Fartøyet «Olav» ble satt opp i Mosselbukta, men måtte forlattes da det sto fast i isen. De hadde med 3 hunder, hvorav 2 døde.

1927-28

Reder: E. Svendsen mfl. 4 mann: brødrene Einar Svendsen, Eldor Svendsen, Alfred Svendsen og Rudolf Svendsen.

Litteratur: Berset 1953:208, 241.

Anm.: Fangstet i Mosselbukta og Sorgfjorden. Einar og Eldor på HST Bangenhuk, de to andre i HST Rekvika. M/k «Olaf» satt på land i Mosselbukta. Alfred reiste ned med «Quest», de andre med «Olaf» til Grønfjorden, hvor ny ekspedisjon ble utrustet. De tok 7 røye gjennom isen på vannene ved Dirksbukta. Noen rev ble solgt til svenskene på «Quest» som deltok i ettersøkingsekspedisjonen etter Nobile og hans luftskipsmannskap.

1929-30

Redere: G. Antonsen, H. Sæterdal. 2 mann:

Gerhard Antonsen, Rana og Hans Sæterdal, Nord-Rana.

Anm.: HST Bangenhuk. Sysselmannen oppgir 20 rev.

1933-34

Reder: H. Ritter. 2 mann: Anders Andersen (69 år), Tromsø, Karl Nikolaisen, Tromsøysund.

Litteratur: Oxaas 1955:185; Moberg 1959:70.

Anm.: HST Bangenhuk. Herman Ritter på HST Krosspynten. Oppreise med Ingvald Svendsens dampskip «Aksla».

1937-38

Reder: J. Myklebust mfl. 3 mann: Johannes Myklebust, Ålesund, Hilmar Belsvik, Ålesund, Jakob Grøtting, Alvdal i Østerdalen.

Anm.: HST Mosselbukta.

FANGSTFELT 30

Lomfjorden

GRENSER

Mot nord midten av Valhallabreen, mot øst Hinlopenstredet og midten av Hinlopenbreen, mot sør en rett linje fra Newtontoppen i retning 010°N til Hinlopenbreen, mot vest en rett linje fra Newtontoppen til Valhallabreen med retning mot Verlegenuken. Tommeløya og Berggrenøya tilhører feltet.

NATUR

Når en unntar landet omkring Lomfjorden hvor det finnes noen lave kystpartier, er hele dette fangstfeltet et sterkt nediset fjelland med en rekke store breer - hvorav de fleste går ned til sjøen. Mellom disse er det delvis bratte, snaue fjellknauser slik at det er vanskelig å ferdes langs kysten om vinteren.

ISFORHOLD

Isforholdene er vanskelige; og i dårlige isår behøves gode ishavsfartøyer for å komme fram til feltet. Hinlopenstredet er delvis åpent, men Lomfjorden fryser til om vinteren og går sent opp.

HAVNEFORHOLD

Farvannet er rent (iflg. Georg Bjørnnes). Ankerplasser på forskjellige steder i Lomfjorden.

VILTBESTAND:

Små revefangster og dårlig kvalitet (Bjørnnes). En del bjørn, neppe rein.

BRENSEL

Masser av drivtømmer (Bjørnnes).

ATKOMST

Kan være vanskelig, så en bør benytte et godt ishavsfartøy.

HISTORIE

Fangstfeltet ligger avsides og har vært lite besøkt. Den norske overvintringsfangsten er av ny dato.

UTBYGNING

Et hus ved Kristineberget og et ved Vaigattbogen (Karl J. Bengtssen).

BELEGG

2 mann (Bjørnnes).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Hovedstasjon Faksevågen. Restene av den gamle hytten her ble revet og benyttet til bistasjon lengre inn i fjorden i 1928 av brødrene Svendsen fra Neverfjord, Alta. Ved Faksevågen ble det satt opp en ny fangststasjon. Eier Sven Adolf Olsson, Stockholm (Bjørnnes).
- 2 Hovedstasjon på østsiden av fjorden under Torsfonna, oppført av Laugen, Trondheim og Thelin, Sverige, i 1923 (iflg. Svendsen). Kalt «Laugenhytta» eller «Villa Thelin». Eier: Sven Adolf Olsson (Bjørnnes).

Litteratur: Moberg 1959:219.

Fangsthytte i Lomfjorden i vinterdrakt. Foto: Norsk Polarinstitutt/Bjørnnes 1928.

- 3 Bistasjon «Villa Elly» på sørsiden inne i bukten; oppført 1928 av brødrene Svendsen.
- 4 Bistasjon etter Karl Eliassen 1924 på østsiden av fjorden. Bare en steindyngje i 1928 iflg. Alfred Svendsen som kaller den «Port Arthur».
- 5 Bistasjon «Villa Solveig» innerst i Lomfjorden; oppført 1928 av brødrene Svendsen.
- 6 Bistasjon «Camp Mary» på østsiden av Lomfjordens innerste del; oppført av Karl Eliassen i 1924. Bra i 1928. Benyttet av brødrene Svendsen i 1928-29, men ovnen tatt ut etter fangstsesongen.
- 7 Bistasjon nord for Faksefjell? (Bengtssen).
- 8 Bistasjon sør for Kapp Fanshawe? (Bengtssen).

Befaring og registrering av hytter og hytte-tomter sommeren 1984 ved Kulturvernet for Svalbard og Jan Mayen.

OVERVINTRINGER

1908-09

4 mann (antatt): Anders Kvive Andersen, Tromsø, leder for ekspedisjonen som muligens var den første i dette området.

TROMSØ 15.09.1909:

Fra Ishavet er hjemkommen d'Hr. Anton Næss og Grødabls Overvintringsekspeidition som har stationeret i Hinlopen Strædet, Leder K. Andersen med Fangst: 27 døde, 1 levende Bjørn, 1 Hvalross, 400 kg. Dun, 3 blaa 5 hvite Ræve og 12 Storkobber.

Litteratur: Lønø 1970:29.

1910-11

5 mann: navn og reder ukjent, muligens A. Kvive Andersen. Fanget 30 isbjørn.

Litteratur: Lønø 1970:29.

1923-24

2 mann: Laugen, Trondheim og Thelin, Sverige. Fangstet på østsiden av fjorden, men fikk dårlig fangstutbytte da stasjonen var bygd for langt inne i fjorden for bjørnefangst.

Litteratur: Moberg 1959:219.

1924-25

3 mann: Karl Eliassen, Tromsø, Anton Einarson, Tromsø, Sven Adolf Olsson, Stockholm.

1928-29

3 mann: brødrene Svendsen - Alfred, Einar og Eldor - fra Neverfjord, Alta. Oppreise med «Olaf» som ble satt på land og benyttet på tilbakereisen. Oppførte 1 HST og 2 BST. Skutt 1 rein ulovlig på Reinsdyrflya (Alfr. Svendsens dagbok).

1930-31

2 mann: Gerhard Antonsen og Hans Sæterdal - begge fra Rana (Antonsens biografi).

1933-34

2 mann: Johan Laine, Ålesund og Hartløy Hansen, Salangen.

1937-38

1 mann: Håkon J.K. Johansen (senere navneskifte til Myrvang), Tromsdalen, Tromsøysund. Skulle overvintre sammen med Harald Jakobsen, men sistnevnte måtte dra ned utpå høsten pga. at han pådro seg spekkfinger. Overvintringen var Johansens første, og han var helt uerfaren, men sesongen gikk bra. Utreder: Bertine Johansen, Tromsøysund. HST Faksebu. Ble hentet om våren av Alfred Johansen og stesønnen Barleif Hårstad som hadde overvintret i Sydgattet (Bjørnhamna). Hårstad opplyser at A. Johansen hadde kjøpt hyttene i Lomfjorden av Sven A. Olsson på Biskayerhuken (Oppl. I. Knutsen og B. Hårstad).

Litteratur: Kristoffersen 1968:156.

FANGSTFELT 31

Kapp Payer

GRENSER

Mot nord og nordøst en rett linje fra Newtontoppen mot 010° N til Hinlopenbreen og etter midten til Hinlopenstredet; videre en linje etter midten av Hinlopenstredet slik at Nordenskiöldøya, Malmgrenøya, Wilhelmøya, Bastianøyane og Rønnbeckøyane hører til feltet. Mot øst Olgastredet, mot sør Einhyrningen, nordsiden av Heleysundet, Ginevrabotnen og en linje fra midten av Negribreens front til Svanbergfjellet, mot vest en rett linje fra Svanbergfjellet til Newtontoppen.

NATUR

Den lange kysten er oppdelt av en rekke mektige brefronter med mellomliggende golde fjell. Kun enkelte steder som ved Kapp Payer og ved Johnstonbukta, er det større, isfrie områder. Det indre av landet er for størstedelen fylt av breer og forøvrig ennå lite kjent. En mengde øyer, som oftest bare snaue småholmer, hører til feltet.

ISFORHOLD

Isforholdene er særdeles vanskelige, likeså strømforholdene.

HAVNEFORHOLD

Ukjent. Sannsynligvis best i Ginevrabotnen.

VILTBESTAND

Isbjørn og hvitrev. Bra med rev på Wilhelmøya, god kobbefangst, samt dun (Bengtssen). Mens Karl J. Bengtssen betegner området som et godt fangstfelt, tror Georg Bjørnnes ikke det vil lønne seg å overvintre på feltet.

BRENSEL

Det skal finnes rekved til brensel (Bjørnnes).

ATKOMST

Vanskelige. Eget fartøy som etter forholdene enten må gå opp Storfjorden eller ned Hinlopenstredet. Beste tid å komme fram er i august måned.

HISTORIE

Feltet er både lite kjent og lite besøkt. Første norske overvintring fant sted i 1926.

UTBYGNING

Bengtssen foreslår oppført et hus ved Johnstonbukta, et nord for Kapp Payer, en hovedstasjon på nordenden av Wilhelmøya og en bistasjon på sørenden.

BELEGG

2 til 3 mann.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hovedstasjon under Kvitberget oppført i 1926 av Karl J. Bengtssen og Bergeton Johansen (Bjørnnes).

OVERVINTRINGER

1926-27

3 personer: Karl J. Bengtssen og Berta Bengtssen, Bergen, Bergeton Johansen, Leirbotn,

Alta. De seilte fra Bergen 26. august 1925 med 8 m² lystseiler «Geisha». På overfarten til Svalbard mistet de lettboat og bygningsmaterialer under en storm, og måtte returnere. Tilbrakte vinteren 1925-26 i Skarsvåg på Sørøya i Finnmark, og dro nordover igjen med kurs Storfjorden i juni 1926. Kvinnen reiste ned med

fangsten sommeren etter fra Grønfjorden. Bengtssen oppgir å ha bygd fangststasjon i Ulbrichtbukta. Fangstresultat er oppført med 20 hvitrev, 21 bjørn og 1 levendefanget. Bengtssen oppgir annet sted 25 rev - fra annet hold er det oppgitt 15 rev.

FANGSTFELT 32

Agardhbukta

GRENSER

Mot nord en rett linje fra Svanbergfjellet mot fronten av Negribreen, mot øst Storfjorden, mot sør en rett linje øst-vest etter midten av Inglefieldbreens front, mot vest en rett linje fra Wallenbergtoppen til Svanbergfjellet.

NATUR

Feltet har en meget lang kystlinje som er delt opp av to store breer, Hayesbreen og Ulvebreen, slik at det blir tre isfri kystområder mellom disse. Det sørligste, ved Agardhbukta, er stort og innbefatter den brede og flate Agardhdalen. Herfra er det lett overgang til Kjellströmdalen og Bellsund, eller over til Adventdalen. Georg Bjørnnes betegner landområdet mellom Dunérbukta og Agardhbukta som godt og fattig på fuglevilt, med sand og leiresumper. Det er et pass på 360 meters høyde mellom disse to buktene. Sør for Mohnbukta er det også store, flate daler; mens landet nord for Hayesbreen faller temmelig bratt i havet. Når en unntar Agardhdalen, er det indre av landet et dødt, sterkt nedsatt fjelland.

ISFORHOLD

Storfjorden kan ofte være vanskelig tilgjengelig for fartøyer, og Bjørnnes betegner isforholdene som vanskelige.

VILTBESTAND

Rev, bjørn og rein både i Agardhdalen og i dalene ved Mohnbukta. Det sistnevnte sted er også et godt fangstområde for snadd (ringsel) og kvitfisk (Karl J. Bengtssen). I 1909 var det

masser av rein og rype i Agardhdalen (Bengtssen).

BRENSEL

Nesten fritt for rekved (Bjørnnes). Bengtssen opplyser at det var masser av rekved i 1909.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy som går opp Storfjorden litt sent på sommeren.

HISTORIE

Lite besøkt i gamle dager, men ofte besøkt av norske fangstskuter. Norske overvintringer synes ikke å ha funnet sted før etter 1900.

UTBYGNING

Bengtssen foreslår et hus i Wichebukta, et på nordsiden og et på sørsiden av Agardhbukta.

BELEGG

3 mann når feltet er helt utbygd (Bjørnnes). Dette gjelder imidlertid et noe større område, så 2 mann er antakelig passende.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hus på nordsiden av Agardhbukta. Bengtssen oppgir å ha bygd det i 1909, men da det lå en ekspedisjon her året før, er det sannsynlig at det har stått en bygning her tidligere. Det skal siden være revet av en selfanger som benyttet materialene til reparasjon av fartøyet (Bengtssen). Bare tuften igjen i 1936 (Giæver), men det lå materialer til to nye hyt-

Fangsthytte i Agardhbukta. Foto: Norsk Polarinstitutt/Solheim 1948.

ter som skulle oppføres av Julius Nilsen Nøis i 1936.

- 2 Hovedstasjon 2 km sør for Ulvebreen i stråkland, oppført i august 1928 av Georg Bjørnnes alene (Bjørnnes). 8x5 1/2 alen og 3 1/4 alen høyt. To rom: stue og bislag. Vinduer 1 1/2 fag 12x12 ruter i stuen, 1/2 fag i skjåen. Jordvoll lagt opp omkring veggene. Solgt til Nils Nilsen Nøis, Risøyhamn, i 1930.
- 3 Bistasjon ved sørbredden av Mohnbukta; oppført 1928 av Georg Bjørnnes alene. Solgt til Nils Nilsen Nøis, Risøyhamn, i 1930. Det ble betalt 350 kr. for begge stasjoner (Hilmar Nøis til Adolf Hoel 1936).
- 4 Hus på Rurikneset oppført høsten 1936 av Julius Nilsen Nøis (Hilmar Nøis).

Utskrift fra bergmester H. Merckolls rapport «Ekspedisjonen til Spitsbergens Østkyst og Nordostlandet i 1936» (Arkiv, Bergmesteren på Svalbard):

Var en lang tur innover Agardhdalen; mange spor efter ren, men ingen blev observert. Nær stranden var oplagt endel materialer tilhørende Hilmar Nøis og like ved siden av rester av et gammelt bordhus. Nøis har bygget en hytte øverst i dalen, en inne på Elfenbensbreen, samt en hytte øverst i Sassendalen, av hensyn til fangstturer om vinteren fra hovedstasjonen i Sassendalen.

OVERVINTRINGER

1908-09

1 mann: Martin Lindquist, Tromsø.

1909-10

4 mann: Karl J. Bengtssen, Bergen, med tre andre - navn ukjent. Kom opp 7. oktober 1909 med skøyte «Fridtjof den Frøkne». Oppførte HST Agardhbukta. Han fant en hvelvet båt med en rifle under som var merket «Anton Eilertsen Kong Karls Land 1908». Bengtssen tok i 1910 hjem fangsten fra Kvalhovden etter

de to som hadde etterlatt den der. Han opplyser videre at han annekterte kullfeltet ved Hedgehog og solgte det siden til Northern Exploration Co., men tapte alt. Kom hjem 20. november 1910 etter en forferdelig reise. 2 fangete bjørn døde under veis (Bengtssens biografi).

1920-21

1 mann: Anders Qvarnström, Mässbacken, Orsa, Sverige. HST Agardhbukta. Fant ingen hytte på stedet, og måtte overvintre under et båtvrak.

Litteratur: Moberg 1959:102-103.

1928-29

1 mann: Georg Bjørnnes, Laukvik på Senja. Oppreise med m/k «Minna» - skipper Henrik Hovoll. Utrustningsutgifter 3000 kr., proviant for 800 kr. Oppførte HST Dunérbukta og BST i Mohnbukta. Dro fangsten på skikjelke over

til Adventfjorden og reiste hjem med «Hobby» (Bjørnnes selvbiografi og dagbok på Svalbardkontoret).

1931-32

1 mann: Julius Nilsen Nøis, Dverberg, Andøya. HST Dunérbukta, BST Mohnbukta.

1934-35

1 mann: Julius Nilsen Nøis, Dverberg, Andøya. HST Dunérbukta, BST Mohnbukta. Fikk nerveproblemer og måtte ledsages tilbake til Longyearbyen av sysselmann Helge Ingstad.

Litteratur: Berset 1953:188.

1938-39

1 mann: Julius Nilsen Nøis, Dverberg, Andøya. HST Dunérbukta, BST Mohnbukta. Opp med d/s «Lyngen», T.F.D.S.

FANGSTFELT 33

Kvalvågen

GRENSER

Mot vest en rett linje fra den østlige del av Arrheniusfjellet i retning Wallenbergtoppen, mot nord en rett øst-vestgående linje fra Arrheniusfjellet etter midten av Emilianobreen.

NATUR

Et sterkt nediset fjelland med bratte fjell og store brefronter mot sjøen. Under Kvalhovden er en smal, lav kystbrem og en liten dalstump (Karl J. Bengtssen). Mellom Kvalhovden og Thompsonbreen er det stråkland og tildels høyfjell med meget gode fuglefjell (Bengtssen).

ISFORHOLD

Vanskelige.

HAVNEFORHOLD

Lite kjent. Utgrunt (Georg Bjørnnes). Mest beskyttede plass er Kvalvågen.

VILTBESTAND

Bjørn, neppe mye rev. Fritt for rein og fugl ved Kvalhovden (Bengtssen), men fuglefjell mellom Kvalhovden og Thompsonbreen.

BRENSEL

Nesten fritt for rekved (Bjørnnes). Intet brensel (Bengtssen). Det finnes antakelig kullag, men de er ennå ikke kjent.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy.

HISTORIE

Lite besøkt område, men kjent av de gamle

hvalfangere som var her på fangst. Første norske fangststasjon er antakelig oppført i 1909 av Claus Andersens ekspedisjon fra Tromsø.

UTBYGNING

Bengtssen foreslår et hus oppført et stykke nord for Kvalhovden; Bjørnnes et sør for Inglefieldbreen, et nord for Thompsonbreen og et inne i Kvalvågen.

BELEGG

2 mann (Bengtssen).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

1 Hus under Kvalhovden. Opprinnelig bygd av Claus Andersens ekspedisjon i 1909 under ledelse av Peder Hansen Kjeldmo, Måselv. Det var et dårlig hus av 1/2 toms bord, uten steinmur. Senere revet ned (Bengtssen). Nytt hus oppført av Northern Exploration Co. i 1923. Det var bygd som claim-house, og er derfor utjenlig til vinterbruk (konsul Carl S. Sæther, Tromsø). Uten ovn og ubeboelig (Bengtssen). Giæver besøkte stedet i 1936 og opplyser at det er bygd av lemmer, den ene veggen var slått inn, døren dårlig, intet inventar. Størrelse ca. 2,5x3 m. Kan repareres.

Utskrift fra bergmester H. Merckolls rapport «Ekspedisjonen til Spitsbergens Østkyst og Nordostlandet i 1936» (Arkiv, Bergmesteren på Svalbard):

Hytten i Kvalvågen, Storfjorden. Foto: Norsk Polarinstitutt/J. Giæver 30.07.1936.

Torsdag den 30. juli besiktiges det av Northern Exploration i 1924 byggede hus ved Kvalhovden (Whales Head). Bygningen er et ganske enkelt bordskur 2.90 x 3.60 m. uten ovn. I døren var der skåret inn EPGEN - i russiske bokstaver. Bygningen ligger ved et lite vann nede på sletten nær sjøen og er bygget som aneksjonsbus uten å ha vært beboet; kull eller andre forekomster som kan tenkes utnyttet er ikke påvist i distriktet. Havneforholdene er dårlige, idet Storfjorden står rett på og der er en rekke grunner som må passeres med robåt når man skal til land. Breen i dalbunnen er også her rykket sterkt tilbake og sidemorenen på breens nordside vasket ut og har derved avstengt bukten på nordsiden således at denne nu er en lagune. Tok en lang tur innover landet i et øde distrikt uten vegetasjon og intet dyre- eller fugleliv.

OVERVINTRINGER

1909-10

2 mann: Einar Johan Pedersen, Lebesby og Arne Jensen Sommerø, Senja. Reder: Claus

Andersen, Tromsø. Tilhørte en ekspedisjon under ledelse av Peder Hansen Kjeldmo på Halvmåneøya. Dro fra Tromsø 25. august 1909 og kom til Kvalvågen 1. september. Oppførte HST under Kvalhovden. Arne Jensen Sommerø forfrøs tær som måtte settes av. De ble ikke hentet om sommeren, forlot derfor fangsten og rodde til Grønfjorden 22. august 1910 etter en 18 døgns tur. Fangsten ble tatt hjem i 1910 av Karl J. Bengtssen som fant et par avskårne tær i vinduet da han kom inn i huset.

TROMSØ 31.08.1910:

To Overvintringsmænd fra Whales Bay er kommet ind til Advent Bay efter at ha rod rundt Sydkap. De har rod i tre Uger og delvis drat Baaden over isen, fortælles det. De har opgit at Fangsten er 9 Bjørn og 20 Ræv. Fangsten ligger igjen. De har tat Arbeide ved Kulkompaniet. Deres Opførsel er i det hele meget merkelig. De hadde baade Mad, Salt, Ammunition og bra Udstyr forøvrigt.

Litteratur: Berset 1953:52; Nordlys 19.10.1910; Amundsen 1989:123-153; Lønø 1970:28.

FANGSTFELT 34

Hedgehog

GRENSER

Mot sør en rett linje over midten av Olsokbreen og breen sør for Haitanna, mot vest en rett linje over Haitanna til østlige kant av Arrheniusfjellet, mot nord en rett linje fra Arrheniusfjellet over fronten av Emilianovbreen, mot øst Storfjorden.

NATUR

En steil kyst, gjennomskåret av en rekke store breer som kommer fra et sterkt nediset innland. Det er størst sammenhengende bart land ved Hedgehog - hvor det også er litt lavland.

ISFORHOLD

Ugunstige.

HAVNEFORHOLD

Delvis utgrunt, åpent og vanskelig å ligge for isen, unntatt i den utmerkete havnen ved bygningen under Hedgehog (Bengtssen).

VILTBESTAND

Bjørn på trekk kommer med isen, antakelig lite rev og ingen rein. Bengtssen anser feltet å være ubrukelig som fangstterreng, når en unntar Davishamna.

BRENSEL

Antakelig like lite rekved som på feltet nordfor, men det er kull på feltet etter Northern Exploration Co.'s prøvedrift ved Davishamna.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy.

HISTORIE

Lite besøkt terreng. Kart fra den svensk-russiske gradmålingen 1900-01. Det ble drevet prøvedrift på de tertiære kullag av Northern Exploration Co. fra 1921. Kullforekomstene ble kjøpt i 1932 av Den norske stat.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

1 Davis City: 3 bygninger oppført 1920 av Northern Exploration Co. (opplyst av Martin Lindquist til Adolf Hoel 1923). Bla. var Birger Jacobsen og engelskmannen Strull der. Oppreise med «Ørnen II». Mr. Bevan, 2 amerikanere, 2 engelskmenn og kokken Arnold Jakobsen satte opp huset. Sannsynligvis er bare ett hus satt opp i 1920. Tilhører fra 1932 Den norske stat. Giæver opplyser i 1936 at de to hus er tett sammenbygd. Det tredje er det bare tomten igjen etter. Hovedbygningen er pappslitt - med luker for vinduene, men ikke glass. Fuktig og tilsvinet inne. Komfyren ødelagt. Av inventar bare to køyer. Hovedbygningen har bislag. Lagerbygningen er 7-8 m lang og har tre rom; intet inventar eller utstyr, bare en del skrot ut over gulvet.

OVERVINTRINGER

1920-21

3 mann: Gustav Lindquist og Ole Bangsund, Tromsø, Marinius Larsen. Vaktmannskap for Northern Exploration Co., London. Oppreise

Huset ved Davishamna under Hedgebog. Oppført av Northern Exploration Co. Tilhører Den norske stat. Foto: Norsk Polarinstitutt/J. Giæver 29.07.1936.

med «Ørnen II». Fangst: 12 rev og 4 bjørn. HST Davishamna (Davis City).

Litteratur: A. Hoel: *The Place Names of Svalbard*, s. 108 under Davishamna.

1921-22

3 mann: Kristian Jakobsen, Alf Jakobsen og Ole Sivertsen, Tromsø. Vaktmannskap for NEC.

1923-24

2 mann: Harald Wallum, Tromsø, og Alf Jakobsen. Vaktmannskap for NEC.

FANGSTFELT 35

Hopen

GRENSER

Hele Hopen.

NATUR

Omkring 40 kilometer lang og 2 km bred øy med lave fjell og skar tvers over øyen. Kysten er for størstedelen steil. Kun få steder er det litt lavland. Vegetasjonen er meget sparsom.

ISFORHOLD

Ugunstige.

HAVNEFORHOLD

Ingen havn, så landstigning er ofte meget vanskelig i sjøgang.

VILTBESTAND

Godt bjørneterreng og bra med rev, med stor blårevbestand.

BRENSEL

Rekved tilstrekkelig for brensel. Det finnes også kullag.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy.

HISTORIE

Oppdaget 1613, siden leilighetsvis besøkt av hvalfangere. I senere år av vitenskapelige ekspedisjoner, samt norske fangstfolk. Første overvintring 1908-09. Nærmere omhandlet av Thor Iversen i: Hopen - Resultater av de norske statsunderstøttede Spitsbergenekspedisjoner. Bind I, nr. 10.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Hus i Husdalen på den sørvestlige del av øyen; oppført av Killengreens ekspedisjon høsten 1908. Huset er for en stor del bygd av rekved og dekket med grus. Forfallent i 1924, ruin i 1938 (Askheim). Foto i T. Iversen, s. 15.

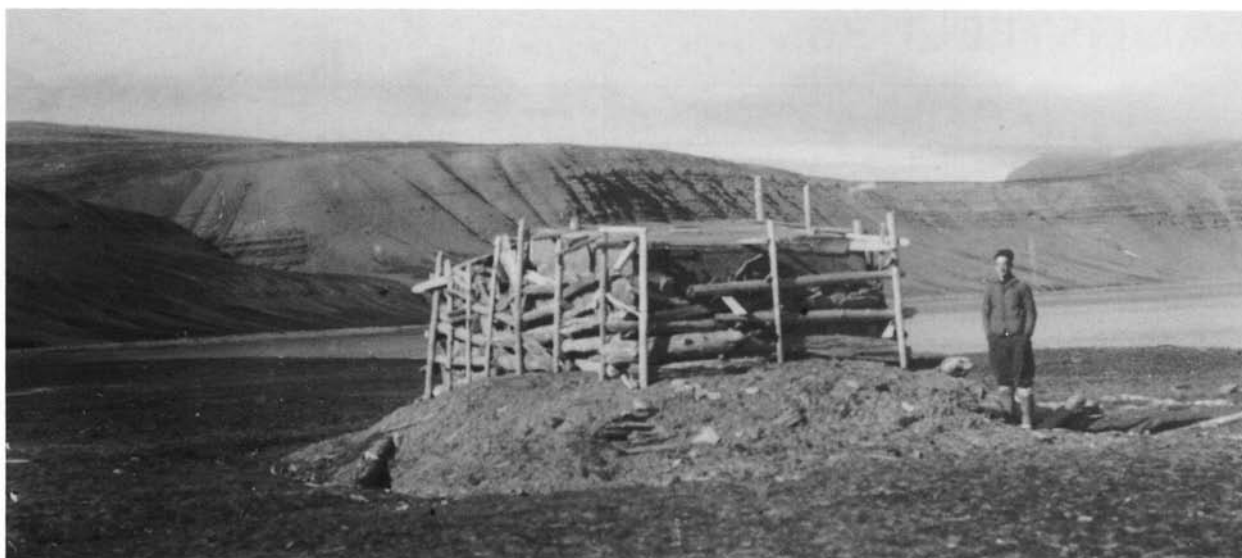
Børre Trøhaug og sønnen Birger, samt Sigurd Storstad, oppførte høsten 1934 et stort, nytt hus i Husdalen et kort stykke fra det gamle. Huset tilhører Alberto Fumagalli og Nino Bussoli, Tromsø, som representanter for Italarctic. Italarctic gjør krav på tomten. Oppført 13.-19. juli. Reisverk. Utvendig uhøvlete bord og god tjærepapp. Gråpapp med pløyde bord innvendig. Bygningen er 4x4 m med 2 m til raften. 2 vinduer - et mot sør og et mot øst. Røstet tak med torv. Trivelig og rommelig. Skjåen 2,5x4 m med et vindu mot nord.

Fangststasjonen benyttet under Den annen verdenskrig som værstasjon for tyske styrker fra oktober 1943 til 5. august 1945. Bemanning på 4 personer fra den tyske luftflåtekommando. Deres oppgave var å foreta 8 meteorologiske observasjoner daglig, samt radiosondeoppstigninger når det var brukbare forhold.

Litteratur: *Svalbardposten* 37/1987:5.

2 Hus på Koefoedodden sørligst på øyen - bygd av Killengreens ekspedisjon høsten 1908. Forfallent 1924. Bilde i T. Iversen, s. 18. Uten dører, vinduer og tak i 1934. Reparert høsten 1934 av Trøhaug og sønn, samt Sigurd Storstad som benyttet huset i 1934. Italarctic gjør krav på bygningen.

Fangsthytta på Koefoedodden, Hopen. Foto: Norsk Polarinstitutt/Th. Askheim 01.08.1939.

3 Hus ved Hermansenskardet midt på øyen, ant. bygd av Killengreens ekspedisjon 1908. Benyttet av Schjelderups ekspedisjon 1923-24. Det er en meget liten hytte. Iflg. Askheim sto den i 1939.

4 Hus opplyses å være oppsatt på nordspissen i 1923 av Schjelderups ekspedisjon (Sørensen). I.A. Killengreen og Ludolf Schjelderup gjør krav på å eie husene (Bjørnnes). Etter opplysninger fra kaptein Schjelderup til Askheim, oppførte Schjelderups ekspedisjon 2 bygninger ved Braastadskardet.

OVERVINTRINGER

1908-09

6 mann: Samson Fylkesnes (leder), Ålesund, August Olofsson (leder), Småland, Sverige, Henry Rudi, Tromsø, Johan Eriksson Thuna, Stora Tuna, Sverige, Frithjof Nikolaisen, Tromsø og Vilhelm Nilsen, Vadsø. Oppførte 3 fangststasjoner. Reder: I. A. Killengreen & søn.

Litteratur: Rudi 1969:28, 30-31, 33; Orvin 1939:7.

1923-24

3 mann: August Hansen (leder), Sverre Sørensen, Tromsø og Karl Hoel, Ålesund. Reder: kaptein Ludolf Schjelderup, Skånland. Opp-

førte fangststasjon på nordøstenden av øyen. Oppreise med m/k «Klar» (reder Petter Dahl, Langsund), nedreise med m/k «Harmoni». Frakt t/r kr. 1800. Fangstutbytte: blårev: kr. 800, hvitrev: kr. 260, bjørn: kr. 160. (Opplysninger fra S. Sørensen til Orvin i Orvins dagbok 1925, s. 7-10).

1930-31

2 mann: Meyer Olsen og Johannes Johansen, begge fra Tennes i Balsfjord. Opp med m/k «Grønbakk» av Tennes.

Litteratur: Troms politikammers arkiv.

1934-35

3 mann: Børre Trøhaug (leder), sønnen Birger Trøhaug og Sigurd Storstad. Reder: Alberto Fumagalli og Nino Bussoli, Tromsø/Italarctic. Oppførte ny hytte i Husdalen og reparerte hyttene ved Hermansenskardet og på Koefoedodden. Opp med m/s «Vesteris» av Tromsø, skipper Jens Olsen.

1936-37

2 mann: Harald Wallum, Tromsø og Johan Nilsen. Utreder: Alberto Fumagalli og Nino Bussoli/Italarctic, Tromsø. Opp med m/k «Fakstind» av Tromsø, skipper og reder Meyer Pedersen, Lyfjord.

Litteratur: *Polarårboken* 1936:103.

FANGSTFELT 36

Negerpynten

GRENSER

Mot øst og sør havet, mot vest Tjuvfjorden og en linje rett nord like på vestsiden av den lange tangen i bunnen av fjorden. Mot nord en rett linje fra det høyeste av Kapp Spører på vestkysten til Steinneset på østkysten. Inkluderer Halvmåneøya og Zieglerøya, men ikke Tusenøyane.

NATUR

På østkysten er det to store breer - Pettersenbreen og den store Kong Johans Bre - som fyller feltets nordøstlige del. Kysten er delvis lavland med jevne skråninger opp mot platåfjell av bløte skifre. På østsiden av Tjuvfjorden skal det være funnet kull. Den brede dalen som går inn fra bunnen av Tjuvfjorden, fører langt inn i landet og er tilholdssted for rein. En dal fører tvers over halvøyen ved Negerpynten.

ISFORHOLD

Vanskelige (iflg. Georg Bjørnnes). Det er fastis i Tjuvfjorden, samt mellom land og de nærmeste øyene om vinteren, men den bryter ofte opp under storm. Karl J. Bengtssen karakteriserer isforholdene som gjennomgående gode om vinteren.

HAVNEFORHOLD

Urent farvann (Bjørnnes), forøvrig lite kjent. Det oppgis å være havneplass i Dianahamn på innsiden av Halvmåneøya, samt ved Zieglerøyane.

VILTBESTAND

Det beste bjørneterreng på Svalbard (Bjørn-

nes), men lite rev. Antagelig nokså meget rein i de indre dalstrøk, skjønt bestanden har vært sterkt beskattet etter krigen. Det er også en del gås (Bengtssen).

BRENSEL

Sparsomt med drivtømmer (Bjørnnes).

ATKOMST

Eget eller leid fartøy noe sent på sommeren.

HISTORIE

Det var en god del hvalfangstaktivitet i disse farvannene, både av engelske og hollandske fangere. Engelske hvalfangere fra Hull holdt til langs sørkysten av Edgeøya. Hollenderne fangstet også her - Diskobukta er antakelig et navn tilknyttet dem (Conway 1906:129). Hollenderne var også på Halvmåneøya. Øyen var også benyttet som base for London-rederiene ut over i sesongen - fra 1630 og senere (Conway 1906:147). Rester etter hvalfangststasjoner med spekkovner finnes på flere steder i området: Zieglerøya - rester etter hollandsk hvalfangststasjon iflg. Conway 1906:208, omtalt av Lønø 1966:111-114.

Området var også et av de russiske overvintreteres hovedkvarterer; så her er spor etter de russiske fangststasjoner over alt: På Tusenøyane: Bölscheøya (Lønø 1966:117), Håøya, russegraver (Isachsen 1921:154), Kong Ludvigøyanne - Russeholmane (Place Names og Isachsen 1921:7), Tiholmane - Lurøya, Zieglerøya (Conway 1906:259 og Lamont 1876:348), Andréetangen (Conway 1906:259 og Lønø 1966:116), Halvmåneøya, russegraver

(Moberg 1982:103-107). Generelle opplysninger om russiske fangststasjoner i området: Carlheim-Gyllensköld 1900:164-165, Brown 1920:92.

Årene 1743-49 overlevde 6 russere på øyene sør for Edgeøya (Malyi Brown). De tilhørte en fangstekspedisjon på 14 mann utsendt av Jeremias Otamkof, Mesen; og kom bort fra fartøyet. Likevel klarte tre av dem å berge livet disse 6 år og kom tilbake til Arkangelsk (4 mann hvorav 1 døde iflg. Holmsen). Fangstutbyttet var 250 rev og 9 bjørn - mange av revene var tatt med pil og bue (Holmsen 1911). I 1825 var ennå husene på Edgeøya benyttet da Keilhau var der to år etter.

I forrige århundre var lokaliteten ofte besøkt av norske fangstfartøyer. Styrmann C. Schare forteller i *Norsk Handelstidende* 10. mai 1837 om en norsk overvintring 1834-35. Schare gikk sammen med et par mann fra fartøyet ved Tusenøyane for å se etter dyr, og kom bort i tåken. De oppholdt seg i en russehytte og levde av hvalrosskjøtt. Alle ble reddet året etter unntagen finnen Henrik Monsen (Lønø 1972:16). Kulstad beretter om en lignende episode i 1853-54 (Kulstad 1970). Edgeøya har vært en av de mest benyttede overvintringsplasser - især i begynnelsen av århundredet da bjørneskinnene sto i en forholdsvis høy pris.

UTBYGNING

Bjørnnes foreslår et hus på Halvmåneøya, et inn for Andréøya og et inne i Tjuvfjorden, da de gamle iflg. han er forfalne. Han har imidlertid ikke vært her selv.

BELEGG

3 mann (Bjørnnes). Ikke under 4 mann (Bengtssen).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

1 Hus på Zieglerøya oppført av Hjalmar Jensens ekspedisjon 1901. 3 mann overvintret her og 1 døde. Huset er nå ødelagt. Bengtssen sier i sin selvbiografi at han bygde et hus

Den største av de 500 bjørn jeg har vært med på å fange. Den målte uten å strekkes i rå tilstand 3.19 m. Halvmåneøya. Foto: Norsk Polarinstitutt/G.K. Knoph, 1940.

på sørvest-spissen i 1904, et annet sted sier han at det ble oppført nytt hus av Petter Trondsens ekspedisjon i 1904. Muligens kan dette siste være det samme, eller et nytt hus på samme sted som Hjalmar Jensens ekspedisjon oppførte fangststasjon i 1901, altså på nordøst-enden av øyen.

Litteratur: Orvin 1939:6; Lønø 1976:108-116.

2 Andréetangen: Hus på Kvalrossanden, Edgeøya - rett inn for Andréøya - oppført av Petter Trondsens ekspedisjon i 1904. Nå forfalt iflg. Bengtssen. Benyttet som BST 1906-07 av Ole Hogstad med HST NØ på Zieglerøya i Petter Trondsens gamle fangststasjon. Det er registrert en gammel hyttetuft med store torvvoller et stykke fra stranden i Bjørnbukta, samt spor i bakken etter en lettere bygd hytte ved Tjuvfjorden, ca. 2 km vest for den førstnevnte tuften. Det kan være at hytten fra 1904 ble oppført i Bjørnbukta, og ikke på stedet

der ny HST ble oppført i 1946 av Henry Rudi med BST Negerdalen. Dette er den siste fangststasjonen som er oppført i området.

Litteratur: Lønø 1966:111.

- 3 Hovedstasjon «Villa Negro» (opplyst av Alfred Svendsen) ved Negerdalen, bygd av Karl J. Bengtssen i beg. av september 1905. 1 meter høy steinmur rundt huset. Benyttet av Bengtssen 1905-06; og av to av Bengtssens folk i 1906-07. Ble reparert av Bengtssen i 1908, men synes ikke å ha vært benyttet om vinteren. Benyttet av Ole Mortensen 1925-26 fra en ekspedisjon med hovedstasjon ved Ekrollhamna. Reparert og benyttet av Eldor og Einar Svendsen 1929-30. Iflg. litteraturopplysninger, ble det også i samme område oppført en bistasjon for Berner «Beisaren» Jørgensens ekspedisjon 1906-07 på 4 mann med HST på sørspissen av Zieglerøya.

Litteratur: Oxaas 1955:33; Lønø 1966:115.

- 4 Hus på Delitschøya bygd av Karl J. Bengtssen i 1905 (Bengtssen).
- 5 Hus i Dianabuktas vestlige del på Edgeøya oppført 1906 av Petter Trondsens ekspedisjon (Bengtssen). Eldor og Einar Svendsen reparerte det i 1929 og kalte det «Villa Bjørnebo». De benyttet det om vinteren. Holmboe opplyser i brev til Utenriksdepartementet av 14. juli 1936 at Henry Rudi og Gunnar Knoph oppførte ny fangststasjon der i 1935.
- 6 Hovedstasjon i Dianahamna på Halvmåneøya oppført 1898 av Møllers ekspedisjon. Iflg. Bengtssen oppførte Petter Trondsen en bygning her i 1906 som ble reparert av Bengtssen i 1908, og benyttet til overvintring av to av hans folk 1908-09. Holmboe opplyser til Utenriksdepartementet i brev av 14. juli 1936 at Henry Rudi og Gunnar Knoph oppførte nytt hus her i 1935. Materialene var fra fangststasjonen de oppførte i Rijpfjorden og overvintret i sesongen før.

Litteratur: Orvin 1939:6; Lønø 1966:115-117; Jacobsen 1983:57; Rudi 1969:171; Moberg 1959:127; Moberg 1982:103-107; Oxaas 1955:22-23.

- 7 Hus på Astvilleøya (kalt slik av Bengtssen) eg. Tennholmane - to mindre øyer øst for Halvmåneøya - ble oppført 1906 av Karl J. Bengtssen som benyttet det om vinteren (Bengtssen).

Lønø 1966:117.

- 8 Hus på tangen innerst i Tjuvfjorden - bistasjon som skal være oppført av Ole Mortensen. Bare to vegger sto igjen i 1929 (Alfred Svendsen).
- 9 Hus østligst i Dianabukta. Holmboe oppgir i brev til Utenriksdepartementet av 14. juli 1936 at Henry Rudi og Gunnar Knoph oppførte ny fangststasjon her.

- 10 Ryke Yseøyane, Heimøya (den sørligste): fangststasjon oppført høsten 1967 av Kristian Torsvik og Steinar Ingebretsen for to sammenhengende overvintringssesonger. På den nordligste øya fant de en grav med inskripsjon: «E. B. Eliassen 1899 (1822?), Tromsø (eller Tranø?).

Litteratur: Torsvik 1970:147.

OVERVINTRINGER

1898-99

4 mann: Karl Møller, Hammerfest, Ibenhart Jensen Fladseth, O. Engvik og Henrik (etternavn ukjent). Reder: N. Hamborg, Tromsø. Hamborg skriver at Møller var fra Ålesundstraktene og Fladseth fra Hadsel. Oppførte HST Dianahamna, Halvmåneøya hvor Møller og Fladseth overvintret og døde i løpet av vinteren. Gravlagt i nærheten av stasjonen. De to andre muligens HST Kong Ludvigøyane (Bengtssen), hvor det er et steinhus på en av Russeøyane. Den første bygning som ble oppført her, var et nødly som 4 fra Ekrolls ekspedisjon på Bjørnholmane og i Ekrollhamna bygde av vrakrester og benyttet i 4 måneder. Hamborg skriver at Engviks parti lå ca. 9 mil fra Halvmåneøya, så antakelig har Engvik hatt hovedstasjon i bygningen som ble oppført på en av Bjørnholmane av Ekrolls ekspedisjon.

De lot nemlig de oppførte bygningene stå igjen etter seg. Det later til at «Russeøyane» brukes om forskjellige lokaliteter i området, så nøyaktig stedfesting kan i enkelte tilfeller være vanskelig.

Litteratur: Lønø 1976:90-92; Oxaas 1955:22-23; Orvin 1939:6; Moberg 1959:136, 227-228; *Tromsø Stiftstidende* 07.09.1899; *Tromsø Stiftstidende* 12.09.1895.

1901-02

3 mann: Peder Pedersen Ullsfjord, Tromsø, Alfred Eilertsen, Ullsfjord og Bernt Pedersen, Karlstad, Målselv (halvbror av Berner «Beisaren» Jørgensen). HST Zieglerøya. Tilhørte fangstekspedisjon på 3 mann ledet av Hjalmar Jensen med HST Bjørnholmane. Eilertsen døde 23.06.1902. Pedersen var også sterkt angrepet av skjørbuk, men klarte seg over sommeren. Pga. isforholdene klarte ekspedisjonen ikke å ta seg tilbake til fastlandet, men måtte ta enda en overvintring. Pedersen og Ullsfjord flyttet over til HST Bjørnholmane ved Ekrollhamna, hvor Bernt Pedersen døde 21.12.1902.

Litteratur: Lønø 1976:108-116; Moberg 1959:143-144.

1904-05

4 mann: fangstleder Petter Trondsen, Tromsø, Isak K. Johansen, Nicolay Andersen, Frithjof Nikolaisen, Tromsø. HST Zieglerøya. Tilhørte fangstekspedisjon på 4 mann ledet av Hjalmar Jensen med HST Kvalpynten (Ekrollhamna). Trondsen utførte meteorologiske observasjoner fra oktober 1904 til juni 1905.

Litteratur: Lønø 1976:126-127.

1904-05

4 mann: Karl J. Bengtssen med 3 mann - navn ukjent. HST Zieglerøya. De oppførte fangststasjonen i en liten bukt på sørvest-pynten av Zieglerøya, hvor fartøyet «Nord» ble landsatt for vinteren (Bengtssons selvbiografi).

Litteratur.: Lønø 1976:128-130.

1905-06

3 mann: Karl J. Bengtsson med 2 mann - navn ukjent. Skal ha oppført HST Negerpynten, «Villa Negro» ved Negerdalens NV-munning.

BST Zieglerøya, hvor «Nord» ble landsatt samme sted som året før. Skjøt kobbe og sanket dun på Russøyane som i alminnelighet ga 20 våger dun (Bengtssens selvbiografi).

1906-07

4 mann: Karl J. Bengtssen med 3 mann - navn ukjent. «Nord» skrudd på land av isen, men ble reparert slik at de kom seg hjem og fikk solgt skuten for kr. 200,-. En mann skjøt seg i skulderen, men kom seg igjen. Verdien av hvalrossfangsten var kr. 4200,- (Bengtssens biografi). Bengtssen lå i HST Tennholmane ved Halvmåneøya (opplyst av A. Oxaas i brev til O. Lønø). 2 mann muligens i stasjonen som ble oppført året før ved Negerdalen.

1906-07

4 mann: fangstleder Berner «Beisaren» Jørgensen med 3 andre - navn ukjent. Reder R. Floer, Sørvær. HST Zieglerøya ble oppført på sørspissen av øyen, 2 mann i HST Negerpynten ved Negerdalen.

Kommentar:

Hvis dette skal stemme overens med at Bengtssens parti også lå ved Negerpynten dette året, har kanskje Jørgensens parti oppført stasjon ved SØ-munningen av Negerdalen, på Murefløta. Situasjonen med alle overvintrings-ekspedisjonene på fangstfeltet i disse årene er temmelig uoversiktlig pga. kildesituasjonen, så det er vanskelig å få full klarhet i hvilke sesonger de forskjellige stasjonene ble oppført, og av hvem.

Litteratur: Moberg 1959:147-148; Oxaas 1955:33; Lønø 1966:115.

1906-07

8 mann: fangstleder Petter Trondsen, Hilbert Henriksen, Reinhart Didriksen, Karl Finspång, Sverige og Aldor Andreassen. Oppførte ny HST Halvmåneøya, like i nærheten av restene etter Karl Møllers hytte fra 1898. 3 mann fra samme ekspedisjon på nyoppført HST Dianabukta: Arthur Oxaas, Tromsø, Imbert Olsen og Ivar Isaksen. Redere: Petter Trondsen og Oluf Herondsen, Tromsø. Trondsen foretok

meteorologiske observasjoner på Halvmåneøya fra september 1906 til august 1907. I Dianabukta ble det tatt 84 bjørn, noen rev og storkobbe iflg. Bengtssen.

TROMSØ 25.09.1907:

Peter Trondsens Overvintringsekspedition kom hjem Mandags Kveld med «Elida», Skpr. Nils Larsen fra Balsfjord. Fangsten var 80 Bjørn hvoraf 3 levende. «Elida» laa i Dybe Bay og sendte derfra sine Baader og hentet Ekspeditionen. Endel Spæk maatte de la ligge igjen. Jagt «Kucine» som blev sendt nordover til Undsætning, og som til for nylig har været seet udenfor Iskanten heroppe, er ikke hjemkommen. Den har heller ikke truffet hverken Trondsen eller «Elida». Den leder vel fremdeles.

Litteratur: Oxaas 1955:22-24; Moberg 1959:147-148; Lønø 1966:115; *Tromsøs Julenummer* 1954.

1906-07

4 mann: Ole Hogstad, Bernt Jørgensen og 2 andre - navn ukjent. HST Zieglerøya, på nordøst-enden. BST Andréetangen. 2 mann i HST Kong Ludvigøyane, på Russøyane. Hytten her ble oppført av gamle skipsplank og murt ned med stein.

Litteratur: Oxaas 1955:35; Lønø 1966:115.

1907

K. J. Bengtssen leide kutteren «Autumn» for oppreise til overvintring, men den turde ikke gå inn i Storfjorden og turen måtte oppgis.

1908-09

4 mann: Karl J. Bengtssen med 3 mann - navn ukjent. Seilte opp med skøyte «Fridtjof den Frøkne» på 31 fot som tilhørte Bengtssen. Han hevder å ha funnet flaskepost fra «Gjøa» i Nordvestpassasjen på Negerpynten. Flasken ble levert til Giæver fra Gjøvik i Ullsfjorden som Bengtsson traff ved Sørkapp. 2 mann i stasjonen på Halvmåneøya, Bengtssen og en annen på Tennholmane.

1909-11

5 mann: fangstleder Peder Hansen Kjeldmo, hans 17-årige sønn Peter Kjeldmo og Elias Eriksen Broderstad - alle fra Målselv, samt Ole Taraldsen og Bernhard Finbakken. HST Halvmåneøya. Reder: Claus Andersen, Tromsø. Broderstad døde av skjorbuk 14.02.1910, Peter Kjeldmo 23.02.1910 og Peder Hansen Kjeldmo også i 1910. Et annet parti på 2 mann fra samme ekspedisjon lå på fangstfelt Kvalvågen med HST Kvalhovden. Pga. mye is kom ikke fartøyet til avhenting om sommeren, og folkene på Halvmåneøya måtte ta en sesong til. De måtte bruke huset på Astvilleøya (Tennholmane) til brensel, på Negerpynten (Negerdalen). De to karene i Kvalvågen rodde nedover kysten, rundt Sørkapp og opp til Grønfjorden hvor de ankom 22. august 1910 etter 18 døgns tur.

Litteratur: Moberg 1959:136, 227-228; Berset 1953:53-54; Oxaas 1955:23; Amundsen 1989: 123 ff.

1929-30

2 mann: brødrene Einar og Eldor Svendsen fra Neverfjord i Alta. HST Negerpynten, Negerdalen/Tjuvfjorden. Tilhørte en ekspedisjon med broren Alfred på HST Kvalpynten/Ekrollhamna og Georg Bjørnnes på HST Kapp Lee. Totalfangst på alle 4 var 36 hvitrev, 9 blårev, 3 hvalross, 8 storkobber, en del snadd, 15 rein og 89 bjørn til en samlet verdi av kr. 15.000,- (Bjørnnes' og Alfr. Svendsens dagbøker).

1935-36

2 mann: Henry Rudi og Gunnar Knoph, begge fra Tromsø. HST Bjørneborg på Halvmåneøya. Reder: W. Holmboe, Tromsø (oppl. av Gudleif Holmboe). Brakte med seg materialer til fangststasjonen fra Rippfjorden hvor de hadde forsøkt seg på overvintring sesongen før. Oppga denne lokaliteten pga. dårlig fangst.

Litteratur: Moberg 1982:103-107; Rudi 1969:171; Moberg 1959:127.

1936-37

2 mann: Henry Rudi og Bjarne Jakobsen, Tromsø. HST Bjørneborg/Halvmåneøya. 2 BST på Edgeøya. Reder: Thv. Holmboe,

Tromsø. Opp med «Isbjørn I» av Tromsøysund v/ W. Holmboe.

Litteratur: Rudi 1969:179.

1937-38

2 mann: Gunnar K. Knoph (født 05.07.1898) og Emil Rasmussen (21.08.1907), Tromsø. Utreder: Gudleif Holmboe, Tromsø. HST Bjørneborg/ Halvmåneøya.

1939-40

2 mann: Gunnar Knoph og Magnus Ottarsen, Tromsø. HST Bjørneborg/ Halvmåneøya. Utreder: brødrene Knoph. Opp med «Eiken» av Tromsø.

1946-47

2 mann: Henry Rudi med kamerat. Oppførte HST Andréetangen, BST Negerpynten. Et annet parti på 2 mann av samme ekspedisjon lå på HST Kvalpynten. Navnene på de tre andre deltakerne: Bjarne Jacobsen, Sigmund Snarby og Thorleif Kristensen. De ble satt opp med m/k «Bøtind» - skipper Martin Snarby - fra Tromsø 28. juli 1946. Det var Snarby som hadde bekostet materialene til fangststasjonene.

Litteratur: Rudi 1961:241-244; Lønø 1966:111.

1946-47

3 mann: Bjørvik Jacobsen, Tromsø, Odd Lønø, Horten og Knut Bjåen. HST Halvmåneøya.

Litteratur: Jacobsen 1983:57; Rudi 1969:249; Lønø 1966:115-117.

1947-48

3 mann: Knut Bjåen med broren Jon og et søskenbarn. HST Halvmåneøya. Observasjonshytte for bjørnetrekk ble oppført på sørspissen av øyen.

Litteratur: Lønø 1966:115-117.

1947-48

2 mann: Henry Rudi og Leif Johansen. HST Andréetangen, BST Negerpynten.

Litteratur: Rudi 1969:246-248.

1950-51

2 mann: Odd Lønø, Oslo sammen med broren Thor. HST Andréetangen.

1954-55

2 mann: Odd Lønø, Oslo sammen med broren Thor. HST Andréetangen.

1963-64

2 mann: Andreas Bjørnsvik og Johannesen. HST Bjørneborg/Halvmåneøya ble påbygd om høsten. Bjørnsvik var oppvokst i Longyearbyen, og reiste direkte fra Longyearbyen til Halvmåneøya på fangst. Bor nå i Ål, Hallingdal (O. Lønø).

Litteratur: Lønø 1966:115-117.

1964-65

2 mann: Odd Lønø og Per Johnson - begge Oslo. HST Andréetangen, BST Murefløta ble påbygd.

Litteratur: Lønø 1966:116.

1967-69

2 mann: Kristian Torsvik og Steinar Ingebretsen. Oppførte HST Heimøya, på den sørligste av Ryke Yseøyane. Et stykke fra fangststasjonen var det rester etter en eldre tuft. Ingebretsen omkom (forsvant i isen) mot slutten av vinteren under den andre overvintringssesongen.

Litteratur: *Polarboken* 1967-68:179; Torsvik 1970:147.

1969-70

2 mann: Arild Strand og Svein Ytreland. HST Halvmåneøya. Per Johnson i samme ekspedisjon overvintret ved Zieglerøya med HST Andréetangen.

Litteratur: *Polarboken* 1969-70:159.

FANGSTFELT 37

Kvalpynten

GRENSER

Mot sør og vest havet, mot nord en rett linje fra Kapp Spører mot Steinneset. Mot øst en rett nord-sørgående linje like på vestsiden av den lange tangen ved bunnen av Tjuvfjorden. Kong Ludvigøyane, Arentzøya og Tusenøyane hører ikke til fangstfeltet.

NATUR

Hele området er nokså ensformig; med jevnhøye platåfjell av bløte skifre med mange, mest isfrie daler som fører ut til kysten - mens det i det indre er et større isfylt område. Kysten er enkelte steder bratt og vanskelig å ferdes langs når det ikke er is langs stranden. Dette er tilfelle nord for Gothavika og ved Kvalpynten, mens det andre steder er ganske utstrakte kystsletter som inn for Gothavika og flere andre steder.

ISFORHOLD

Vanskelige.

HAVNEFORHOLD

Farvannet er urent (Georg Bjørnnes). Alle bukter er åpne. Havneplass skal finnes i Keilhaubukta.

VILTBESTAND

Feltet egner seg for fangst av bjørn, rev, hvalross og kobbe, og det er en betydelig reinbestand (Bjørnnes). Godt distrikt iflg. Bengtssen.

BRENSEL

Sparsomt med drivtømmer (Bjørnnes).

ATKOMST

Eget eller leid fartøy, helst sent på sommeren.

HISTORIE

Meget besøkt av både gamle hvalfangere (Conway 1906:129 og 208), og russiske overvintreere (Carlheim-Gyllensköld 1900:164-165). Löwenigh har i 1827 beskrevet restene av hvalfangstanleggene med spekkovner og steinvoller etter «teltene»; og de russiske fangststasjonene i Habenichtbukta ved Kvalpynten (Heinz 1960:108-109). Keilhau har fra samme ferd gitt en beskrivelse av den russiske hovedstasjonen på nordsiden av Habenichtbukta med gravene til dem som omkom da de om høsten forgjeves ventet på å bli hentet. Se ellers: Brown 1920:96, Place-Names of Svalbard, Conway 1906:240-241, 252, Lamont 1876:346-347. Keilhau skriver dessuten om et russisk «etablissement» med russekors på et par flate øyer i nærheten av Keilhaubukta - ant. Russeholmane-Kong Ludvigøyane (Keilhau 1831:146, 151-157, Carlheim-Gyllensköld 1900:187, Place-Names, Isaksen 1921:7).

Den første norske overvintring var ved Ekroll-ekspedisjonen 1894-95.

UTBYGNING

Helt utbygd (Bjørnnes).

BELEGG

2 mann (Bjørnnes). 5 mann (Bengtssen).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Hovedstasjonen sør for Hassensteinbukta skal være bygd i 1901 av Hjalmar Jensen. Stasjonen ligger uheldig til iflg. Bjørnnes. Bygd med doble vegger og isolert med tykk torrvoll. Pro-
viantrum i tilbygg. Manglet vinduer og jernovn i 1929 og var svært ramponert. Reparert 1929 av Alfred Svendsen, Neverfjord, Alta, som benyttet den om vinteren. Våren 1930 bodde også Georg Bjørnnes her. Fangststasjonen består av bislag og oppholdsrom med to køyer. Hvert rom ca. 3 x 3 meter. Ikke ovn, ellers god orden. Luker og glass i vinduene (Giæver 1936). Dette er neppe Hjalmar Jensens hovedstasjon fra 1901, men kan være bistasjon da de iflg. Sørensen 1961:145-146 hadde 2 bistasjoner. Det er mulig at det ble bygd ny hovedstasjon for en av de påfølgende overvintringene.
- 2 Bistasjonen «Kløfta», sør for Kapp Spörer, skal i sin tid være bygd av Hjalmar Jensen, Tromsøysund (Bjørnnes). Den må være oppført i 1901 (Bengtssen plasserer denne stasjon i Diskobukta ved Raddedalen). Stasjonen ligger 4 timers gange sør for bistasjonen i Diskobukta (Bjørnnes). Høsten 1929 var den fallferdig og ødelagt av bjørn. Bjørnnes og brødrene Svendsen satte inn nye dører, vinduer, papp og ovn den 2. september 1929 (Bjørnnes' og Alfred Svendsens dagbok).
- 3 Bistasjon Keilhaubukta skal etter Bjørnnes være bygd av Hjalmar Jensen, Tromsøysund, ant. 1901. Alfred Svendsen opplyser at den er bygd av reder L. Schjelderups ekspedisjon 1922-23, mens Bengtssen også mener at den er bygd av Hjalmar Jensen i 1901. Huset sto omkr. 1940. Det ble reparert av brødrene Svendsen i 1929 og benyttet av Alfred Svendsen om vinteren.

Litteratur: Moberg 1959:124-126, 219.

- 3a Ny fangststasjon på 2 x 2,5 meter ble oppført i Keilhaubukta 1934 av Harald Wallum og Andreas Brandeggen - begge Tromsø - for Fumagalli og Bussoli. I god stand 1936.

- 4 Jordgamme på den ytterste av Bjørnholmane (også kalt Tennøyane og Senøyane) utfor Ekrollhamna. Her lå i 1929 en fangstbåt ved navn «Svanen». Stedet var øyensynlig benyttet til landsetting av fartøyer. Det er en grav her. I sin biografi opplyser Bjørnnes at det er rester av to hus ved Tennøyane.

Kommentar:

Dette er sannsynligvis Hjalmar Jensens hovedstasjon fra 1901. Hytten var 7 x 6,5 alen - påspikret never med stein og torviling (torrvoll). I 1902 måtte Bernt Pedersen, Karlstad i Målselv (halvbror til Berner «Beisaren» Jørgensen) og Peder Pedersen Ullsfjord flytte over hit fra stasjonen på Zieglerøya. Bernt Pedersen var under den første overvintringen blitt angrepet av skjorbuk, og døde 21.12. 1902. Han ble begravd ved hytten. Senere ble fartøyet til brødrene Svendsen satt opp her under deres overvintring i området.

Litteratur: Moberg 1959:124-126, 135, 143-144; Lønø 1976:108-116; Hoel 1944:105.

Konsul Carl S. Sæther, Tromsø, har oppgitt til bergmester Merckoll at han eier en hytte på Kvalpynten og en nordenfor - på en liten øy. Dette er sannsynligvis fangststasjonene ved Habenichtbukta og på Bjørnholmane - altså de eldste hyttene i området oppført av fangstleder Hjalmar Jensen.

Nino Bussoli opplyser i brev av 19.06.1943 til Svalbard ligningsråd at «Italarktik» eier to hytter på Edgeøya - en på Tennøya og en på Whales Point. Hyttene ble oppført 1900 av a/s «Hvitfisken» rederi, Tromsø; og solgt 02.04.1924 til konsul Carl S. Sæther, Tromsø. Den 29.06.1934 kjøpte Alberto Fumagalli på vegne av «Italarktik» begge hyttene. De er 4 x 4 meter, og kjøpesummen var kr. 300,- for begge hytter med terreng og fangstrettigheter. Hyttene ble forbedret i 1934-35.

- 5 Hytte på Russeholmane-Kong Ludvigøyane. Ekroll hadde i 1894-95 4 mann på HST Anderssonøyane som måtte tilbringe et par måneder i nødly på Russeholmane. Ole Hogstad med hovedstasjon 1906-07 midt på østsi-

Hus ved Habenichtbukta, Edgeøya. Foto: Norsk Polarinstitut/J. Giæver 07.08.1936.

den av Zieglerøya, hadde 2 mann med fangststasjon på Russeholmane. Hytten ble oppført av gamle skipsplank og murt ned med stein.

Litteratur: Lønø 1966:115; Moberg 1959:175.

OVERVINTRINGER

1894-95

Reder: M. Ekroll, J.A. Ellingsen. 7 mann: Martin Hoff Ekroll, Skrova i Lofoten, Jacob Albert Ellingsen, Oluf Nilsen, Anton Olssen, Skrova, Johan Kruttå, Hattfjelldalen, Brynjulf Johannesen, Slettmo i Balsfjord, Simon Strøm.

Litteratur: Lønø 1976:73-75; Moberg 1959:174-177; *Tromsø Stiftstidende* 12.09.1895.

Anm.: HST Bjørnholmane, 3 mann på ekspedisjonsfartøyet «William Barents», 4 mann på HST Anderssonøyane. De skjøt kun bjørn fra hyttene og fartøyet. Skipet lå i Nordre Russhamn mellom de små øyene utfor Gothavika. I *Geographical Journal* Vol. 6:553, 1895 står det at Ekroll til The British Training Squadron i Recherchefjorden oppga en fangst på 63 isbjørnskinn à £ 5-6, 150 sel à 10 shilling, samt en levende bjørnunge. Det står også flere opplysninger om ekspedisjonen i denne artikkelen.

1898-99

Reder: N. Hamborg, Tromsø. 2 mann: O. Engvik og Henrik (ukjent etternavn).

Litteratur: Lønø 1976:90-92; Oxaas 1955:22-23; *Tromsø Stiftstidende* 07.09.1899.

Anm.: HST Bjørnholmane, 2. parti av en fangstekspedisjon med HST Halvmåneøya.

1901-02

Reder: Hjalmar Jensen. 3 mann: Hjalmar Jensen, Tromsøysund, Berner «Beisaren» Jørgensen, Karlstad i Målselv, Petter Trondsen, Tromsø.

Litteratur: Lønø 1976:108-116; Moberg 1959:143-146.

Anm.: HST Bjørnholmane. 3 mann fra samme ekspedisjon på HST Zieglerøya der 1 døde i utpå sommeren. Pga. isforholdene ble fangstpartiene ikke avhentet, og måtte ta en sesong til.

1902-03

Reder: Hjalmar Jensen. 4 mann: Hjalmar Jensen, Berner Jørgensen, Petter Trondsen, Peder Pedersen Ullsfjord.

Litteratur: Lønø 1976:108-116; Moberg 1959:143-146; Rudi 1969:14.

Anm.: HST Bjørnholmane (også kalt Tennholmane). P.P. Ullsfjord flyttet over fra Zieglerøya sammen med Bernt Pedersen hvor de hadde vært foregående sesong. Pedersen døde 21.12.1902 og ble begravd ved stasjonen.

1904-05

Reder: P. Trondsen. 4 mann: Hjalmar Jensen, Karl Bjørvik, Tromsø, Halfdan Johansen, Victor Arntsen.

Litteratur: Lønø 1976:126-127.

Anm.: HST Kvalpynten. 2. parti på 4 mann HST Zieglerøya.

1906-07

Reder: Hjalmar Jensen. 3 mann: Hjalmar Jensen, de to andre med ukjent navn (kan ha vært en eller flere til).

Litteratur: Polarmuseet i Tromsø's arkiv PA 257.

Anm.: Hadde bistasjoner både nord og sør for Kvalpynten.

1922-23

Reder: L. Schjelderup, Skånland. 6 mann: Reinhart Didriksen (fangstleder), Henry Smith, Andreas Brandeggen, Tromsø, Håkon Karlsen, Tromsø, Anders Öhman, Kolkstrand, Älvsbyn og Ivar Aronson, Småland - begge fra Sverige.

Anm.: HST Ekrollhamna. A. Öhman og I. Aronson på HST i Keilhaubukta. Öhman døde 22.06.1922 av tæring og ligger begravd ved hytten. Oppreise med «Rognan», skipper Isak Isaksen, ned med «Johanne Karoline», skipper Arne Jensen.

Litteratur: Moberg 1959:219-220.

1925-26

Reder: P. Pedersen Ullsfjord. 4 mann: Ole Mortensen, Tromsø, og Nils Stordal sammen med 2 andre - navn ukjent.

Anm.: HST Ekrollhamna. Mortensen, muligens sammen med en kamerat, fangstet ut fra en fangstasjon ved Negerdalen. Stordal oppgir en bjørn, 50-60 storkobbe. Alfred Svendsen mener de fikk 33 rev og 64 bjørn.

1929-30

Reder: G. Bjørnnes mfl. 1 mann: Alfred Svendsen, Neverfjord i Alta.

Anm.: HST Ekrollhamna. Av de andre fra samme ekspedisjon var Georg Bjørnnes på HST Kapp Lee, Svendsens to brødre på HST Negerpynten (Negerdalen). Fartøyet «Olaf» ble trukket opp på Ytre Tennholmen. A. Svendsen skjøt seg gjennom hånden på et selvskudd og var arbeidsudyktig en tid. Om våren var også Bjørnnes på stasjonen. Svendsen skjøt 9 rein ulovlig i Ekrollhamna. Benyttet 92 feller og 7 selvskudd.

1934-35

Reder: A. Fumagalli. 2 mann: Harald Wallum og Andreas Brandeggen, begge fra Tromsø. Opp med m/s «Vesteris» av Tromsø, skipper Jens Olsen.

Anm.: HST Ekrollhamna, benyttet HST Kapp Lee deler av sesongen.

1935-36

Reder: A. Fumagalli. 2 mann: Harald Wallum, Hans «Små-Hans» Andersen, Tromsø. Opp med m/k «Viking» av Tromsø. Hytten oppgis å være Carl Sæthers hus.

Litteratur: Rudi 1969:179; Moberg 1982:95; Moberg 1959:124-126; Troms politikammers arkiv.

Anm.: HST Ekrollhamna, HST Kapp Lee deler av sesongen. Hadde med 5 hunder.

FANGSTFELT 38

Kapp Lee

GRENSER

Mot vest Storfjorden, mot nord Freemansundet, mot øst havet, mot sør en rett linje fra Kapp Spörer til Steinneset.

NATUR

Ensformig terreng med platåfjell av bløte skifre med brattere stup dannet av basaltganger. Brede, lange daler som mestedels er isfri, fører fra innlandet ned til kysten hvor elvene brer seg i store, flate slamkjegler. Ved kysten er det delvis store lavland som ved Diskobukta og i Blåfjorden - delvis bratte fjell som ved Kvitneset. Ypperlig beitemark for rein. Bakken i Diskobukta er flere steder dekket av kullskifer og kullbiter, iflg. Bjørnnes.

ISFORHOLD

Vanskelige.

HAVNEFORHOLD

Farvannet er utgrunt (G. Bjørnnes). Alle bukter er åpne.

VILTBESTAND

God kobbeplass og bjørneplass (K.J. Bengtssen). Dessuten rev og dunfangst, samt en betydelig reinbestand; særlig i dalene mot Blåfjorden og Tjuvfjorden (G. Bjørnnes). Havhest og krykkje hekker i fjellene, og store gåseflokker på slettelandet og øyene.

BRENSEL

Sparsomt med rekved, unntatt i Diskobukta (Bjørnnes).

ATKOMST

Eget eller leid fartøy litt sent på sommeren.

HISTORIE

Den østre del av området har vært meget lite besøkt, og er ennå delvis ukjent. I senere tid har feltet stadig vært besøkt av norske fangstskuter, og overvintringer har funnet sted de siste 40 år.

UTBYGNING

Karl J. Bengtssen foreslår et hus under Middendorffjellet, et ved Kapp Heuglin, et ved Lindemanberget og et midt på Blåfjordstranda. Georg Bjørnnes foreslår et mellom Middendorffjellet og Kapp Heuglin.

BELEGG

3 mann (Bjørnnes), 6 mann (Bengtssen).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Kapp Lee - 8-kantet paviljong oppført 1904 av mannskapet på jakten «Elina Kristine» av Tranøy under skipper Fredrik M. Isaksen. Bygningen er oppført av prefabrikerte lemmes festet sammen med skruer og vingemuttere. Takelementene er festet til vegglemmene med tjæret seilgarn i klamper. Typen minner om de konstruksjonene ekspedisjoner på denne tid benyttet til depoter og innkvartering. Bygningen har et stort, rektangulært bislag tilbygd, og er omgitt av en metertykk

jordvoll. 23.-28. september 1929 ble huset reparert av Georg Bjørnnes og fikk innsatt ny ovn. Huset er solgt av konsul Carl S. Sæther, Tromsø, til Gudleif Holmboe, Tromsø.

I årene 1899-1902 ble stedet benyttet under den svensk-russiske gradmålingsekspedisjonen for kartleggingsarbeid. Russerne oppførte en bygning for vinkelmålinger og astronomiske latitudebestemmelser.

Sommeren 1936 fant Moberg følgende inskripsjon på veggen med Sæthers håndskrift:

This house is bought by me from Ingvald Svendsen and registered at the Norwegian Foreign Office in 1910.

Carl S. Sæther.

Videre fant Moberg navnet til Alfred Johansen skåret inn på en av køyene.

Inskripsjon på NV-innervegg:

*Huset Tilhører
Carl S. Sæther
TROMSØ*

Litteratur: Moberg 1959:126; Hoel 1966-67 III:1059; Thorén 1978:361; Isaksen 1905 (Dagbok 1904-05).

- 2 Hovedstasjonen «Villa Disco» ved Raddedalen i Diskobukta, oppført 29.-31. august 1929 av Georg Bjørnnes, brødrene Alfred, Einar og Eldor Svendsen fra Neverfjord, Alta. De eier stasjonen i fellesskap (Bjørnnes). Det er langgrunt her, så fartøyer må ligge ca. 2 km fra land.
- 3 Bistasjon på sørsiden av Diskobukta bygd 1. september 1929 av Georg Bjørnnes, Alfred, Einar og Eldor Svendsen som eier den i fellesskap (Bjørnnes).
- 4 Hus i Diskobukta oppført på sørsiden av Guldalen av Northern Exploration Co. Skal iflg. konsul Sæther være bygd som claim-house, og tilhører Den norske stat.
- 5 Hus på Kapp Heuglin på nordøstsiden av Edgeøya. Oppført 1904 av mannskapet på

jakten «Elina Kristine» som hadde hovedstasjon på Kapp Lee. Solgt av konsul Carl S. Sæther til Gudleif Holmboe, begge Tromsø (Merckoll). Stedet ble besøkt av Merckolls ekspedisjon 1936 med «Heimland». Giæver omtaler det da således:

Gammel fangststasjon av rubord med neverplater på. Bislag og stue meget store, ca. 4x5 m hver. Huset svært ramponert, og av bislaget nesten bare reisverk og litt av veggene igjen. Istuen er taket nedbrukket og vinduene helt åpne. Det kan nok repareres for treverket var tørt og reisverket godt. En kummerlig, rusten ovn og, svidt jeg erindrere, 2 køyer. Det ligger ved stranden på en milevid slette.

Utskrift fra bergmester H. Merckolls rapport «Ekspedisjonen til Spitsbergens Østkyst og Nordostlandet i 1936» (Arkiv, Bergmesteren på Svalbard):

Fra skibet så vi et hus på neset; gikk derfor med motorbåten utover langs den flate stranden og beså huset. Det er en stor og rummelig bygning oppbygget av skarpkantede bord, og utvendig kledt med never, der for en stor del var fjernet; taket har også engang vært tekket med never og belagt med jord, men av dette var der nu lite tilbake. Ingen ombord hadde kjennskap til dette huset. Senere er det bragt på det rene at konsul Holmboe har kjøpt det og engang sendt en ekspedisjon op for å reparere bygningen, men denne fant ikke huset. Der er en stor vidde innover mot fjellet; spor av ren var der i massevis, men så tidlig på året later det til at renen holder sig tilfjells og inne i landet. Antagelig god fangstplass for bjørn og kobbe; men fuglefjell er der ikke i nærheten så revefangsten er sannsynligvis høist ubetydelig.

Kapp Lee, Edgeøya. Foto: Norsk Polarinstitutt/J. Giæver 06.08.1936.

OVERVINTRINGER

1904-05

6 mann med jakten "Elina Kristina" av Tranøy: skipper Fredrik M. Isaksen, harpunér Erik Mattilas, matrosene Sigurd Johnsen, Hilmar Aronsen, Johan Svendsaas og Hans R. Olsen. Dro fra Tromsø 25. juni 1904, men lå et par dager i Langsund før de sto over mot Svalbard. Overvintringslokaliteten var på forhånd bestemt til Kapp Lee - eller Strædenæset. Mattilas kjente stedet fra før. Isaksen utførte meteorologiske observasjoner på Kapp Lee fra juni til august 1905 (A. Hoel). Norsk fangstovervintring første gang på dette feltet, men av Isaksens dagbok framgår det at de observerte spor etter tidligere fangstekspedisjoner på lokaliteten:

Her som paa saamange andre steder paa Spitsbergen er levninger efter huse, som Russerne havde beboet i den gamle tid, samt en Grav, som nu er aldeles aaben, hvor der er nedlagt 7 mennesker i en Kiste eller Kasse.

Hvorlengde det er siden disse Mennesker levede, er ikke godt at vide, men Hjerneskallene er hele, hvide og afblegede af Is og Sol.

Tomt for deres egen hovedstasjon ble valgt et stykke øst for russetuften. 14. juli ble den prefabrikerte stasjonsbygningen satt opp, og dagen etter ble det påbygd et proviantdepot samtidig som en begynte å skjære torv til å legge opp langs veggene på hovedhuset. Første august noteres:

Vi har nu faaet istand denne station. Husene er færdige og provianteret med Kull og madvarer, samt endel Spækfæde og endel andre fæde.

En hytte som sto på en av Bjørnholmene utfor Ekrollhamna, stedet «Elina Kristine» overvintrret året før, ble revet for å settes opp på en odde ca. en mils vei vest for Kapp Heuglin, eller Blaa fjordnæset som det også ble kalt. En ulempe ved stedet var at det ikke fantes grastorv til å legge på hytten til isolasjon og

beskyttelse mot været. 25. august ble Johan Svendsaas og Hilmar Aronsen værende igjen for å bygge hytten mens de andre la opp fartøyet i Strædehavnen.

Litteratur.: Isaksen 1905 (Dagbok 1904-05)..

1906-07

6 mann: Ludvig Hansen, Torsvåg (skipper på «Stans Forland»), Kristian Jakobsen, Gustav Lindquist, Tromsø, Anders Andersen («Dobbel-Anders»), Olav Storstad, Peder Pedersen Ullsfjord, Tromsø. Reder: Claus Andersen, Tromsø. Hagerup oppgir fangstresultatet til 17 rev, 27 bjørn, 116 rein, 5000 kg råspekk. Verdi: 8500 kr. G. Lindquist oppgir 28 rev, 25 bjørn, 8 tønner spekk (Lindquist's biografi).

Mannskapet var installert i stasjonen 4. oktober etter en del vansker med å ta seg og forsyningene i land gjennom storm og brått. Ut over forvinteren fangstet de både på rev, rype, rein, bjørn og hvalross med vekslende hell. Omsider kunne de koble av og nyte julefreden:

Mandag den 24de

I dag vinden NO frisk dagen er gaaen med at orintere os til jul da den er Kommen med sine glæder vi har bringt Is til Huset samt Kul og ved da været har vært saa Slem at vi ikke har Kunet udtræte det før, Lindkvist har nu Serveret Juleaften grød, af dem som havde jule gaver med bragt har nu Pakket ud sine Hemeligheder og ud delt til os saa vi kan glæde os med dem, Vi har nu fristet tilverelsen her i Tre maaneder i denne tid har Tilverelsen eller Samværet været udmerket faar os vi Kan nu glæde os til tiden da det atter Lakker mod den Lyse tid det er trist faar os naar vi tenker paa at tilvæiebringe fangst saa meget at vi skal faa Lidt faar vaar tur men paa en anden side er det morsomt at være sæks mand i Sammen. vi har nu ordnet os paa beste maade til en Glædelig jul. Kulden 25°-C alt Vel

Tirsdag 25de

I dag Klarluft. N Vest med Maane sijn Kulden 28°-C Nu er dagen til ende og vi har havt moro

efter beste evne vor forste Juledags glæde er gaaen med opvarning af beste Sort om vi har vært i jemme i Norge kunde det ikke muligens vært bedre det er min Tredje Jul her paa Spisbergen men den morsomeste af alle, Lindkvist har Kogt og serveret efter beste evne og til vaar tilfredsbed en riktig behagelig Rype steg har vi havt i dag ogsaa af jule gaverne har vi nyt sammen med den som har med bragt faarovrigt intet severdigheder. alt Vel

Onsdag den 26

I dag Vinden Vestlig flau Klar luft og maane-sijn Kulden 22°C atter er dagen gaaet Sjønt vaar Jul er noget ensfaarmig er den dog en glædelig Høitids dag faar os som har givet afkald paa Jemets glæder faar at more os selv her paa vaar ensome ø, Her er ikke tet bebyget da vi blot er tre bebore af en ø paa en seksti miles omkreds dog gaar det som det har vært jemme vi kan under tiden sende en tanke til dem der jemme men naar vi saa atter vender os da staar vaar tanke til det som viktigst er faar os og det er at kunde tilvæie bringe os en fangst voraf vi kunde faa os lit neto, vi maa atter vende til vaar huslige Lindkvist har ogsaa i dag Serveret Steg af Ren kjød til midags, dagen er faarovrigt gaaet til vaar tilfredsbed og en velsingnet vile.

De kunne ha bruk for sitt gode humør og toleranse når seks mann skulle more seg sammen gjennom en lang vinter i den lille hytten som de kalte «Karosælen». Det skulle heller ikke så mye til for at dagbokskriveren Peder Ullsfjording skulle få sin triveligste jul hittil på Ishavet. Da han første gang dro til Edgeøya i 1901, klarte de ikke å ta seg tilbake gjennom isen, og fangstlaget ble liggende på Bjørnholmane og Zieglerøya i to år. I løpet av denne tiden døde to mann av skjorbuk.

Litteratur: Moberg 1959:194-195; Pedersen 1907 (Polarmuseet i Tromsø's arkiv PA 257).

1929-30

1 mann: Georg Bjørnnes. Han deltok på overvintring sammen med brødrene Alfred, Einar og Eldor Svendsen fra Neverfjord, Alta. Alfred

var leder for ekspedisjonen og var alene på fangstfelt Kvalpynten med HST Ekrollhamna, Eldor og Einar på fangstfelt Negerpynten med HST Negerpynten. Oppreise med m/k «Olaf» som tilhørte brødrene Svendsen. Utrustning kom på 4000 kr. utenom fartøyet (Bjørnnes). De kom seg ut 16. juli 1930. Samlet fangst var 81 bjørn, 36 hvitrev, 9 blårev (Bjørnnes'selvbiografi). Dessuten minimum 15 rein (Alfr. Svendsens dagbok). Dagbok og biografi av Bjørnnes og dagbok av Alfr. Svendsen oppbevares på Svalbardkontoret. 9 rein skutt ulovlig den 31. august og 1. september 1929 av Alfred Svendsen i Diskobukta (Alfr. Svendsens dagbok).

1933-34

2 mann: Harald Wallum og Hans «Små-Hans» Andersen, begge Tromsø. Wallum sto som utrufter for ekspedisjonen. HST Kapp Lee. Opp med m/s «Isbjørn». Reder W. Holmboe, Tromsø.

Litteratur: Moberg 1959:126-127.

1934-35

2 mann: Harald Wallum og Andreas Brandeggen, begge Tromsø. Reder: Alberto Fumagalli/Italarctic, Tromsø. HST Kapp Lee. Benyttet også HST Ekrollhamna, Kvalpynten fangstfelt. Opp med m/s «Vesteris» av Tromsø, skipper Jens Olsen.

1935-36

2 mann: Harald Wallum og Hans Andersen, begge Tromsø. Hadde 5 hunder. Reder: Alberto Fumagalli/Italarctic, Tromsø. HST Kapp Lee og HST Ekrollhamna. Opp med m/k «Viking» av Tromsø.

Litteratur: Moberg 1959:124-126; Rudi 1969:179; Moberg 1982:95.

FANGSTFELT 39

Barentsøya

GRENSER

Hele Barentsøya inklusive Jakimovitsjøyane, Anderssonøyane og Aleksejevøya.

NATUR

Det indre av landet er ukjent. Kystene dannes av en lavlandsbrem der daler som for det meste er isfrie, fører inn i landet mellom plåtfjell oppbygd av bløte skifre med steilere styrtinger som har lagerganger av basaltisk lava. Kun fire breer når ut i sjøen, med Duckwitzbreen som den mest kjente.

ISFORHOLD

Meget vanskelige.

HAVNEFORHOLD

Ankerplasser angitt ved Mistakodden og nord for Kapp Bessels. Enkelte steder utgrunt og urent, men ellers lite kjent.

VILTBESTAND

Bjørn, rev og antakelig en god del rein. God kobbeplass ved Kapp Bessels og Kapp Barkham, der det også er noe rev og dunfangst (Karl J. Bengtssen).

BRENSEL

Ukjent, men sannsynligvis sparsomt med rekved som på Edgeøya.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy i slutten av juli og august.

HISTORIE

På grunn av de vanskelige isforhold har

Barentsøya vært meget lite besøkt i gamle dager; enda den var kjent av de gamle hvalfangere. Russerne har hatt et par fangststasjoner sørvest for Frankenhavøya, muligens også et par andre steder. Norske overvintretere har kun oppholdt seg her i 1894-95.

UTBYGNING

Georg Bjørnnes foreslår 3 hus nord for Fremansundet; Bengtssen 3 stasjoner på sørkysten, 3 på nordkysten og 1 på østkysten.

BELEGG

2 mann når feltet er utbygd.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Hus på Anderssonøyane bygd av Ekrolls ekspedisjon med «William Barents» i 1894. Kun benyttet vinteren 1894-95. Skal senere være forsvunnet under den framrykkende breen (opplyst av Johan Kruttå, Hattfjelldalen, til Georg Bjørnnes i 1929). Bygningen ble oppført på «lappemanér» av høvlede bord med tjærepapp og torv utenpå (Ekroll).
- 2 Hovedstasjon «Heimland» under Måkefjellet på nordvestsiden av Barentsøya; oppført 1.-4. august 1936 av bergmester Merckolls ekspedisjon med «Heimland». Det ble ikke helt ferdigbygd etter dr. Orvins tegning. Bekostet av Statens krisemidler, og skal tjene som tilfluktssted for eventuelle nødstedte, samt som

Den norske stats hytte i Genevrobotnen. Foto: Norsk Polarinstitutt/K.Z. Lundquist 16.08.1957.

fangststasjon for dette fangstfelt. Tilhører Den norske stat. Husets størrelse og innredning er den samme som for hovedstasjonen på Kongsøya.

Utskrift fra bergmester H. Merckolls rapport «Ekspedisjonen til Spitsbergens Østkyst og Nordostlandet i 1936» (Arkiv, Bergmesteren på Svalbard):

Søkte land umiddelbart syd for Heleysundet, i en bukt nord for Stein-beisen og ankret opp på 6 favne vann. Plass for stasjonen blev utstukket nær en liten elv der kommer fra et vann oppe på høiden. Hele fjellpartiet består av basalt der ligger som et flatt dette (dekke) over landet med tydelige skuringsstriper øst-vest. Spor efter ren såes flere steder. ...

Tirsdag den 4. august kl. 15 1/2 sattes kursen på ny sydover. Hovedstasjonen var da opsatt ferdig og jordvold i en 1/2 meters høide oplagt mot veggene der er dekket med papp. Ovnørret er dog ikke skåret gjennom takpap-

pen, idet dette overlates til de der tar huset i bruk herved forbindres vannsig langs røret hvorved dette og komfyren lett ruster. 10 sekker kull blev gjenlagt i huset; likeldes blev der i sjåen lagret endel materialer til avbenyttelse for de der tar huset i bruk. På hyttens vegger malt med store bokstaver «Bygget av den Norske Stat 1936».

OVERVINTRINGER

1894-95

4 mann: Brynjulf Johannesen, Slettmo i Balsfjord, Emil Evensen, Kristiania, Simon Strøm, samt en person med ukjent navn. Evensen kom bort i isen. HST Anderssonøyane. Gruppen tilhørte Ekrolls ekspedisjon med HST Ekrollhamna.

Litteratur: Lønø 1976:73-75; Moberg 1959:175.

FANGSTFELT 40

Palanderbukta

GRENSER

Mot nord del av en rett linje fra sørsiden av Franklinfjordens bunn til sørsiden av det isfri land ved Isispynten, mot øst en rett linje fra kanten av innlandsisen ved kysten av Vibebukta med retning til midt over eidet mellom Finn Malmgrenfjordens bunn og Duvefjorden. Mot sør og sørvest havet og en linje etter Hinlopenstredet som går nordøst for Bastianøyane, Wilhelmøya, Malmgrenøya, Berggrenøya og Tommeløya - men sørvest for Otterøya, Friesøyane, Wijkanderøyane, Vaigattøyane og Fosterøyane som alle tilhører feltet. Mot nord og nordvest en linje etter midten av Wahlenbergfjorden sør for Gyldénøyane til nordsiden av Bodleybukta og derfra loddrett på den nordlige grenselinjen.

NATUR

Alle øyene er så godt som isfri, men vegetasjonsløse lavaøyer. Landet sør for Wahlenbergfjorden er for størsteparten dekket av is. Kun langs kysten finnes det bart land som ofte består av bratte fjell mellom kalvende brefronter. Det finnes imidlertid landområder som er lave og fine å ferdes i; f.eks. Palanderdalen som fører over fra Augustabukta til Palanderfjorden, og et lavland som fører over fra Wahlenbergfjordens bunn til Rijpfjorden på nordkysten.

ISFORHOLD

Meget vanskelige, men lettest tilgjengelig fra nord.

HAVNEFORHOLD

Ennå nokså ukjent. En kan gå nær land på flere steder når en bare holder seg unna brefrontene. Antakelig er de beste havnene i Palanderfjorden og innerst i Wahlenbergfjorden, samt i Augustabukta. Det er også havn mellom øyene ved Torellneset iflg. Bengtssen.

VILTBESTAND

Utmerket bjørneplass. Ulvebukta og Vibebukta er Svalbards beste hvalrossplasser. 3 fartøyer tok 150 hvalross her i 1913 iflg. Bengtssen. Fuglefjell på sørsiden av Wahlenbergfjorden hvor bla. ismåke hekker. Augustabukta er en god kobbeplass; og det er også en del dun på øyene.

BRENSEL

Forekomsten av rekved er ukjent.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy.

HISTORIE

Nesten bare besøkt av vitenskapelige ekspedisjoner og fangstfartøyer inntil 1933 da de første fangststasjoner ble bygd.

UTBYGNING

Karl J. Bengtssen foreslår fangststasjoner på Lindemannodden, Giæverneset, Selanderne- set og Oxfordhalvøya.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Hovedstasjon Augustabukta oppført høsten 1933 av Gustav Lindquist og Anton Einarsen for W. Holmboe & Co., Tromsø. Ødelagt ved et uoppklart ulykkestilfelle i januar måned 1934, der begge omkom.
- 2 Bistasjon på sørsiden av Palanderbukta ved Palanderdalen; oppført 1933 av Gustav Lindquist og Anton Einarsen for W. Holmboe & Co., Tromsø.
- 3 Bistasjon på sørsiden av Zeipelodden; oppført 1933 av Gustav Lindquist og Anton Einarsen for W. Holmboe & Co., Tromsø.

- 4 Hytte på Wahlbergøya oppført 1934 for W. Holmboe & Co., Tromsø.

OVERVINTRINGER

1933-34

2 mann: Gustav Lindquist og Anton «Marta» Einarsen, begge Tromsø. Reder: W. Holmboe & Co., Tromsø. Begge omkom i januar 1934. HST Augustabukta, BST Palanderbukta og Zeipelodden.

Litteratur: Rudi 1969:161; Moberg 1959:197.

FANGSTFELT 41

Murchisonfjorden

GRENSER

Mot vest midten av Hinlopenstredet, mot nord midten av Franklinsundet og Franklinfjorden til sørsiden av fjordbunnen. Derfra en rett linje mot sørsiden av det isfrie landet ved Isispynten, mot øst en linje loddrett på den nordlige grenselinje fra nordsiden av Bodleybukta, mot sør langs midten av Wahlenbergfjorden sør for Gyldénøyane.

NATUR

Store, isfri områder finnes rundt Murchisonfjorden og mellom denne og Franklinfjorden. Ellers er det meste av området dekket av innlandsis som på nordsiden av Wahlenbergfjorden sender en rekke breer ned i sjøen.

ISFORHOLD

Vanskelige i dårlige isår. Hinlopenstredet holder seg vanligvis oppe om vinteren på grunn av den sterke strømmen; men fjordene ligger tilfrosset til langt ut på sommeren.

HAVNEFORHOLD

Ukjent, men sannsynligvis bra beskyttelse for fartøyer på en rekke steder i Murchisonfjorden og Franklinfjorden. Alfred Svendsen oppgir at det er en god havn nord for Murchisonfjorden. Det er mange øyer og skjær i farvannet, så forsiktighet må utvises.

VILTBESTAND

Bjørn, rev, noen dunøyer og antakelig noe rein.

BRENSEL

Ukjent.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy fra nord og sent på sommeren.

HISTORIE

Besøkt av russiske overvintretere som det finnes tufter etter. Meget besøkt av norske fangstskuter, men kun få overvintringer for pelsdyrfangst.

BELEGG

4 mann (Karl J. Bengtssen).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Hus på Russøya i Murchisonfjorden, nå forfallent. Oppført i 1908 av Grødahls ekspedisjon med skøyte «Petrellen». Leder Anders Larsen, Tromsø. Uten ovn i 1934 (Karl J. Bengtssen).
- 2 Hus på sørsiden av Storsteinøyas ytre del, oppført i 1908 av Grødahls ekspedisjon; leder Anders Larsen, Tromsø. Uten ovn og forfallent i 1934 (Bengtssen).
- 3 Hus oppført av professor Ahlmanns ekspedisjon sommeren 1931 i indre del av Murchisonfjorden. Ble revet samme høst og tatt med til Longyearbyen hvor det ble avhendet til Store Norske. Står nå på Skjæringa et stykke fra kirken og bærer navnet «Ahlmannkåken».

OVERVINTRINGER

1902-03

5 mann: Dansken Henry Ettes ekspedisjon med HST Søre Russøya: Henry Ette, Birger Nilsen, Tromsø, Lars Andersen, Balsfjord, samt Strømberg og Sigurd (etternavn ukjent. 2

mann døde. Et parti på 6 mann fra samme ekspedisjon overvintret i Gradmålingens hus i Sorgfjorden. Fangstekspedisjonen hadde opprinnelig kurs for Grønland, men måtte oppgi pga. isforholdene og gikk til Svalbard i stedet.

Litteratur: Lønø 1976:120-126; Brown 1920:177, 303; Ette 1930:40-41, 42-44, 89.

FANGSTFELT 42

Nordkapp

GRENSER

Mot vest og nord havet, mot øst en rett linje like vest for Sabineøyane og i rett vinkel på den sørlige grenselinje som dannes av en rett linje fra sørsiden av isfritt land ved Isispynten til sørsiden av Lady Franklinfjordens bunn; herfra ut Lady Franklinfjorden og Franklin-sundet. Alle øyene nord for landet tilhører fangstfeltet.

NATUR

Det indre av landet er isdekt, mens halvøyene mot nordvest og øyene er isfri. Øyene er delvis lave som Lågøya, delvis bratte og golde som Sjuøyane.

ISFORHOLD

Vanskelige. Fastis i fjordene og mellom øyene om vinteren.

HAVNEFORHOLD

Det er angitt ankerplass på nordsiden av Purchasneset på Lågøya, men ellers er farvannet lite kjent. Det er mange bukter og sund, men disse er antakelig sjelden fri for is.

VILTBESTAND

Bjørn, rev og en del rein helt opp til Nordkapp og Sjuøyane. I år med meget is er det en meget god bjørneplass (Karl J. Bengtssen). I 1928 skjøt Bengtssen en del rein. Det er kvitfisktrekk og god kobbeplass om sommeren.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy sent på sommeren.

HISTORIE

Bare sjelden besøkt i hvalfangsttiden, men i senere tid ofte av norske fangstskuter.

UTBYGNING

Bengtssen foreslår et hus i Zeipelbukta, et i Beverleysundet, et på Ekstremhuken, et på Phippsøya, et på Parryøya.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS-FORHOLD

1 Hus på nordøstsiden av Lågøya bygd av Sverdrup Zakariassen i 1908. Dro opp med jakten «Anna». Opprinnelig størrelse var 9 alen lengde, 5 alen bredde, med 2 rom og soveplass for 6 mann (Zakariassen). Huset ble benyttet av Meyer Olsens ekspedisjon 1923-24, men det var da dårlig. Gjenoppbygd av Karl J. Bengtssen i 1928 (Bengtssen). Iflg. Giæver 1936: brukelig, ca. 3x2,5 m, bislag og stue. Tre køyer, bord og ovn. Svært skittent, men ellers ikke verst. Slått fjeller for vinduene.

Utskrift fra bergmester H. Merckolls rapport «Ekspedisjonen til Spitsbergens Østkyst og Nordostlandet i 1936» (Arkiv, Bergmesteren på Svalbard):

Da det var av interesse å besiktige de hytter som fangstmann Karl Bengtssen for noen år siden tilbød den Norske Stat satte Heimland kursen for Lavøya, hvor vi ankom ved 20-tiden.

Fangsthytte på nordøstsiden av Lågøya. Foto: Norsk Polarinstitutt/J. Giæver 10.08.1936.

Var i land og besiktiget hovedstasjonen på Lavøya hvor Bengtsen overvintret. Huset var gammelt, tekket med never og jordtak; endel ny panel var påsatt innvendigt og huset utvendigt kledd med et gammelt seil. Køier for 3 mann; ovnen var fjernet, men huset var forøvrigt i ganske god stand. Bygningen skal oprindelig være bygget av Sverdrup Zakariasen og således neppe tilhøre Bengtsen.

- 2 Hus på vestsiden av Beverleysundet, på nordøstsiden av Kapp Rubin, bygd 1908 av Johan Fredrik Sivertsens ekspedisjon, Tromsø. Benyttet skøyten «Gjøa». Alle omkom i løpet av vinteren. Bistasjon oppført i en liten bukt på sørøstsiden av Chermsideøya. Det er nå bare tufter igjen av disse hyttene (Birger Amundsen pers. komm.).
- 3 Bistasjon på Kapp Hansteen bygd våren 1929 av Karl J. Bengtssen som kaller den «Perhytta». Den står ute på skarpeste odden (Bengtssen). Utvidet juni 1929.
- 4 Hovedstasjon på Brennevinsfjordens sørside i en bukt ca. 10 km inn for Kapp Hansteen. Oppført juni 1929 av Karl J. Bengtssens

Litteratur: Hogstad 1910

ekspedisjon. Utvidet i august 1933. Meyer Olsen oppførte en gamme av rekved, stein og sand en kvart mil lengre inne som bare besto av rekved reist opp mot en steinblokk (Bengtssen). Høsten 1935 ble Bengtssens hytte fraktet bort i hel tilstand på to fangstbåter tauet av m/s «Polar», Tromsø. Hytten ble plassert innerst i Goosbukta, på østsiden, for å tjene som base - Advance Base - for Oxford-ekspedisjonens sledeturer på innlandsisen (Vestfonna). Ble ytterligere påbygd ved denne anledning.

Senere på høsten 1935 bygde Bengtssen et lite skjul på Depotodden og fraktet det over fjorden på to småbåter til nordøstre utløp av Franklindalen.

The hut was a wonderful affair made out of bits of old packing-case and the remnants of a sail. It was 5 feet square, and 6 feet high at the front, sloping down to 4 feet 6 at the back. In it he had managed to fit a bunk, a table, and a stove. The door was a hatchway, 2 feet square, through which one crawled head first.

Glen 1937:99.

Litteratur: Glen 1937:56-57 (hyttene inntegnet på kart s. 53).

- 5 Bistasjon på nordsiden av Franklinfjorden ca. 10 km innenfor Kapp Hansteen (ved nordvestre utløp av Franklindalen) oppført 1929 av Karl J. Bengtssens ekspedisjon. Ombygd 1933. Reist på samme sted hvor Meyer Olsens ekspedisjon i 1923 oppførte sin hovedstasjon «Johannesborg». Hovedrommet var 2,20 m langt, 2,5 m bredt, 1,5 m på raften og 1,86 på den høye vegg. Skråtak. Gang av samme størrelse. Deleveggen ble nedrevet våren 1924 (Meyer Olsens dagbok). Dårlig forfatning høsten 1935.

Litteratur: Glen 1937:52-53 (med kart over Bengtssens hytter).

- 6 En liten hytte av rekved bygd av Karl J. Bengtssens ekspedisjon 6. juli 1929 på nordspissen av Lågøya mens de ventet på at isen skulle gå opp (Bengtssen).

- 7 Bistasjon på Phippsøya, Sjuøyane, oppsatt

18.-19. august 1936 av bergmester Merckolls ekspedisjon med «Heimland». Huset er oppført av reisverk med to paneler og to papplag etter tegning av dr. Orvin; og for bevilgning av Statens krisemidler. Tilhører den norske stat. Skal tjene som tilfluktssted for eventuelle forliste etc. Likt hus 3 på Svenskøya.

Utskrift fra bergmester H. Merckolls rapport «Ekspedisjonen til Spitsbergens Østkyst og Nordostlandet i 1936» (Arkiv, Bergmesteren på Svalbard):

...kursen blev satt for den midtre av øiene - Philippsøya - og ankret op på sydsiden av øya på buktens vestsida. Bassenget mellem disse tre øyene er godt beskyttet mot øst, nord og vest; der er dypt vann i de trange sund på begge sider av Philippsøya, og da øyene ligger langt mot nord hadde vi bestemt oss for å bygge en bistasjon som vilde være av betydning såvel for forliste fartøier som for småfangere om sommeren.

Onsdag den 19. august. Det snedde utpå morgensiden og et par timers tid var landet sne-dekket helt ned til sjøen. Huset var ferdig opsatt kl. 14 1/2 med køier, ovn og tilstrekkelig brensel, 5 sekker kull lagret i sjåen; der var et vannsig nær hytten hvor en brønn blev gravet.

Adskillige spor efter bjørn og rev og dessuten var der adskillig storkobbe i sjøen.

- 8 «Oxfordhuset» på odden på nordsiden av innløpet til Brennevinsfjorden (Depotodden), oppført av The Oxford University Arctic Expedition, 1935-36 under ledelse av A.R. Glen sommeren 1935, og benyttet av ekspedisjonen om vinteren. Solgt våren 1936 til Den norske stat; dvs. Staten fikk huset og 3000 kr. mot at ekspedisjonen ble fraktet til Tromsø av «Heimland».

Litteratur: Glen 1937.

OVERVINTRINGER

1908-09

- 6 mann: Sverdrup Zakariassen, leder, Einar

Zakariassen, begge Tromsø, Sverre Storstad og Kornelius Knudsen, samt 2 mann med ukjent navn. Oppførte HST på nordsiden av Lågøya. Opp med jakt «Anna».

Litteratur: Oxaas 1955:64-65; Moberg 1959:228-229; *Tromsø* 06.08. og 10.08.1910.

1908-09

4 mann: Johan Fredrik Sivertsen, Tromsø, leder, Oluf Andreas Korneliussen, Johan Ursin, Oskar Olsen. Oppførte HST Beverleysundet, der alle deltakerne omkom i løpet av vinteren. Opp med skøyte «Gjøa». Fartøyet og fangsten ble hentet ned av Ole Hogstad og Arthur Oxaas.

Litteratur: Oxaas 1955:64-75; Moberg 1959:228-229; Tandberg 1928:176; *Tromsø* 08., 10.08., 12., 26., 29.10.1910.

1923-24

5 mann: Meyer Olsen, Tennes i Balsfjord, leder, og Hubert Johansen, Sandøy, holdt til i HST «Johannesborg» i Franklindalen, rett øst for Lågøya. Strømme Holmen, nestleder, Hans Hansen og Hans Olsen hadde HST i Murchisonfjorden hvor fartøyet m/s «Ørnes» ble landsatt. Oppførte tilsammen 1 HST og 2 BST. Hadde med seg 5 hunder. Fangstet også på Lågøya. Fangstekspedisjonen var opprinnelig bestemt for Grønland, men kom ikke inn til østkysten pga. isforholdene. Satte derfor kursen mot Svalbard og overvintring der.

1928-29

3 mann: Karl J. Bengtssen, Bergen, leder, sønnen Kåre Bengtssen, Bergeton Johansen, Leirbotn i Alta. Oppførte HST Franklindalen og BST Kapp Hansteen. Oppreise med 8m2 «Geisha» som om høsten ble skrudd ned av

isen i Geishahamn på Lågøya. Oppførte hus på Lågøya. Om våren kjørte de helt opp til Kapp Leigh Smith for å se etter «Italia»-ekspedisjonen. I juli 1929 rodde de til Ny-Ålesund på 18 dager. Det meste av fangsten ble tatt med, resten ble hentet av et annet fartøy senere.

Litteratur: Amundsen 1983:27.

1933-34

3 mann: Karl J. Bengtssen, leder, Thoralf Bjerknes og Alf Ellingsen, Vesterålen, 17 år gammel. Benyttet seilkutter «Måken» som ble fraktet til Adventfjorden med en av Kjødes båter. Oppførte/reparerte 3 fangststasjoner. HST Franklindalen, BST Goosbukta, BST Kapp Hansteen.

1935-36

The Oxford University Arctic Expedition, 1935-36 under ledelse av A.R. Glen. Oppførte HST Depotodden. Fraktet opp med Tromsøskuten m/s «Polar». 29 rein ble skutt - hvorav 2 med sysselmann Ingstads tillatelse. Flyttet en av Karl J. Bengtssens hytter fra østre utløp av Franklindalen til Goosbukta til bruk som Advance Base opp på innlandsisen.

Karl J. Bengtssen var med ekspedisjonen som altnuligmann. Fra november 1935 til mars 1936 drev han fangst alene fra et lite skjul han fraktet over til nordøstre utløp av Franklindalen. Fangstet med over 60 lemfeller langs vestsiden av Brennevinsfjorden og østsiden av Lady Franklinfjorden. Stormfullt vær med dype snødriver fra snø som ble blåst inn fra polisen. Totalfangst 9 rev.

Litteratur: Glen 1937:197-198.

FANGSTFELT 43

Rijpfjorden

GRENSER

Mot sør begrenses feltet av en del av en rett linje fra sørsiden av bart land ved Isispynten, mot vest en rett linje loddrett på den nevnte sørgrense like vest for Sabineøyane, mot nord havet, mot øst en rett linje nord-sør over midten av eidet mellom bunnen av Finn Malmgrenfjorden og Duvefjorden.

NATUR

Det er kun en isfri kyststripe som for en stor del består av snaue, bratte bergrabber. Fra bunnen av Rijpfjorden er det isfri, lav overgang til indre del av Wahlenbergfjorden.

ISFORHOLD

Meget vanskelige.

HAVNEFORHOLD

Ukjent.

VILTBESTAND

Meget god bjørneplass, noe rein, meget rype om høsten og god plass for storkobbefangst (Karl J. Bengtssen).

BRENSEL

Ukjent.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy sent på sommeren.

HISTORIE

Meget lite kjent fra gammel tid. Først i den senere tid besøkt av større antall fangstskuter etter at motorer har kommet i bruk. Fangstfeltet først bebygget i 1934.

UTBYGNING

To hus i Duvefjorden, et i Zorgdragerfjorden (Bengtssen).

BELEGG

2 mann.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Hovedstasjon ved bunnen av østligste bukt i innerste del av Rijpfjorden; oppført 1934 av W. Holmboes ekspedisjon fra Tromsø. Revet 1935 av Rudi og Knoph etter fangstsesongen.

Utskrift fra bergmester H. Merckolls rapport «Ekspedisjonen til Spitsbergens Østkyst og Nordostlandet i 1936» (Arkiv, Bergmesteren på Svalbard):

Fulgte landet (Rijpfjorden) sydover. Ved overgangen fra Dovebay var en liten hytte (bistasjon) opsatt nede ved sjøen; bygningen skal være i meget dårlig forfatning, idet den er bygget av glatte bord uten papp så man kan se tvers gjennom den. Ankret om kvelden op ved den østre arm av Rijpsbay. På land såes restene efter Holmboes hovedstasjon (Rudi og Knoph i 1934/35), idet huset i 1935 var revet og flyttet til Halvmåneøya. Adskillige horn og skinn av rensdyr blev funnet ved tomten. Det var et fint sted for et hus, men fangsten var dårlig.

- 2 Bistasjon på østsiden av Rijpfjorden - ca. 25 km fra bunnen, bygget i 1934 av W. Holmboes

ekspedisjon. Skal være ødelagt av Glen's ekspedisjon.

- 3 Bistasjon på vestsiden av Rijpfjorden omkring 20 km fra bunnen; oppført 1934 av W. Holmboes ekspedisjon.
- 4 Bistasjon ved bunnen av Duvefjorden oppført 1934 av W. Holmboes ekspedisjon.
- 5 Bistasjon ved bunnen av Planciusbukta, oppført 1934 av W. Holmboes ekspedisjon.

OVERVINTRINGER

1934-35

2 mann: Henry Rudi og Gunnar Knoph, begge fra Tromsø. HST i Rijpfjorden. Planla å oppføre 1 hovedstasjon med 5 bistasjoner. Pga. dårlig fangst i området, flyttet de sesongen etter til Halvmåneøya. Reder: W. Holmboe & Co., Tromsø. Opp med Holmboes m/s «Isbjørn».

Litteratur: Rudi 1969:163; Glen 1937:322; Troms politikammers arkiv.

FANGSTFELT 44

Kapp Leigh Smith

GRENSER

Mot nord og øst havet, mot sør en rett linje fra sørsiden av det isfrie land ved Isispynten mot sørsiden av Franklinfjordens bunn, mot vest en rett linje nord-sør etter midten av eidet mellom Finn Malmgrenfjordens bunn og Duvefjorden. Storøya og andre øyer tilhører fangstfeltet.

NATUR

Landet er dekket av is unntatt ved kysten som dannes av snaue fjellrabber. Vest for Kapp Leigh Smith og nord for Isispynten er det store, sammenhengende brefronter.

ISFORHOLD

Meget vanskelige. Hvorvidt brefrontene kan passeres på vinteris, er ukjent.

VILTBESTAND

God bjørneplass (Karl J. Bengtssen). Bengtssen så mye bjørn her på sin sledeferd våren 1929 til Kapp Leigh Smith. I august 1931 observerte han mye storkobbe i området.

BRENSEL

Ukjent.

ATKOMST

Eget eller leid fartøy sent på sommeren.

HISTORIE

Det minst besøkte og kanskje mest ukjente strøk på Svalbard.

UTBYGNING

Bengtssen foreslår et hus i Duvefjorden, et på Bergströmodden, et på Kapp Bruun, et vest for Kapp Leigh Smith, to sør for dette kapp'et og et på Isispynten.

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

- 1 Hus på sørsiden av Storøya oppført av Gunnar Horn 1931 på ekspedisjon for Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser.

FANGSTFELT 45

Kong Karls land

GRENSER

Hele området med alle øyer.

NATUR

Platåfjell med delvis steile, delvis slakke sider ned mot sjøen; strandflater er også et dominerende trekk. Abeløya f.eks., er lav og dekket av grus.

ISFORHOLD

Vanskelige.

HAVNEFORHOLD

Åpne bukter hvor det sannsynligvis nesten alltid ligger mye is. Ingen havn er kjent.

VILTBESTAND

Meget god bjørneplass, hvalross og kobbe.

BRENSEL

Antakelig mye rekved.

ATKOMST

Med gode ishavsskuter og på østsiden av Spitsbergen sent på sommeren.

HISTORIE

Oppdaget av tønsbergskipperen E. Eriksen i 1853. Senere besøkt av forskjellige ekspedisjoner. De beste opplysninger finnes fra Nathorsts ekspedisjon 1898. En vet ikke om russiske overvintretere har besøkt øygruppen. Den første og eneste overvintring av norske fangstfolk fant sted i 1908-09 på Svenskøya.

UTBYGNING

Karl J. Bengtssen foreslår 3 fangststasjoner på Svenskøya, 4 på Kongsøya.

BELEGG

6 mann på Svenskøya, 3 på Kapp Altmann og 3 i Holmbergdistriktet (Bengtssen).

BEBYGGELSE OG EIENDOMS- FORHOLD

1 Kapp Hammerfest, Svenskøya. Bygning ble oppført i 1908 av Claus Andersens ekspedisjon fra Tromsø, med Anton Eilertsen som leder. Huset ble kun benyttet til overvintring 1908-09, og er nå totalt ødelagt - med bare en steinsokkel og noen veggrester igjen.

Utskrift fra bergmester H. Merckolls rapport «Ekspedisjonen til Spitsbergens Østkyst og Nordostlandet i 1936» (Arkiv, Bergmesteren på Svalbard):

Var oppe og beså den gamle fangststasjon oppe på høiden av nasset. Hele odden utover består av rullesten av basalt, der gjenstår i den ytre del av nasset. Av hytten var der kun ruiner tilbake, vesentlig steinrøisen omkring huset og noen få rester av veggbordene. Å bygge på et så utsatt og værhardt sted oppe i steinhaugene hvor der ikke fantes spor av vegetasjon fant vi uforsvarligt, hvorfor Heimland ved midnatt stod ut bukten og fulgte østkysten nordover. Var iland på sydsiden av Brennerneset (Kapp Weissenfels) og beså ruine av en liten bistasjon.

Husruin, Kapp Hammerfest, Svenskøya. Foto: Norsk Polarinstitutt/J. Giæver 14.08.1936.

- 2 Kapp Weissenfels, Svenskøya. Huset ble oppført i 1908 av Claus Andersens ekspedisjon under ledelse av Anton Eilertsen. Kun benyttet 1908-09. Nå helt ødelagt (Bengtssen).
- 3 Kapp Pettersen, sør for Arnesenodden på nordøstsiden av Svenskøya. Her står en bistasjon like ved stranden på en liten grasslette som synes å være den beste lokaliteten på hele øyen. Bygningen er tegnet av dr. Orvin ved Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser, og ble satt opp 14. august 1936 av bergmester H. Merckolls ekspedisjon med m/k «Heimland». Bygd av reisverk med to paneler, to lag papp og tregulv i både oppholdsrom og bislag. Huset er bygd av Den norske stat for Krisemidler, og eies av Staten. Det har stått ubenyttet 1936-37, og skal nærmest tjene som tilfluktssted for eventuelle forliste mannskaper. Materialene er levert av Tromsø Trælastutsalg. Det er meget rekved ved huset.
- 4 Kapp Koburg på nordvestsiden av Kongsøya. En hovedstasjon ble satt opp her 11.-13. august 1936 av bergmester Merckolls ekspedisjon med m/k «Heimland». Huset er tegnet av dr. Orvin ved Svalbardkontoret, og materialene er levert av Tromsø Trælastutsalg. Det tilhører Staten og er oppført for penger bevil-

get av Statens krisemidler.

Utskrift fra bergmester H. Merckolls rapport «Ekspedisjonen til Spitsbergens Østkyst og Nordostlandet i 1936» (Arkiv, Bergmesteren på Svalbard):

Hovedstasjonen ligger gunstigst til for fangst; de mange bjørnespor langs land tyder på bjørnetrekk og dessuten fantes adskillig spor efter rev. Storkobbe kom stadig trekkende langs stranden; foruten meget snadd. Gamle rensborn fantes der mange av, men ren blev ikke observert.

OVERVINTRINGER

1908-09

6 mann: Anton Eilertsen leder for en gruppe på 5 mann - navn ukjent. Oppførte HST Kapp Hammerfest og BST Kapp Weissenfels, Svenskøya. Reder: Claus Andersen, Tromsø. På grunn av isforholdene ble ekspedisjonen ikke avhentet sommeren 1909. Mannskapet forlot øyen i robåt, og kom velberget til Adventfjorden om høsten. Fangsten ble liggende til sommeren 1913, da Karl J. Bengtssen klarte å forsere isen og ta den med tilbake.

Litteratur: Rudi 1969:55; Moberg 1959:203-205.

TRYKTE KILDER

Ishavsfangst fra Tromsø Amt 1912. (1913). I: M. Barclay, red., *Norsk Fiskeritidende*. Udgivet af «Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme», pp. 60-63. Bergen: A/S John Griegs Bogtrykkeri

Lov 6 aug. 1915 Nr. 1 om offentlig tilsyn med overvintringstogt til de arktiske egne.

Svalbardtraktaten av 9 feb. 1920. Traktat mellem Norge, Amerikas Forente Stater, Danmark, Frankrike, Italia, Japan, Nederlandene, Storbritannia og Irland og de britiske oversjøiske besiddelser og Sverige angående

Spitsbergen. Traktaten er i sin helhet trådt i kraft den 14 august 1925.

Aviser

Hogstad, O. 1910. En Eventyrfærd og en Ishavets Tragedie. Skipper Hogstad fortæller. En død Fugl. Han maa ha Erstatning. Afdødes Dagbog. *Tromsø*, (Om Sivertsen-ekspedisjonens forulykking under overvintring 1908-09 på nordøstsiden av Kapp Rubin, vestsiden av Beverleysundet. 4 avisartikler: 08., 12., 26. og 29.10.1910)

UTRYKTE KILDER

Arkiv over fangstfelt ved Norsk Polarinstittut, Oslo.

Egne intervjuer.

Andersen, N. 1938. *Dagbok for Normand Andersen fra Prins Karls Forland 1937-38*. Arkiv, D 00108, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Bengtssen, K.J. u.å.. *I tredive aar rundt Svalbard*. Arkiv, D 00128, Norsk Polarinstittut, Oslo. (Biografisk beretning fra overvintringsfangst på Svalbard)

Bjørnnes, G. 1922. *Dagbok for Georg Bjørnnes fra overvintring i Widebay 1921-22*. Arkiv, D 00114, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Bjørnnes, G. 1925. *Årene 1924-25 i Wijdebay, Spitsbergen. Dagbok for overvintrerne Georg Bjørnnes, Ivar Jobansen og Efraim Hansson alle fra Tromsø*. Arkiv, D 00116, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Bjørnnes, G. 1928. *En overvintring i Wijde Bay, Nordvest-Svalbard 1927/28 av fangstmann Georg Bjørnnes, Tromsø*. Arkiv, D 00115, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Bjørnnes, G. 1929. *Dagbok for fangstmann G. Bjørnnes fra overvintringen i Dunérbukta Storffjorden 1928-29*. Arkiv, D 00113, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Bjørnnes, G. 1930. Aar 1929-30. *En overvintring på Edgeøya, Svalbard*. Arkiv, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Bjørnnes, G. 1932. *Dagbok fra overvintringen i Widebay 1931-32*. Arkiv, D 00110 og D 00111, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Bjørnnes, G. 1934. *Dagbok av Fangstmann G. Bjørnnes fra overvintringen i Wideffjord 1933-34*. Arkiv, D 00107, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Bjørnnes, G. 1938. *Dagbok av fangstmann Bjørnnes fra overvintringen i Wideffjord 1937-38*. Arkiv, D 00119, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Bjørnnes, G. 1940. *Dagbok av fangstmann Georg Bjørnnes fra overvintringen i Wideffjord Spitsbergen 1939-40*. Arkiv, D 00118, Norsk Polarinstittut, Oslo.

Isaksen, F.M. 1905. *Dagbog holdt ombord i «Elina Kristine» paa Overvintringstur paa Spitsbergen i 1904 og 1905*. Arkiv, 164, Sør-Senja bygdemuseum. (Dagbok fra overvintring på Kapp Lee, Edgeøya)

Iversen, T. 1929. *Kart over Spitsbergen med påtegnete bytter 1929*. [Fiskeridirektoratet. Den administrative avdeling. De fiskerikyndige konsulenter. Saksarkiv etter Thor Iversen 1870-1947]. Mappe 161.5/10, Statsarkivet i Bergen.

- Iversen, T. 1930. *Vinterfangsten på Svalbard*. [Fiskeridirektoratet. Den administrative avdeling. De fiskerikyndige konsulenter. Saksarkiv etter Thor Iversen 1870-1947]. Statsarkivet i Bergen. (Boks 161.9/1 Foredrag og artikler 1901-1947. Foredrag med lysbilder og film 05.03.1930 i Selskapet for Videnskapenes Fremme, Bergen)
- Iversen, T. 09.07.1930. Brev til Det Kongelige Handels- og Industridepartement, Riksarkivet, Pakke 190 - "Svalbard - statens eiendommer". Legg 1: Northern Exploration Co. Ltd. 1920/1933. (Spørsmål om statlig kjøp av Northern Exploration Co. Ltd.'s eiendommer, bergrettigheter mv. på Svalbard. Oversendelsesbrev med bilag om norsk overvintringsfangst og mulighetene for fangst på selskapets eiendommer. Avlevert materiale fra Handelsdeps. industrikontor.)
- Johansen, A. 1931. *Dagbok fra Svalbard 1930-31*. Arkiv, D 00131, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Bjørnhamna)
- Johansen, A. 1932. *Dagbok ført under en overvintring i Magdalena Bay, Spitsbergen 1931-1932*. Arkiv, D 00038, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Bjørnhamna)
- Johansen, A. 1934. *Dagbok ført av Alfred Johansen, Svalbard 1932-1933, 1933-1934*. Arkiv, D 00121, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Bjørnhamna)
- Knoph, G.R. 1945. *Notater anrørende overvintringen 1934-35*. Arkiv, D 00129, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Rijpfjorden)
- Kræmer, W.H. u.å.. *Avskrift av dagbøker fra 1924*. Arkiv, D 00134, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintringer, samt div. notater om dyrelivet på Ishavet)
- Kræmer, W.H. 1937. *Dagbok. Fangst ekspedisjon Kap Wilibam, Svalbard 1936-1937*. Arkiv, D 00020, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Svenskegattet)
- Kræmer, W.H. 1939. *Journal for m/b "Hvitø's reise til Svalbard, samt overvintring 1937-39*. Arkiv, D 00024, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Sallyhamn)
- Lindquist, G. 1908. *Dagbok fra overvintring St. Johns Bay 1907-08*. Arkiv, D 00137, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring på Müllerneset ved St. Jonsfjorden)
- Nøis, H. 1924. *Dagbok 1923-24*. Arkiv, D 00047, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Bjørnhamna)
- Olsen, M. 1924. *Dagbok fra tur til Grønland og Spitsbergen 1923-24*. Arkiv, D 00120, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Lady Franklinfjorden)
- Oxaas, A. 1925. *Dagbog for fangstexpeditionen paa Fladthoek 1924-1925*. Arkiv, D 00122, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Svenskegattet)
- Oxaas, A. 1926. *Fangstexpeditionen til Fladthoek Spitsbergen 1925-1926*. Arkiv, D 00123, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Svenskegattet)
- Oxaas, A. 1937. *Dagbok fra Kap Wijk, Isefjord. For dosent Hoel ved Arthur Oxås 1936-1937*. Arkiv, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring på Kapp Wijk)
- Oxaas, A. 1939. *Dagbok ført for dosent Hoel Av Arthur Oxås Kap Wijk, Isefjord Svalbard 1937-1939*. Arkiv, D 00041, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring på Kapp Wijk)
- Oxaas, A. 1940. *Dagbok fra Kap Wijk, Isefjord. For dosent Hoel ved Arthur Oxås 1939-1940*. Arkiv, D 00042, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring på Kapp Wijk)
- Pedersen, P.N.M. 1907. *Dagbaag i tiden mellem 1906 til 1907*. Arkiv, PA 257, Polarmuseet i Tromsø. (Dagbok fra overvintring på Kapp Lee, Edgeøya)
- Pedersen, P.N.M. 1908. *Dagbaag i Tiden mellem 1907-08*. Arkiv, PA 255, Polarmuseet i Tromsø. (Dagbok fra overvintring ved Hyttevatna, Prins Karls Forland)
- Pedersen, T. 1912. *Dagbog ført av Torberg Pedersen av Aure i Nordmøre I Mansfjelds Spidsbergsekspedition Aaret 1911 fra 11/9 Til 23/7 1912*. Arkiv, Norsk Polarinstitut, Oslo.
- Svendsen, A. 1927. *Dagbok ført av Alfred Svendsen fra Spitsbergen fra juli 1926 til august 1927*. Arkiv, D 00074, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Mosselbukta)
- Svendsen, A. 1928. *Dagbok for overvintringen paa Werlegen Hook Svalbard 1927-1928*. Arkiv, D 00066, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Mosselbukta)
- Svendsen, A. 1929. *Dagbok ført av Alfred Svendsen under overvintringen på Svalbard fra 18. august 1928-29. juli 1929*. Arkiv, D 00067, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Lomfjorden)

- Svendsen, A. 1930. *Mine oplevelser i året 1929-30. Dagbok*. Arkiv, D 00068, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring på Edgeøya)
- Troms politikammers arkiv. *Overvintringsekspedisjoner til arktiske strøk*. Løpenr. 2178 og 2179. Statsarkivet i Tromsø.
- Trio's dagbok. 1922. *Dagbog for Motor-Skjøite Trio af Tromsø. Den er paabegyndt 16. November 1917*. Arkiv, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintringene til Hagerup og Jensens fangst-ekspedisjon på nordkysten av Spitsbergen 1920-1922)
- Trøhaug, B. 1930. *Fangstmann B. Trøhaugs dagbok fra Sydgat vinteren 29-30*. Arkiv, D 00014, Norsk Polarinstitut, Oslo. (Dagbok fra overvintring i Bjørnhamna)

BIBLIOGRAFI

- Andersen, N. 1962: Sommerdøgn og vinternatt på Aust-Grønland. Fire år på «Revet» med Gudrun. *Polarboken 1961-62*, 88-101.
- Amundsen, B. 1989: De ulykkelige to. I B. Amundsen (red.), *Svalbardboka 3*, 123-153. Mitra forlag, Tromsø.
- Amundsen, B. 1983. Der Schröder-Stranz Expedition - historien om en ulykkelig ekspedisjon til Svalbard. I B. Amundsen (red.), *Svalbardboka 1983-84*, 8-28. Ursus forlag, Tromsø.
- Amundsen, B. 1983: Svenskhuset ved Kapp Thordsen - om husets dramatiske historie. Pp. 86-101 i B. Amundsen (red.), *Svalbardboka 1983-84*. Ursus forlag, Tromsø.
- Barth, F. 1972: Introduction. In F. Barth (ed.), *The Role of the Entrepreneur in Social Change in Northern Norway* (First published in Årbok for Universitetet i Bergen, Humanistisk serie 1963:3). (pp. 5-18). Universitetsforlaget, Bergen.
- Berset, O. 1953: Hilmar Nøis. *Storjegeren fra Svalbard*. J.W. Eides Forlag, Bergen.
- Binney, G. 1925: *With Seaplane and Sledge in the Arctic. (Oxford University Arctic Expedition 1924)*. Hutchinson, London.
- Broch, O.J., Fjeld, E. & Høygaard, A. 1928: På ski over den sydøstlige del av Spitsbergen. *Norsk Geografisk Tidsskrift, II (3-4)*, 240-255.
- Brown, R.N. Rudmose 1920: *Spitsbergen. An Account of Exploration, Hunting, the Mineral Riches & Future Potentialities of an Arctic Archipelago*. Seeley, Service & Co., London.
- Carlheim-Gyllensköld, V. 1900: *På åttionde breddgraden. En bok om den svensk-ryska gradmätningen på Spitsbergen; den förberedande expeditionen sommaren 1898, dess färd rundt Spitsbergens kuster, äfventyr i båtar och på isen; ryssars och skandinavers forna färder m.m.m.* Albert Bonniers Förlag, Stockholm.
- Conway, W.M. 1906: *No Man's Land. A History of Spitsbergen from its Discovery in 1596 to the Beginning of the Scientific Exploration of the Country*. University Press Cambridge.
- Devold, H. 1940: *Polarliv*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Dole, N.H. 1922: *America in Spitsbergen. The Romance of an Arctic Coal-Mine. With an Introduction Relating the History and Describing the Land and the Flora and Fauna of Spitsbergen. I-II*. Marshall Jones Company, Boston.
- Ette, H. 1930: *Døden paa 80 Graden. En selvoplevet arktisk Robinsonade*. Ettes Forlag, Vestmannaeyri.
- Fjørtoft, K. 1972: *Rapport fra Svalbard. En del av Norge?* Grøndahl & Søn Forlag, Oslo.
- Gjæver, J. 1939: Den norske fangstvirksomheten på Østgrønland. *Publikationer om Østgrønland. Nr. 8*. København. (Udgivet af kaptajn Alf Trolle og hus-trus legat til minde om Danmarksekspeditionen 1906-08).
- Gjæver, J. 1959: *Rabagaster under polarstjernen* (Noveller). Tiden Norsk Forlag, Oslo.
- Glen, A.R. 1937; *Under the Pole Star. The Oxford University Arctic Expedition, 1935-36*. Methuen Publishers, London.
- Glen, A.R. 1935: *Young Men in the Arctic. The Oxford University Arctic Expedition to Spitsbergen 1933*. Faber and Faber, London.

- Gordon, S. 1922: *Amid Snowy Wastes. Wild Life on the Spitsbergen Archipelago*. Cassel and Company, London.
- Grøttland, K.L. 1961: *Matstell hos overvintrerne. By og Bygd. Norsk Folkemuseums Årbok 1961. XV*, 139-141. Oslo.
- Hansen, L. 1928: *En havets søn* (Roman). Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Heintz, A. 1960: Reise til Spitsbergen for 153 år siden. *Polarboken 1959-60*, 103-112.
- Helland, A. 1899: Topografisk-statistisk beskrivelse over Tromsø Amt. Første del. Den almindelige del. I: *Norges land og folk. Topografisk-statistisk beskrevet. (Bind XIX Tromsø Amt)*. H. Aschehoug & Co.s Forlag, Kristiania.
- Hoel, A. 1949: Ishavsfangst - Fangstnæring. Pp. 707-861 i J. Strøm (red.): *Norsk fiskeri og fangsthåndbok. I/II*. Alb. Cammermeyers Forlag, Oslo.
- Hoel, A. 1966-67: Svalbard. *Svalbards historie 1596-1965. I-III*. Sverre Kildahls Boktrykkeri, Oslo.
- Holmsen, G. 1911: *Spitsbergens natur og historie*. Olaf Norlis Forlag, Kristiania.
- Holmsen, G. 1968: Opplevelser på mine tre sommer-ekspedisjoner til «No Man's Land». *Norsk Polarinstitutt Årbok 1966*, 48-75. Oslo.
- Isachsen, G. 1913: Green Harbour. Det Norske Geografiske Selskab, *Aarbok 1912-13. No. XII* (L'expédition Norvégienne au Spitsberg 1909-1910 sous la direction du capitaine Gunnar Isachsen). Christiania: A.W. Brøggers Boktrykkeri.
- Isachsen, G. 1921: Folk, fangst og færder. Nordmændene paa Spitsbergen og Ishavet. *Aarbok XXVIII-XXX 1916-1919*, 121-250. Det Norske Geografiske Selskab. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Kristiania.
- Isachsen, G. 1921: *Spitsbergen - Norge*. Jacob Dybwads Forlag, Kristiania.
- Iversen, T. 1926: Hopen, Svalbard. Results of a reconnaissance in the summer 1924. With contributions from W. Bodylewski et al. Det norske videnskapsakademi i Oslo, *Resultater av de norske statsunderstøttede Spitsbergen-ekspeditioner, I* Jacob Dybwads Forlag, Oslo. (Utgitt på Den norske stats bekostning ved Spitsbergenkomiteén).
- Iversen, T. 1939: Hvor isbjørnen ferdes. *Bergens Jæger- og Fiskerforenings årbok*, 3-22. Handelstrykkeriet, Bergen.
- Jacobsen, B. 1983: *Halvmåneøya. En fangstberetning fra Svalbard*. Tiden Norsk Forlag, Oslo.
- Jacobsen, B. 1984: M/s «Enigheten»s forlis. De visste aldri hvor de var. *Polarboken 1983-84*, 33-44.
- Jacobsen, B. 1986: *Drama i Ishavet. M/s «Enigheten»s tragiske forlis*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Jacobsen, T. 1979: *Ishavskvinne. Historien om Helfrid Nøis*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Jakobsson, H. & Kellerman, R. 1979: *Sveagruwan på Spetsbergen*. LTs förlag, Stockholm.
- Johansen, B. 1940: Som fangstkvinn på Svalbard. *Polar-Årboken 1940*, 34-47.
- Johansen, P. 1941: To menns lunefulle polarvinter på «Kap Ingenting». *Polar-Årboken 1941*, 77-85.
- Keilhau, B.M. 1831: *Reise i Øst- og Vest-Finmarken samt til Beeren-Eiland og Spitsbergen i Aarene 1827 og 1828*. Johan Krohn, Christiania. (Faksimileutgave 1973, Børsums Forlag og Antikvariat, Oslo).
- Kjellman, F.R. 1875: *Svenska polar-expeditionen år 1872-1873 under ledning af A.E. Nordenskiöld*. P.A. Norstedt & Söner, Stockholm.
- Kristoffersen, S. 1968: *Nordenfor nord*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Kulstad, J. 1970: Beretning om min Reise til Spitsbergen i Aaret 1853, mit Ophold dersteds, og mine og Mandskabets Lidelser i Ishavet, indtil vor Redning af den danske Brig «Ploven», Kapt. Schau. *Polarboken 1969-70*, 74-123. (Gjenoptrykk 1871 M. Urdals Forlag, Tromsø).
- Lamont, J. 1876: *Yachting in the Arctic Seas or Notes of five Voyages of Sport and Discovery in the Neighbourhood of Spitzbergen and Novaya Zemlya*. Chatto and Windus, London.
- Lillegaard, L.B. 1982: *Hvis dere finner oss. Dokumentarroman om et drama i isødet*. Grøndahl & Søn Forlag, Oslo.
- Liversidge, D. 1961: *Den tredje front*. Ernst G. Mortensens Forlag, Oslo.
- Löwenigh, B. von 1830: *Reise nach Spitzbergen*. Anton Mayer, Aachen und Leipzig.
- Lønø, O. 1964: Den norske fangstvirksomheten på Øst-Grønland fra 1938 til 1959. *Polarboken 1963-64*, 79-123.
- Lønø, O. 1970: The polar bear (*Ursus maritimus*)

- Phipps) in the Svalbard area. *Norsk Polarinstitutt, Skrifter. Nr. 149*. Oslo.
- Lønø, O. 1972: Norske fangstmenns overvintringer. Del I - 1795-1892. *Norsk Polarinstitutt, Meddelelser. Nr. 102*. Oslo. (Særtrykk av Polarboken 1971-72).
- Lønø, O. 1974: Norske fangstmenns overvintringer. Del II - Jan Mayen. *Norsk Polarinstitutt, Meddelelser. Nr. 103*. Oslo. (Særtrykk av Polarboken 1973-74).
- Lønø, O. 1976: Norske fangstmenns overvintringer. Del III - 1892-1905. *Norsk Polarinstitutt, Meddelelser. Nr. 105*. Oslo. (Særtrykk av Polarboken 1975-76).
- Maxwell, A.E. & Ruud, O.I. 1978: *Arktiske døgn*. Hjemmets Bokforlag, Oslo.
- Moberg, A. 1959: *Fångstmäns land*. Albert Bonniers Förlag, Stockholm.
- Moberg, I. 1982: Bröllopsresa till Spetsbergen. *Polarboken 1981-82*, 88-112.
- Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelser 1942: The PlaceNames of Svalbard. *Skrifter om Svalbard og Ishavet. Nr. 80*. Jacob Dybwad, Oslo. (Reprinting 1991, Norsk Polarinstitutt, Oslo).
- Nøis, D.N. 1925: Svalbard. Litt historie og noen oplevelser. *And-Ungen. Julehefte og Årsskrift 1925*, 4. Årg., 6-11.
- Nøis, D.N. 1926: Svalbard-minner fra 1905-06. *And-Ungen. Julehefte og Årsskrift 1926*, 5. Årg., 8-13.
- Nøis, D.N. 1928: Svalbard-minner 1911-12. *And-Ungen. Julehefte og Årsskrift 1928*, 6. Årg., 5-13.
- Nøis, D.N. 1930: Svalbard-minner 1909-10. *And-Ungen. Julehefte og Årsskrift 1930*, 8. Årg., 7-16.
- Nøis, D.N. 1941: Våre kvinners innsats på Svalbard. Da rokken holdt sitt inntog på øy-gruppen. *Polar-Årboken 1941*, 3-9.
- Nøis, D.N. 1958: Villreinen på Svalbard. *Polarboken 1958*, 45-57.
- Olsen, A. 1933: Arne Olsens dagbok. (Funnet i en hytte ved Kap Boheman den 9. juni 1926). *Polar-Årboken 1933*, 105-130.
- Orvin, A.K. 1934: Isfjord fyr og radiostasjon, Svalbard. *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelser, Meddelelse. Nr. 25*, 24-31. A.W. Brøgger's Boktrykkeri, Oslo. (Særtrykk 1934 av Norsk Geografisk Tidsskrift, Bind V, hefte 2.)
- Orvin, A.K. 1939: The Settlements and Huts of Svalbard. *Norsk Geografisk Tidsskrift, VII (5-8)*, 315-328.
- Oxaas, A. 1955: *Svalbard var min verden*. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Oslo.
- Paine, R. 1971: A Theory of Patronage and Brokerage. Pp. 8-21 in R. Paine (ed.): *Patrons and Brokers in the East Arctic*. (Social and Economic Papers No. 2). Institute of Social and Economic Research, Memorial University of Newfoundland, St. Johns.
- Parker, H. 1983: Hekkestrategien hos ærfugl på Svalbard. Pp. 37-43 i Amundsen, B. (red.): *Svalbardboka 1983-84*. Ursus forlag, Tromsø.
- Pedersen, P.Å. 1980: Med Peder Ulsfjording på småfangst. Wilhelm Larsen forteller. *Polarboken 1979-80*, 119-128.
- Petersen, C.E. 1975: *Rundø runder Svalbard*. J.W. Cappelens Forlag, Oslo.
- Prestrud, P. & Mehlum, F. 1991: Population size and summer distribution of the Svalbard Common Eider *Somateria mollissima*. *Norsk Polarinstitutt Skrifter. Nr. 195*, 9-20. Oslo.
- Ritter, C. 1955: *A Woman in the Polar Night*. George Allen & Unwin, London. (Translated from the German «Eine Frau erlebt die Polarnacht». Deutscher Verlag, Berlin, 1954).
- Rogne, F. 1981: *Ishavsliv. Norske fangstfolk på Grønland*. Det Norske Samlaget, Oslo.
- Rossnes, G. & Sveum, P. 1988: AMOFA - Analysemodell for fangst. *TROMURA - Kulturhistorie, Nr. 11*, 49-63. (Rapport fra Svalbard-seminar i Tromsø 19.-20.11.1987)
- Rossnes, G. 1989: Småfangst: Egg- og dunsanking på Svalbard. Pp. 39-55 i T.B. Arlov, T. B. (red.): *Studier i arktisk kulturhistorie. (Rapport nr. 3 fra Svalbardprosjektet)*. NAVF/Universitetet i Trondheim.
- Rossnes, G. 1989: Russernes svalbardliv. Pp. 99-109 i Amundsen, B. (red.): *Svalbardboka. Vol. 3*. Mitra forlag, Tromsø.
- Scoresby, W. 1969: *An Account of the Arctic Regions with a History and Description of the Northern Whale-Fisbery. Vol. I. The Arctic, Vol. II: The Whale-Fisbery*. David & Charles Reprints, Newton and Abbot, Devon. (First ed. by Archibald Constable, 1820. Reprint with an Introduction by Prof. Sir Alister Hardy)
- Staxrud, A., & Wegener, K. 1914: *Die Expeditionen zur Rettung von Schröder-Stranz und seinen Beglei-*

- tern. (Im Auftrage des Komitees «Hilfe für deutsche Forscher im Polareis» herausgegeben von Dr. A. Miethel). Dietrich Reimer (Ernst Vohsen), Berlin.
- Stubbendorff, K. 1928: *Isbavsreportaget*. Hugo Gebers förlag, Stockholm.
- Sutton, R.L. 1932: *An Arctic Safari. With Camera and Rifle in the Land of the Midnight Sun*. The C.V. Mosby Company, St. Louis.
- Sørensen, L.N. 1958: *Henry Rudi, isbjørnkongen. Som fortalt til Lars Normann Sørensen*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Sørensen, L.N. 1969: *Henry Rudi, isbjørnkongen. Som fortalt til Lars Normann Sørensen* (Tredje utg., Fakkel-bok). Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Tandberg, R.S. 1928: Med hundespenn på eftersøking etter «Italia»-folkene. *Norsk Geografisk Tidsskrift, II* (3-4), 176-214.
- Thorén, R. 1979: Svenska arktiska expeditioner under 1800-talet. *Årsbok för 1979. Nr. 66*. Marinelitteraturföreningen, Stockholm.
- Torkildsen, T. 1984: Med Örnen mot polen. Pp. 62-65 i T. Torkildsen (red.): *Svalbard. Vårt nordligste Norge*. Forlaget Det Beste, Oslo.
- Torsvik, K. 1970: Alene på Ryke Yse. *Polarboken* 1969-70, 141-154.
- Vogt, T. 1927: Beretningen om en ekspedisjon til Spitsbergen i 1925. *Norsk Geografisk Tidsskrift, I - 1926/1927* (4, 1926), 193-208.
- Wellman, W. 1911: *The Aerial Age. A Thousand Miles by Airship Over the Atlantic Ocean. Airship Voyages over the Polar Sea. The Past, the Present and the Future of Aerial Navigation*. A.R. Keller & Company, New York.
- Wells, J.C. 1873: *The Gateway to the Polynia. A Voyage to Spitsbergen. From the Journal of John C. Wells*, R.N. Henry S. King, London.
- Werenskiold, W. 1955: En Svalbard-original. *Polarboken* 1955, 110-112.
- Winther, L. 1968: Overvintring på Sørkapp. *Polarboken* 1967-68, 163-168.
- Winther, P. 1980: Minner fra Nordaust-Grønland. *Polarboken* 1979-80, 109-113.
- Winther, P. 1970: Tre år i Hoelsbu. *Polarboken* 1969-70, 9-13.
- Woldstad, W. 1939: Fangstkvinnen beretter. *Polar-Årboken* 1939, 32-40.
- Woldstad, W. 1956: *Første kvinne som fangstmann på Svalbard*. Johan Grundt Tanum, Oslo.
- Ytreberg, N.A. 1946: *Tromsø bys historie. bind I*. Tell forlag, Oslo.
- Ytreberg, N.A. 1962: *Tromsø bys historie. bind II*. Tromsø
- Ytreberg, N.A. 1971: *Tromsø bys historie. bind III*. Tromsø
- Zapffe, F.G. 1935: *Roald Amundsen. Mitt samarbeide med ham gjennom 25 år*. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Oslo.

Norsk Polarinstitut
er ansvarlig for kartlegging
og naturvitenskapelige
undersøkelser av norske
polarområder og er
fagorgan for norsk polar
miljøforvaltning.

Instituttet er rådgiver
for norske myndigheter

Norsk Polarinstitut
har utgitt kart og
vitenskapelig litteratur
siden 1929.

ADRESSE:

Norsk Polarinstitut
Middelthuns gt. 29
Postboks 5072 - Majorstua
N-0301 Oslo

Telef.: 22 95 95 00

Fax: 22 95 95 01

Telex: 74745 Polar N

SVALBARDKONTORET:

9170 Longyearbyen

Telef.: 79 02 26 00

Fax: 79 02 26 04

